

M HKA 2022

Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	14
2.1	Artistieke Presentatie	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie	
2.1.3	De Cinema	
2.2	Museale Werking	
2.2.1	Collectiebeleids- en beheersplan	
2.2.2	Beheer Kunstcollectie	
2.2.3	Bibliotheek	
2.2.4	Beheer Archieven	
2.2.5	Content Management: onderzoek en digitale werking	
2.3	Publiekswerking	
2.3.1	Doorstart met post-coronawerking en -aanbod	
2.3.2	Digitale communicatie en online community	
2.3.3	Markttingscampagnes en publieksbereik	
2.3.4	Bezoekersaanbod	
2.3.5	Interne werking	
2.4	Ondersteuning	
2.4.1	Financiën	
2.4.2	HR-beleid	
2.4.3	Organisatie en beleid	
2.4.4	Facilitair Management	
2.4.5	M HKA FE	
2.4.6	Panamarenkoku	
2.4.7	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.8	ICT en Digitalisering	
2.4.9	Het Bestuur	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG VAN DE WERKING	68
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVEN - BRUIKLENEN 2022	74
4.1	Aankopen 2022	
4.1.1	Aankopen Vlaamse Gemeenschap - M HKA 2022	
4.1.2	Aankopen Stadscollectie - M HKA 2022	
4.1.3	Eigen aankopen 2022	
4.2	Schenken 2022	
4.3	Structurele samenwerkingen	
4.4	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.5	Bruiklenen 2022	
4.5.1	Langdurige bruiklenen 2022	
4.5.2	Tijdelijke bruiklenen 2022	

5	BEZOEKERSAANTALLEN 2022	94
5.1	Betalende bezoekers 2022 – museum	
5.2	Gratis bezoekers 2022 – museum	
5.3	Bezoekers Extra Muros 2022	
5.4	Bezoekers Filmwerking 2022	
5.5	Overzicht	
5.6	Analyse bezoekers	
5.6.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers	
5.6.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.6.3	Leeftijden	
5.7	Digitale bezoekersaantallen	
5.7.1	Social media: resultaten per tentoonstelling	
5.7.2	Website M HKA.be	
5.7.3	Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen	
6	TENTOONSTELLINGEN	102
6.1	Athea Hamilton – Mash Up	
6.2	Lenin was een paddenstoel – Bewegende beelden in de jaren '90	
6.3	Museum in beweging	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	114
7.1	De Collectie	
7.2	Collectiegebonden Tentoonstellingen	
7.2.1	Een non-u-mentale geschiedenis van het M HKA – Deel 3: Klassiek terugspoelen	
7.2.2	Imagine Ukraine – Art as a Critical Attitude (M HKA) Imagine Ukraine – Small and Big Stories (Bozar) The Artist as a Witness (Parlamentarium, Europees Parlement)	
7.2.3	Anton Vidokle – Dit is kosmos	
7.2.4	Chris Reinecke – Vuurmuus	
7.3	Archieftentoonstellingen	
7.3.1	Harmonieus denken. Een blik op het archief van Mark Verstockett & Io Van Oostveldt	
7.3.2	Marlow Moss	
8	IN SITU	128
8.1	#17: Mostafa Saifi Rahmouni – De Frontlinie (Moussem)	
8.2	#18: Tarik Kiswanson – Anamnesis	
9	SUPERHOST	134
9.1	Falke Pisano – Where Should We Begin?	
10	INBOX	140
10.1	De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken. Deel 1: Jef Geys, verteerbare kunst, brood en groeten	
10.2	mamw and the (Bureau)Creative Age – Sarah Hendrickx	
10.3	De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken. Deel 2: Happenings en Happening News	
10.4	Gijs Milius – Poppen	
10.5	Bram Van Meervelde – Eb	
10.6	Monique Thomaes – Paviljoen	

10.7	De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken. Deel 3: Museum / Museum in vraag	
10.8	Gaston Meskens – What’s Wrong With Ideology? Life and work as the Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction	
10.9	De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken. Deel 4: Humor in de Belgische kunst (1830-2022)	
10.10	Daniël Dewaele – Afbakeningen	
10.11	Pharmakos – adornment as a social tool Vivi Touloumidis	
11	EXTRA MUROS	152
11.1	Luc Deleu: Station Europa Centraal – Gare Europe Centrale	
11.2	Performances in DE SINGEL	
11.3	When Faith Moves Mountains	
11.4	Worth Fighting For	
11.5	Club Solo – Solo 34: Dick Verdult	
12	EVENEMENTEN	160
12.1	Structurele evenementen	
12.1.1	Art’s Birthday (als onderdeel van Antwerp Art Weekend)	
12.1.2	In the Mouth of Others (als onderdeel van de tentoonstelling ‘EURASIA – Een landschap van veranderlijkheid’)	
12.1.3	Grace Tjang (Grace Ellen Barkey) & Needcompany – MALAM / NIGHT	
12.2	Occasionele evenementen	
12.2.1	Symposium Archivering van performance: Tussen artistieke poëtica en institutioneel beleid	
12.2.2	International Symposium: Van publieke ruimte naar museum. De musealisatie van performatieve en publieke kunst	
12.3	Evenementen bemiddeling	
12.3.1	Ateliers	
12.3.2	Expo: Showing Off 7 – Ziekenhuisschool x M HKA	
12.3.3	Slow Art Day	
12.3.4	Salonwerking	
12.3.5	Dag van de dans	
12.3.6	Erfgoeddag	
12.3.7	Radio Centraal – Looking into the night – De Wolkenbreiers live	
12.3.8	Museumnacht	
12.3.9	Cultuurweekend	
12.3.10	Team Zuid apero	
12.3.11	Onderwijsnocturne	
12.3.12	Kunstendag voor kinderen	
12.3.13	Antwerp Art Nocturne	
12.3.14	Yogasessies	
12.3.15	Een magisch moment in het universum van Panamarenko. Rondleidingen in het Panamarenkoho	
12.3.16	JINC	
12.3.17	NT2	

13	PUBLICATIES	176
13.1	ePubs gepubliceerd door L'Internationale Online	
13.2	Tijdschriften	
13.2.1	Afterall	
13.2.2	E-FLux	
14	DE CINEMA	182
14.1	Overzicht per maand	
14.2	Festival en events	
14.3	Schoolvoorstellingen	
14.4	Filmworkshops: In samenwerking met Rekker vzw	
15	EXTERNE WAARDERING	192
15.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
15.2	Opdrachten in het kader van internationale samenwerkingsverbanden	
15.3	Leeractiviteiten binnen en buiten de instelling	
16	ORGANOGRAM	200
17	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	204
17.1	Wijk-werk-medewerkers	
17.2	Jobstudenten	
17.3	Artikel 60	
17.4	Vrijwilligers	
18	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	210
18.1	Activiteiten	
18.2	Ledenaantal	
18.3	Specifieke sponsoring	
18.4	M HKArt Circle	
19	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	216
20	VRIENDEN VAN HET M HKA	220
21	CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	226
21.1	Situering	
21.2	Veldkaart	
21.3	Expertisedeling & kennisopbouw	
21.4	Dienstverlening	
21.5	Netwerking	
21.6	Communicatie	
21.7	Archiefpresentatie	
22	FOTOCREDITS	248

Директор Музею сучасного мистецтва М НКА в Антверпені Барт де Баре. Фото надано М НКА

- У дев'яності ви були членом міжнародної ради структури Фонду "Відкрите суспільство" Джорджа Сороса, що опікувалася Центрами сучасного мистецтва у Східній Європі. Відкриття мистецтва України відбулося для вас завдяки цьому?

Фото: PinchukArtCentre

1 Inleiding

Voor het voor de toekomst van M HKA zo cruciale infrastructuurtraject werd in 2022 een strategisch communicatieplan ontwikkeld door het communicatiebureau Growth Inc. Om iedereen zo goed mogelijk te informeren over het ruimtelijk uitvoeringsplan of RUP, organiseerde de stad Antwerpen een infomoment op 14 februari.

Het Departement Cultuur, Jeugd, en Media trad op als penvoerder voor een vernieuwde projectdefinitie. Het M HKA gaf hiervoor begin 2022 een voorzet en werkte ook vijf krimpscenario's uit. Daarbij gaf het een indicatie van de gevolgen van elk van deze scenario's. Begin 2022 herbevestigde de Vlaamse minister-president aan de voorzitter van de Raad van Bestuur het behoud van het ambitieniveau te ambiëren – en daarmee de hoofdlijnen van het programma – en gaf hij aan de FOD te willen aanmoedigen om acties te ondernemen in het kader van de verhuis van de diensten van Justitie, de huidige gebruiker van het gebouw op de nieuwe vestigingsplaats.

De doorstart van het infrastructuurtraject zelf werd daarmee een vooruitzicht voor 2023.

In 2022 landde ook een onderzoek door IDEA Consult in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd, en Media over 'samenwerkingsopportuniteiten' tussen de eigen instellingen. Het kabinet deelde met het M HKA de concluderende samenvatting met daarin drie scenario's, namelijk: afzonderlijke musea met een gemeenschappelijk servicecentrum, twee musea onder één juridische structuur, of één museum.

Het beleid wilde als werkhypothese vertrekken van scenario twee, stelde dat er geen beleidsmatige of institutionele inzet is, en de inzet efficiëntiewinst is met het oog op het vrijmaken van middelen voor de werking. Uit de analyse van een oefening die vervolgens werd voorgelegd door de administratie, bleek dat deze winst – zelfs bij optimale doorrekening – maar een bezuiniging inhield van drie à vier VTE, dit terwijl de instellingen wezen op zowel situationele als structurele tegenindicatoren. Het M HKA en het KMSKA zijn fundamenteel andere instellingen die voor elk van de diverse deelfuncties heel anders functioneren. Dergelijke verschillende culturen maken ook verschillen in backofficefuncties.

Ondanks de strikte beperking van de werkingsambities waarbij, op de aanzet voor een digitaal museum na, alle elementen van het Routeplan *on hold* werden gezet tot er meer duidelijkheid is van de voogdijoverheid – te verwachten gezien de aankondiging van een 'afzonderlijke ondersteuningsmethodiek' van de eigen instellingen en een 'continue afstemming en opvolging' –, was het op operationeel vlak geen gemakkelijk jaar.

Het M HKA zag reeds begin 2022 op tegen niet te voorziene substantiële structurele meerkosten in de grootorde van minimaal 350.000 à 400.000 euro en vroeg in een brief aan de voogdijoverheid om overleg met het oog op het zoeken van een oplossing voor die kosten, zoals voorzien in artikel 19 §4 van de beheersovereenkomst. De Vlaamse overheid besliste tegemoet te komen in de energiekosten voor een bedrag van 150.000 euro.

Het M HKA sloot zijn boekjaar af met het grootste deficit van de voorbije twee decennia. Een aantal factoren speelden daarbij mee.

Aan de inkomstenzijde diende het M HKA, zoals de meeste culturele instellingen, te concluderen dat het verwachte herstel van bezoekersinkomsten na de coronaperiode nog niet volledig werd gerealiseerd. Daarnaast waren de economische omstandigheden te moeilijk – met bijkomend de onduidelijkheid over de toekomsthorizon – om de geplande sponsorinkomsten te realiseren; in tegenstelling tot de structurele sponsoring lagen de inkomsten via project sponsoring wel hoger dan geraamd.

Ook aan de uitgavenzijde speelde COVID nog mee, met een behoorlijk grote personeelsuitval wat meer vervangingen dan normaal nodig maakte, maar ook de kostbeheersing van de producties ten kwade kwam.

Aan de uitgavenzijde diende te worden genoteerd dat het M HKA jaar na jaar structurele meerkosten moet opvangen met steeds gelijkblijvende capaciteit. Soms zijn die verhogingen structureel, maar ook eenmalig (Katoen Natie paste zijn prijs aan, de groepsverzekering ging omhoog, of er was een kwaliteitssprong in de werking). Soms zijn ook de verhogingen zelf recurrent, zoals bij de anciënniteit die niet door de overheid werd gecompenseerd, of de steeds toenemende kosten aan een afgeleefd gebouw. In 2022 kwam daar nog bovenop de doorrekening van de inflatie door leveranciers. Daarnaast zijn er een aantal eenmalige meeruitgaven, zoals de diverse vervangingen door personeelsuitval.

Dankzij het voorzichtig beleid dat eerder steeds gevoerd werd, kon het deficit worden opgevangen door de reserve.

Het mandaat van Nav Haq als geassocieerd directeur werd na een gunstige evaluatie vernieuwd voor een periode van 4 jaar. Er werd beslist over te gaan tot de aanwerving van een nieuwe afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking, een functie waarvan de continuering omwille van de preciaire financiële situatie eerder was uitgesteld.

2022 is het eerste jaar waarin Nav Haq in min of meer normale omstandigheden kon werken. Bij de drie grote tentoonstellingen die het M HKA jaarlijks realiseert, waren er in 2022 twee groepstentoonstellingen. *LENIN WAS EEN PADDENSTOEL – Bewegende beelden in de jaren '90* kaderde in het project 'Our Many Europes' van de museumconfederatie L'Internationale. De tentoonstelling *MUSEUM IN BEWEGING* was een respons op de heropening – na vele jaren van sluiting – van de zusterinstelling KMSKA. Als echo daarvan toonde het M HKA 24 kernkunstenaars uit de collectie waarvoor Vlaanderen in zijn regeerakkoord ook een museale infrastructuur voorziet. De derde grote tentoonstelling, *ANTHEA HAMILTON – Mash Up*, paste in de lange reeks van overzichtstentoonstellingen van kunstenaars die telkens een duurzaam verschil maken voor hun publieke profilering.

Tegelijkertijd was deze tentoonstelling ook tekenend voor de grote aandacht voor performatieve kunst die het M HKA op dit moment opnieuw aan de dag legt. Een reeks van performances waren een integraal deel van het project. Waar de grote tentoonstellingen en het IN SITU-programma de meeste ruimte innemen en ook de meeste primaire aandacht kregen, is de presentatiewerking in het M HKA een weefsel met vele verschijningen. Deze bevat vele evenementiële momenten, niet enkel via de werking van De Cinema en door ingeburgerde formats zoals Art's Birthday, maar ook door de nieuwe focus van het programma *Superhost* op de 6e verdieping, met in 2022 *FALKE PISANO*.

Daarnaast zijn er ook tal van kleinere tentoonstellingen, met de opening naar de inzetten van de kunstscene via INBOX op de 5e verdieping – in 2022 met als meest opvallende initiatief de reeks kleinschalige presentaties over de historiek van galeriehouder Ronny Van de Velde –, met de archiefpresentaties van het CKV, op bijzondere wijze geïnformeerd door het onderzoek van het CKV – in 2022 met *EEN BLIK OP HET ARCHIEF VAN MARK VERSTOCKT & IO VAN OOSTVELDT*, en met nooit eerder getoond materiaal van de avant-gardekunstenares *MARLOW MOSS* –, en met de collectietentoonstellingen in telkens een zaal; in 2022 met *ANTON VIDOKLE – DIT IS KOSMOS* en *CHRIS REINECKE – VUURMUIS*, met daarnaast ook de historische terugblik via *EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS VAN HET M HKA* op het Internationaal Cultureel Centrum (ICC), de voorganger van het M HKA.

De collectie werd ook op een bijzondere manier zichtbaar in het kordate engagement dat M HKA aanging voor Oekraïne, eerst met tentoonstellingen van de eigen Oekraïense collectie in het M HKA zelf, in Bozar en in het Europees Parlement – projecten die de patronage kregen van de Oekraïense

president Volodymyr Zelenskyy –, vervolgens door het tonen van de eigen collectie in dialoog met recente Oekraïense kunst als heropeningstentoonstelling van het PinchukArtCentre in Kyiv, dit dankzij de politieke beslissing van minister-president Jan Jambon om het oorlogsrisko dat niet door de kunstverzekering kon worden gedekt te nemen als een blijk van solidariteit van Vlaanderen met Oekraïne. Deze tentoonstelling werd door het Engelse kunsttijdschrift Frieze uitgeroepen tot een van de tien beste tentoonstellingen in Europa in 2022 en kreeg een vervolg in Keulen, gefinancierd met Duitse federale middelen. Deze projecten werden ook ontsloten via een digitaal platform in vier talen, waaronder het Oekraïens.

Collectiewerking gaat niet enkel om presentatie. Ze betreft vanzelfsprekend ook verwervingen, waarbij het M HKA aan een internationale missie moet voldoen en waarbij de collectie in 2022 werd verrijkt door de aankoop van werken van internationale kunstenaars zoals Metahaven, Basir Mahmood, Anthea Hamilton en (via de Stadscollectie) Hana Miletić, en via schenkingen van de Kazachse sleutelkunstenaar Askhat Akhmedyarov (door het Tselinny Center of Contemporary Culture), van de Marokkaanse kunstenaar Mostafa Saifi Rahmouni (door Moussem) en van het van oorsprong Iraanse, in Berlijn gevestigde kunstenaarscollectief Slavs & Tatars (door de Duitse verzamelaar Christian Schwarm). Daarnaast ondersteunde het M HKA ook een aantal Oekraïense sleutelkunstenaars met aankopen, zoals het tijdens de coronaperiode via de Stadscollectie deed voor jonge Antwerpse kunstenaars. Het versterkte zo tegelijkertijd verder zijn collectie Oekraïense kunst.

Het verwervingsbeleid van M HKA gaat niet enkel om hedendaagse kunst, het heeft ook de ambitie om het historische weefsel van de collectie te versterken. Dit kon het in 2022 doen door aanwinsten van Thierry De Cordier, van de Amerikaanse kunstenaars van Marokkaanse origine Nicola L, van de Duitse Fluxuskunstenaars Chris Reinecke, en van de Amerikaanse, eveneens bij Fluxus aansluitende kunstenaars Dorothy Iannone, en van Robert Filliou. Via de Stadscollectie kon het museum aanvullende werken verwerven van Marcel Broodthaers en Walter Swennen.

Tot slot is het cruciaal om aan te stippen dat de verwervingen ook de zo belangrijke archieven bevatten, waaraan het CKV nu ook een professionele ontsluiting kan bieden, en de bibliotheek, met deelcollecties zoals de kunstenaarsromans (nu 581 items) en kunstenaarsboeken (nu 2.042 items).

Collectiewerking gaat daarnaast niet alleen over presentatie en verwerving; behoud en beheer en onderzoek zijn de cruciale funderingen ervan. Naast inkistingen en restauraties en het verwerven van basisgegevens zoals opstellingsinformatie over nieuwe verwervingen, zijn er een hele reeks zeer omvangrijke basisacties nodig op het vlak van contentmanagement; een inhaalbeweging registratie, de opschoning van de mappenstructuur die alle tekstuele informatie bevat, de overschakeling naar Axiell Collections, een ander beheerssysteem met daaraan gekoppeld een complete check en aanvulling van de records en het samenbrengen van informatie over kunstwerken en rechten, de opschoning van de beeldbank en het vastleggen van de ensemble-methodiek, het hart van de werkwijze van M HKA.

Op al deze vlakken werden in 2022 trajecten gelopen. Het laatste punt, de ensemblewerking, met in 2022 een traject rond de deelcollectie Euraziatische kunst, toont aan hoe nauw verbonden collectiebeheer en onderzoek zijn. Onderzoek kan tot slot ook de structuur zelf van het beheer betreffen, waarbij het M HKA in 2022 voor Vlaanderen werkte aan een Registratiemodel Hedendaagse Kunst, in aanvulling op het bestaande Registratiehandboek van CAHF, en waarbij het M HKA ook reflecteerde rond de archivering van performances.

2 Afdelingsnieuws

2.1 ARTISTIEKE PRESENTATIE**2.1.1 Programmering**

Het M HKA ontwikkelt een integrale werking rond beeldcultuur, gevoed vanuit de hedendaagse beeldende kunst, film en mediakunst in het bijzonder. De kerntaken zijn het verzamelen, behouden en beheren van een eigen collectie, het presenteren, bestuderen en documenteren van discursieve, tentoonstellings- en documentatieprojecten en experimenten, het bemiddelen tussen kunst en mensen.

Het M HKA wil zich opstellen als een open huis, een ontmoetingsplaats voor kunst, kunstenaars en mensen en dit zowel lokaal, regionaal in Vlaanderen als internationaal.

Het M HKA heeft een permanente aandacht voor binnen- en buitenlandse samenwerkingsverbanden.

Het Artistiek Team, samengesteld uit de geassocieerd directeur en twee senior curators, werkt een programma uit van tentoonstellingen en artistieke projecten. Met hun uitgebreide en diverse ervaringen beogen ze nieuwe denkwijzen en werkwijzen te implementeren in het museum. Ook uit de samenwerking met de afdeling Museale Werking, die zich bezighoudt met onderzoek en de uitwerking van verdiepende en bijzondere collectiegebonden presentaties al dan niet gelinkt aan een verwerving, en/of samenwerking met externe partners, ontstaat vernieuwing in het programma.

De coördinator van de filmwerking geeft samen met het Artistiek Team en de collega's van De Cinema en De Studio de unieke samenwerking tussen het M HKA en De Studio vorm en inhoud.

Programma 2022

Sinds 2017 kunnen bezoekers op het gelijkvloers terecht voor een bezoek aan de **semi-permanente opstelling van werken uit de collectie** van het museum. Deze basiscollectie toont een keur aan nationale en internationale referentiekunstenaars van het museum, zowel hedendaagse helden als historische baanbrekers. (zie paragraaf 7.1.)

In de aanpalende ruimtes worden **wisselende, collectiegebonden tentoonstellingen georganiseerd**. (zie paragraaf 7.2.)

In het kader van een permanente reflectie over het ontstaan en de identiteit van het M HKA werden in het derde deel van een reeks tentoonstellingen onder de noemer *EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS VAN HET M HKA* momenten belicht uit het programma van het Internationaal Cultureel Centrum (ICC), de voorganger van het M HKA, die nog steeds relevant en inspirerend zijn voor het hedendaagse publiek. Naar aanleiding van vijftig jaar avant-garde in Antwerpen, was het programma gewijd aan video- en filmwerking, en in het najaar kreeg dit onderzoek een vervolg in ARGOS.

Vier maanden lang liep het ambitieus project *IMAGINE UKRAINE* waarin aandacht werd besteed aan de concrete realiteit en complexiteit van het land Oekraïne. Het tentoonstellingsproject werd samengesteld door de directeurs van M HKA en PinchukArtCentre en werd ontwikkeld met directe deelname van Bozar en het Europees Parlement. Het project werd mogelijk gemaakt dankzij de steun van de Vlaamse overheid en resulteerde in drie tentoonstellingen vertrekkende van het werk van Oekraïense kunstenaars uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap/het M HKA. Zo werd, samen met de artistieke voorstellen, een denkplatform in vier talen gecreëerd waaronder het Oekraïens die het project ontsloot voor een breed publiek, en werd het programma aangevuld met boeiende lezingen, debatten, filmvertoningen en andere activiteiten, op initiatief van elk van de partners.

IMAGINE UKRAINE werd in het M HKA officieel geopend door Vlaams minister-president Jan Jambon, in aanwezigheid van Vsevolod Chentsov, de Oekraïense ambassadeur bij de Europese Gemeenschap.

De collectiepresentaties *ANTON VIDOKLE – DIT IS KOSMOS* en *CHRIS REINECKE – VUURMUIS* waren gelinkt aan de verwerving van een kunstwerk via schenking of aankoop (zie hoofdstuk 4) en identificeerden thema's die leidend zijn in de samenstelling van de collectie: beeld, actie en maatschappij.

Op de benedenverdieping, aanpalend de infrastructuur voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen, wordt de presentatieruimte benut voor de **archieftentoonstellingen** (zie paragraaf 7.3). Deze kleine maar bijzondere expo's, samengesteld door de afdelingsverantwoordelijke Museale Werking en de coördinator Contentmanagement, zijn een vaste waarde geworden. Ze worden georganiseerd met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen.

De voorjaarspresentatie was gewijd aan het *archief van MARK VERSTOCKT & IO VAN OOSTVELDT*, de zomerpresentatie aan avant-garde kunstenaars *MARLOW MOSS*. Op 11 juni vond de Belgische première plaats van de documentaire 'De verdwenen lijnen van Marlow Moss' in De Cinema waaraan M HKA heeft meegewerkt samen met filmmakers Fifi Visser en André van der Hout.

De **grote tentoonstellingen** (zie hoofdstuk 6) op de tweede verdieping waren elk op hun manier uitdagende, visueel sterke en interessante projecten. In de overzichtstentoonstelling *ANTHEA HAMILTON – Mash Up* werd de flexibiliteit van de instelling uitgedaagd. Er vonden regelmatig performances plaats en deze verliepen in samenwerking met DE SINGEL Antwerpen.

De groepstentoonstelling *LENIN WAS EEN PADDENSTOEL – Bewegende beelden in de jaren '90* kaderde in het project 'Our Many Europes' van de museumconfederatie L'Internationale en werd mede gesubsidieerd door de Europese Unie. De tentoonstelling aangevuld met evenementen en een filmprogramma wierp een blik op de jaren 1990 waarin film- en videokunst zich verbreidden.

De tentoonstelling *MUSEUM IN BEWEGING* kondigde dan weer het begin van een nieuw traject aan en bood een vooruitblik op wat nog komen zal: een nieuw gebouw voor M HKA. De tentoonstelling, gaf een uitgebreid beeld van de M HKA-collectie en weerspiegelde de ambities van het museum op langere termijn en gaf aanzet tot een bezinning die zal worden voortgezet naarmate het gebouwtraject vorm krijgt. Naar aanleiding van deze tentoonstelling was Table Dance onze nieuwe vaste host die bijdroeg tot een unieke ervaring, op het snijvlak tussen eetcultuur, kunst en muziek.

Het **IN SITU**-programma (zie hoofdstuk 8) werd in 2022 voortgezet en is een reeks van middelgrote tentoonstellingen waarbij de productie van nieuw en experimenteel werk door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat. *MOSTAFA SAIFI RAHMOUNI – DE FRONTLINIE* kaderde in de samenwerking tussen M HKA en het in Brussel gevestigde kunstencentrum Moussem. De tentoonstelling bood de gelegenheid om de diversiteit van Rahmouni's kunstwerken grondig te beschouwen.

IN SITU telt ondertussen 18 afleveringen. Het museum wil een thuis zijn voor iedereen en om de drempel te verlagen werden groepen uitgenodigd om in hun moedertaal over kunst te spreken tijdens *ANAMNESIS* van beeldend kunstenaar en dichter *TARIK KISWANSON*. De kunstenaar ontwikkelde ook speciaal voor deze tentoonstelling een nieuwe performance.

In het kader van het jaarprogramma **Superhost** op de 6e verdieping (zie hoofdstuk 9) inviteerde M HKA *FALKE PISANO*. Het project droeg de titel *WHERE SHOULD WE BEGIN?* (Waar beginnen we?) en is de tweede editie binnen dit format dat investeert in de relatie tussen een kunstenaar of een collectief, het museum en zijn deelnemende gemeenschappen, de productie van beeldende kunst, en performatieve en discursieve creaties.

INBOX op de 5e verdieping (zie hoofdstuk 10) gunt de bezoeker een blik in het universum van bevlogen denkers en doeners. In 2022 leverde dit 11 bijzondere interventies op, onder meer vier juweeltjes van kleinschalige presentaties in de 5-delige reeks *DE VIJF SEIZOENEN*. *GALERIE RONNY VAN DE VELDE*. *FRAGMENTEN UIT LEVEN EN WERKEN*. Het eerste deel was gewijd aan Jef Geys; het tweede deel gaf een inkijk in de happenings en het Antwerpse tijdschrift *Happing News* uit de jaren 60; het derde deel droeg als ondertitel 'Museum / Museum in vraag', en in deel vier stond humor in de Belgische kunst van 1830 tot nu centraal.

In de INBOX-ruimte werd ook het resultaat getoond van het doctoraatsonderzoek in de kunsten van visueel kunstenaar SARAH HENDRICKX aan Sint Lucas Antwerpen en de Universiteit Antwerpen, en waren ook de poppen van GIJS MILIUS en de belegde handdoeken van BRAM VAN MEERVELDE te zien. Voor haar interventie in INBOX nam MONIQUE THOMAES een bestaand gebouw als vertrekpunt, met name het Belgisch paviljoen in de Venetiaanse Giardini. In 'What's Wrong With Ideology? – Life and work at the Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction' bracht GASTON MESKENS als onderzoeker van zijn eigen instituut een kritische analyse van de maatschappij waarin we vandaag leven, maar tegelijk ook een filosofisch en artistiek experiment in ideologisch denken waaraan ook een salon werd gewijd. In het najaar schonk INBOX ook aandacht aan het werk van DANIEL DEWAELE en het boek 'Afbakeningen' dat werd uitgegeven door Uitgeverij Snoeck. INBOX eindigde het jaar met 'PHARMAKOS – versiering als maatschappelijk instrument' van VIVI TOULOU MIDI waarin het maatschappelijk fenomeen van de 'zondebok' werd onderzocht door de lens van 'versiering'.

M HKA presenteerde **EXTRA MUROS** werken uit de eigen collectie o.a. in Club Solo in het Nederlandse Breda, in DE SINGEL in Antwerpen en in de Blikfabriek in Hoboken.

In 2022 ging M HKA na de Russische invasie van Oekraïne een opmerkelijke samenwerking aan met het PinchukArtCentre alwaar een prachtige groepstentoonstelling werd gecreëerd met werken uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap en de ondertussen belangrijke en omvangrijke deelcollectie Oekraïense kunst van het M HKA. De tentoonstelling kreeg een vervolg in Keulen onder de titel *Worth Fighting For*. (zie hoofdstukken 2 en 11)

In 2022 vonden tal van **EVENEMENTEN** in het museum plaats (zie hoofdstuk 12), al dan niet in het kader van de grote tentoonstellingen. Art's Birthday werd uitzonderlijk in mei gevierd als onderdeel van het Antwerp Art Weekend.

De publieksverbredende evenementen, een sterke pijler binnen het publieksaanbod, kreeg een doorstart in 2022. Grootschalige evenementen met aangepaste programmatie waren afgelopen jaar opnieuw mogelijk, onder andere Erfgoeddag, Kunstendag voor kinderen, en Dag van de dans. Nieuw in 2022 was de samenwerking met JINC, en vanaf september ging het museum opnieuw van start met een vernieuwd aanbod NT2.

In 2022 werd er gestart met de voorbereiding van enkele nieuwe **PUBLICATIES** (zie hoofdstuk 13). De samenwerking werd verdergezet met het internationale kunsttijdschrift **Afterall** waarvan M HKA co-uitgever is. M HKA werkte ook mee aan enkele ePubs gepubliceerd door L'Internationale Online.

2.1.2 Productie

In 2022 werd de expertise in de productie van complexe en delicate tentoonstellingen nog verder aangescherpt door projecten zoals o.a. *ANTHEA HAMILTON – Mash Up*, *LENIN WAS EEN PADDENSTOEL – Bewegende beelden in de jaren '90*, en *MUSEUM IN BEWEGING*.

Teamgeest is een waarde die Productie hoog in het vaandel draagt en nastreeft. Er worden op regelmatige tijdstippen overlegmomenten gehouden waarbij collega's van andere afdelingen worden betrokken. Een betere interne communicatie, een efficiëntere planning, ruimte voor feedback, alsook het analyseren van de interne processen, dragen bij tot een voortdurende verbetering en professionalisering. Daarnaast worden met het oog op verdere professionalisering opleidingen en vormingsmomenten aangemoedigd.

In 2022 kampte de afdeling met een aantal tijdelijke personeelsswissels. Dit om het verlies van collega's die langdurig afwezig waren, op te vangen. Deze verschuivingen impliceerden dat een aantal acties op een lager pitje werden gezet.

Voor sommige vervangingen kon worden teruggegrepen naar de pool van externe technici. De afwezigheid van de technisch projectleider werd opgevangen door Eleanor Wright. De functie van projectleider Productie werd tijdelijk waargenomen door Marlies Hamal.

Het M HKA besliste om Nastya Stefanyuk uit Oekraïne in te zetten bij de werking van de afdeling Presentatie. Zij kon hier werken met het tijdelijke beschermingsstatuut.

Al meer dan tien jaar stelt de productiecel op regelmatige basis stagiairs te werk bij de voorbereidingen en uitvoeringen van de verschillende projecten. In 2022 nodigde Productie 3 stagiaires uit om ondersteuning te bieden:

- Günbike Erdemir, beeldend kunstenaar
Periode: november 2021 – februari 2022
Project: Anthea Hamilton en Superhost
- Louisa Wombacher, studente bachelor Kunstgeschiedenis en Filosofie (Duitsland)
Periode: 01.06 – 15.09.2022
Project: Museum in beweging
- Diana Ghivnici, studente theater- en filmwetenschap
Periode: 16.05 – 16.08.2022
Project: Museum in beweging

Als museum vinden wij het belangrijk om studenten de mogelijkheid te geven praktische ervaring op te doen op de werkvloer en in onze werkomgeving. Het zijn onze ambassadeurs in het internationale kunstenveld. Alle stagiairs worden daarom zeer dicht bij de werking betrokken en krijgen ook relatief veel verantwoordelijkheid. Onze ervaring leert dat ze doorgaans zeer tevreden hun stage beëindigen.

Taken waarvoor stagiaires worden ingeschakeld:

- opzoeken van informatie over kunstenaars en kunstwerken
- correspondentie met kunstenaars en bruikleengevers
- opvragen van offerte bij kunsttransportfirma's
- planning opmaken (verschillende planningen op verschillende momenten in het proces)
- verslagen maken van de projectvergaderingen
- aanhalen van klein materiaal
- accommodatie en transport voorzien en regelen voor de kunstenaars
- onderzoek voor publicaties
- opvang/ontvangst van de kunstenaars
- onderzoek en ontwikkeling van processen van het museum

2.13 De Cinema

Voor een goed begrip van de huidige werking is het nuttig even terug te blikken op de recente historiek. In 2019 sloegen M HKA en Villanella de handen in elkaar. Cinema Zuid, de filmmuseale werking van het M HKA, verhuisde van het Fotomuseum naar het kunstencentrum De Studio, waar een nieuwe filmwerking werd opgezet, gebaseerd op het concept van de werking van Cinema Zuid. Het gezamenlijke initiatief kreeg de naam 'De Cinema'. Voor haar werking heeft De Cinema beschikking over twee filmzalen met een capaciteit van 49 en 160 personen.

Amper was de nieuwe bioscoop geopend of de coronapandemie sloeg toe. Tot en met 8 juni 2021 waren de twee filmzalen van De Cinema – in uitvoering van het sanitaire regime – gesloten voor het publiek. Vanaf 9 juni gingen de filmzalen opnieuw open, al dan niet met een beperkte zaalcapaciteit. Toen vanaf 26 december alle bioscopen en podiumkunstenplekken opnieuw de deur moesten sluiten, ging ook in De Cinema een week lang het licht uit. Na het arrest van de Raad van State van 28 december werden de vertoningen hervat vanaf 30 december.

2022 werd het eerste jaar dat De Cinema een onafgebroken werking kon ontplooien. Zoals bij alle culturele huizen duurde het enige tijd vooraleer het publiek terug zijn weg vond. De eerste helft van 2022 waren de publiekscijfers een stuk lager dan gewoonlijk, in de tweede jaarhelft kenden de cijfers een aanzienlijke groei, waardoor we eind december 2022 opnieuw konden aanpikken bij de oude Cinema Zuid cijfers: net geen 22.000 bezoekers (21.882), wat zelfs een iets groter bereik was dan Cinema Zuid in 2018 (21.178), 2017 (20.605) of 2016 (21.837). Gezien de context een behoorlijk resultaat.

Naast de eigen programmatie, met een focus op klassiekers én op hedendaagse cinema met artistieke en/of maatschappelijke relevantie, wordt in 2021 nog steeds voluit ingezet op samenwerkingen met partners die meteen hun eigen invalshoek op de beeldcultuur meebrengen. Deze insteek biedt niet alleen toegang tot nieuwe en vaak onverwachte programmakeuzes, ze biedt ook toegang tot nieuwe publieken.

Meerdere voorstellingen hebben een evenementieel karakter. Er vinden festivals plaats, er komen makers, sprekers en live muzikanten over de vloer. Masterclasses, lezingen, inleidingen en Q&A's maken structureel deel uit van het programma.

Het educatief aanbod blijft een belangrijke pijler van de werking van De Cinema. Ook al was 2022 met de nog verse coronahistoriek een moeilijk jaar. Ook hier was in het tweede deel van het jaar een verbetering merkbaar.

In 2022 bleef de globale structuur van de werking behouden. Er werd verder geschaafd aan de communicatie-instrumenten (vooral de website); er werd een kort promotioneel spotje gemaakt (dat onder meer op ATV werd vertoond); er werd (met dank aan VAF-projectsteun) meer ingezet op omkaderde voorstellingen; een nieuwe festival vond plaats (SMUT); het Classics Restored Festival kreeg meer ruimte; het Zomerfilmfestival kende opnieuw een groot aantal liefhebbers. Tot slot organiseerden we met relance-steun van het VAF een Open Cinema Dag op 1 oktober, waarop film liefhebbers voor de prijs van 1 ticket de hele dag konden filmkijken.

De vertoningen van de films worden nog steeds opgedeeld in categorieën, maar in de loop van het jaar werd het aantal categorieën verminderd (zie hoofdstuk 14).

2.2.1 Collectiebeleids- en beheersplan

In 2022 werd op basis van het in 2021 geactualiseerde collectiebeleidsplan een actieplan met bijbehorende actiefiches gemaakt voor de komende jaren voor de niet-reguliere collectiewerking. Alle acties zijn erop gericht de basis in orde te maken. Deze acties zijn hoogst noodzakelijk om daarna efficiënt en kwaliteitsvol verder te kunnen werken aan de voorbereiding van het digitale museum en het nieuwe fysieke museum. Die acties nu niet afwerken betekent later tijdverlies en inboeten aan kwaliteit, omdat informatie niet te vinden is of ontbreekt.

Er is al jaren een tekort aan personeel voor collectiebeheer. Ondanks enkele inhaalacties blijft het basiswerk aan de collectie kampen met achterstanden. Het ziet er niet naar uit dat er op korte termijn meer personeel beschikbaar zal zijn. Daarom dienen prioriteiten gesteld te worden, juist om de doelen die vooropstaan te halen.

De noodzakelijke basisacties (waarvan sommige reeds gestart in 2021 en doorlopen tot 2024) zijn:

- *Inhaalbeweging registratie*
Deze actie is een voorwaarde om de collectie toegankelijk te maken en te houden. Aanvulling en controle van velden in het registratiesysteem zorgt voor kwalitatieve data, die de basis vormen voor andere museale handelingen.
- *Opschoning van de mappenstructuur*
Met deze actie worden alle inzichten per kunstenaar in een map gezet. Die informatie is nu vaak verspreid over diverse digitale mappen van verschillende afdelingen. Pas als alle beschikbare inzichten gebundeld zijn, kan er gewerkt worden aan het samenstellen van ensembles.
- *Overschakeling naar Axiell Collections*
De overschakeling naar Axiell Collections houdt meer in dan een technische migratie. De operatie houdt een complete check en aanvulling van de records in. Ook deze actie is een onderdeel van het samenbrengen van informatie over kunstwerken en rechten.
- *Opschoning van de beeldbank*
De beeldbank is essentieel voor het digitale museum. Ook hier geldt dat het adequaat metadateren en het systematisch bewaren van kwaliteitsvolle beelden een conditio sine qua non is om een digitaal museum uit te bouwen.
- *Vastleggen van de ensemble-methodiek*
Ensembles vormen het hart van de werkwijze van M HKA. Zij komen voort uit de collectievisie en zijn de concrete vertaling ervan. Het vastleggen van de methodiek maakt vervolgstappen mogelijk:
 - samenwerken met externe partners om ensembles samen te stellen;
 - projectmatige werking; ensembles worden stap voor stap gemaakt;
 - waardering per ensemble, uitgaande van de bestaande waarderingsresultaten. Deze aanpak deelt waardering op in afgebakende en haalbare acties.

2.2.2 Beheer Kunstcollectie

2.2.2.1 Nieuwe aanwinsten 2022

De museumcollectie telt **14.954** werken op 31 december 2022. Alle artistieke items die deel uitmaken van de museumverzameling worden geteld: kunstwerken, kunstenaarspublicaties, kunstwerken in archief. Enkele clusters zoals de polaroids van Luc Tuymans en het *Dockers' Museum* van Alan Sekula worden op stukniveau geteld, omdat ze ook op zich als autonome artistieke items kunnen worden gezien. Niet in deze telling opgenomen zijn gewone boeken, documenten, kunstwerken in niet ontsloten archieven en de cinematografische objecten van de collectie Vrielynck (cf. Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.33, p. 27).

Deze items zijn geïnventariseerd in diverse systemen. Het aantal records in Adlib Kunst – Axiell Collections steeg naar 6.826 werken, dit is een stijging met 683 records. Het aantal nieuwe verwervingen voor de collectie in 2022, los van de verwervingen via CKV en de bibliotheek, bedraagt 116. Meer bepaald waren er 14 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, werden er 40 werken uit 11 schenkingen verworven, en werden er 18 kleinere kunstwerken, edities en multipels met eigen budget aangekocht. Voor de Stadscollectie Antwerpen werden er 10 werken aangekocht. Wat de bewaargevingen betreft, werden er van de Vlaamse Gemeenschap 16 werken in bewaring genomen; door De Vleeshal Middelburg werden er dit jaar 13 werken in bewaring gegeven.

M HKA formuleerde in september 2021 een nieuwe collectiebeidsvisie in een nieuw collectiebeidsplan. Deze collectievisie vertrekt van een kunsthypothese en draait rond verzamelen van rechten en inzichten om deze publiek te maken. De visie heeft 5 uitgangspunten. Het M HKA:

- focust op de verschillende dimensies van diversiteit van vandaag;
- streeft niet naar encyclopedische volledigheid maar maakt scherpe keuzes;
- heeft een internationaal maar gelokaliseerd collectieprofiel; in een havenstad die Azië als toekomstperspectief ziet;
- heeft een collectie die vertrekt van de internationale naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen;
- legt in de collectie de klemtoon op de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst.

Thematisch omvat de collectie drie invalshoeken, de triade van beeld, actie en maatschappij, die werden gethematiseerd in het eerdere collectiebeidsplan. In het nieuwe collectiebeidsplan zijn ze nog steeds leidend in de samenstelling van de collectie. Het museum hanteert verder een aantal algemene principes bij zijn verwervingsbeleid. Ze leiden ertoe dat elke verwerving getoetst wordt en inhoudelijk bijdraagt tot de collectievisie. Deze principes of begrippen zijn te beschouwen als handvaten voor het operationaliseren van het verwervingsbeleid. Ze maken het met andere woorden mogelijk om de te nemen keuzes bij een verwerving te optimaliseren. (cf. Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.13, p. 44-45)

Het nieuwe collectiebeidsplan schept eveneens klaarheid in de verschillende verwervingslijnen – aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, de Stad Antwerpen, eigen aankopen, aanwinsten uit structurele samenwerkingen en partnerschappen, langdurige bruiklenen, schenkingen kunstwerken en schenkingen archieven. Voor alle verwervingen worden procedures nagestreefd die haalbaar paren aan transparantie, waarbij de graad van formalisering samenhangt met het gewicht van beslissingen. De procedures dienen tijdens de verwerving een goed beslissingstraject te garanderen, inclusief een jaarlijkse evaluatie. (cf. Collectiebeidsplan- en beheersplan, september 2021, bijlage 6 Verwervings- en beslissingslijnen, p. 95)

Verwervingslijn Vlaamse Gemeenschap
(jaarlijks budget: 200.000 euro)

De verwervingen van het museum waar binnen het ecosysteem van M HKA traditioneel aan wordt gedacht als ‘aankopen’ zijn eigenlijk permanente bruiklenen omdat deze werken worden aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, weliswaar op voordracht van, en ook onderhandeld en gerealiseerd door het museum. De Vlaamse administratie stelt daarbij jaarlijks een aankoopbudget van 200.000 euro ter beschikking waarmee het museum noodgedwongen slechts een casuïstisch aankoopbeleid kan voeren. Gezien het beperkte aankoopbudget zullen verwervingen niet de commerciële marktprijzen als referentie nemen maar streven naar quasi-schenken of aankopen binnen een symbolisch prijskader, zoals ook de voorbije 2 decennia al gebeurde met 17.500 euro als ‘bovengrens’ – het maximumbedrag waarvoor de algemeen directeur een delegatie heeft van de raad van bestuur. Deze aanpak blijft wenselijk, maar zal dienen geamendeerd te worden omdat de spanning tussen deze symbolische maximumsom en de marktprijzen soms te groot is, en ook omdat in het kader van de collectieopbouw historische werken zullen dienen te worden verworven die onmogelijk binnen dit kader gerealiseerd kunnen worden. Gezien de aankoopcommissie van de administratie met een eigen en gelijkaardig budget een belangrijke aandacht heeft voor levende en lokale kunstenaars, is het logisch dat het M HKA de representativiteitsvraag voor kunst uit Vlaanderen in zijn voorstellen niet meer mee zal nemen en bij deze verwervingslijn zal focussen op de andere strategische dimensies – diversiteit, internationale kunst en de historische inhaalbewegingen. De Vlaamse werken als langdurige bewaargevingen aangeboden door de Vlaamse administratie nadat ze deze op voorstel van haar aankoopcommissie aankocht, worden behandeld in een andere verwervingslijn (bewaargevingen), hierdoor kan M HKA zijn collectie complementair, zij het minder gericht, verrijken met kunst uit Vlaanderen.

In 2022 werd de collectie versterkt met hoofdzakelijk werken van internationale kunstenaars, die aansluiten bij de multipolaire wereld van vandaag of historisch ingebed zijn in de neo-avant-garde van de jaren zestig en zeventig. De verwervingen gebeurden voornamelijk vanuit de tijdelijke tentoonstellingen, m.n. *Eurazië – Een landschap van veranderlijkheid* (Metahaven, Mahmood), *Anthea Hamilton – Mash Up*, en *Museum in beweging* (Iannone, Nicola L.).

Van het Amsterdamse kunstenaarsduo **Metahaven** verwierf het M HKA twee werken, *Eurasia (Questions on Happiness)* (2021) en *DVD Zone 5* (2020). Sinds 2007 reflecteert Metahaven op de steeds meer vervagende grenzen tussen informatie, fantasie, feit en fictie. Hun werk, dat de vorm aanneemt van films, geschriften en design, speculeert over deze veranderende status van de waarheid – en de emotionele, technologische en geopolitieke implicaties.

Basir Mahmood (°1985, Lahore, woont en werkt in Amsterdam) is een kunstenaar die de samenleving observeert vanuit een uitgesproken sociaal en historisch perspectief. De video *Lunda Bazaar* (2010) is een studie van de gelijknamige tweedehandskledingmarkt in Lahore, Pakistans tweede stad. Middels die markt kon Mahmood de transformatie bestuderen die zich voordoet wanneer een kledingstuk van de ene persoon naar de andere, en van de ene cultuur naar een andere ‘migreert’.

Anthea Hamilton (°1978, Londen) was in 2016 een van de vier genomineerden voor de Turner Prize, die werd uitgereikt in Tate Britain. Hamilton duikt met haar werk in de meanderende geschiedenis van de visuele en culturele productie. Met haar ‘mash-up’-methode filtert en analyseert Hamilton elementen uit mode, kunst, eten, natuur, design, architectuur en popcultuur. Hamiltons praktijk is gebaseerd op een sterk geloof in samenleven, complexiteit en verbeeldingskracht, waarbij de ambiguïteit van de kunstwerken wordt ingezet

als een middel om aannames rond realiteit en vooral identiteit in vraag te stellen. Het museum verwierf het eerste videowerk van Althea Hamilton, *Over the Rainbow*. In 2023 zal het museum een bijkomende installatie aankopen.

Het M HKA bereidt momenteel een van de grootste overzichtstentoonstellingen van fluxus-kunstenares **Dorothy Iannone** (1933-2022) voor, die in 2023 zal worden gepresenteerd. Ter voorbereiding werden reeds enkele kunstenaarsboeken en edities aangekocht. De artistieke praktijk van Iannone omvat schilderen, kunstenaarsboeken, video-installaties, sculpturen en geluidswerken. In haar beeldend en literair oeuvre heeft zij een bijzondere relatie ontwikkeld tussen tekst, beeld, geluid en sculpturale objecten, waarbij de nadruk wordt gelegd op hun verhalende en fictieve dimensie. Iannone onderzoekt onderwerpen die verband houden met vrouwelijke seksualiteit. Haar transdisciplinaire praktijk gaat een dialoog aan met de neo-avant-gardebewegingen van de jaren 1960 tot en met 1980.

Sinds de jaren 1960 combineerde de Amerikaanse kunstenares van Marokkaanse origine **Nicola L.** (1932-2018) de beeldende kunsten, performance en design met een onuitputtelijk gevoel voor humor en een groot verlangen om collectieve ervaringen te creëren. In 1976 stelde het ICC haar installaties, banners, maskers, tekeningen en 'pénétrables' tentoon. Voor het M HKA betekent de verwerving van de banner *Silence* niet alleen een bijkomende belangrijke aanwinst voor de collectie, de kunstenaar kan ook verder ingebed worden in het verhaal van het ICC en vertegenwoordigd zijn in de stad die haar mede gevormd heeft.

Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne realiseerde het museum drie presentaties in samenwerking met PinchukArtCentre, Bozar en het Europees Parlement. *Imagine Ukraine* putte uit de ondertussen belangrijke en omvangrijke deelcollectie Oekraïense kunst van het M HKA en werd verder uitgebreid met werk van Oekraïense kunstenaars **Davyd Chichkan** (°1986, Kyiv), **Lesya Khomenko** (°1980, Kyiv) en **Anna Zvyagintseva** (°1986, Dnipropetrovsk).

Behalve het werk van internationale kunstenaars, kende de collectie ook een versterking wat betreft **historische werken**. Meer bepaald wordt er ingezet op de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren zestig en zeventig met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement. Zo kon de basis van de museumcollectie, die haar wortels heeft in het ICC, worden aangevuld met werk van Dorothy Iannone, Chris Reinecke, Nicola L. en Robert Filliou. Van deze laatste werd een editie gecompleteerd, waarbij het overzicht van zijn edities verdergezet en vervolledigd wordt.

Van **Thierry De Cordier** (°1954, Oudenaarde) werd een belangrijk vroeg werk gekocht, een aankoop die kadert binnen het collectiebeleidsplan, waarbij aandacht wordt gegeven aan kunstenaars die in Vlaanderen op een gesofisticeerde wijze het beeld bevragen en problematiseren. Met *Je en suis rien, rien, rien* (1982) verwerft het museum een kernwerk van deze kunstenaar dat de kiem van zijn oeuvre bevat.

Tenslotte werd er via deze verwervingslijn ook werk gekocht van de jonge Nederlandse kunstenaar **Gijs Milius** (°1985, Utrecht) naar aanleiding van zijn presentatie 'Poppen' (mei 2022) in INBOX (zie schenkingen). De praktijk van deze in Brussel wonende kunstenaar omvat tekeningen en schilderen, maar ook video, tijdelijke installaties en geluidswerken. Veel van zijn werken zijn gericht op ontmoeting en uitwisseling van ideeën, hoewel de uiteindelijke vorm van het werk zeer divers kan zijn.

Verwervingslijn Stadscollectie Antwerpen

(jaarlijks budget: 200.000 euro)

Met de stad Antwerpen is er een overeenkomst sinds eind 2020 en een gestructureerd verwervingsbeleid waarbij de stad optreedt als publieke bruikleengever. De stad Antwerpen wil hands-on steun geven aan M HKA en startte daarom met de uitbouw van een stadscollectie hedendaagse beeldende kunst. In het verleden werden de ontwikkelingen op het gebied van hedendaagse kunst in Antwerpen maar zeer fragmentarisch vertaald in patrimoniumopbouw. De stad wil met de uitbouw van een stadscollectie dit historisch deficit inhalen. Ze maakt daarbij gebruik van de expertise en capaciteit van het M HKA en versterkt deze zo ook.

De doelstellingen zijn:

- Het ondersteunen van het M HKA, gericht op de Antwerpse verankering ervan, met name met het oog op de collectiewerking in het nieuwe museum. Het opbouwen van een patrimonium waardoor de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid publiek kan worden gepresenteerd via een stedelijk patrimonium, aanvullend op de collectie Vlaanderen.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.
- Het waarderen en ondersteunen van galerijen en publieke initiatieven die hedendaagse kunst in Antwerpen publiek maken, door hun engagementen een duurzame plaats te geven.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.

Bij de profilering van de stadscollectie beeldende kunst wordt er niet gestreefd naar een zo uitgebreid of volledig mogelijke collectie, maar naar beperkte, gerichte keuzes van werken of ensembles van museaal niveau, die het bredere landschap indiceren. Alle aankopen worden telkens eveneens getoetst aan het collectiebeleid van M HKA, niet enkel om haar optimaal effectief te maken als ondersteuning van M HKA, maar ook als kwaliteitsnorm. De Stadscollectie Antwerpen heeft als specifieke lijn het tonen van de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid, aanvullend op de collectie Vlaanderen.

Tijdens de aankoopronde 2020 werd er, met de coronacrisis in het achterhoofd, gefocust op jonge kunstenaars. In 2021 ging substantiële aandacht naar kernkunstenaars van Antwerpse galerijen, meer bepaald kunstenaars die gelden als een symbool voor de programmatie van een galerij.

Het meerjarenplan voorziet in 2022 een substantiële aandacht voor kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren, met historische inhaalbewegingen van tekorten in het publiek patrimonium. Het meerendeel van de beschikbare middelen werden hieraan besteed (>100 K). Daarnaast wordt er voor galerijkunstenaars een prijsvork gehanteerd tussen 15 K – 40 K, met gewoonlijk een maximum van 25K per engagement. Het kunnen internationale kunstenaars zijn, het al dan niet in Antwerpen wonen of werken speelt niet mee. Gelijkmaticigheid in spreiding van aankopen tussen actoren is geen hard criterium, een zekere mate aan spreiding over de vele galerijen die Antwerpen mee tot zo'n vitale scene maken is wel een aandachtspunt. De oefening die in 2021 werd gestart wordt verdergezet. Daarbij selecteerden diverse leden van de collectiewerkgroep een longlist van galerijen die vervolgens worden bezocht, om vervolgens voorstellen te formuleren en te onderhandelen met een shortlist als resultaat waaruit aankopen kunnen volgen. Basiscriteria zijn: de mate waarin een kunstenaar als een referentie voor de galerij kan worden gezien, en de mate waarin een kunstenaar van belang is binnen het collectiebeeld van M HKA, zoals geformuleerd in het

collectiebeleidsplan. Tot slot werd ook budget voorzien voor werk van jongere kunstenaars binnen de scene die kunnen worden gezien als een potentieel referentiepunt voor de toekomst. Hierbij word een prijsvork gehanteerd tussen de 5 K – 15 K. Het jaarlijks vooropgestelde budget van 200.000 euro werd overschreden vanwege een opportunitaatsaankoop, m.n. een topwerk van Marcel Broodthaers. Voorziene verwervingen van galerijkunstenaars in 2022 verschuiven hierdoor naar 2023.

Marcel Broodthaers (1924-1976) is de symboolfiguur bij uitstek voor de internationale, open avant-garde in Vlaanderen in de tweede helft van de twintigste eeuw. Zijn werk is internationaal terug te vinden in museumcollecties en op zijn tentoonstellingspalmares staan een reeks toplocaties – van het MoMA in New York, over Tate Modern in Londen, Centre Pompidou te Parijs tot het Garage Museum of Contemporary Art in Moskou. De internationale erkenning van Broodthaers is grotendeels te danken aan zijn verbondenheid met Wide White Space Gallery, de Antwerpse galerie die tot de wereldtop behoorde en die naast Broodthaers ook Panamarenko op de kaart van de kunstgeschiedenis zette. Het is een spijtige vaststelling dat veel van de topwerken die in Antwerpen gemaakt of voor het eerst getoond zijn, hier nu niet meer te bewonderen zijn. Door het sleutelwerk *Ma collection, 1971* aan te werven kan Broodthaers ingeschreven worden in de wereldwijde kunstcanon van de twintigste eeuw met een nadrukkelijk Antwerpse verankering.

Sinds zijn vertrek bij het Maison Margiela in 2009 wijdt **Martin Margiela** (°1957, Genk) zich exclusief aan de beeldende kunsten. De installatie *Vanitas* is gemaakt van vijf silicone bollen van namaakhuid waarin natuurlijke haren werden geïmplanteerd. Het werk is een abstract portret van een vrouw en van de sporen achtergelaten door het verstrijken van de tijd. Anders dan de Hollandse vanitasschilderijen uit de 17e eeuw die vaak de ijdelheid van aardse goederen, kennis en genoegens oproepen, lijkt Margiela's installatie de mens zelf als een voorstelling van ijdelheid te tonen. De installatie *Vanitas* werd samen aangekocht met het ModeMuseum Antwerpen (MoMu).

Walter Swennen (°Brussel, 1946) is een pionier van het zogenaamde 'nieuwe schilderen' uit de jaren tachtig. Zijn geschilderde beelden geven de indruk van een precieze picturale behandeling van ideeën die ook in een tekst uitgewerkt hadden kunnen worden. De schilderijen en tekeningen van Swennen worden bevolkt door beelden uit massamedia en populaire cultuur, in het bijzonder uit stripverhalen. Dergelijke beelden zijn voor iedereen herkenbaar en identificeerbaar, maar ieder van ons reageert er emotioneel anders op en verbindt er andere connotaties mee. Waar het in het werk van Walter Swennen om draait, is het door de toeschouwer achterwege laten van de rede ten voordele van de verbeeldingskracht. *Zij die hier zijn zijn van hier* kwam tot stand ten tijde van de opgang van het Vlaams Belang van Filip De Winter naar de verkiezingen van 2006 toe. Dit leidde tot een golf van cultureel protest tegen onverdraagzaamheid, met onder meer de 0110 concerten in Antwerpen, Gent, Brussel en Charleroi. Van dit centrale werk in het oeuvre van Swennen bestaat ook een editie in zeefdruk. Het schilderij oogt sloganesk, maar in feite illustreert het de rigoureuze aanpak van Swennen waarbij leven, kunst en communicatie duidelijk van elkaar onderscheiden worden.

Raoul van den Boom (°Antwerpen, 1937) is een Antwerps fotograaf en autodidact. Hij studeerde af als grafisch ontwerper aan de Antwerpse academie. Van den Boom kwam bij fotografie terecht vanuit de muziek. Hij speelde zelf in een band en met een geleende camera begon hij op een bepaald moment foto's te maken van de muzikanten rondom hem. Hij bleek er succesrijk mee; er volgden al snel meer foto's en reportages voor muziekmagazines van de jaren '60, van onder meer Duke Ellington en John Coltrane. Van den Boom fotografeerde ook modeshows en maakte portretten van beeldende kunstenaars,

onder meer van de Zero beweging. Van den Boom was ook zelf actief in de Antwerpse kunstscene van de jaren '70 en '80, met onder meer twee projecten in het ICC. Via Jan Henderikse ontmoet Van den Boom Yayoi Kusama in Rotterdam in 1967. Henderikse en Van den Boom trekken naar New York in 1968, waar op een heel spontane manier de vijf studiofoto's van een speelse en beweeglijke Kusama gemaakt worden.

Hana Miletić (°1982, Zagreb, leeft en werkt in Brussel) ontwikkelde de laatste jaren een geheel eigen benadering van textielwerk. Haar delicate, handgemaakte objecten schrijven een eigentijds feministisch verhaal over technologie en vooruitgang, met als uitgangspunt het weefgetouw. Vanuit haar achtergrond in documentaire fotografie capteert Miletić elementen die vaak onopgemerkt blijven in de publieke ruimte. Het werk *Materials* is gelinkt met Antwerpen. Het toont een zilveren lijst gemaakt van tape, gebaseerd op een bouw aanvraag, opgehangen in de buurt van het Berchemse treinstation. Ze bewaarde deze 'repair' in haar archief en besliste om het werk uit te voeren voor de tentoonstelling *Museum in beweging* in het M HKA.

Nikolay Karabinovych (°Odessa, Oekraïne, 1988) leeft en werkt in Antwerpen, Amsterdam en Kyiv. De kunstenaar werkt in diverse media, waaronder video, geluid, tekst en performance. Karabinovych studeerde af aan het Hoger Instituut voor de Kunsten (HISK) in Gent. Zijn werk werd getoond in het M HKA (*Imagine Ukraine*, 2022), PinchukArtCentre Kyiv (Oekraïne), het Joods Museum van België en het Museum van Moderne Kunst Odessa (Oekraïne). De installatie *Even Further* put uit de multiculturele roots van de familie van de kunstenaar en typeert Karabinovych' artistieke praktijk om persoonlijke geschiedenis, cultuur en subcultuur, met elkaar te verbinden.

Özge Akarsu (°1987, Istanboel, Turkije) woont en werkt in Antwerpen. Ze studeerde filosofie aan de Universiteit Antwerpen (UA) en animatiefilm aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent (KASK). Ze doet een doctoraatsonderzoek aan het RITCS te Brussel. Haar korte animatiefilm *Being With the Other* werd bekroond met de juryprijs op het Turkse animatiefestival in 2020 en op het Filmfestival van Oostende (competitie filmstudenten) in 2021. Er bestaat een illusoir beeld van individualiteit als een concept van eenzaamheid en afzondering. Als gevolg daarvan nemen we vaak aan dat we unieke en solitaire individuen zijn binnen de moderne maatschappij, waarbij de Ander staat voor pluraliteit en collectiviteit. *Being with the Other* verkent op een experimentele en speelse manier het begrip samenhangendheid en toont hoe de confrontatie met de ander de illusie van het eenzame individu doorprijkt.

Isabelle Pateer (°1980; woont en werkt in Antwerpen) bouwde de afgelopen 20 jaar een internationale reputatie op als portret- en documentair fotografe. Naast portretopdrachten voor onder meer The New York Times, Financial Times en Monocle richt zij zich ook op persoonlijk geïnitieerde projecten, waaronder de reeks *Artists*, een unieke fotoreeks van hedendaagse beeldende kunstenaars geportretteerd in hun atelier. De beelden worden vanuit een samenwerking met de kunstenaar gemaakt en hebben als doel de persoonlijkheid en de innerlijke leef- en creatiewereld van de kunstenaar vast te leggen. Er wordt een boekuitgave van deze reeks gepland in 2023. Naar aanleiding van de opstart van de Antwerpse Stadscollectie en na het zien van de expositie getiteld *Lippenstift en Gasmaskers* kwam Pateer op het idee om de betrokken kunstenaars te portretteren, met de bedoeling de beelden deel te laten uitmaken van de Antwerpse Stadscollectie. Een goed kunstenaarsportret vormt namelijk een waardevol visueel tijdsdocument dat naast zijn autonome waarde ook zinvol is als deel van de duiding van de kunstenaar en zijn of haar werk.

Verwervingslijn eigen aankopen

Het denken in ensembles van M HKA, dat de eigenheid van oeuvres ziet in hun specifieke gedrag, leidt tot een grote aandacht voor allerlei door de marktwerking als secundair geziene uitingen van kunst. Vaak zijn er unieke, eenmalige opportuniteiten die weinig kosten maar een snel beslissingstraject en onmiddellijke betaling vragen, b.v. in veilingen. Dat kan via de eigen aankoopbudgetten, het bibliotheekbudget, in belangrijke mate ingezet voor kunstenaarsboeken, en het daarvan afgesplitste budget voor tussenwerken zoals edities. Deze aankopen kan men opportunistisch noemen; als zich goede kansen voordoen, worden die aangegaan. De volgende jaren zullen hierin geleidelijk prioriteiten kunnen worden gelegd, naarmate de strategische lijnen voor de verwervingen door het historiografisch onderzoek beter in kaart gebracht raken en prioriteiten kunnen worden gelegd bij bepaalde ensembles en objecten.

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Eurazië – Een landschap van veranderlijkheid* werd het in situ gecreëerd reliëf aangekocht van de Nederlandse kunstenaar **Femmy Otten** (°1981, Amsterdam). Ottens kunstenaarspraktijk is geïnspireerd door historische tradities van afgoderij en het maken van beelden, uit Europese (met name Nederlandse) maar ook Aziatische tradities. Daarbij put ze inspiratie uit eerder gemaakte reizen. In haar sculpturen, schilderijen en reliëfs treffen we archetypische vormen aan, maar haar werken fungeren ook als zelfportretten die reflecteren op het leven, de liefde, het moederschap en de seksualiteit.

Van **Luc Tuymans** (°1958, Mortsels) werden twee edities gekocht, verwervingen die kaderen binnen het collectiebeleidsplan, waarbij aandacht wordt gegeven aan kunstenaars die in Vlaanderen op een gesofisticeerde wijze het beeld bevragen en problematiseren. Voor Tuymans is hierbij de concrete inzet ook dat het complete overzicht van zijn edities vervolledigd wordt.

Ook van totaalkunstenaar **Dennis Tyfus** (°1979, Antwerpen) vervolledigde M HKA het ensemble van edities die hij uitgeeft door het door hem opgerichte label Ultra Eczema. De praktijk van Tyfus omvat een breed scala aan artistieke media en visuele beelden, gaande van tekeningen, installaties, video's, magazines, boeken, muziekopnames, vinylplaten, een radioprogramma, hoorspelen, concerten en performances. In zijn oeuvre vloeit alles in elkaar over, zonder vaste definitie, begin of einde. Hiermee leunt hij sterk aan bij het oeuvre van kunstenaars zoals Dieter Roth, Mike Kelley en Jim Shaw.

Van vormgever, beeldhouwer, schilder, typograaf en uitgever **Paul Ibou** (pseudoniem voor Paul Vermeersch, °1939, Borgerhout) werden 2 werken aangekocht. Hij vertoont verwantschap en onderhield contact met de G58 in het Hessenhuis die hem tot de constructivistische stijl overtuigde. In het kader van de archieftentoonstelling *MULTI/ART/PAPER/PRESS/GALLERY – Hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal* die plaatsvindt in 2023, werden twee uitvergrotingen van zijn kenmerkende *Metamorphosis* boek uit 1968 verworven, samen met een schenking van een schilderij en maquette door de Vrienden van het M HKA, en de schenking van het Multiart-archief.

Verder werden er op dit budget een tiental edities, multipels en kleine uitgaven aangekocht. (zie paragraaf 4.1.3)

Structurele samenwerkingen

Schenkingen waren de voorbije decennia een belangrijke bron van versterking van de collectie. Daarbij konden enkele verwervingsdeellijnen structureel worden gemaakt, zodat strategische aandachtsvelden in het verwervingsbeleid structureel konden worden aangepakt ondanks de beperkte financiële capaciteit. Mede hierdoor kan het M HKA zijn missie beter waarmaken op het

door de Vlaamse overheid uitgezette niveau van internationale excellentie. Een belangrijke nieuwe lijn hier is met het in oprichting zijnde kunstcentrum in Almaty Tselinny Centre of Contemporary Culture. Deze lijn richt zich op de hedendaagse kunst uit Centraal-Azië, een gebied dat recent in de aandacht kwam van de internationale kunstscene, en waarvoor M HKA over de belangrijkste collectie in West-Europa beschikt.

Met het kunstencentrum Moussem, waarmee M HKA reeds een lange relatie heeft, is er sinds enkele jaren een samenwerking gericht op de ontwikkeling van een programma solotentoonstellingen met uitgenodigde kunstenaars, die worden ondersteund bij de productie en door de gezamenlijke aankoop van nieuwe kunstwerken, dit dankzij een budget dat Moussem inbrengt. Zo wordt er nu structureel gewerkt aan de uitbouw van een ensemble kunst uit de Arabische wereld. Zowel gezien de toegenomen internationale impact van deze scene als met het oog op de demografische ontwikkelingen in Vlaanderen, met steeds meer Vlamingen van Arabische herkomst, is dit zonder discussie een relevante component voor een Vlaamse internationale collectie.

M HKA besliste om een derde lijn, de samenwerking met de Russische instelling V-A-C, op te schorten ten gevolge van het Russisch-Oekraïens conflict. Wel zal getracht worden de kunstwerken van M HKA die zich nog in Moskou bevinden te borgen.

Dergelijke verwervingsdeellijnen worden structureel goedgekeurd door de raad van bestuur, met vervolgens een delegatie aan de algemeen directeur. Het is de intentie om de volgende jaren prospecties door te voeren en indien mogelijk deze aanpak verder uit te rollen, met structurele samenwerkingsafspraken omtrent gerichte, kwalitatieve verwervingsstrategieën samen met partners, sponsors of overheden. Dit kan een win-winsituatie zijn waarbij de partner het eigen commitment voor een bepaald aandachtsveld duurzaam geprofileerd ziet in een toonaangevend museum in het hart van de Europese Gemeenschap en waarbij tegelijkertijd de kunstenaars hiervan worden gesteund, zowel financieel als symbolisch. Deze aanpak past ook in de notie van het constituent museum waarbij ook externe partijen het museum mee gestalte geven. Het principe ervan is ook een inhoudelijk partnerschap, waarbij de partner zijn veldexpertise inzet om voorstellen te doen maar deze worden gericht op de collectievisie van M HKA en waarbij de beslissing in overleg wordt genomen.

Binnen de context van de nieuwe en innovatieve samenwerking werken M HKA en Tselinny Center of Contemporary Art samen aan de ontwikkeling van een collectie kunst uit Kazachstan en de bredere regio van Centraal-Azië. Als start werd in 2022 een ensemble van werken van **Askhat Akhmedyarov** (°1965, Kazachstan) verworven. Akhmedyarov is een kunstenaar en activist, wiens veelzijdige praktijk mediakunst, performances en installaties omvat. De verwerving draagt bij tot het duurzame engagement van het M HKA voor de pluraliteit van de cultuur in Eurazië. De werken van Akhmedyarov vormen een aanvulling op de reeds uitgebreide en unieke deelcollectie van het museum met werken van kunstenaars uit Centraal-Azië. Akhmedyarovs sociaal geëngageerde en artistieke projecten kunnen worden gezien als een reflectie op de postkoloniale ontwikkeling van Kazachstan. Hij behoort tot de generatie kunstenaars die actief werden in de jaren negentig, in de overgangsperiode van de Sovjettijd en de Kazachse onafhankelijkheid. De kunstenaar begon zijn carrière in de zuidelijke stad Shymkent waar hij deel uitmaakte van het kunstcollectief Kazyl Traktor. Het ensemble van werken in de collectie van het M HKA richt zich vooral op Akhmedyarovs performatieve en activistische aspecten van zijn onafhankelijke praktijk.

M HKA en Moussem werken sinds enkele jaren samen aan de ontwikkeling van een programma solotentoonstellingen met uitgenodigde kunstenaars, en

ondersteunen hem of haar bij de productie en door de gezamenlijke aankoop van nieuwe kunstwerken. In dit kader werd een verwerving gerealiseerd van de installatie *Looking for Thruth* van de Marokkaanse kunstenaar **Mostafa Saïf Rahmouni**. Rahmouni woont en werkt in Brussel en is kandidaat-laureaat van de postdoctorale residentie van het HISK in Gent, na studies aan het Institut National des Beaux-arts de Tétouan en het ENSAV-La Cambre in Brussel. Hij stelde uitgebreid tentoon, zowel in België als internationaal, onder meer in het kader van de Sharjah Biënnale in 2017, en exposeerde in 2021 zijn buitenwerk *The Visible Part* in het Middelheimmuseum in Antwerpen. Hij heeft residenties gehad bij onder meer Hangar (Barcelona), Wiels (Brussel), en onlangs bij Mousseum (Brussel). Deze aankoop kadert binnen het collectiebeleidsplan waarbij prioriteit wordt gegeven aan het verder te ontwikkelen perspectieven van kunstscènes zoals die van Noord-Afrika.

Schenken

Schenken vormen een belangrijke bron van versterking van de collectie en zijn in de huidige omstandigheden met een minimaal aankoopbudget des te meer van vitaal belang. Ze dienen dan inhoudelijk bij te dragen aan de collectievisie van het museum, en worden aldus in dat kader beoordeeld en afgewogen. Schenken houden echter ook het gevaar van verlies aan focus op de eigenlijke prioriteiten in. Soms zijn er werken die op zich niet oninteressant zijn maar die eigenlijk structurele meerwaarde geven aan het collectiepotentieel. Daarbij dient er ook bijzondere aandacht te zijn voor de beheerkost. Soms doen schenkers zelf een schenking precies omdat die beheerkost hoog is, omdat de werken zeer omvangrijk zijn bijvoorbeeld. M HKA neemt deze kost in al zijn verwervingen mee in de weging, en wil dit ook hier strikt doen. Echter, schenken zijn niet altijd makkelijk te weigeren. Daarom is het belangrijk buffers en controles in te bouwen in het beslissingssysteem. Om die reden worden schenken niet enkel aandachtig besproken in de werkgroep, maar zijn daarnaast ook alle incidentele schenken van kunstwerken onderhevig aan een beslissing door de raad van bestuur.

Naar aanleiding van de collectiepresentatie in het M HKA in januari 2022 schonk de in Berlijn en New York wonende Russische kunstenaar **Anton Vidokle** (°1965, Moskou) de installatie *The Timeline of Russian Cosmism*. Deze installatie werd samen getoond met zijn filmtrilogie *Immortality For All: A Film Trilogy on Russian Cosmism* (2014-2017), waarin hij het fenomeen van het Russische kosmisme onderzoekt, en die onder meer reeds deel uitmaakt van de M HKA collectie.

De fotograaf **Oleksandr Burlaka** (°1982, Kyiv) is een belangrijke figuur in de kunstscene van Kyiv. De scenografie van de tentoonstellingen van *Imagine Ukraine* baseerde zich op zijn scenografie voor de laatste Kyiv Biënnale, met een gebruik van gasbetonblokken die een toestand van voorlopige constructies oproepen. Voor de tentoonstelling in het Europees parlement werd een versie van zijn foto *February 18, Lypyska st., Kyiv, 2014* uit 2014, die het omslagmoment van de Maidan-revolutie weergeeft, op 175 cm lengte gerealiseerd, waarbij M HKA ook de digitale bestand en de rechten om het beeld later monumentaal uit te voeren verwierf, zoals eerder in Kyiv gebeurde. De voorzitter van de raad van bestuur financierde hiervoor het honorarium van de kunstenaar.

Vladimír Kokolia (°1956, Brno, Tsjechië) is een van de toonaangevende hedendaagse schilders in Tsjechië; daarnaast ook grafisch ontwerper, tekenaar, dichter en muzikant; hij was zanger bij de experimentele rockband *E. Kokolia* woont in het hartland van Bohemen en doceert aan de academie van Praag. Hij kan worden gezien als deel van een centraal Europese mystieke traditie, met een aandacht gericht op de natuur en op energieën. Toen hij in 2009 door het M HKA werd uitgenodigd voor het ambitieuze project *All that*

is *Solid Melts into Air* besliste hij een schilderij te maken in de kathedraal, loshangend en een deel wordend van de atmosfeer van de kathedraal – of deze zichtbaar te maken. Dit werk bleef bewaard in het depot van het M HKA. Bij een recent bezoek aan ons land aanvaardde de kunstenaar om het werk te schenken.

De praktijk van de in Brussel wonende **Gijs Milius** (°1985, Utrecht) omvat tekeningen en schilderijen, maar ook video, tijdelijke installaties en geluidswerken. Veel van zijn werken zijn gericht op ontmoeting en uitwisseling van ideeën, hoewel de uiteindelijke vorm van het werk zeer divers kan zijn. Naar aanleiding van de INBOX-presentatie 'Poppen' (mei 2022) schenkt de kunstenaar de pop 'Soliman'.

Marcel Van Maele (1931-2009) stond niet alleen bekend als tegendraadse dichter maar ook als eigenzinnig beeldend kunstenaar. Door de pagina te verlaten en zijn gedichten in objecten te vertalen, zocht hij een breder en ander publiek. Met zijn bekende *Gebottelde gedichten* (1972-2002) tastte hij doelbewust de grenzen af tussen de poëzie en de beeldende kunst. Daarin vertoont hij enerzijds een zekere verwantschap met de kunstpraktijk van Broodthaers, hoewel Van Maele's plastisch-poëtische proposities veel lichtvoetiger zijn, anderzijds met figuren als Paul De Vree en Leon Van Essche met wie hij het tijdschrift *Labris* mee oprichtte, en die reeds met plastisch-poëtische werken in de collectie vertegenwoordigd zijn. Via de weduwe Carine Lampens en een klant van de Zwarte Panter werd een aanzienlijk aantal uitgaven, edities en multiples, w.o. de volledige reeks *Gebottelde gedichten*, de zeer zeldzame editie *Vakkundig Hermetisch* (1973), *Hoe bewaar ik mijn boeken* (1993), en de installatie *hommage aan M.B.*, geschonken.

De op onderzoek gebaseerde praktijk van het in Berlijn gevestigde kunstenaarscollectief **Slavs & Tatars**, analyseert het gebied van Eurazië, dat zich volgens hun definitie uitstrekt "van de voormalige Berlijnse Muur tot de Chinese Muur". Het project *Friendship of Nations* legt de samenhang bloot tussen Pools en Iraans erfgoed, en meer specifiek tussen de Islamitische Revolutie in 1979 en de Poolse vakbeweging Solidarność in de jaren '80. Beide gebeurtenissen omsluiten een groot geopolitiek verhaal van het recente verleden: het islamitisch modernisme en het communisme. *Friendship of Nations: Polish Shi'ite Showbizz*, bestaande uit 10 banners, herwaardeert ambachtelijke objecten en praktijken als dragers van geschiedenis, politieke emancipatie en ideologie. De schenking wordt gedaan door de Duitse collectioneur Christian Schwarm via de galerij Kraupa-Tuskany (Berlijn).

Het werk van **Jan De Cock** (°1976, Etterbeek) beoogt een synthese van modernisme en klassieke kunst, in de vorm van monumentale, handgemaakte 'Denkmal' installaties van vezelplaat, met sterke fotografische, architecturale, cinematografische, sculpturale en performatieve kenmerken. Elk tijdelijk monument is een organisme dat zich als een kleine kathedraal integreert in de bestaande binnen- en buitenruimte, waarbij het licht, gedachten en geschiedenis reflecteert. Uiteindelijk wordt het proces van de in de tijd begrensde installaties, in foto's vastgelegd. De grote lichtbak, die wordt geschonken door galerist en verzamelaar Ronny Van de Velde, toont de buitenkant van de Schirn Kunsthalle in Frankfurt, ten tijde van de interventie van De Cock aldaar. De Cock realiseerde er in 2005 een Denkmal, kort na zijn tentoonstelling in Tate Modern.

Bewaarnemingen

In 2022 werden 13 werken in bewaring gegeven door de Vleeshal in Middelburg in het kader van de overeenkomst tussen de instelling en het M HKA. In 2022 gaat het om 4 tekeningen van Pieter Slagboom en 9 tekeningen van Ben Sleuwenhoek.

Van de Collectie Vlaamse Gemeenschap werd in 2022 een schilderij uit 1962 van Jef Verheyen in bewaring genomen. Verheyen was een pionier van de naoorlogse artistieke avant-garde en een lid van de kunstenaarsgroep G58, nadien van de dissidente groep Nieuwe Vlaamse School, nog later verwant aan de internationale ZERO beweging. Het jaar 1968 wordt gewoonlijk als referentiepunt voor de M HKA collectie aangehaald. Verheyen geldt als een voorloper en een referentiepunt voor de eerste generatie kunstenaars in de museumverzameling. Van Vic Gentils, een ander lid van de G58, werden twee historische werken in bewaring genomen. Het gaat om vroege assemblages op groot formaat, die eveneens als een referentiepunt kunnen worden gezien voor de eerste generatie kunstenaars in de museumverzameling. Verder grote schilderijen van Joris Ghekiere en Werner Mannaers, een fotografische installatie met lichtbakken van Marie-Jo Lafontaine, een constructivistisch drieluik van Wybrand Ganzevoort en zeefdrukken van Jef Verheyen. Van Walter Swennen werd een groot schilderij in bewaring genomen, naar aanleiding van de presentatie van deze kunstenaar in de tentoonstelling *Museum in beweging*.

Tenslotte werden er door de aankoopcommissie van de Vlaamse Gemeenschap in 2022 een reeks nieuwe werken geselecteerd en aangekocht. Van deze werken worden er enkele in bewaring genomen in het M HKA, met name de foto 'Illusionist' van Vaast Colson, het schilderij 'Black Knight' van Benny Van de Meulegracht-Vranckx en een werk van Noku Langa.

2.2.2.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen.

In 2022 gaf het M HKA 11 werken van de collectie in langdurige bruikleen aan 2 publieke en/of semi-publieke instellingen. Het totaal aantal langdurige bruiklenen bedraagt 239.

Het totaal aantal publieke en/of semi-publieke instellingen bedraagt 24.

Er werden in totaal 144 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen, waarvan 83 werken ingezet in 18 internationale tentoonstellingen, en 61 werken in 23 lokale tentoonstellingen.

Grotere gehelen van de collectie reisden in het kader van de presentaties gerealiseerd in samenwerking met PinchukArtCentre in de zomer naar Kiev en in het najaar naar Keulen.

Voor een volledig overzicht van het bruikleenverkeer, zie hoofdstuk 4.4.

2.2.2.3 Preventieve conservering

In 2021-2022 was er grote aangroei van de collectie, waardoor er veel tijd is geïnvesteerd in het verwerken van opstelinformatie en andere documentatie aangaande de werken. Er werd getracht van alle significante verwervingen, zoals elk werk in de Stadscollectie, maar ook de verwervingen via de Collectie van de Vlaamse Gemeenschap (CVG), een conditiestaat op te maken bij binnenkomst, en ook andere informatie zoals opstellingsplannen en verpakking meteen te verzamelen. Veel werken hadden aangepaste verpakking nodig.

Inkistingen

- BK009496: Chris Reinecke, *Umgebungskleid (Düsseldorfer Kleid)*: Het plastieken kledingstuk werd recent aangekocht en had geen geschikte verpakking. Na de collectiepresentatie *Vuurmuis* (mei – augustus 2022) werd er een op maat gemaakte zuurvrije doos aangemaakt voor bewaring op lange termijn;
- BK005959: Luc Deleu, *Station Europa Centraal / Gare Europe Centrale*: 11 nieuwe kisten;
- BK009339: Filip Francis, *Tumbling Woodblocks*: de houten paletten van de installatie zaten bij aankoop in allerlei moeilijk stapelbare verpakking, waarvan de helft verroest. Om verkleuring aan de houten blokken te voorkomen, werden er nieuwe kratten op maat aangekocht.

2.2.2.4 Restauraties

In 2022 werden 17 werken uit de museale collectie gerestaureerd. Verschillende andere werken ondergingen een behandeling of reiniging. Hieronder een overzicht van de belangrijkste restauraties:

- BK007604_M378b: Franz West, *Hain*: de restauratie van de schade opgelopen tijdens een bruikleen in 2020, werd in 2022 afgerond door Frederika Huys;
- BK009116: Marianne Berenhaut, *Le Lit* (uit de reeks: 'Vie privée'): de onderzijde van het bed was tijdens opstelling verder doorgescheurd. Anja Smets en Wies Stortelder naaiden tule over het jutten bed, zodat de zware glazen bollen beter ondersteund worden en de tule niet verder kan scheuren;
- BK005959: Luc Deleu, *Station Europa Centraal / Gare Europe Centrale*: na schade in 2021 tijdens bruikleen voor de tentoonstelling 'Paradise Kortrijk' in Kortrijk, werd er gezocht naar een locatie die groot genoeg en toegankelijk is om deze grote installatie te restaureren. De installatie werd gerestaureerd door de kunstenaar en T.O.P. Office in de ruimtes van de Blikfabriek te Hoboken. Door het te strak verlijmen van de onderdelen is er uiteindelijk een leemte van een centimeter ontstaan waardoor de brug wel stevig is, maar aansluiting mist. Dit moet bij de eerstvolgende opstelling nog aangepast worden. De installatie werd ook voorzien van nieuwe bekisting;
- BK006992: James Turrell, *Skyspace*: herstel van het plafond en waterafvoer van de dakranden door aanpassing van de constructie en binnenbekleding, om lek- en druipsporen te vermijden;
- BK007988: David Claerbout, *Olympia (The Real-Time Disintegration into Ruins of the Berlin Olympic Stadium over the Course of a Thousand Years)*: update en vervanging van hardware;
- BK009329: Dennis Tyfus, *The Seventh Beatle*: herstel en herprogrammeren van de software waarmee de geluidssamples afgespeeld worden. Restauratie uitgevoerd door Kris Delacourt.
- BK007960: Nikita Kadan, *The Chronicle* (drie aquarellen); BK009084: Nikita Kadan, *The Beautiful Colonizer*; BK007959: Nikita Kadan, *The Spectators*; BK009516: Lesia Khomenko – *Painting From the Photo That Was Taken on the Big Distance and Then Cropped*; Moo076_02: Sergey Bratkov, *Italian School* (5 foto's); gereinigd en ontsmet door het team van Art Salvage na schade doordat de ytongblokken gebruikt voor de scenografie in M HKA en het Parlementarium vochtig bleken.
- *The possessed can witness in a court* (Moo250) van Nikita Kadan; een onderdeel van de installatie liep schade op en zal met goedkeuring van de kunstenaar hermaakt worden door een lokale kunstenaar.

Er lopen nog drie dossiers omdat tijdens *Worth Fighting For*, de opvolgtentoonstelling in Keulen van het project in Kyiv, de klimatisatieomstandigheden – in tegenstelling tot de toezegging vooraf van de organisatoren – niet perfect waren. Deze schades, die in 2023 verder opgevolgd zullen worden, betreffen:

- BK007276: Berlinde De Bruyckere, *In Flanders Fields*: Paard 3 heeft een extra lacune aan de voorpoten, dit kan moeilijk hersteld worden. Paard 4 heeft meerdere druipsporen op de vacht.
- BK007345-001: Wilhelm Sasnal, *Untitled (Gwanju Set)*: twee tekeningen uit de serie hebben waterschade.
- SCA0021: Adrien Tirtiaux, *Europe without Borders*: De bol van de installatie, bestaande uit gesoldeerde driehoeken uit messing zijn verplooid geraakt, waardoor de bol gedeformeerd en niet meer rond is.

2.2.2.5 Objectregistratie

Er werden 116 nieuwe kunstwerken verworven in 2022. Nochtans werden er in hetzelfde jaar 685 nieuwe records ingevoerd in Adlib Kunst / Axiell Collections. Dit heeft te maken met het feit dat meervoudige stukken zoals een portfolio, tegenwoordig vaker dan vroeger worden uitgesplitst per kunstwerk. Wanneer bijvoorbeeld enkele werken uit een fotoreeks op transport vertrekken, kan dit een aanleiding zijn om de werken per stuk te registreren. Deze aanpak geldt voor nieuwe verwervingen, maar ook met terugwerkende kracht, nu de registratie van de volledige collectie ook retroactief, via inhaalbewegingen, wordt aangepakt. Ook andere museumprojecten zoals standplaatscontrole of het ordenen van de collectiefoto's, leveren vaak nieuw te registreren werken op.

Wat de manier van registreren betreft, wordt er gemikt op basisregistratie. Basisregistratie omvat een twintigtal velden, zoals door Spectrum bepaald. Speciale aandacht gaat naar 'Materiaal', 'Toestand' en 'Gebruik', velden die in het verleden vaak leeg bleven. Ook 'Waarde' wordt geschoond en waar nodig aangevuld met een geactualiseerde financiële waarde. De velden 'Fysieke beschrijving' en 'Afmetingen.bijzonderheden' worden gebruikt om deze gegevens in een 'mensleesbare' vorm te noteren.

In het kader van de samenwerkingsafspraken 'digitalisering' (bijlage 1 Beheersovereenkomst Vlaamse Gemeenschap / M HKA, 2019-2023) werd er in het najaar van 2022 een overstap gemaakt naar Axiell Collections. In het kader van deze datamigratie worden er stappen gezet wat betreft het opschonen van de achterliggende datasets, zoals 'Personen en instellingen' en 'Thesaurus'. Dit traject wordt opgezet en uitgevoerd vanuit Content Management; voor wat betreft de module Objecten gebeurt dit in overleg met Collectie. Concreet vraagt dit traject om een juist gebruik van velden en termen bij het registreren, zodat er geen vervuiling van de data gebeurt. Bijvoorbeeld bij 'Objectcategorie' en 'Objectnaam' leidt dit toch een correcter gebruik van namen en gestandaardiseerde termen, aan de hand van de AAT (Art and Architecture Thesaurus). Hetzelfde geldt voor 'Vervaardiger' en 'Verweringsbron', aan de hand van RKD Artists, ULAN (Union List of Artist Names).

Nog in het kader van de samenwerkingsafspraken 'digitalisering' voert de registrator Bart De Block een inhaalbeweging uit, waarbij alle werken in bewaring van de Vlaamse Gemeenschap (inventarisnummers met BK00) gecontroleerd worden. Momenteel komen de werken verworven na 2000 aan bod. Er werden in 2022 in totaal 800 van de 1.400 records geschoond, waarbij ook de kunstwerken en hun verpakkingen werden gecontroleerd. Begin 2023 wordt het tempo verhoogd, met het opschonen van de resterende 600 records tegen eind april en het einde van de conditiecontroles tegen september.

Projectmedewerker Anthe Heyninck voerde vanaf 1 februari 2022 een inhaalbeweging uit op de werken van de collectie die werden verworven via een schenking (inventarisnummers met Soo, naam van het project: 'Gegeven is gegeven'). De basisregistratie van alle 1.920 records werd geschoond in 2022; in 2023 volgt het controleren en aanvullen van de tentoonstellingsinformatie, gevolgd door een publicatie van de gegevens en afronding van het project.

Wat punt 3 van de samenwerkingsafspraken 'digitalisering' betreft, startte projectmedewerker Sofie Frederix in 2022 met haar onderzoek naar een Registratiemodel Hedendaagse Kunst, in aanvulling op het bestaande Registratiehandboek van CAHF. Het registratiemodel focust op moeilijk te registreren of te documenteren kunstvormen zoals time-based art of complexe installaties. Het gaat om een gedeeld project van de hedendaagse kunstmusea en de Vlaamse Gemeenschap, begeleid door het M HKA. In 2022 werden er twee overlegmomenten georganiseerd voor de betrokken instellingen. Er werd een bibliografie gemaakt voor het onderzoek; er werden casestudy's bepaald uit de collecties van de verschillende musea en er werden variabelen gedefinieerd als vensters voor de diverse registratieproblematieken en als kapstok voor de uiteindelijke publicatie. Eén van de zes variabelen – de audiovisuele – werd al uitgewerkt met bijbehorende casestudy en dataprofiel. Er werd ook een toolbox voorzien met hulpmiddelen voor extra registrerende of documenterende praktijken, waaronder een protocol of een kunstenaarsinterview. In 2023 worden de andere variabelen met hun casestudy's en dataprofielen uitgewerkt en wordt de rest van de publicatie aangevuld.

Omtrent Objectregistratie gebeurden er in 2022 verschillende aanverwante activiteiten, waaronder museumprojecten en opleidingen. Wat museumprojecten betreft, gebeurde er in mei-juni een inhaalbeweging standplaatscontrole en -registratie, uitgevoerd door de registrator aangevuld met wisselende andere collega's. De standplaats 'Ladenkast' werd volledig gecontroleerd. In het begin van het jaar nam de registrator deel aan de Werkgroep die volgde uit het Collectieplan van 2021.

Samen met het afdelingshoofd neemt de registrator structureel deel aan de projectwerkgroep Verwervingen, waar de aankopen, schenkingen, bewaarnemingen en structurele samenwerkingen worden besproken. Ter voorbereiding van de projectwerkgroep, en ook van de raad van bestuur, wordt telkens een stand van zaken van de verwervingen opgesteld. Er is ook een vast overleg met projectmedewerker Sofie Frederix, waarop zij een stand van zaken toelicht. De registrator neemt ook deel aan het Structureel Overleg Digitalisering, samen met het afdelingshoofd en de collega's van Content Management, waarop samenwerkingen omtrent digitalisering tussen het M HKA en de Collectie Vlaamse Gemeenschap worden onderzocht.

In het kader van opleidingen, namen de registrator en de projectmedewerker deel aan het bootcamp Open Culturele Data van meemoo te Gent in mei, gedurende vijf dagen, gespreid over verschillende weken. Ze namen deel aan de collegagroep van FARO (Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed), waar de projectmedewerker haar project voorstelde (29 september 2022). Verder gaf de registrator een lezing tijdens de studiedag 'Samen inzetten op depotuitdagingen' (1 april 2022, Brussel, Departement Cultuur, Jeugd en Media en het agentschap Onroerend Erfgoed, in nauwe samenwerking met FARO) ter vervanging van het afdelingshoofd, over het depotbeheer van het M HKA, meer bepaald de keuze van het museum om samen te werken met een private partner.

Verder nam de registrator deel aan de opleiding Axiell, die door de collega's van Content Management werd georganiseerd. De problematiek van het indelen en onder de juiste noemer brengen van objecten op de rand van kunst, zoals documenten, affiches en bepaalde edities, wordt regelmatig intern besproken. Er is aandacht voor onderzoek over deze kwestie, met het oog op consequente en duurzame oplossingen. In dat verband werd dit jaar het symposium 'Archiving Performance' gevolgd, een project van M HKA en de Universiteit Antwerpen, alsook de online conferentie 'Reshaping the Collectible' van Tate (14–16 september 2022).

2.2.2.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en het ontsluiten van de Collectie Vrielynck werd er beslist om de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stop te zetten. Sinds 2019 is het resterende deel van de Collectie Vrielynck dat gestockeerd werd in het FoMu verhuisd naar de binnendepots van het M HKA. De standplaats van de betreffende objecten werd geregistreerd en ingevoerd in Adlib. In 2022 was er geen werking met deze deelcollectie.

2.2.2.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Sinds de schenking van het huis aan het M HKA werd het pand volledig gerestaureerd en authentiek heringericht onder leiding van architect Luc Deleu van T.O.P. office en M HKA-medewerker Hans Willemse, die ook de volledige inventaris van de artistieke inboedel in kaart bracht. In 2020 werden renovatiewerken uitgevoerd, aan de buitengevel, de erker en de bovenverdieping. Parallel hieraan liep de aanvraag van de beschermingsprocedure want het Panamarenkohuis komt in aanmerking voor de bescherming als monument. Het pand heeft als woon-werkplek van een van de meest vooraanstaande Belgische kunstenaars van de tweede helft van de 20e eeuw een bijzonder hoge historische, architecturale en artistieke waarde. Op Vlaams en nationaal niveau is het Panamarenkohuis een authentiek voorbeeld van een hedendaagse kunstenaarswoning die als totaalkunstwerk museaal ontsloten wordt door het M HKA. De aanvraag tot bescherming werd ingediend door architect Luc Deleu. In dat kader voerde het Agentschap Onroerend Erfgoed in het najaar 2021 een uitvoerig locatiebezoek uit. Op 3 november 2022 werd het M HKA schriftelijk ingelicht over de mogelijkheden en de afbakening van een bescherming van het Panamarenkohuis als monument. Voor het gebouw en de vaste delen van het gebouw is een bescherming als monument een evidentie. Voor de roerende goederen in het gebouw werd er beslist dat niet de hele collectie maar een beperkt aantal roerende objecten met grote beeldwaarde als cultuurofgoed een beschermd statuut zullen krijgen. M HKA volgde hierbij het advies van de Vlaamse overheid.

2.2.2.8 Rechtenbeheer

M HKA zet sinds ruim een decennium in op het verwerven, operationaliseren en delen van expertise rond juridische aspecten van collectiebeheer.

Operationalisering

In functie van de Stadscollectie Antwerpen ontwikkelde M HKA een licentieovereenkomst die de auteursrechtelijke aspecten van de collectiestukken regelt in overeenstemming met de eerlijke en gangbare museumpraktijken. Na goedkeuring van de juridische dienst van de stad werd het contract in 2022 gebruik genomen voor alle aanwinsten van dat en vorig jaar. Op vraag van de afdeling Presentatie werd een model van licentiecontract uitgewerkt dat onder meer kan toegepast worden voor de stream-on-demand van geluidskunst. In functie van de schenking door de kunstenaars Oleksandr Burlaka en Alevtina Kakhidze werden auteurscontracten uitgewerkt die ingaan op de specifieke modaliteiten van de schenking en de geschonken werken (bij Burlaka: een digitaal bestand dat in verschillende vormen afgedrukt en tentoongesteld kan worden).

Kennisdeling

Medewerkers van de afdeling Content Management ondersteunden CKV in het beantwoorden van punctuele vragen over auteursrecht in archiefverband. Ze verleenden advies bij de vragen die rezen bij de partnerinstellingen en geformuleerd werden in de context van het Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst.

2.2.2.9 Audit Ernest & Young

Op vraag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid werd in het najaar 2021 een proces-audit uitgevoerd m.b.t. de bewaargevingen uit privécollecties aan M HKA en naar aanleiding van het verdwijnen van het kunstwerk 'Rabbit' van de kunstenaar Jimmie Durham.

Het rapport met aanbevelingen werd door Ernst & Young opgeleverd in februari 2022 en per brief aan de voorzitter van de raad van bestuur bezorgd met de vraag om het document te delen met het managementteam. Vervolgens kreeg het managementteam de opdracht een voorstel te formuleren hoe met de aanbevelingen van de audit verder om te gaan en dit ter bespreking aan de raad van bestuur voor te leggen.

De audit heeft een zestal onderzoeksthema's tot onderwerp, gaande van het beleid van het museum met betrekking tot langdurige bruiklenen uit privécollecties, de kwaliteit van het beheer en de opvolging daarvan, het deontologisch kader, het verzekeringsbeleid, de risicobeheersing, en tot slot de zorgvuldigheid waarmee het schadedossier 'Jimmie Durham' werd behandeld. Voor elk van deze topics werden een reeks bevindingen en in totaal 24 aanbevelingen geformuleerd.

Gezien de aard, de specificiteit en beperkte scope van voorliggende audit in relatie tot de zeer uitgebreide en complexe werking van het collectiemanagement in het algemeen – zeker in verband met zijn structurele achterstand en ondercapaciteit, spreekt het voor zich dat het merendeel van de aanbevelingen sterk gericht zijn op procedures en procesbeschrijvingen. Er is dan ook een grote overlap op te merken van aanbevelingen voor de verschillende topics.

Met het in 2021 hernieuwde collectiebeleidsplan werden de meeste uitdagingen reeds aangegaan en is er voor heel wat collectieprocessen een referentiekader uitgetekend. Het systematisch uitschrijven van procedures en processen, en de strikte opvolging daarvan, overstijgt echter de huidige capaciteit en gaat in sommige gevallen zelfs voorbij aan onze praktijk en werking. Het is vooral daarom dat M HKA genoodzaakt is eerder te opteren voor incrementele verbeteringstrajecten. De raad van bestuur onderschreef het plan van aanpak als respons op de audit verricht door Ernst & Young. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media zal in 2023 in een vernieuwde beheersovereenkomst met het M HKA een apart traject afspreken inzake de opvolging van de audit van Ernst & Young.

2.2.3 Bibliotheek

2.2.3.1 Algemeen

Na 35 jaar in dienst te zijn van M HKA, ging Viviane Liekens op 1 juni 2022 op welverdiend pensioen. Zij wordt sinds 16 november 2022 door Esther Van Peer vervangen.

Ook van het registratieprogramma Adlib namen we in 2022 afscheid. De migratie van Adlib naar Axiell moest in 2022 grondig voorbereid worden. Deze omschakeling bracht heel wat opschoonacties met zich mee. Zo werden de thesauri o.a. nagekeken op dubbele trefwoorden, lege velden, en werden de fiches van kernkunstenaars verder aangevuld. Deze opschoonacties zullen in 2023 verder doorgevoerd worden. (zie paragraaf 2.2.5.5)

Wenselijk is om in een later stadium bijvoorbeeld de AAT-thesaurus te gebruiken om zo tot een gestandaardiseerde trefwoordenlijst te komen. Met het oog op deze doeleinden volgde Lotte Ogiers op 13 en 14 september 2022 de conferentie *Linked Data and International Standards for Cultural Heritage*, georganiseerd door KBR. Het gebruik van *Internationale Standaarden* is nuttig om data uit te wisselen met andere instellingen. Het invoerproces kan op die manier versneld worden. Ook de uitwisseling van beeldmateriaal (denk aan boekcovers) kan zo geautomatiseerd gebeuren.

Sinds december 2022 is het registratieprogramma Axiell in voege. Op 17 november 2022 werd in M HKA een vorming georganiseerd om het nieuwe registratieprogramma beter te leren kennen. Zowel de collega's van Collectie als van CKV waren hierbij betrokken.

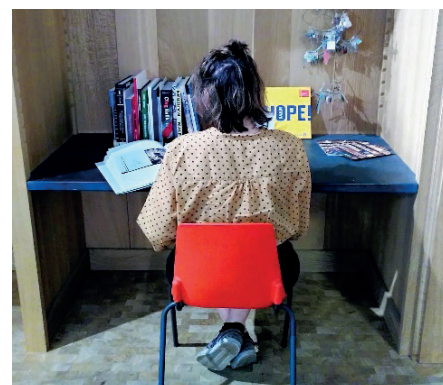
De twee vaste medewerkers en coördinator worden voor de dagelijkse werking nog steeds bijgestaan door vrijwilligers. Edward Puncher helpt twee dagen in de week (di en do, 10-12u) met het documentatiecentrum van M HKA. Hij klasseert de uitnodigingen en persknipsels per map. Gerda Mortelmans werkt op donderdag van 09u tot 13u. Zij excerpert artikels van bijvoorbeeld (H)art en andere lopende tijdschriften. Alice Gommeren klasseert de persknipsels voor de filmbibliotheek. Zij werkt wekelijks op woensdag van 10u tot 12u30.

2.2.3.2 Dienstverlening

De M HKA-bibliotheek werd in 2022 door 100 bezoekers bezocht, 8 studenten en onderzoekers werden online verder geholpen. Om de dienstverlening zo vlot mogelijk te laten verlopen, wordt er voornamelijk op afspraak gewerkt. Vooral het ICC-archief werd vaak geraadpleegd (bv. C.A.Y.C., Sonia Delaunay, Continental Video, ...). Ook boeken over kernkunstenaars als bv. Jimmie Durham, Andrea Fraser, Luc Deleu werden vaak opgevraagd. Voor de filmbibliotheek waren de documentatiemappen en recente tijdschriften belangrijke bronnen voor onderzoek naar o.a. het oeuvre van Frans Buyens, Chantal Akerman of de film *Eline Vere* (1991) van Harry Kümel.

Sinds 2019 heeft de bibliotheek haar eigen Instagram-kanaal @mhkabibliotheek. Hier wordt elke week, afwisselend tussen kunst en film, gecommuniceerd over wat reilt en zeilt in de film- en kunstwereld. Info omtrent boeken, artikels, of foto's uit de collectie worden hier in de kijker gezet. Eind 2022 telt het kanaal 839 volgers.

Om onze collectie ook in de leeszaal meer in de kijker te zetten, werden er voor elke tentoonstelling desbetreffende leesplanken gemaakt. Zo kregen *Imagine Ukraine* (06.05–28.08) en *Museum in beweging* (16.09–08.01) hun eigen leeshoek.

Voor de tentoonstelling *Museum in beweging* werd samengewerkt met de dienst Publiekswerking. Het Salon werd door hen opnieuw heringericht en uitgetekend. De bibliotheek voerde artikels aan die de bezoekers konden lezen tijdens *Museum in beweging*. Artikels over o.a. Otobong Nkanga, Jimmie Durham of Laure Prouvost konden gelezen worden.

De kunstwerken en archiefstukken die sinds 2017 de leeszaal mee vormgeven, werden tijdens de opbouw van *Museum in beweging* gewisseld. Zo werd bijvoorbeeld *Mont Blanc* van Hamish Fulton opgesteld. Of *Welkom* van Patrick Van Caeckenbergh. Ook archiefstukken van de Vrielynck-collectie werden herbekeken. De tentoongestelde werken zijn te bekijken op <https://ensembles.org/ensembles/permanent-collection-2022-2027-library/items>

Op 18 september 2022 organiseerde de bibliotheek, in samenwerking met de dienst Publiekswerking, een boekverkoop in kader van DAKkan festival 2022. Zowel afgestoten boeken als eigen M HKA-publicaties (Boek van de maand) en oude ICC-catalogi werden verkocht.

2.2.3.3 KUNST – omvang en (ver)werking

Einde 2022 bedraagt het aantal boeken 38.871 exemplaren. Het overgrote deel is geregistreerd met een volledige titelbeschrijving, een kleiner gedeelte enkel met basisbeschrijving (titel en technische gegevens). Er wordt voortdurend met terugwerkende kracht ingezet op het vervolledigen van de titelbeschrijvingen. Verschillende deelcollecties zijn ondertussen eveneens opgenomen in ensembles.org, o.a. de kunstenaarspublicaties van de jaren 80, de publicaties van het M HKA, de publicaties van het ICC, de *artist novels*, GA.

De deelcollectie *artist novels* telt einde 2022 581 boeken, verwerkt in Axiell en op ensembles.org. Deze collectie werd in 2022 getoond in Granada tijdens de tentoonstelling *La Historia Comienza Aquí (The Story Begins Here)* in Palacio de la Madraza (periode 18 februari – 17 april 2022). Een tweede exemplaar van elke *artist novel* is beschikbaar in de leeszaal van M HKA. Deze collectie werd op 19 januari 2022 door David Maroto en Joanna Zielinska opnieuw geordend en opgeschoond. Vormgever Pauline Scharmann maakte titelbordjes zodat bezoekers een alfabetisch overzicht krijgen.

De deelcollectie *artist publications* (artist books & artist catalogues) is uitgegroeid tot 2.042 items. In het kader van het onderzoeksproject over *artist publications* van Middelheimmuseum en Archivolt (vertegenwoordigd door

Johan Pas en Nico Dockx) was er op 24 november 2022 een eerste lezing *A Kind of 'Huh'* in de Koninklijke Academie Schone Kunsten Antwerpen. De lezing werd bijgewoond door het bibliotheekteam. In 2023 volgen nog vier andere sessies waarin de definitie en waarde van *artist publications* aan bod komen. De bib participeert in dit onderzoeksproject en neemt deel aan werkgroepsessies tussen de verschillende instellingen. (cf. 2.2.5.9)

Tijdschriften: Het aantal titels (± 970) is ongewijzigd gebleven, waarvan een 20-tal abonnementen op binnen- en buitenlandse tijdschriften.

Stand van zaken exciperen per artikel:

- Volgende tijdschriftenreeksen (die niet meer verschijnen) zijn volledig geëxcerpeerd per artikel: Artefactum, Kunstbeeld, Kunst- en Museumjournaal, Kunst Nu (Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst Gent), Modern Painters, M HKA-zine, M HKA-krant en M HKA-gids, Stedelijk Museum Amsterdambulletin.
- Aan volgende tijdschriftenreeksen (die nog verschijnen) wordt continu gewerkt: Artforum, Metropolis M, Flash Art, H art en The Art Couch.
- Audiovisuele materialen: geregistreerd en beschreven in Axiell: 482 videotapes, 91 audio-CD's, 78 mini DV-tapes, 391 CD-R, 464 DVD, 51 audiocassettes, 36 LP(vinyl), 11 singles, 10.834 dia's.
- Tussenwerken: 122 items, beschreven en geregistreerd in Axiell, verpakt in aangepast papier en bewaard in dozen.
- M HKA-persknipsels: volledig opgeschoonde collectie (72 ringmappen), die per artikel wordt geregistreerd in Axiell en continu aangevuld.
- In de zomer van 2022 werd door een jobstudent ook verder gewerkt aan de inventaris van de M HKA-documentatiemappen (tot en met map 'Kojima, Yasutaka').

2.2.3.4 FILM– omvang en (ver)werking

Dagelijkse werking

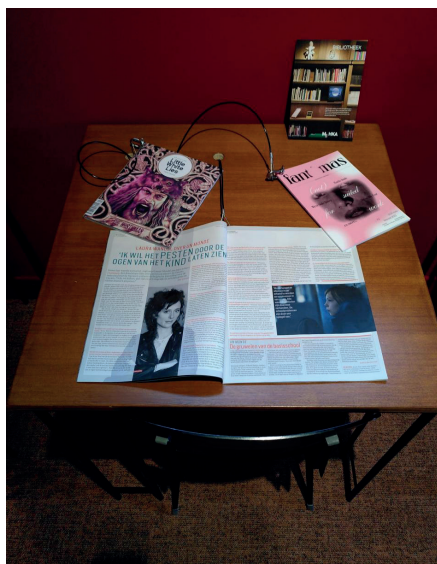
De overgang van Sinebase – Filemaker naar Adlib in 2017 had als gevolg dat sommige invoervelden in Adlib niet meer correct worden weergegeven of juist zijn ingevuld. De boeken worden met terugwerkende kracht gecontroleerd en de beschrijvingen worden verder aangevuld. Ze krijgen een plaatscode en exemplaarnummer. Deze actie is in 2022 afgerond. FB11242 is het laatste exemplaarnummer dat is toegevoegd. Deze nummering valt bij de nieuwe invoer in Axiell weg omdat de exemplaarnummers automatisch gegenereerd worden.

De collectie bevat meer dan 10.000 boeken en catalogi en 796 tijdschriftentitels. Het aantal lopende abonnementen op tijdschriften (24) bleef ongewijzigd. Alle nieuwe nummers van de lopende abonnementen worden bij ontvangst geëxcerpeerd. Zo kunnen bezoekers de artikels meteen opzoeken in Axiell. Persknipsels worden in de documentatiemappen bijgehouden zodat het documentatiecentrum up-to-date blijft.

Dienstverlening

Hoewel de filmbibliotheek in het M HKA gevestigd is, maakt zij deel uit van de rijke geschiedenis van De Cinema (voorheen Cinema Zuid, Centrum Voor Beeldcultuur, De Andere Film). De Cinema is sinds 2019 gevestigd in De Studio. Om de relatie tussen M HKA en De Cinema ook voor bezoekers duidelijk te maken, ontstond in 2021 de 'krantenmuur'. De krantenmuur bevindt zich de ontvangstruimte voor de bioscoopzalen van De Cinema. Aan de hand van de maandelijkse programmatie wordt in de bibliotheek gezocht naar artikels en archiefmateriaal. Cinemabezoekers kunnen zich op deze manier inlezen in de films. Een *Vliegende Bib* als het ware. De muur wordt maandelijks vernieuwd met nieuwe artikels die passen bij de programmatie van De Cinema.

In 2022 werden ook de leestafels in gebruik genomen. Deze worden maandelijks verrijkt met nieuwe tijdschriftennummers uit de bibliotheek.

<https://www.destudio.com/nl/categorie/leestafels>

Dat De Cinema en de filmbibliotheek al een hele voorgeschiedenis hebben, werd ook duidelijk toen twee oprichters (Harry Eysackers en Harrie Houben) van De Andere Film hun archief in 2021 opnieuw kwamen inkijken en onderzoeken. In 2022 volgde, onder leiding van Bart Cornel en CKV, enkele vergaderingen met de oprichters van De Andere Film (zie hoofdstuk 21).

Op 23 februari 2022 vond er in M HKA een eerste vergadering plaats. Harry Eysackers en Marc Holthof waren aanwezig. Op 4 mei 2022 gingen Bart Cornel en Lotte Ogiers op bezoek bij Harry Eysackers. Op 22 augustus 2022 organiseerde Bart Cornel een vergadering met de andere DAF-leden: Rik Stallaert (DAF Gent), Harrie Houben (DAF Leuven) en Marc Bekaert vervoegden Harry Eysackers en Marc Holthof. In 2023 onderneemt CKV de eerste stappen om het DAF-archief op te schonen.

Ook vanuit de filmopleiding aan Universiteit Antwerpen ontstaat er nieuwe interesse voor de filmorganisatie De Andere Film. Op 1 december 2022 ontvingen we een doctoraatstudente die onderzoek voert naar De Andere Sinema een tijdschrift uitgegeven door De Andere Film (en later ook door M HKA). In 2023 voeren de studenten verder onderzoek naar de (eventuele) wisselwerking tussen De Andere Film en Fugitive Cinema via het archief van Robbe De Hert (FelixArchief) en het archief van De Andere Film.

2.2.4 Beheer Archieven

In mei 2021 werd een nieuwe archiefbeheerder voor het M HKA aangenomen om het project Inhaalbeweging Kunstenaarsarchieven te verwezenlijken. Dit project bestaat erin de kunstenaarsarchieven, geschonken aan het M HKA, te ontsluiten en in goede en geordende staat te bewaren.

2.2.5 Content Management: onderzoek en digitale werking

2.2.5.1 Onderzoek

Het museum is een ruimte waar extern en intern onderzoek samenkomt en publiek gemaakt wordt. Het onderzoek onderscheidt zich van de behoud- en beheerfuncties in het museum en wordt gevoerd op verschillende niveaus: kunstwetenschappelijk en academisch onderzoek (i.s.m. L'Internationale, een confederatie van zeven moderne en hedendaagse kunstinstellingen), artistiek onderzoek, curatorieel onderzoek en historiografisch onderzoek. De inzichten die voortkomen uit het onderzoek en geworteld zijn in de collectie van het

museum en haar acties, worden verzameld op ensembles.org. Dit platform is zowel een werkmethode als de digitale representatie van de kunsthypothese die zich als netwerk van toenemende inzichten onmiddellijk in het publieke domein bevindt.

In 2022 werden, naast de reguliere werking van het borgen van tentoonstellingen en nieuwe aanwinsten voor de collectie, ook enkele chronotopische inhaalbewegingen verdergezet ter waardering van de Euraziatische kunst en de naoorlogse avant-garde uit Antwerpen, twee steunpilaren van de collectie.

Eurazië

Ekaterina Vorontseva (projectmedewerker sinds 03.11.2021) legt zich toe op het redigeren, aanvullen en borgen van informatie en inzichten van en over het ensemble 'Europe at Large' en de deelcollectie Euraziatische kunst.

Het ensemble 'Eurazië' is opgevat als een platform voor onderzoek, contextualiseren en documenteren van alle projecten in functie van het Euraziatische traject van het museum. Het ensemble 'Eurazië' fungeert als een overzicht van de Euraziatische projecten van het M HKA van 2003 tot 2023.

Het omvat groeps-/thematische tentoonstellingen, solotentoonstellingen, IN SITU- en INBOX-presentaties en belangrijke Extra Muros-evenementen. Het overzicht is toegankelijk in de rubriek 'evenementen' van het ensemble 'Eurazië', of als een georganiseerde lijst in de rubriek 'accenten'. Daarnaast bevat het ensemble 'Eurazië' nieuwe sub-ensembles die gewijd zijn aan kunst uit de regio's van Eurazië die tot nu toe het meest uitgebreid vertegenwoordigd zijn in de MHKA-collectie. Van deze ensembles zijn de belangrijkste gewijd aan Centraal-Azië, de Kaukasus, het Midden-Oosten en Zuid-Azië. Elk van hen omvat gerelateerde evenementen, die ofwel in het M HKA worden gepresenteerd, ofwel elders werden georganiseerd met medewerking van de belangrijkste kunstenaars uit de collectie. In het laatste geval maakt het traceren van dergelijke tentoonstellingsgeschiedenissen het mogelijk een genealogie van de werken in de collectie op te stellen en hun relevantie in de context van de ontwikkeling van de kunstscene van een regio te belichten. Zo is tijdens het onderzoek waardevol documentair materiaal gevonden, waardoor onnauwkeurigheden in de data en beschrijvingen van de in het kader van het ensemble 'Europa in het groot' verworven werken kunnen worden gecorrigeerd. Dit werk is van bijzonder belang voor het ensemble 'Centraal-Azië', aangezien het museum samenwerkt met het Tselinny Art Centre in Kazachstan (de deelcollectie Shagyls). In overeenstemming met het trans- of eerder supranationaal denken in Eurazië, impliceert de verdere ontwikkeling van het ensemble 'Eurazië' een denken naast het regionale, gericht op de dynamische centra van Eurazië, waaronder, naast Antwerpen, havensteden als Shanghai en Istanbul.

Last but not least blijft het museum zich bezighouden met de documentatie van de Euraziatische theorieën en projecten van kunstenaars als Jimmie Durham en Joseph Beuys (dit ensemble is uitgebreid met twee recente aanwinsten die in de grote tentoonstelling *EURASIA – A Landscape of Mutability* werden gepresenteerd).

De dringende reactie van M HKA op de Russisch-Oekraïense oorlog in de vorm van een reeks tentoonstellingen (in samenwerking met PinchukArtCentre) en de lancering van het educatieve platform <http://imagineukraine.ensembles.org> was mogelijk dankzij het langdurige engagement van het museum met de kunstenaars uit de regio. Dit project maakte op zijn beurt dieper onderzoek mogelijk naar werken van Oekraïense kunstenaars die deel uitmaken van het ensemble 'Europe at Large'.

In 2023 wordt dit onderzoek publiek ontsloten via eurasia.ensembles.org.

Historiografie

Binnen het historiografisch onderzoek werd de nadruk gelegd op drie toonmomenten met betrekking tot het ICC: de Stichting Gordon Matta-Clark die geleid heeft tot de oprichting van het M HKA; geluid als medium en de onderbelichte rol van de vrouwelijke kunstenaars die in het ICC met dit medium aan

de slag gingen; en tenslotte het belang van de video- en filmwerking waarvoor het ICC in de jaren zeventig internationale erkenning genoot. Dit laatste deel werd uitgewerkt in samenwerking met Argos en zal later dit jaar ook daar een vervolg krijgen.

Collectieteksten

Het verzamelen en bundelen van inhoudelijke informatie over de nieuwe aanwinsten werd ook in 2022 verdergezet.

Er werd samengezeten met Lotte Beckwé, Liliane Dewachter, Leen De Backer, Evi Bert, Jan De Vree, Ekaterina Vorontsova, Hans Willemse en Dirk Elst (afwezig: Piet Van Hecke en Anne-Claire Schmitz) om het werkproces van de collectieteksten te optimaliseren. Met het doel een efficiëntere samenwerking te bekomen tussen de verschillende afdelingen die teksten schrijven en zo bijdragen aan de waardering van de items die door het museum ontsloten worden. De verschillende afdelingen zijn Content Management, Publiekswerking/Bemiddeling en Artistieke Presentatie. Er werd beslist dat naast een permanente inhaalbeweging, in eerste plaats, de aankopen zullen opgevolgd worden. In het dooreenlopende proces van schrijven, verzamelen, vertalen en redactie zullen we werken met vaste oplevermomenten.

Telkens tegen 1 december, 1 maart, 1 juni en 1 september wordt er een lijst samengesteld van nieuwe aanwinsten met de bedoeling een overzicht te hebben van items waarover we een korte tekst (cf. template) willen schrijven. Daarnaast wordt er onderzocht van welke items die de collectie binnentreden we niet in het bezit zijn van een geactualiseerde biografische tekst van de kunstenaar/collectief (cf. template). In de tweede plaats wordt in overeenstemming met de programmatie onderzocht van welke kunstenaars die al langer deel uitmaken van de collectie we nog geen geactualiseerde biografische tekst hebben. Telkens op 1 juni en 1 december ontvangen we alle nieuw geschreven teksten voor redactie en vertaling, met de bedoeling om telkens in maart een overzicht te kunnen presenteren van het voorbije jaar.

Alle teksten worden online ontsloten op ensembles.org. Ze worden herbenoemd (voor biografische teksten op naam, voor itemteksten op inventarisnummer) en op de mappenstructuur gearhiveerd.

1. Extern geschreven teksten: 25 biografische teksten (HW) en 11 teksten, waarvan 3 itemteksten (DE):
 - Lise Duclaux, Wim Wauman, Hana Miletic, Sophie Nys, Dialogist Kantor, Sarah & Charles, Floris Vanhoof, Oussama Tabti, Frederik Lizen, Birde Vanheerswyngheles, Marlies De Clerck, Pieter Jennes, Natasja Mabesoone, Flexboj & L.A., Sara Deraedt, Basim Magdy, Herman Pitz, Maria Blondeel, Luc Tuymans, Jan Fabre, Anthea Hamilton, Metahaven, Basir Mahmood, Dorothy Iannone, Mostafa Saifi Rahmouni;
 - Mass Moving, Anna Godzina, Bjarne Melgaard, Shen Xin, Helen Anna Flanagan, Stephen Willats, Yona Friedman, Pélagie Gbaguidi;
 - Dorothy Iannone, Femmy Otten, Özge Akarsu.
2. Aankopen CVG, SCA, M HKA, structurele samenwerkingen, schenkingen (51 itemteksten)

2.2.5.2 Ensembles.org

M HKA Ensembles of ensembles.org vormt sinds 2011 een belangrijke digitaliseringsinspanning van het M HKA. Het web-platform wordt ingezet als contentmanagementsysteem voor collectie – archivering, beschrijving van tentoonstellingen en events, digitale communicatie en bemiddeling (applicaties en platformen) en als onderbouw van muhka.be. Dit web-platform heeft als doel de kunstwerken en kunstenaars beter te contextualiseren met behulp van

nieuwe media, om zo het onderzoek en de kennis die we ontwikkelen duurzaam te bewaren en te ontsluiten. De toepassing werd tot 2013 in het museum ontwikkeld, vandaag wordt de technische uitbouw uitgevoerd door Koen Van der Auwera.

Om de ensemblebank succesvol te maken heeft het M HKA een aantal parallelle inspanningen gedaan (2014-2018). M HKA wil ensembles.org zo breed en internationaal mogelijk opstellen in het veld. M HKA ontwikkelde in de periode 2014-2018 de bestaande software verder, met als doelstelling externe partners zoals kunstenaars, archiefinstellingen of partnermusea, de mogelijkheid te bieden aan de slag te gaan met een databank die opengesteld kan worden of data kan uitwisselen met andere toepassingen. Er werd tevens een front-end template ontwikkeld om diverse onderzoekplatformen binnen een uniforme visuele identiteit binnen het bredere kunsten- en erfgoedveld aan te bieden.

M HKA zet in op de mogelijkheden van nieuwe media en wil zijn verzamelde kennis delen. Ensembles.org is een web-tool, gebruikt door de hele organisatie en gericht op het duurzaam digitaal beheer van informatie en inzichten. Momenteel omvat ensembles.org multimediale gegevens rond meer dan 32.000 items, 4.300 actoren en 12.500 events, gestructureerd in meer dan 1.800 ensembles met ruim 85.000 geüploade assets. Via een publieke desktop-versie en mobiele app wordt een substantiële selectie ervan gedeeld.

M HKA denkt na over hoe ensembles.org de komende jaren verder te zetten en hoe ensembles.org als platform te herijken of te migreren. Het museum deed een beroep op meemoo om aanbevelingen ter zake te doen en een actieplan met verschillende scenario's te formuleren, met het oog op de verbetering van de duurzaamheid van het platform.

Audit meemoo

In 2020 verzorgde meemoo deel 1 van het audit rapport: de opmaak van een digitale strategie voor ensembles.org alsook de opmaak van een plan waarmee de (digitale) doelstellingen van ensembles.org kunnen worden gerealiseerd, en waarbinnen de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid worden gecontextualiseerd.

De visie van M HKA op haar digitale werking werd vastgelegd in D1 Digitale strategie ensembles.org en werd omschreven als volgt:

Ensembles.org documenteert informatie over actoren, items en events waarvoor M HKA zich engageert. (voorkant) Ensembles.org visualiseert verbanden tussen actoren (kunstenaars, curatoren, kunstcritici, theoretici ...), items (kunstwerken, kunstboeken en -tijdschriften, artist books en artist novels, archivalia ...), en events (tentoonstellingen, lezingen ...) in de vorm van ensembles. Het verrijkt die met metadata en content uit de eigen werkpraktijk, eigen museaal onderzoek en externe bronnen. (buitenkant) Ensembles.org maakt die informatie herbruikbaar voor de beheersystemen van M HKA (i.c. collectie-, beeld-, archief- en bibliotheekbeheersysteem en de museumwebsite) en voor een zo breed mogelijke waaier aan publieksgerichte applicaties (i.c. social media, zoekmachines, aggregators, Wikimediaplatformen).

Deze visie werd in D1 Digitale strategie ensembles.org geconcretiseerd in een set van 36 beoogde digitale ervaringen en 11 doelstellingen. Die vormen samen het referentiekader voor de evaluatie van de digitale infrastructuur.

In 2021 werkte meemoo verder aan de studie van de informatie-infrastructuur binnen ensembles.org. Ze bestuderen de beschikbare IT-infrastructuur en het gebruik ervan in het licht van de opgestelde digitale strategie, en een verbetering van de gebruiksvriendelijkheid, toegankelijkheid en duurzaamheid.

In 2022 stond de opmaak van een overzicht van aanbevolen concrete acties op het voorplan; de opmaak van een actieplan voor korte en middellange termijn voor de realisatie van de digitale strategie en de inzet van de IT-infrastructuur in functie daarvan, met bijzondere aandacht voor duurzaamheid.

Het actieplan (*D3. Actieplan ensembles.org*) geeft een overzicht en lijst van prioriteiten voor de ervaringen en succesfactoren op zeer korte, korte, middellange en lange termijn voor de realisatie van de digitale strategie en de inzet van de IT-infrastructuur van ensembles.org 2.0

Daarnaast voorzag meemoo voorstellen van een werkplan met werkpakketten, acties, hun prioritering en relatie tot de succesfactoren in *D1 – Digitale strategie ensembles.org* en verbeterpunten in *D2 – Informatiearchitectuur ensembles.org*.

De het rapport naar ensembles.org 2.0 geeft enkele uitdagingen:

- aanbevelingen op vlak van technische verduurzaming;
- verdere ontwikkeling van ensembles.org en afstemming met Axiell in functie van een digitale ecologie;
- confirmeren van ensembles.org aan een open databeleid en internationale standaarden (OSLO).

Het volledige rapport kan nagelezen worden via:

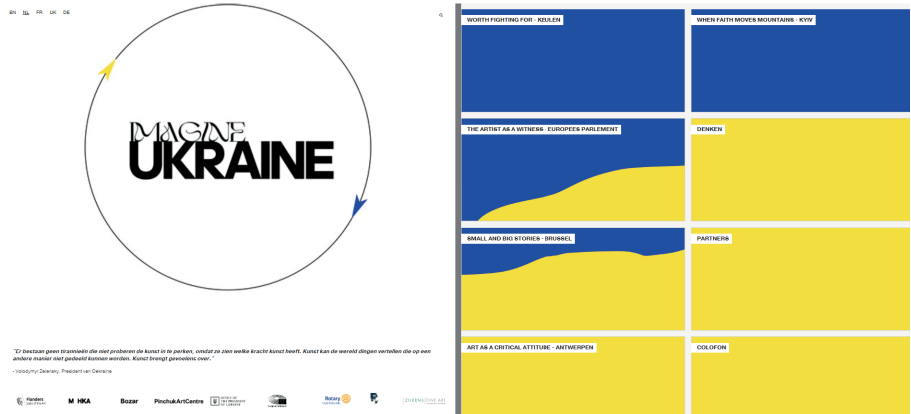
https://www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Naar_ensembles.org_2.0.

- ACTIES / Planning 2023
- Upgrade van RoR 5.2 naar RoR 7.0.4 waarbij onderstaande functionaliteiten dienen te worden geïmplementeerd en waarbij ondersteuning op Heroku gegarandeerd is;
- Ensembles.org 2.0 voorziet de mogelijkheid om RESTful API's te implementeren;
- Ensembles.org 2.0 voorziet de mogelijkheid om persistente URI's die conform de URI-richtlijn van data.vlaanderen.be zijn, in ensembles.org op te nemen voor de identificatie van actoren, items en events;
- Ensembles.org 2.0 voegt automatisch een timestamp toe aan alle informatie over actoren, items en events die wordt ingevoerd, en registreert ook automatisch de bron van de ingevoerde informatie.
- S3.2 De aanwezigheid in ensembles.org van persistente URI's voor het identificeren van actoren, items en events;
- De data in ensembles.org 2.0 zijn voorzien van een timestamp, een rechtenverklaring en, waar mogelijk, een vrije licentie of CCo-rechtenverklaring;
- M HKA voorziet een goed gedocumenteerde en publiek beschikbare RESTful API met minstens GET-, POST-, PUT- en DELETE-functies;
- M HKA voorziet de uitrol van een invoerinterface die als laagdrempelig en intuïtief wordt ervaren;
- M HKA voorziet de uitrol van validatieworkflows voor invoerders en experts;
- Er bestaat een duidelijk overzicht van de mogelijke gebruikersprofielen, de bijhorende toegangsrechten en hoe deze bepaald worden;
- De koppelingen van ensembles.org 2.0. met diverse relevante Linked Open Databronnen;
- Actoren, plaatsen en concepten zijn gelinkt met Linked Open Data-authorities:
 - personen en organisaties met bv. Wikidata, ODIS, VIAF, ISNI, Brocade en ULAN;
 - plaatsen met bv. Wikidata, Geonames en TGN;
 - concepten met bv. Wikidata en AAT;
- De opslaginfrastructuur wordt periodiek geëvalueerd o.b.v. het Core Trust Seal;

- De data uit ensembles.org 2.0 zijn doorzoekbaar via een SPARQL-endpoint;
 - Ensembles.org 2.0 heeft een werkend en publiek beschikbaar OAI-PMH endpoint;
 - M HKA voorziet toegang tot een volledig geïmplementeerde, vrij toegankelijk RESTful API, inclusief documentatie.
- Google Analytics ensembles.org
- 2020
- 73.814 gebruikers met 92.562 sessies en 444.096 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 10,2% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:02:54
- 2021
- 90.085 gebruikers met 109.468 sessies en 355.304 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 9,1% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:01:59
- 2022
- 310.115 gebruikers met 331.200 sessies en 591.835 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 2,6% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:00:41

Platformen

Imagine Ukraine / <http://imagineukraine.ensembles.org/> (NIEUW!)
Dit platform werd gemaakt ter ondersteuning van het volledige project 'Imagine Ukraine'. (zie ook ref. Presentatie, Collectie & Bemiddeling).
Het platform ging online begin april 2023 en lokte een kleine 1.752 bezoekers.

- 1.752 gebruikers met 12.039 sessies en 38K gebeurtenissen op het platform, met een gemiddelde browsetijd van 00:01:58

Naam gebeurtenis +	Aantal gebeurtenissen	Totaal aantal gebruikers	Aantal gebeurtenissen per gebruiker	Totale inkomsten
	37.825 100% van totaal	1.753 100% van totaal	21,59 Gem. 0%	€ 0,00
1 page_view	12.039	1.749	6,89	€ 0,00
2 user_engagement	10.499	821	12,79	€ 0,00
3 scroll	10.356	1.155	8,97	€ 0,00
4 session_start	2.809	1.739	1,62	€ 0,00
5 first_visit	1.739	1.739	1,00	€ 0,00
6 click	261	102	2,56	€ 0,00
7 file_download	122	60	2,03	€ 0,00

— 10.574 gebruikers met 11.983 sessies en 20.223 paginaweergaves
94,1% nieuwe gebruikers en 5,9% terugkerende bezoekers met een
gemiddelde browsetijd van 00:00:55.

2.2.5.3 Informatiebeleid & Digitaal Museum

Visie op Informatiebeleid

De werking van het M HKA transformeert naar een digitale en meer geprofessionaliseerde werking. Kennis en informatie worden geborgd, gearchiveerd, open en herbruikbaar gemaakt voor alle toepassingen van interne en externe museale betekenisgeving. Via de inzet van digitale platformen, het formatteren, het organisatie-breed en het digitaal doordenken van acties voorziet het museum een brede digitale ecologie of infrastructuur. Dienstverlening, toegankelijkheid en duurzaamheid in de vorm van online ontsluiting gebeurt door digitale creatie en participatie waarbij open databeleid de norm is.

Opmaak Informatiebeleid(s-plan)

Culturele organisaties verwerken veel informatie en wisselen informatie uit via verschillende interne en externe processen. Medewerkers / collega's moeten op allerlei mogelijke manieren met elkaar communiceren. Informatietechnologie en automatisering spelen hierbij dan ook een grote rol. Om die ontwikkelingen te kunnen sturen en informatie goed te kunnen beheren, is een informatie-beleid pure noodzaak.

Informatiebeleid strekt verder dan automatiseringsbeleid en omvat de wijze waarop een organisatie om wil gaan met informatie, informatie-uitwisseling en -deling. Informatiebeleid komt voort uit de missie en visie van onze organisatie. Het helpt acties/processen te verbeteren en de ICT optimaal, effectief en efficiënt in te richten en te beheren. Informatiebeleid is een integraal onderdeel van het bedrijfsbeleid. Informatiebeleid heeft betrekking op een aantal vragen: hoe om te gaan met organisatiegegevens, informatiesystemen en informatietechnologie; hoe om te gaan met de werkorganisatie rond de informatievoorzieningen en hoe om te gaan met middelen die nodig zijn voor een goede informatievoorziening.

Uitgangspunt voor alle informatiebeleid zijn de kerntaken die onze organisatie heeft. Informatiebeleid geeft sturing aan verbetering van processen / acties om die kerntaken efficiënt en effectief uit te voeren. Dit kunnen zowel primaire processen als besturende en ondersteunende processen zijn.

Een goed informatiebeleidsplan maakt duidelijk hoe informatiestromen georganiseerd en eventueel geautomatiseerd kunnen worden. Uit het informatiebeleidsplan volgen vervolgens concrete informatiserings- en automatiseringsprojecten.

Via de inzet van digitale platformen, het formatteren, het organisatie-breed en het digitaal doordenken van acties voorziet het museum een brede

digitale ecologie of infrastructuur. Dienstverlening, toegankelijkheid en duurzaamheid in de vorm van online ontsluiting, digitale participatie en open databeleid zijn de norm.

M HKA ziet de toevoeging van SAAS-databases (CM, DAM, CRM, ERP) als structurerende laag als essentieel onderdeel van zijn onderzoek-gedreven museale werking alsook van de institutionele en administratieve processen. Integratie met de verscheidene werkprocessen en het gebruik van open platformen is een must.

De kunsthypothese is het hart van de collectievisie: een samenhangend voorstel over wat kunst is, gegroeid en vormgegeven vanuit de locatie en de historiek van de instelling, met steeds een openheid voor nieuwe perspectieven en inzichten die deze hypothese actualiseren. Het M HKA verzamelt inzichten en verwerft rechten om deze publiek te maken. Objecten zijn een bijzondere vorm van toonrechten. Inzichten bestaan uit samenhangen die gecreëerd worden in de vorm van ensembles: oeuvres, de neerslag van onderzoek, geborgde tentoonstellingen en alle andere materiele of immateriële uitingen die de kunsthypothese onderbouwen.

Het bouwplan van het digitale museum volgt die van het nieuwe fysieke museum. Het is het verhaal van de verknoping van het lokale – Antwerpen en Vlaanderen – met het internationale, de ontwikkeling van de avant-garde naar de multipolaire wereld en daarnaast van de inhoudelijke samenhangen binnen de collectie. Het centrale instrument hiervoor is **ensembles.org 2.0**. Dat borgt de contextuele informatie en maakt die herbruikbaar voor alle toepassingen die de motor vormen van de museale betekenisgeving. Deze nieuwe versie – ensembles.org 2.0 – maakt eigen informatie van M HKA en informatie uit externe bronnen herbruikbaar voor haar eigen beheersystemen en voor een zo breed mogelijke waaier aan publiekgerichte applicaties. Ensembles.org 2.0 is het hart van het digitale museum en is helemaal M HKA.

Het zet de krijtlijnen uit voor de scenografie in allerlei toepassingen. Deze scenografie maakt het mogelijk om diverse doelgroepen te laten leren, ontdekken en bijdragen. De scenografie omvat digitale tentoonstellingen, andere curated content, applicaties voor online ontsluiting van onderzoek, een digitaal community forum en digitale dienstverlening ook op vlak van archief- en bibliotheekcollecties. Het verder contextualiseren en visualiseren van het netwerk van kunstwerken, kunstenaars en kunstarchieven waarvoor M HKA zich engageert, maken hiervan deel uit.

De interactie met de online-community en stakeholders wordt uitgewerkt in een *digitaal* forum met een grote interactie op sociale media en versterkt door het sluiten van proactieve samenwerkingsverbanden in lokale en internationale context.

De impact van alle digitale acties wordt gemeten en waarborgt de duurzaamheid van deze integrale digitale werking.

In 2022 werden enkele acties uitgevoerd in functie van het toekomstige *digitaal museum*.

2.2.5.4 Acties Digitaal Museum

In 2022 werden bestaande trajecten afgewerkt en nieuwe projecten opgestart. Zij kaderen binnen de strategische doelstellingen van digitalisering en performant informatie- en databeheer.

Opschoning Mappenstructuur (collectieklassement)

Na het digitaliseren van het papieren collectieklassement verschoof in 2022 de aandacht naar de digitale mappen met basisgegevens over de collectiestukken. Deze mappen op de dataserver, waarvan de oudste bestanden teruggaan

tot begin jaren 2000, omvatten essentiële informatie over verwerving en opstelling van kunstwerken, maar zijn op een eerder organische manier tot stand gekomen, met geringe aandacht voor structurering, orde en soms volledigheid. Ze stonden gedeeltelijk verspreid op de server en waren soms naar meerdere locaties gekopieerd, waar verdere informatie was bijgevoegd. Diverse bestanden waren hernoemd, waardoor de relatie met de oorspronkelijke bestanden niet langer in één oogopslag merkbaar was.

In het licht van de inhaalbewegingen rond de registratie van de deelcollecties schenkingen en de werken van de Vlaamse Gemeenschap (cf. infra), werd in de zomer van 2022 beslist om de digitale mappen met informatie over aanwinsten uit de periode 2002-2017 op te schonen. De bestanden die verspreid waren over diverse locaties, werden op één plaats gecentraliseerd, op dubbels gecontroleerd en vervolgens geordend in mappen op kunstenaarsnaam en submappen op objectnummer. In totaal werden zo ruim 12.000 bestanden behandeld. Na het verwijderen van alle dubbels en het individueel opslaan van de e-mailbijlages omvat deze basismap nog slechts 3.700 bestanden. Bedoeling is om de map stapsgewijs samen te brengen met het gedigitaliseerde collectie-klassement, vanaf het moment dat ook de bestanden over de aanwinsten vanaf 2018 behandeld zijn. Deze actie kadert in een ruimere beweging rond digitale hygiëne die door het M HKA sinds 2020 is ingezet.

Opschoning imageserver

Dankzij de aanwerving van een projectmedewerker met expertise in beeldbeheer kon M HKA vanaf eind 2021 starten met het opschonen van de beeldserver en het verduurzamen van zijn digitale beeldbestanden. Na het in kaart brengen van de bestaande problemen ter zake (o.a. het gebrek aan eenduidige en handzame structurering op zowel map- als bestandsniveau, corrupte of door bitrot aangetaste bestanden, inconsequente en weinig duurzame benoeming van bestanden, onvolledige of incorrecte metadata) werd een plan van aanpak en prioriteitenlijst opgesteld en werd een methodiek uitgewerkt voor het opschonen van de deelmap met hoge resolutiebeelden van collectiestukken, de meest gebruikte map op de beeldserver.

Bij dit project werd aan de slag gegaan met een mappenstructuur die een exacte kopie is van het digitale collectieklassement (cf. jaarverslag 2021). Ook werd beslist om – overeenkomstig internationale digitaliseringsstandaarden – te focussen op vier essentiële aspecten: (1) consequente structurering van mappen en bestanden, (2) technische bestandsvalidatie, (3) duurzame naamgeving van beeldbestanden, en (4) aanvulling en – waar van toepassing – correctie van de beschrijvende, technische en juridische metadata. Om de overzichtelijkheid te bewaren tijdens het werkproces werd een zogenaamde ‘transitmap’ aangemaakt waarin nieuw fotomateriaal tijdelijk ondergebracht kon worden.

Door technische problemen kende het project een enigszins moeizame start (bv. bij aanpassing van metadata ging de server automatisch over tot compressie van de beeldbestanden). Ook de gebrekkige naamgeving en de onoverzichtelijke structurering van bestanden maakten dit project tot een arbeidsintensief proces. Toch werden in de loop van 2022 ruim 20.000 beeldbestanden succesvol verwerkt (60% van het totale aantal). Dit project loopt door tot de eerste jaarhelft van 2023: het wordt dan afgerond na verwerking van de resterende bestanden en het finaal verwijderen van de oude structuren en bestanden van de server.

Dit project draagt bij tot het verduurzamen van de beeldbestanden en de overzichtelijkheid en dus bruikbaarheid van de beeldserver. In 2022 hielp het ook andere lopende projecten van het M HKA vooruit, waaronder de Inhaalbeweging Digitale Collectiedata (‘Gegeven is gegeven’, zie daar), omdat het toeliet de minder gedocumenteerde collectiestukken snel en gemakkelijk

te identificeren. Het museum beschouwt dit project als een pilootproject: M HKA wil de verworven kennis en de uitgewerkte methodiek gaan inzetten om op termijn zijn volledige beeldserver in orde te brengen en aan beeldbeheer een belangrijkere rol in zijn werking toe te kennen. Tegelijk opent dit project ook belangrijke nieuwe perspectieven voor het museum, waaronder de implementatie van een DAM-systeem en de participatie in recente initiatieven binnen de Vlaamse erfgoedsector, waaronder archivering via MAM.

2.2.5.5 Migratie Axiell Collections

In 2024 stopt Axiell met de technische ondersteuning van zijn collectieregistratiesysteem Adlib. M HKA besloot daarom, net als vele van zijn partnermusea, de overstap te maken naar de opvolger Axiell Collections, een web-based applicatie.

Ter voorbereiding van deze overstap en de bijbehorende datamigratie werd gewerkt aan het opschonen van de 'Thesaurus', één van de centrale databases in de Adlib Kunst-applicatie, in de beginhelft van 2022. Door het verwijderen van dubbels en ongebruikte termen uit de database 'Thesaurus' kon het aantal trefwoorden teruggebracht worden van 14.300 naar 13.400 termen. Ook werden zo'n 900 *multi-valued cells* uitgesplitst, wat veel handmatig werk in individuele records vergde (voornamelijk in de velden 'Plaats van uitgave' en 'Uitgever' in de Bibcatalogus). Bij de objectnamen, objectcategorieën, materialen en technieken in de Objectcatalogus werd in hoofdzaak gewerkt aan het normaliseren van termen en het gebruik van AAT-gevalideerde termen. Zo kon de omvang van de 'Thesaurus' in totaal teruggedrongen worden met zo'n 1.800 termen ofte 12 procent.

Het eigenlijke migratieproces van de data naar Axiell Collections startte in maart 2023. Het controleren van twee proefmigraties vroeg de nodige zorg, vermits M HKA over twee Adlib-applicaties beschikt (Kunst en Film), het museum diverse deeldatabases gebruikt per applicatie (Objecten, Bibliotheek, Archief, Uitgaande Bruiklenen, Tentoonstellingen ...) en de meeste deeldatabases uit enkele 10.000en records bestaan, met een veelvoud aan ingevulde datavelden. Hoewel de proefmigraties amper problemen opleverden, liep de uiteindelijke migratie in de nazomer van 2022 veeleer stroef. *Checks* en *cross-checks* brachten significante problemen aan het licht: vooral in deeldatabases bleek herhaaldelijk data weggevallen. De correctie daarvan was een arbeidsintensief proces – zowel voor Axiell als voor de museummedewerkers – en strekte zich uit over twee maanden. Positief was wel dat een aantal oude problemen in de applicatie Film, ontstaan door vroegere migraties, deels gecorrigeerd konden worden (waaronder de ettelijke verdubbeling van de tijdschriften tot ruim 70.000 titels).

Half november kon het nieuwe Axiell Collections definitief in gebruik genomen worden. Om de registratoren met de applicatie vertrouwd te maken, organiseerde het museum een introductiedag, waarbij de werking en mogelijkheden van de applicatie gedemonstreerd werden door één van de Axiell-medewerkers. In de loop van november en december werden enkele kleine technische mankementen in de applicatie vastgesteld. Zij werden gesignaleerd en door de medewerkers van Axiell snel opgelost.

2.2.5.6 Fotografie / Documentatie / Digitalisering

Sinds 2020 doen we vaker beroep op externe fotografen (bv. We Document Art) voor fotografie van kunstwerken, installatie- en tentoonstellingszichten en virtuele tentoonstellingen.

Zo worden alle tentoonstellingen gescand met de nieuwste IR-scanttechnologie. Er wordt een realistische virtuele ervaring gecreëerd waar

kunstwerken vanuit verschillende hoeken bekeken en ingezoomd kunnen worden. De interactieve 3D virtuele ruimte kan worden ondersteund door extra multimedia-annotaties zoals video, hoge resolutie foto's, gidsen enz. Met een *embedded code* kan de 3D-tentoonstelling op onze website worden geïmplementeerd. Voorlopig worden deze bestanden bewaard en gearriveerd op onze fileservers met de bedoeling later (lees: bij de ontwikkeling van het digitaal museum) te worden verrijkt en ontsloten.

Museum in motion

<https://mpembed.com/show/?m=DJnbS5JgtkX&mpu=621>

Chris Reinecke – Vuurmuus

<https://mpembed.com/show/?m=PFraAU8UUNv&mpu=621>

Imagine Ukraine

<https://mpembed.com/show/?m=VADkpg018Pd&mpu=621>

Tarik Kiswanson – Anamnesis

<https://mpembed.com/show/?m=N3QkR9BjC9u&mpu=621>

Marlow Moss

<https://mpembed.com/show/?m=N8azQqgobTn&mpu=621>

Mostafa Saifi Rahmouni – The Front Line

<https://mpembed.com/show/?m=YV7iPJdnPQH&mpu=621>

EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS VAN HET M HKA – Deel 3: Klassiek terugspoelen

<https://mpembed.com/show/?m=srqzMpFVuDx&mpu=621>

Harmonieus denken – Een blik op het archief Mark Verstocht en Io Van Oostveldt

<https://mpembed.com/show/?m=fvyAUstng33&mpu=621>

Anthea Hamilton – Mash Up

<https://mpembed.com/show/?m=ik4EFnKYtbK&mpu=621>

Bij afwezigheid van de eigen fotograaf wordt *We Document Art* gevraagd de tentoonstellingen fotografisch te documenteren (tentoonstellingszichten) en nieuwe aanwinsten te fotograferen (reproducties kunstwerken).

M HKA levert aan diverse (internationale) kunstorganisaties, academici en partnermusea op dagelijkse basis beeldmateriaal voor analoge en digitale publicaties alsook voor diverse film- en videoproducties.

2.2.5.7 Eigen Projectaanvragen

Inhaalbeweging digitale collectie(s)

Project: Gegeven is gegeven.

De registratie van de deelcollectie 'schenkingen' op punt gesteld

In 2021 werd een subsidieaanvraag ingediend in het kader van de projecten inhaalbeweging digitale collectiedata van het departement Jeugd, Cultuur en Media. Deze aanvraag werd positief ontvangen. Het voorgestelde project, 'Gegeven is gegeven', focust op de werken die het M HKA heeft verworven dankzij schenking. Deze deelcollectie omvatte bij aanvang van het project 1.920 kunstwerken (objectrecords) die vanuit kwantitatief en kwalitatief oogpunt een belangrijk deel zijn van de collectie. Het doel van het project is tweeledig. Het eerste doel is om de collectiedata in verband met de schenkingen op te schonen, te normaliseren en te verrijken. De uiteindelijke registratie

omvat alle velden van de basisregistratie, zoals gedefinieerd door meemoo op zijn kennisplatform CEST, en bijkomende velden in verband met verwervingscontext en tentoonstellingsgeschiedenis. Het tweede doel is om de collectie-data als linked open data te publiceren op de M HKA-website en Wikidata. Voor het project werd een voltijdse projectmedewerker, Anthe Heyninck, aangeworven voor de duur van 18 maanden.

Tussen 1 februari, de start van het project, en 31 december 2022 werd gefocust op de eerste fase van het project: de basisregistratie van de schenkingen. Gedurende deze periode werd de basisregistratie van 1.750 van de 1.920 objectrecords (91%) op punt gesteld. Dit gebeurde door raadpleging van schenkingsovereenkomsten, literatuur, documentatie, collega's en de kunstwerken zelf. Ongeveer 90 procent van de kunstwerken werd fysiek gecontroleerd. Ontbrekende informatie zoals materialen (ontbrak bij ca. 1.350 records), toestand (ontbrak bij ca. 1.400 records) en huidige standplaats (ontbrak bij ca. 800 records) werd aangevuld. Reeds aanwezige informatie, zoals objectnaam, objectcategorie en titel, werd gecontroleerd en gestandaardiseerd. Deze acties sluiten aan bij de grotere bewegingen in verband met opschoning van de validatiedatabases en thesauri in het collectieregistratiesysteem. Het resultaat van het project tot dusver zijn kwalitatieve en duurzame data die bijdragen aan de performantie van het collectiebeheer en zich lenen voor digitale ontsluiting. De opgedane ervaring heeft geleid tot een verhoogde elementaire kennis van de kunstwerken in de collectie en van de gangbare internationale registratiestandaarden.

Intern werd dit project opgevolgd en afgestemd met andere lopende projecten aan de hand van regelmatige overlegmomenten met collega's van de diensten Collectie en Content Management. Met het oog op kennisopbouw werd deelgenomen aan diverse overleg- en opleidingsmomenten, waaronder de collegagroepen digitale collectieregistratie van FARO en meemoo. Op de collegagroep van 29 september werd het project 'Gegeven is gegeven' aan de sector voorgesteld door middel van een korte pitch. Een stand van zaken werd toegelicht tijdens twee opvolggesprekken met meemoo (op 11.05 en 30.09). In functie van het project werd een workshop OpenRefine (26.04), een opleiding Axiell (17.11) en het symposium 'Archiving Performance' (16.05) gevolgd. In mei werd ook deelgenomen aan het bootcamp 'Open culturele data' van meemoo. Tot slot vond van 3 tot en met 5 november de European Registrar Conference 2022 plaats in Straatsburg.

Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst

Actuele kunst stelt vaak bijzondere uitdagingen op het niveau van collectieregistratie, door haar materiële en technische complexiteit, haar efemere of hybride karakter, haar conceptuele dimensie ... Het project 'Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst' komt tegemoet aan de nood om kennis ter zake te delen, in het licht van performant collectiebeheer en met het oog op gestandaardiseerde data-ontsluiting en -uitwisseling. Concreet brengt dit project registratoren, collectieverantwoordelijken en informatiebeheerders van zeven Vlaamse collectiebeherende instellingen rond de tafel: Departement Cultuur, Jeugd en Media (team Collectie Vlaamse Gemeenschap), Fotomuseum, Middelheimmuseum, M HKA, Museum M, Mu.ZEE en S.M.A.K. Het project, met een looptijd van 24 maanden, wordt gefinancierd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. M HKA staat in voor de dagelijkse coördinatie. Op 1 februari 2022 startte Sofie Frederix als projectmedewerker.

In overleg met de partners werd bij aanvang de projectomschrijving nader gedefinieerd en een plan van aanpak uitgewerkt. Literatuurstudie in verband met internationale registratiestandaarden, *-workflows* en datamodellen zorgde de eerste jaarhelft voor verdieping in de materie, evenals onderzoek naar de praktische werking en technische mogelijkheden van registratiesystemen.

Een introductie tot de verschillende collecties van de partnerinstellingen bracht vanaf de zomer 2022 inzicht in specifieke problematieken van de objectregistratie op zowel macro- als microniveau. Deze deelfase bleek op verschillende manieren nuttig: ze leverde ook diverse *use cases* op om verder uit te werken en bracht de noodzaak van consistente dataprofielen voor diverse kunsttypes en artistieke media aan het licht: audiovisuele en *time-based* kunstwerken, kunst met nadrukkelijk performatieve elementen, interactieve werken ... De collegagroep besliste dan ook om de voortgang van het project nadrukkelijk vanuit dit perspectief richting te geven. Eind 2022 werd gestart met het uitwerken van een eerste dataprofiel voor audiovisuele installaties en de concrete toepassing ervan op de casus 'Unfinished Film' van de Russische videokunstenaar Evgeny Granilshchikov (collectie Vlaamse Gemeenschap / M HKA). Deze video-installatie bestaat in verschillende gedaantes en vormen, waaronder een eenkanaals- en meerkanaalsversie.

Het is de bedoeling om in 2024 de resultaten van dit traject en de verworven inzichten publiek te maken, bij voorkeur op het kennisplatform CEST. De eerste contacten met meemoo zijn daarvoor gelegd. Meemoo blijft het komende jaar een logische gesprekspartner voor dit project, door zijn expertise op het vlak van cultureel erfgoed, digitalisering en zijn betrokkenheid bij de uitbouw van een Vlaamse erfgoeddatabank.

Het afgelopen jaar werd het beschrijvingsmodel in belangrijke mate gestoffeerd door gesprekken met de individuele partnerinstellingen. Collegagroepen waarbij tussentijdse resultaten ter feedback werden voorgelegd, vonden plaats op 13 mei en 26 oktober. Om de vinger aan de pols te houden wat betreft kunstvormen en -praktijken die zich moeilijk in de geijkte kaders van objectregistratie laten capteren, nam de projectmedewerker deel aan symposia aan de Universiteit Antwerpen, Tate Modern en Museo Reina Sofía (resp. 'Archivering van performance', 'Reshaping the Collectible' en 'Collecting the Present'). Vanuit de focus op dataprofielen participeerde ze aan de werkgroep Kunstenaarspublicaties van het Middelheimmuseum.

2.2.5.8 Andere Projectaanvragen / Samenwerkingen / Kennisdeling

Project 1:

Best practices voor de archivering van sociale media in Vlaanderen en Brussel

Het project *Best practices voor de archivering van sociale media in Vlaanderen en Brussel* omvat drie fases:

- *Fase 1: captatie en archivering van individuele social media accounts* (1 september 2020 – 31 augustus 2021)
- *Fase 2: captatie en archivering van social media met behulp van API's en tools voor derden* (1 september 2021 – 31 augustus 2022)
- *Fase 3: toegang tot en hergebruik van gearchiveerde social media* (1 september 2022 – 31 augustus 2023)

M HKA participeert in dit pilootproject via de klankbordgroep. Het project wordt getrokken door KADOC en meemoo (stuurgroep).

Vandaag gebruiken heel wat kunstenaars Instagram of Facebook als communicatiekanaal om hun praktijk in de kijker te zetten. Door op regelmatige basis feitelijke – en materiaal technische informatie alsook het passende beeldmateriaal online te plaatsen ontwikkelt er zich een overzicht van hun oeuvre. Binnen de dienstverlening van M HKA / CKV is het belangrijk om naast advies omtrent het fysieke archief ook te sensibiliseren in functie van het digitale archief. Omdat er nog weinig kennis bestaat omtrent het archiveren van sociale media was het nodig te experimenteren met bestaande en nieuwe software en deze ervaringen te delen. Meer nog is het interessant op de

resultaten en de verkregen data verder te werken. Er kan nu na de 2e fase van het project advies gegeven worden over mogelijke processen en manieren van digitaal bewaren. Fase 3 zal ons ook leren hoe deze data verder te gebruiken. Handig voor de kunstenaars, archiefvormers of collectiebeheerders die deze data verder willen beheren of gestructureerd ontsluiten via een eigen collectiebeheersysteem, website of digitale oeuvrecatalogus.

Project 2:

Kunstenaarspublicaties. Digitale registratie en ontsluiting van publicaties over/met/door kunstenaars in de bibliotheek van het Middelheimmuseum

Wat zijn kunstenaarspublicaties en waaraan herkent men ze? Met deze vraag zien bibliografen, bibliothecarissen, archivariissen en collectiebeheerders van musea voor beeldende kunst zich regelmatig geconfronteerd zo ook M HKA. M HKA verzamelt al enkele decennia een breed scala aan publicaties met een sterke focus op artist books, artist catalogues, artist inserts, artist magazines en artist novels; boeken als drager van beelden, het boek of tijdschrift als object – en met objecten of kunst als roman maar ook ‘ephemera’ of ‘tussenwerken’. We zijn dan ook heel dankbaar dat we kunnen participeren in het project Kunstenaarspublicaties. Digitale registratie en ontsluiting van publicaties over/met/door kunstenaars in de bibliotheek van het Middelheimmuseum.

In het kader van het project *Kunstenaarspublicaties. Digitale registratie en ontsluiting van publicaties over/met/door kunstenaars in de bibliotheek van het Middelheimmuseum* (maart 2022 – december 2023) ondernamen de auteurs Nico Dockx en Johan Pas van de onderzoeksgroep ArchiVolt (Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen) samen een fysieke screening van de collectie monografische kunstboeken en preciosa van de bibliotheek van het Middelheimmuseum (15 – 27 augustus 2023). Daarnaast werden ook de documentatiemappen van een tiental kunstenaars onder de loep genomen.

Eerder werd in 2013 dergelijke screening ook doorgevoerd in M HKA. Via een aantal publieksmomenten, waarop professionals (waaronder M HKA), experts en andere geïnteresseerden worden uitgenodigd, wordt een selectie, methodiek / dataprofiel en handleiding opgesteld. M HKA neemt hieraan deel en zal deze methodiek integreren binnen de eigen processen.

2.3 PUBLIEKSWERKING

2.3.1 Doorstart met post-coronawerking en -aanbod

2022 diende zich voorzichtig optimistisch aan na een kleine twee jaar coronacrisis. De maatregelen werden versoepeld en langzaamaan kwam de publiekswerking weer op volle kracht terug. Tentoonstellingen werden weer zoals vanouds feestelijk geopend met een avondprogramma, de gidsenwerking werd gevoelig uitgebreid en op punt gezet, (scholen)groepen vonden weer de weg naar het M HKA, en het randaanbod (met onder andere lezingen, workshops en interactieve rondleidingen) in het teken van de tentoonstellingen werd weer een volwaardig publieksprogramma. Grootschalige events zoals Museumnacht, Antwerp Art Weekend, DAKkan en Art's Birthday konden weer met succes worden georganiseerd. Zo kwam er een einde aan de verplichte terugval op het basisaanbod uit de jaren 2020 en 2021, en kon de afdeling – met de teams Bemiddeling, Marketing & Communicatie, en Publiekszorg – samen werken aan een hernieuwde aanpak, voor en achter de schermen.

Terwijl de situatie in ons land normaliseerde, voltrok zich in Oekraïne een nieuw wereldconflict. Amper een paar maanden na de start van het conflict, opende het M HKA – samen met PinchukArtCentre – een reeks tentoonstellingen in het M HKA, in Bozar en in het Parlementarium van het Europees Parlement. *Imagine Ukraine* werd in een recordtempo opgebouwd

en daagde de afdeling uit om de creativiteit en het teamwerk naar een hoger niveau te tillen. De tentoonstelling kon op ruime aandacht rekenen, ook voor het randprogramma ontwikkeld voor Oekraïense vluchtelingen in Antwerpen. Het bemiddelingsteam kon daarvoor op de hulp rekenen van een Oekraïense collega als *liaison* tussen het museum en de wensen en behoeften van de Oekraïense gemeenschap.

Een ander hoogtepunt was de tentoonstelling *Museum in beweging*, een grootschalige tentoonstelling in het ganse museum over het verleden, het heden en de toekomst van de M HKA-collectie. Intern werkten alle afdelingen samen aan dit project, en voor de afdeling publiekswerking was dat niet anders. Tegelijk was het ook een experimenteerproject om de werking en het aanbod van de teams Bemiddeling, Marketing & Communicatie, en Publiekszorg op scherp te zetten en zelfs uit te breiden of anders aan te pakken. En die experimenteerruimte resulteerde voorafgaand aan de opening van *Museum in beweging* in *3 weeks offandom*, een residentie van de voorforvaastfanclub (vfvf), ontwikkeld door het bemiddelingsteam.

Museum in beweging viel samen met de langverwachte heropening van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA). Die heropening genereerde ook extra bezoekers voor het M HKA, en door goed af te spreken met onze collega's van het KMSKA en het Fotomuseum Antwerpen (FOMU) konden we ons aanbod op elkaar afstemmen en bezoekers een diverse ervaring aanbieden in de drie Antwerpse (buur)musea. *Museum in beweging* was ook de aanleiding bij uitstek om het aanbod in de shop bij te sturen en de educatieve ruimte (Salon) grondig te hervormen, zowel qua *look & feel*, als qua inhoudelijke invulling.

Het verhaal over de nieuwbouw van het M HKA kreeg een doorstart met de publieke voorstelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP). Dat plan bepaalt de concrete richtlijnen voor het nieuwe gebouw en start met de opmaak van een start- en procesnota. Daarnaast werd er ook een werkgroep communicatie opgericht, bestaande uit de communicatieverantwoordelijken van alle betrokken instanties.

Tot slot kampte de afdeling in 2022 met een aantal al dan niet tijdelijke personeelsswissels. Dit om collega's die het M HKA verlieten te vervangen, maar ook om langdurige afwezigheden op te vangen. Dat impliceerde dat een aantal ambities (gedeeltelijk) *on hold* werden gezet, en dat er creatief moest worden omgesprongen met mensen, tijd en middelen, en dat beslissingen rationeel op basis van deze parameters werden genomen. Ook werd (vrijwillig) structureel thuiswerk ingevoerd met heldere afspraken rond beschikbaarheid en aanwezigheid om de continue werking van de afdeling te garanderen.

2.3.2 Digitale communicatie en online community

De digitale communicatiekanalen van het M HKA (website, nieuwsbrieven en sociale media) groeien elk jaar aan belang. Ze zijn uitgegroeid tot de kanalen bij uitstek om een zeer diverse groep van geïnteresseerden, actieve volgers en (potentiële) bezoekers te informeren, en waar mogelijk duurzaam te binden aan het museum en zijn werking. Doordat de situatie het toeliet, kon zoals eerder aangehaald, het randaanbod (met onder andere lezingen, workshops en interactieve rondleidingen) in het teken van de tentoonstellingen weer worden geactiveerd. De digitale communicatiekanalen van het museum werden daarom maximaal ingezet om (potentiële) bezoekers te informeren en te enthousiasmeren, wat ook resulteerde in een significante stijging van het aantal volgers op de socialmedia-kanalen Instagram en Facebook, en het aantal aanmeldingen voor de nieuwsbrief.

Ter ondersteuning van de promotie van de grote tentoonstellingen bleef de focus op het aanmaken en gericht ontsluiten van kwalitatieve digitale content. De samenwerking met onze stilaan vaste partners zoals Evenbeeld (fotografie), MediaMixer (video) en MediaDonuts (digitale marketing) werd succesvol voortgezet en verder uitgebouwd. Ook de samenwerking met 100%

Cultuur werd gevoelig uitgebreid; het aantal reportages werd opgetrokken zodat ook het IN SITU-project van Tarik Kiswanson aan bod kon komen, of de kleine archiefpresentatie van Marlow Moss. Met modehuis LOEWE werd samengewerkt om een reeks korte en lange videoproducties te maken voor verspreiding via de digitale M HKA-kanalen. Nieuw dit jaar was de samenwerking met ClearChannel voor een CityPlay-campagne naar aanleiding van *Museum in beweging*. Deze digitale affiches op grote schermen in Antwerpen en Brussel zorgden, samen met het felle interactieve design, voor een grote visibiliteit van de tentoonstelling en het museum.

2.3.3 Marketingscampagnes en publieksbereik

De communicatie- en marketingcampagnes van het M HKA zijn traditiegetrouw steeds opgebouwd rond de drie grote tentoonstellingen die in 2022 werden gepresenteerd: *Anthea Hamilton – Mash Up*, *Lenin was een paddenstoel* en *Museum in beweging*. De campagne voor Anthea Hamilton focuste zich – gezien de toen nog onstabiele situatie – voornamelijk op een lokaal en binnenlands publiek, maar voor *Lenin was een paddenstoel* en *Museum in beweging* werd weer voluit de kaart getrokken van een gebalanceerde mix tussen binnen- en buitenland.

De persconferenties konden weer fysiek plaatsvinden en kenden een grote opkomst. Ook de aanwezigheid van kunstenaars – die de voorgaande jaren niet konden reizen wegens de coronamaatregelen – was zoals steeds een absolute meerwaarde. Ook groeide de buitenlandse persinteresse weer aan. Vooral *Museum in beweging* kende een groot succes; daar werd handig gebruik gemaakt van het openingsmomentum van het KMSKA door onze campagne te lossen net voor de campagne van het KMSKA startte.

De feestelijke openingen van de tentoonstellingen zijn steeds een belangrijk moment en brengen een groot en divers publiek naar het museum. De opening van Anthea Hamilton verliep nog onder strenge voorwaarden, zij het iets losser dan de corona-openingen van 2020 en 2021. De facto ging het hier om een individueel museumbezoek in tijdsblokken zonder extra programmatie en omkadering. Voor *Lenin was een paddenstoel* en *Museum in beweging* konden wel weer alle registers worden opgetrokken en openden we de tentoonstelling zoals vanouds met speeches, DJ's, performances, rondleidingen en voor *Museum in beweging* zelfs een preview en afterparty in het Zuiderpershuis. Er werden ook enkele kleine aanpassingen gedaan aan het scenario van de openingen om de logistieke omkadering nog vlotter te laten lopen. De openingen werden duidelijk gesmaakt door een breed publiek en de bezoekersaantallen evenaarden die van de pre-corona-openingen.

Ook de grote publieksevenementen – al dan niet georganiseerd in samenwerking met derden – zoals bijvoorbeeld Museumnacht, Dag van de dans, Art's Birthday en DAKkan konden eindelijk weer plaatsvinden. De kracht van dit soort evenementen is dat ze een bijzonder breed publiek aanspreken en voor velen de ideale gelegenheid zijn om, vaak voor het eerst, het museum te bezoeken. In het bijzonder voor het bemiddelingsteam zijn deze evenementen de ideale gelegenheid om te experimenteren met diverse formats om een al even divers publiek aan het museum te binden. En uiteraard zijn deze evenementen onontbeerlijk naar uitstraling en effectief publieksbereik.

De samenwerking met Museumpas bleek ook dit jaar opnieuw een succes en is ondertussen uitgegroeid tot een vaste waarde die voor een constante instroom van bezoekers zorgt. Vooral de forse stijging van het aantal 60+, traditioneel een eerder minder sterke groep binnen de M HKA-bezoekers, valt op en is gedeeltelijk te wijten aan deze samenwerking.

Ook in 2022 konden we blijven rekenen op de steun van onze structurele mediapartners zoals Klara, De Standaard en Subbacultcha die elk op hun eigen manier de communicatie ondersteunden en mee hun schouders zetten onder het M HKA. We konden ook een nieuwe structurele samenwerking afsluiten met ATV waardoor we konden rekenen op thematische reportages en

advertentieruimte in 100% Cultuur; het aantal reportages werd opgetrokken zodat ook kleinere projecten zoals IN SITU of de archiefpresentatie aan bod kon komen.

2.3.4 Bezoekersaanbod

Schoolbezoeken en publieksverbredende evenementen, twee sterke pijlers binnen het publieksaanbod, kregen een doorstart in 2022. Om de schoolbezoeken te consolideren en de contacten met het onderwijsveld weer aan te halen, organiseerden we in oktober opnieuw een onderwijsnocturne om ons aanbod in de kijker te zetten. Het grote succes van de nocturne inspireerde om voortaan, vanaf 2023, twee onderwijsnocturnes te organiseren; een in het najaar met een focus op de eigen specifieke werking en onderwijstools, en een in het voorjaar in samenwerking met Klasse. Ook de vakantie-ateliers die het M HKA organiseert tijdens de schoolvakanties voor kinderen vanaf de derde kleuterklas tot en met het zesde leerjaar waren opnieuw erg succesvol. Er werd voor gekozen om niet elke vakantie hetzelfde aantal dagen aan te bieden, maar eerder af te stemmen op maat van de tentoonstellingen. Vooral het aanbod voor de allerkleinsten wordt erg gesmaakt en is steeds heel snel volzet. En sinds dit jaar bieden we opnieuw voor en na de ateliers een uur opvang aan.

Ook grootschalige evenementen met aangepaste programmatie waren afgelopen jaar opnieuw mogelijk. Onder andere Erfgoeddag, Kunstendag voor kinderen, en Dag van de dans lokten weer talrijke bezoekers. Er werden tal van activiteiten ontwikkeld die elke leeftijd bediende en telkens in relatie stonden met de lopende tentoonstellingen. Maar ook kleinere evenementen kenden een doorstart; zo werden de maandelijkse yogasessies in het museum weer mogelijk. Voor *Museum in beweging* werd een reeks kunstenaarsgesprekken georganiseerd, en in de IN SITU-tentoonstelling van Tarik Kiswanson werden interculturele gesprekken en performances georganiseerd.

Na twee coronajaren waarin de gidsenwerking noodgedwongen tot een minimum was herleid, werd ook hier een doorstart gemaakt. De gidsengroep werd doorgelicht, bijgestuurd en aangevuld. De protocollen en afspraken werden scherp gezet en de opvolg- en evaluatiecyclus heringevoerd.

Aangezien de individuele bezoeker opnieuw het ganse jaar doorlopend het museum kon bezoeken, kon het bemiddelingsteam in 2022 opnieuw aansluiting maken bij het basisbezoekersaanbod voor de verschillende tentoonstellingen. Elke presentatie werd zoals steeds voorzien van drietalige (Nederlands, Engels en Frans) bezoekersinformatie die in een combinatie van print en digitale vorm wordt aangeboden. Voor de tentoonstelling *Imagine Ukraine* werd dit zelfs uitgebreid met een integrale Oekraïense vertaling.

Het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat bleef ook in 2022 een sterkhouder. Elke zaterdagmiddag zijn bezoekers met reservatie welkom voor een rondleiding met gids. Dit aanbod blijft een succes en alle rondleidingen zijn quasi-meteen volgeboekt.

Nieuw in 2022 was de samenwerking met JINC. Deze organisatie – oorspronkelijk uit Nederland, maar sinds 2021 ook actief in België – heeft als filosofie dat ieder kind talent heeft. Ook de kinderen die opgroeien in een omgeving met veel werkloosheid en een beperkte toegang tot een uitgebreid netwerk. Daarom strijdt JINC voor een maatschappij waarin achtergrond niet de toekomst bepaalt. Om dat te bereiken, helpen zij kinderen van 10 tot en met het laatste jaar van het secundair onderwijs aan een goede start op de arbeidsmarkt. Via het JINC-programma maken ze kennis met allerlei beroepen, ontdekken ze welk werk bij hun talenten past en leren ze solliciteren. Het M HKA steunt dit uiteraard heel graag en nodigde een aantal groepen van kinderen uit om ofwel gedurende een dag een zogenaamde 'bliksemstage' te lopen en zo de werking van het museum als geheel te leren kennen, ofwel gedurende een dag 'baas van morgen' te zijn en letterlijk en figuurlijk de plaats van een M HKA-medewerker in te nemen.

2.3.5 Interne werking

Helaas kampte de afdeling in 2022 met een groot aantal al dan niet tijdelijke personeelsswissels. Dit om collega's die het M HKA verlieten te vervangen, maar ook om langdurige afwezigheden op te vangen.

Begin 2022 namen we afscheid van Els Verhaegen als afdelingsverantwoordelijke publiekswerking. Communicatiemedewerker Bert De Vlegelaer werd aangesteld als afdelingsverantwoordelijke ad interim tot de aanwervingsprocedure voor een nieuwe afdelingsverantwoordelijke werd afgerond. Om de langdurige afwezigheid van communicatiemedewerker Madiken Verboven op te vangen, werd het contract van grafisch vormgever Pauline Scharmann tijdelijk uitgebreid van 3/5e naar 4/5e en werd Lotte Bode tijdelijk aangeworven als ondersteunend medewerker communicatie.

Bij de afdeling bemiddeling moesten we afscheid nemen van Kaat Vannieuwenhuysse. Voor deze vervanging werd teruggegrepen naar de wervingsreserve die tijdens de sollicitatieronde voor medewerker bemiddeling in 2021 was opgemaakt. Sofie Gregoor werd toen als tweede gerankt. Zij was nog steeds kandidaat en kwam het team vanaf midden maart versterken.

Binnen het team publiekszorg werd de langdurige afwezigheid van teamcoach Katrien Batens opgevangen door afdelingshoofd ad interim Bert De Vlegelaer en HR-medewerker Marjon Van Waelvelde. De langdurige afwezigheid van onthaalmedewerker Maia Elena Daley werd opgevangen door de tijdelijke aanwerving van Katinka Meyers. Verder moesten we ook afscheid nemen van erfgoedbewaker Olcay Bakir. Na een aanwervingsprocedure werd Andrés Manuel Zarate Garay aangeworven als erfgoedbewaker.

Deze verschuivingen impliceerden dat een aantal ambities (gedeeltelijk) *on hold* werden gezet, en dat er creatief moest worden omgesprongen met mensen, tijd en middelen, en dat beslissingen rationeel op basis van deze parameters werden genomen. Daarnaast werd ook (vrijwillig) structureel thuiswerk ingevoerd met heldere afspraken rond beschikbaarheid en aanwezigheid om de continue werking van de afdeling te garanderen.

2.4 ONDERSTEUNING

2.4.1 Financiën

M HKA sloot in 2022 de jaarrekening af met een negatief resultaat van 558.110 euro. De totale uitgaven bedroegen 8.109.158 euro, wat 988.659 euro meer is dan initieel begroot. De totale ontvangsten bedroegen 7.551.049 euro, ongeveer 430.000 euro meer dan wat voorzien was in de begroting 2022.

De forse stijging van de kosten is hoofdzakelijk te wijten aan structurele kostenstijgingen, de toename van de exploitatiekosten ten gevolge van prijsstijgingen, kwaliteitsverhogende acties en inhaalbewegingen, en éénmalige kosten.

De infrastructuuruitgaven nemen een groot deel van de structurele kostenstijgingen voor hun rekening. De oplopende onderhoudskosten voor het gebouw en het technisch materiaal liggen meer dan 100.000 euro hoger dan begroot. Ook de depotkosten kunstwerken (+ 16.000 euro) en de loonkosten (+ 80.000 euro) zijn hoger uitgevallen dan begroot. De prijsstijgingen van productiemiddelen en dienstverlening hadden eveneens een aanzienlijk effect op het resultaat van het boekjaar: meeruitgaven voor de productie van tijdelijke tentoonstellingen (+ 160.000 euro), energiekosten (+ 90.000 euro) en verzekeringskosten (+ 60.000 euro). Teneinde het collectiebeheer op een kwalitatief niveau te houden, waren er bijkomende investeringen nodig voor de restauratie en het beheer van de kunstwerken in de collectie (+ 71.000 euro).

In 2022 werden we ook geconfronteerd met éénmalige kosten die het resultaat van het boekjaar negatief hebben beïnvloed. We denken hierbij

voornamelijk aan kosten voor de tijdelijke vervanging van medewerkers die niet beschikbaar waren door ziekte of die bij vertrek niet onmiddellijk konden worden vervangen (inhuren erfgoedbewakers via externe beveiligingsfirma, inzetten van externe gidsen voor reguliere taken en aanwerven van tijdelijke medewerkers).

Het aantal betalende bezoekers bleef relatief stabiel ten opzichte van 2021, maar het niveau van vóór de coronacrisis werd nog niet gehaald, wat een impact had op de inkomsten uit ticketing, rondleidingen, cafetaria en bookshop. Anderzijds werd voor ongeveer 48.000 euro aan projectsponsoring (gelieerd aan tijdelijke tentoonstellingen) binnengehaald, wat 18.000 euro meer was dan begroot. De subsidie van de Vlaamse Gemeenschap werd geïndexeerd, goed voor een extra 306.000 euro. Verder werd een eenmalige subsidie bekomen voor de stijgende energiekosten ten bedrage van 150.000 euro en werd voor het Oekraïne-project een subsidie toegekend van 75.000 euro.

2.4.2 HR-beleid

Bij aanvang van 2022 waren de coronamaatregelen nog steeds van toepassing. Dit bracht met zich mee dat er nog op regelmatige basis van thuis uit werd gewerkt en dat de dienstverlening van HR op een andere manier diende te worden georganiseerd. De interne communicatie vormde een belangrijk aandachtspunt en bleef een belangrijke prioriteit in 2022. Zowel het bosberaad als de interne nieuwsbrief bleven de voornaamste communicatiekanalen.

In 2022 werd HR geconfronteerd met heel wat medewerkers die de organisatie verlieten, waardoor er verscheidene selectieprocedures moesten worden opgestart en uitgewerkt. Daarnaast heeft HR ook ingesprongen op andere afdelingen die geconfronteerd werden met een personeelstekort om de continuïteit van de dienstverlening te garanderen. Dit maakte dat sommige projecten *on hold* werden gezet of verder werden uitgewerkt.

Wat betreft de psychosociale risico's werden verdere concrete acties *on hold* gezet omdat er eerst werk diende te worden gemaakt van een nota post-COVID waarin de nieuwe arbeidsorganisatie met een policy thuiswerk werd uitgewerkt. De thuiswerkregeling werd opgesteld, besproken en goedgekeurd door de sociale partners, waardoor deze in werking trad op 1 december 2022.

Daarnaast werd het ontwikkelingstraject voor leidinggevendenden verder uitgewerkt en goedgekeurd. Een structurele opleidingsverstrekker, KEY-consult, werd aangeduid en samen met hem kreeg het ontwikkelingstraject concreet vorm. Dit resulteerde in oktober 2022 in een kick-off van het ontwikkelings-traject alsook twee opleidingsdagen in het najaar. Tijdens de eerste opleidingsdag kwam de visie op leidinggeven tot stand, die de basis vormde voor het verdere verloop van het ontwikkelingstraject. De implementatie van dit ontwikkelingstraject loopt nog verder door in 2023.

De functieclassificatie werd in 2022 voortgezet, waarbij de functies werden gewogen en een nieuw model van functieclassificatie tot stand kwam. Dit werd besproken en goedgekeurd door zowel het managementteam als de sociale partners. Zowel de interne als de externe beroepsprocedure kon in 2022 worden afgerond. De eerste onderhoudsprocedure zal in 2023 plaatsvinden. Daarnaast zal de focus liggen op de opmaak van een opleidingsplan, de uitwerking van een feedbackcyclus, en het uitwerken van een nieuw loonbeleid.

INTERNATIONALE WERKING

L'Internationale

De museumconfederatie heeft een werkbare juridische vorm, namelijk de IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk naar Belgisch recht). Het belangeloos doel van de IVZW L'Internationale wordt als volgt omschreven:

- een platform te zijn voor onderzoek naar internationale kunstpraktijken, dat alternatieve apparaten en ideeën genereert om institutionele protocollen te verbeteren;
- het versterken van de hedendaagse kunst als een ruimte om een kritisch debat te voeren over de relaties tussen cultuur en samenleving;
- een autonome internationale ruimte te zijn en een gemeenschappelijke ruimte te ondersteunen, waarbij allianties met partners van verschillende omvang binnen en buiten Europa worden geconsolideerd;
- en om een platform te zijn dat bewogen wordt door een economie van solidariteit tussen zijn medewerkers.

Artistieke moderne en hedendaagse instellingen, onderzoekers, curatoren, kunstenaars en wetenschappers die geïnteresseerd zijn in het debat over artistieke praktijken en die een internationalistische ruimte van actie en reflectie willen vormen, gebaseerd op de waarden van vrijheid en solidariteit, kunnen lid worden.

The Museum of the Commons (MoC)

Het programma 'Our Many Europes' opgestart in 2018 in het kader van de museumconfederatie L'Internationale liep af in 2022. Er werd een nieuwe meerjarige aanvraag ingediend bij de Europese Gemeenschap via het Creative Europe programma: het vierjarige programma 'The Museum of the Commons, Towards a Healthier Arts Ecosystem' wil bijdragen aan een breder, gezonder en inclusiever ecosysteem voor de kunsten. De aanvraag zal in 2023 worden beoordeeld en goedgekeurd. M HKA zal binnen het kader van *Museum of Commons* (2023-2026) samenwerken met MSN (Muzeum Sztuki Nowoczesnej W Warszawie), het nationale museum voor hedendaagse kunst dat de thuisbasis is van de grootste collectie hedendaagse kunst in Polen; MNCARS (Museo Nacional de Arte Reina Sofie), het Spaanse nationaal museum voor hedendaagse kunst en een van de belangrijkste Spaanse culture instellingen; MACBA (Museu d'Art Contemporani de Barcelona), een museum dat internationale reputatie heeft opgebouwd als model op het gebied van hedendaagse kunst; VAM (Van Abbemuseum) in Eindhoven, een van de eerste musea voor hedendaagse kunst gevestigd in Europa; MSU (Muzej Suvremene Umjetnosti) in Zagreb, het grootste museum in Kroatië, en het centrum SALT in Turkije, gespecialiseerd in digitale artistieke archieven. Deze instellingen zullen worden vergezeld door drie kunstacademies die bijdragen aan het MoC, namelijk HDK-Valand in Göteborg, het National College of Art Design Dublin en het ZRC SAZU, het onderzoekscentrum van de Sloveense Academie van Kunsten en Wetenschappen in Ljubljana, alsook door een aantal verwante organisaties uit het artistieke domein zoals HKW (Haus der Kulturen der Welt) in Berlijn die bijdragen aan sociale inclusie met hun expertise in artistieke residenties gericht op migranten en niet-ingezetenen kunstenaars in Europa.

Ook op artistiek onderzoek gebaseerde organisaties hebben zich aangesloten bij het consortium zoals het VCRC (Visual Research Centre), organisator van het festival Kiev Biënnale.

De drie hoofdthema's van het programma zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plaatsen voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

MSN in Warschau is coördinator van het project en verantwoordelijk voor het beheer.

M HKA zal expertise inbrengen in tentoonstellingsorganisatie.

Zie <https://www.internationaleonline.org/>

INSTITUTIONEEL TRAJECT

M HKA besliste in 2022 om de trajecten van het Routeplan 2019-2027 *on hold* te zetten. Het al dan niet halen van de inzetten van het routeplan wordt een uitdaging voor en met de volgende minister van Cultuur. De enige lijn die wordt aangehouden, en voorbereid voor verdere uitvouwing mocht er bijkomende capaciteit komen van de voorgedijoverheid, is die van het *digitaal museum*.

Voor het heden wordt de blijvende hoofduitdaging – naast de voorbereidingstrajecten voor het digitaal museum – de continuïteit van de presentatiewerking 2022-2026.

GEBOUWTRAJECT

Voor het voor de toekomst van M HKA zo cruciale infrastructuurtraject werd in 2022 een strategisch communicatieplan ontwikkeld door het communicatiebureau Growth Inc. Om iedereen zo goed mogelijk te informeren over het ruimtelijk uitvoeringsplan of RUP M HKA organiseerde de stad Antwerpen een infosessie in het Zuiderpershuis op 14 februari. (zie Inleiding)

M HKA heeft als gebruiker een actieve rol in het gebouwtraject. Bestuurder mevrouw Katrien Mattelaer zetelt als vertegenwoordiger van de raad van bestuur in de stuurgroep.

2.4.4 Facilitair Management

In 2022 werden onder meer de volgende infrastructurele werken uitgevoerd:

- aanpassing HVAC-systeem met een nieuwe bevochtigingssectie;
- herstellings- en schilderwerken aan de gevels aan het kaaiterras;
- diverse ingrepen ter modernisering van de inbraakbeveiliging en algemene veiligheid.

In 2022 werd nog hard gewerkt aan de herbestemming van de Gedempte Zuiderdokken: Onder het huidige plein kwam een tweede ondergrondse parkings, namelijk parking Kooldok, ter hoogte van het M HKA. De aannemer van de werken stelde een Digitale Werfkrant Gedempte Zuiderdokken ter beschikking die ons op de hoogte hield van de evolutie van de werken.

2.4.5 M HKAFE

M HKA organiseerde, in samenwerking met Tabledance, een Antwerps eet-, kunst- en muziekinitiatief, een pop up uitbating in M HKAFE. Tabledance kreeg de beschikking over deze ruimte voor de organisatie van een pop-up museumcafé voor een periode beginnende op 23 september 2022 tot en met 18 december 2022 en dit op vrijdag, zaterdag en zondag en op donderdag-avonden (laatste donderdag van iedere maand).

2.4.6 Panamarenkohuis

Het Agentschap Onroerend Erfgoed kreeg in 2021 de opdracht om een beschermdossier op te maken voor de woning van Panamarenko in de Biekorfstraat in Antwerpen. In 2021 vonden verkennende gesprekken plaats en werd er gepeild naar de verwachtingen van M HKA omtrent de opstart van de beschermingsprocedure. Dit is voor M HKA een belangrijke symbolische daad omdat ze de erkenning is van een project over vele jaren.

Op 3 november 2022 werd het M HKA schriftelijk ingelicht over de mogelijkheden en de afbakening van een bescherming van het Panamarenkohuis als monument. Voor het gebouw en de vaste delen van het gebouw is een bescherming als monument een evidentie. Voor de roerende goederen in het gebouw werd er beslist dat niet de hele collectie maar een beperkt aantal roerende objecten met grote beeldwaarde als cultuurobject een beschermd statuut zullen krijgen. M HKA volgde hierbij het advies van de Vlaamse overheid. (zie paragraaf 2.2)

2.4.7 Veiligheid en welzijn op het werk

Veiligheid is een prioriteit in het M HKA. Voortdurend wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen. De interne preventieadviseur werkt hiervoor nauw samen met de externe preventiedienst, met name Mensura.

In 2022 lag de focus op het verder uitwerken van het digitaal interventieplan (DIP), de organisatie van opleidingen ten behoeve van de brandveiligheid en opleidingen VCA, de ontwikkeling van acties in het kader van het psychosociaal welzijn, het verder aanvullen van de inventaris PMGE (producten met gevaarlijke eigenschappen).

2.4.8 ICT en Digitalisering

In 2022 lag de focus op:

- vernieuwing van het GSM-contract voor de periode 2022-2024;
- vernieuwing/upgrade van de firewalls van M HKA en De Cinema;
- vernieuwing/uitbreiding oplossing voor e-mailbeveiliging (antivirus, antispam);
- Vernieuwing/upgrade van de file- en mailserver;
- DRP M HKA test (december).

Internet

In 2022 diende er geen nieuwe werken te worden uitgevoerd.

Telefonie

Er waren geen wijzigingen wat betreft de vaste telefonie.

Het GSM-contract liep af en er werd onderhandeld met Telenet Business (huidige aanbieder) en Proximus die een voorstel indienden via het raamcontract van de Vlaamse Overheid.

Hieruit kwam het voorstel van Telenet Business als beste uit de bus en er werd een nieuw contract afgesloten voor de periode 2022-2024.

Netwerk

In het 2e kwartaal 2022 werden de multifunctionals (printers/scanners) vernieuwd.

Na vergelijking van de ingediende offertes werd het voorstel van Ricoh via het raamcontract van CREAT weerhouden voor de periode 2022-2027.

In het 3e kwartaal 2022 werd de intern gehoste server voor de bibliotheek en collectie gemigreerd naar een gezamenlijke hostingoplossing.

In het 4e kwartaal 2022 werden de firewalls van M HKA en De Cinema vernieuwd, en werden zowel de mail- als de fileserver vervangen.

Disaster Recovery test

De DR test werd in december uitgevoerd. Er werd gecontroleerd of de virtuele machines correct konden worden opgestart en de applicaties bereikbaar zijn in een testomgeving.

2.4.9 Het Bestuur

De **raad van bestuur** is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders. De leden worden aangesteld voor een vaste termijn, die éénmaal voor eenzelfde periode kan verlengd worden. Zij voeren hun mandaat onbezoldigd uit.

Er wordt gewerkt met een breed samengestelde groep van bestuurders die regelmatig samenkomt en haar controle- en beleidstaak kwalitatief invult. De leden zetten hun ervaring, competenties en netwerk goed in voor het M HKA.

De raad van bestuur is tevens een klankbord voor de werking van het museum in al zijn facetten, van collectie, presentatie, wetenschappelijk onderzoek tot publiekswerking.

De raad van bestuur laat zich bijstaan en adviseren door twee gespecialiseerde comités. De wezenlijke kerntaken van het **auditcomité** zijn de bewaking van de financiële rapporteringen en de controle van interne en externe audit- en organisatieprocessen. Het **benoemings- en remuneratiecomité** stelt de vereisten vast waaraan de onafhankelijke bestuurders dienen te voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring.

De raad van bestuur heeft duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden en oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;
- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen; alle andere wettelijk voor de raad van bestuur voorbehouden bevoegdheden.

Bij de samenstelling van de raad van bestuur wordt rekening gehouden met de principes van **deugdelijk bestuur**, en worden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst en beeldcultuur.

Gezien de uitdagingen waarvoor het M HKA staat, werden voor deze functie naast algemene profielementen ook bijzondere verwachtingen geformuleerd. Er werd geopteerd om voor twee van de vier posities te gaan voor het profiel van internationale topexperten met artistiek- en cultureel-inhoudelijke

ervaring en expertise inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Voor de andere twee posities werd geopteerd voor een verbrede scope van competenties, namelijk in een of meer van de volgende domeinen:

- complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen;
- juridische issues m.b.t. openbare instellingen, auteurs- en successierechten;
- governance;
- HR;
- veranderingsmanagement.

Andere verwachtingen in het profiel van de onafhankelijk bestuurder zijn:

- een helder engagement voor het project van M HKA;
- de competentie om langetermijndoelen uit te zetten in het belang van de beeldende kunsten en de maatschappelijke verankering ervan;
- de capaciteit om de organisatie en de raad van bestuur op een juiste wijze te bevragen, waarbij de effectiviteit van een institutioneel ontwikkelingstraject centraal staat;
- een inzicht in en sterk gevoel voor sociaal-maatschappelijke opportuniteiten;
- bestuurlijke deskundigheid;
- een vernieuwende en creatieve visie voor de toekomst.

De raad van bestuur beraadslaagt op regelmatige tijdstippen en vergaderde in 2022 op **07.02, 28.03, 13.06, 03.10, en 05.12**. Vanaf maart vonden alle vergaderingen opnieuw fysiek plaats, in de leeszaal of het M HKAFE.

Het auditcomité overlegde op **11.03, 16.05, 19.09, en 14.11**.

In het licht van de grote uitdagingen waar het M HKA voor staat, vonden er daarnaast ook een aantal tussentijdse voortgangsgesprekken plaats, telefonisch of via conference call.

De raad van bestuur schonk gedurende het werkingsjaar 2022 veel aandacht aan het strategisch beleid van de vzw en de krijtlijnen die door de Vlaams minister van Cultuur werden uitgezet voor het toekomstige beleid. Daarbij werd vooral aandacht besteed aan het instellingstraject en het gebouwtraject.

In het voorjaar 2022 besliste de minister van Cultuur om de beleidsperiode van M HKA te verlengen tot en met 2025.

De directie zorgde voor de beleidsvoorbereiding en legde verantwoording af over de resultaten. Zoals vastgesteld in het huishoudelijk reglement delegeert de raad van bestuur de volgende bevoegdheden aan de algemeen & artistiek directeur en de zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;
- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van de door de raad van bestuur en algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

De bestuurders werden in 2021 benoemd voor een termijn die loopt tot en met 31 oktober van het tweede volledige jaar na de algehele vernieuwing van het Vlaams Parlement. De mandaatperiode van de leden loopt in principe tot en met 31 oktober 2026.

Samenstelling raad van bestuur:

- Voorzitter
- de heer Herman De Bode
- Ondervoorzitter
- mevrouw Yolande Avontroodt
- Bestuurders
- mevrouw Kim De Weerd
- mevrouw Annick Garmyn
- de heer Filip Marsboom
- mevrouw Annelies Thoelen
- de heer Toon Wassenberg

- Onafhankelijk bestuurders
- de heer Geert Bouckaert
- de heer Vasif Kortun
- mevrouw Katrien Mattelaer
- de heer Eugene Tan

- Samenstelling auditcomité
- mevrouw Katrien Mattelaer (voorzitter auditcomité en onafhankelijk bestuurder)
- mevrouw Annick Garmyn (bestuurder)
- mevrouw Annelies Thoelen (bestuurder)
- mevrouw Karin Heremans (regeringscommissaris)
- de heer Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur)

- Samenstelling benoemings- en remuneratiecomité
- de heer Herman De Bode (voorzitter M HKA)
- mevrouw Yolande Avontroodt (ondervoorzitter M HKA)
- de heer Toon Wassenberg (bestuurder)
- de heer Bart De Baere (algemeen & artistiek directeur)

De Vlaamse Regering stelt de twee **regeringscommissarissen** aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA.

De regeringscommissarissen worden op alle vergaderingen uitgenodigd en op dezelfde wijze als de bestuursleden in kennis gesteld van de dagorde en de voorbereidende stukken. Beide afgevaardigden zetelen met raadgevende stem in de raad van bestuur.

- Regeringsafgevaardigden
- mevrouw Karin Heremans werd in 2015 benoemd als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting.
- de heer Koen Derkinderen treedt sinds 2021 op als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur.

In 2022 behandelde de raad van bestuur de volgende punten:

Governance: nota over het Vlaams beleidskader en de Vlaamse beleidspraktijk, probleemstelling en oplossingsrichting	goedkeuring
Institutioneel traject – decretaal kader	kennisname
Institutioneel traject – uitdagingen toekomstige werking: voorbereiding digitaal museum als strategische prioriteit, presentatiewerking	goedkeuring
Continue werking 2022-2026 als tactische prioriteit	goedkeuring
Infrastructuurtraject: planning, gunningstraject, strategisch communicatieplan, projectdefinitie, programma van eisen TVHK	kennisname mandaat stuurgroep

Audit EY op vraag van het Dep. Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse overheid inzake procedures en processen langdurige bewaargeving kunstwerken – antwoord M HKA op aanbevelingen	kennisname – goedkeuring
Verlenging mandaat geassocieerd directeur	goedkeuring
Samenstelling van het managementteam	goedkeuring
Aanwerving van een afdelingsverantwoordelijke Communicatie en Publiekswerking: functieomschrijving, selectieprocedure	goedkeuring
Samenstelling auditcomité	goedkeuring
Jaarverslag 2021 Jaarrekening 2021 (balans en resultatenrekening) Kwijting aan de bestuurders en commissaris-revisor Aanstelling commissaris	goedkeuring
Begroting 2023	goedkeuring
Nieuwe inkomtarieven	kennisname
Uitbating M HKAFE	kennisname
Controle voortgang budget 2022	kennisname
Scenario's voor concrete bezuinigingen	goedkeuring
Uitvoering actieplan 2023: prioriteiten, opportuniteiten, uitgestelde acties	kennisname
Scheningen 2022	goedkeuring
Aankopen 2022 t.b.v. + 17.500 euro	goedkeuring
Varia: – Project 'Imagine Ukraine' i.s.m. PinchukArtCentre (Kyiv), tentoonstellingen 'When Faith Moves Mountains' (Kyiv) en 'Worth Fighting For' (Keulen) – Data bestuursvergaderingen 2023 – CIMAM: Museum Watch Governance Management Project – L'Internationale: goedkeuring driejarig programma 'Museum of the Commons' (CREA) – Ethische toets van een schenking	kennisname

Algemene Vergadering

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de governance van een instelling als M HKA.

De bevoegdheden kunnen als volgt worden samengevat:

- statutenwijziging;
- benoeming en afzetting van bestuurders;
- goedkeuring van begrotingen en rekeningen;
- vrijwillige ontbinding;
- aanvaarding en uitsluiting van effectieve en toetredende leden;
- bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen.

De algemene vergadering komt jaarlijks tweemaal samen, namelijk in maart om het jaarverslag en de rekeningen goed te keuren, en in december om het actieplan en de begroting te bekrachtigen.

De algemene vergadering kwam in 2022 samen op 28.03 en 05.12.

De vzw M HKA telde op 31.12.2022 37 effectieve leden.

Leden van de raad van bestuur worden automatisch effectief lid van M HKA vzw.

De wijzigingen in de samenstelling worden na kennisname ingeschreven in het ledenregister dat wordt bijgehouden op de zetel van de vzw.

In zijn meest eenvoudige vorm ligt de focus van goed bestuur op de werking en de samenstelling van de bestuursorganen. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt.

De uitdaging van het M HKA bestaat erin om in de komende jaren een duurzame waarde te creëren voor alle stakeholders en deze laten doorsijpelen naar alle geledingen in de instelling.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een ‘momentopname’.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31.12.2022, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03%	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35%	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50%	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30%	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83%	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27%	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22%	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40%	26.107,25
2020	6.099.847,42	6.644.592,49	-7,16%	544.745,07
2021	7.094.780,00	7.162.391,00	7,79%	67.611,00
2022	8.109.158,40	7.551.048,69	5,43%	-558.109,71

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%
2020	6.099.847,42	3.628.112,00	59,5%
2021	7.094.780,00	4.165.646,00	58,7%
2022	8.109.158,40	4.618.123,83	56,9%

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale Uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%
2020	6.099.847,42	763.083,00	12,51%
2021	7.094.780,00	872.087,00	12,29%
2022	8.109.158,40	1.040.192,00	12,83%

ABCD

	Totale Uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%
2020	6.099.847,42	330.765,00	5,42%
2021	7.094.780,00	391.346,00	5,52%
2022	8.109.158,40	618.431,00	7,63%

Publiekswerking

	Totale Uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%
2020	6.099.847,42	337.352,00	5,53%
2021	7.094.780,00	448.250,00	6,32%
2022	8.109.158,40	530.637,00	6,54%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22
2020	228.880,00	400.978,13
2021	312.252,00	256.867,00
2022	542.574,00	223.411,30

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

	Vl. Gem.	% groei	provincie	% groei	stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	0,00		75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	0,00		75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	0,00		75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	0,00		75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	0,00		75.000,00	0,00%
2020	5.459.000,00	-1,76%	0,00		0,00	0,00%
2021	5.521.000,00	1,14%	0,00		0,00	0,00%
2022	6.111.000,00	10,69%	0,00		0,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339	325	185	307
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660	490	659	861
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999	815	844	1.168

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2022

4.1 AANKOPEN 2022**4.1.1 Aankopen Vlaamse Gemeenschap – M HKA 2022**

- Thierry De Cordier
Je ne suis rien, rien, rien, 1982
54.000 euro
- Dorothy Iannone
Dieter and Dorothy
Play It Again
Dorothy and her Friends Play the Ouija Board
75 Apologies – 75 Complimentary Cards – 75 Uncomplimentary Cards
21.175 euro
- Metahaven
DVD Zone 5, 2021
3.500 euro
- Metahaven
Eurasia (Questions on Happiness), 2018-2021
11.200 euro
- Basir Mahmood
Lunda Bazaar
9.540 euro
- Nicola L.
Silence, 1970-1980
21.000 euro
- Chris Reinecke
Umgebungskleid, 1967
17.500 euro
- Davyd Chychkan
Zonder titel (17 tekeningen)
17.500 euro
- Lesya Khomenko
Painting from the photo that was taken on the big distance and
then cropped, 2022
8.974 euro
- Anna Zvyagintseva
The Cage, 2010
4.240 euro
- Anna Zvyagintseva
Unities, 2012
3.180 euro
- Anthea Hamilton
Over the Rainbow, 1999
18.460 euro

— Robert Filliou
Research in Art and Astrology (7 drukken), 1972
6.300 euro

— Gijs Milius
Soliman, 2017
2.800 euro

4.1.2 Aankopen Stadscollectie – M HKA 2022

— Walter Swennen
Zij die hier zijn zijn van hier, 2006
35.000 euro

— Martin Margiela
Vanitas [gedeelde aankoop met MoMu], 2019
35.000 euro

— Isabelle Pateer
portretfoto's kunstenaars Stadscollectie, 2022-2023
5.625 euro

— Nikolay Karabinovych
Even Further, 2020
12.000 euro

— Özge Akarsu
Being With the Other, 2020
2.500 euro

— Raoul Van den Boom
Kusama in Her Studio, New York 1968, 1968
5.400 euro

— Hana Miletic
Materials, 2021
5.856,50 euro

— Hana Miletic
Materials, 2022
6.757,50 euro

— Hana Miletic
Materials, 2022
3.392 euro

— Marcel Broodthaers
Ma collection, 1971
140.000 euro

4.13 Eigen aankopen 2022

—	<u>Anton Cotteleer</u> Exemplary Waarde: 1.100 euro
—	<u>Femmy Otten</u> Untitled Waarde: 2.500 euro
—	<u>Kasper De Vos</u> Sunny Side Uno Waarde: 250 euro
—	<u>Jos De Gruyter & Harald Thys</u> Improvised Explosive Device Waarde: 495 euro
—	<u>Dora Garcia</u> Quicksnap (September-October 2021) Waarde: 850 euro
—	<u>Nikolay Karabinovych</u> Successive Slidings to Emptiness (tekening) Waarde: 500 euro
—	<u>Guillaume Bijl</u> Treatment editie Waarde: 325 euro
—	<u>Jacqueline Mesmaeker</u> Lewis Waarde: 300 euro
—	<u>Dennis Tyfus</u> UE edities Waarde: 5.000 euro
—	<u>Dennis Tyfus</u> kindertekeningen UE logo Waarde: 800 euro
—	<u>Mass Moving</u> Affiche Waarde: 275 euro
—	<u>Oleksandr Burlaka</u> February 18, Lypska st. Waarde: 1.000 euro
—	<u>Luc Tuymans</u> Presence (zeefdruk Vandaele) Waarde: 2.500 euro
—	<u>Luc Tuymans</u> Issei Sagawa (zeefdruk Vandaele) Waarde: 1.500 euro

- Panamarenko
Tuintje (editie)
Waarde: 2.500 euro
 - Alevtina Kakhidze
Curtain for Future
Waarde: 200 euro
 - Walid Raad
Epilogue V: The Frame
Waarde: 480 euro
 - Paul Ibou
Metamorphosis
Waarde: 500 euro
 - Paul Ibou
Metamorphosis
Waarde: 500 euro
 - Dora Garcia
On Photography
Waarde: 400 euro
-

4.2 SCHENKINGEN 2022

- Katya EV
Melkbed
- Willy Van Eeckhout
4 palimpsesten
- Anton Vidokle
Timeline of Russian Cosmism (2017-2022)
- Pol Mara
Vier schilderijen
- Gijs Milius
Soliman
- Jan De Cock
Denkmal
- Marcel van Maele
verzameling multiples
- Slavs and Tatars
Friendship of Nations
- Vladimir Kokolia
Zonder titel
- Wybrand Ganzevoort
schenking uitgaven en documentatie

— Jef Verheyen
Zonder titel

— Gerald Dauphin
Portfolio

De collectiewerking wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen. In 2022 (goedkeuring door de raad van bestuur in 2023):

— Paul Ibou
Quadri Sculpture Red-Blue, 1974, schilderij

— Paul Ibou
Balans Up & Down, 1980, maquette

— Maika Garnica
H3, 2022, potlood en aquarel op papier, 25 x 18.8 cm

4.3 STRUCTURELE SAMENWERKINGEN

Samenwerking met Tselinny Museum, Almaty, Kazachstan

— Ashkat Akmediarov
verschillende werken

Samenwerking met Moussem, Brussel

— Mostafa Saifi Rahmouni
Looking for Thruth, 2016
— Piece of Bread, 2015

4.4 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van De Vlaamse Gemeenschap

— Jef Verheyen
Zonder titel (Bruine compositie), 1962
— Zonder titel [6 zeefdrukken], s.d.

— Joris Ghekiere
Zonder titel, s.d.

— Werner Mannaers
Zonder titel, 1989

— Marie-Jo Lafontaine
Belle jeunesse!, 2001

— Vic Gentils
Compositie, 1962
— Compositie 22/65, 1965

— Wybrand Ganzevoort
Struktuur (drieluik), 1978

— Walter Swennen
Zonder titel

— Benny Van de Meulegracht-Vranckx
Black Knight, 2015

— Vaast Colson
Illusionist, 2021

— Noku Langa
Zonder titel

Werken in langdurige bruikleen van De Vleeshal – Middelburg

— Pieter Slagboom
z.t.
— z.t.
— z.t.
— z.t.

— Ben Sleuwenhoek
Waiting changing
— Waiting changing
— Empty
— Stream stream
— Stream stream
— z.t.
— z.t.
— z.t.
— z.t.

4.5 BRUIKLENEN 2022

4.5.1 Langdurige bruiklenen 2022

Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium – Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel
— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_1
— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_2
— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_3

EU-Berlaymont – European Commission, Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel
— Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, So239
— Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VH0154
— Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VH0155

VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel Antwerpen, Markgrvestraat 12, 2000 Antwerpen
— Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0221

Hof Van Beroep, Waalsekaai 35A, 2000 Antwerpen

- Jean Bilquin, *Zonder titel*, 1985, So086
- Hugo De Clercq, *Mandala*, 1973, So108
- Bernard Pagès, *Crayon Petite Maille*, 1974, So022
- Bernard Pagès, *Crayon, Grande Maille*, 1974, So020
- Bernard Pagès, *Crayon Maille Moyen*, 1974, So021
- Bernard Pagès, *Doré, Grand Maille, petite pinceau*, 1974, So017
- Bernard Pagès, *Doré, Maille moyenne, petite pinceau*, 1974, So018
- Bernard Pagès, *Doré, petite Maille, petit pinceau*, 1974, So019
- Bernard Pagès, *Zonder titel (Grillage Triple Torsion Maille de 10 mm)*, 1971, So016
- Laurent Cruyt, *Zonder titel (testbeeld)*, s.d., So103
- J.C. Farhi, *Jack and Jill*, 1986, So136
- Dré Sprankenis, *Winipeg*, 1973, So219
- Thé Van Bergen, *Zwart-wit-zwart*, 1979, So225
- Georges Flips, *Cyclus*, 1988, So139
- L. Van Malderen, *Mégalithes 54 + 122 + 124*, 1979, So230
- L. Gerdes, *Schwarzes Bild VI*, 1987, So011
- L. Gerdes, *Schwarzes Bild VII*, 1987, So012
- Willy Van Sompel, *Ondergaand in het Westen*, 1983, BK5762_M87
- J. de Guimarães, *Ange Blue*, 1983, So005
- Daniel Dezeuze, *Claie inachevée*, 1974, So007
- Walter Swennen, *Zonder Titel 1*, 2005, Mo0120
- Walter Swennen, *Zonder Titel 2*, 2005, Mo0121

UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk

- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
- Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200

Allen and Overy LLP, Antwerpen

- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
- Panamarenko, *Copyright Panamarenko*, 2005, So340
- Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
- Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
- Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
- Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Mo0228
- Craigie Horsfield, *The tree at the Edge*, s.d., UFO2014_01
- James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
- Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
- Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
- Donald Judd, *Untitled*, 1988, BK7213_M220A_J

Allen and Overy LLP, Brussel

- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Paul Casaer, *Hert*, 1994, So068
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK7409_M267
- Kate Blacker, *Portable Glory*, 1986, BK5217_M30
- Olga Tobreluts, *Modernisation*, part III, 2002, So485_03
- William Sweetlove, *Muse*, s.d.
- Panamarenko, *Panamarenko. Thermo Voltaic Convertor*, 2001
- Panamarenko, *Panamarenko. Scotch Gambit*, 2002
- Panamarenko, *Panamarenko. Das Flugzeug*, 1968
- Panamarenko, *Panamarenko. Atom and Manpower*, 1975
- Panamarenko, *Panamarenko.*, 1978
- Panamarenko, *Panamarenko. Raven's Variable Matrix*, 2000
- Vahram Aghasyan, *The Ruins of our Time*, 2007, BK7728_M477
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286a
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286b
- Guy Mees, *Lost Space*, 1991, BK5971
- Dirk Braeckman, *M.F.-G.D.-99*, 2000, BK7266

- Charif Benhelima, *Minus Two*, 2006, BR07_DB07
- Charif Benhelima, *Permanent Address*, 2006, BR07_DB10
- Charif Benhelima, *Playtime*, 2005, BR07_DB11
- Charif Benhelima, *Park*, 2005, BR07_DB09
- Jan Vercruysse, *Agnes Sorel ou les Avant-Gardes*, 1988, BK6094
- John Baldessari, *Throwing 3 Balls in the Air to get a Straight Line (best of 26 attempts)*, 1973, M00063
- Sergey Bratkov, *Portrait of the Lawyer and his wife*, 2000, BK7491_M343
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_32
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_33
- Tina Gillen, *Waterschute I*, 1999, BK7060_M206
- Robert Zandvliet, *Zonder Titel*, 1999, BK7042_M201

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging Vlaamse Overheid, Oostenrijk

- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
- Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
- Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
- Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
- Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
- Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462
- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440N
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M410
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So390

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, M00081
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, M00082
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M420
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998-1999, BK7035_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister voor Brussel, Jeugd en Media Benjamin Dalle, Brussel

- Filmaffiche Robert Vrielinckcollectie, *La Belle et la Bête*, NGO
- Chantal Akerman, Filmaffiche *Jeanne Dielman*, So442_1
- Jan Vercruysse, *Je*, s.d., BK6089
- D.D. Trans, *Smoke*, 2017, So602_1
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, 2018, So592_5
- Bianca Runge, *Naturel*, 2004, VHo294
- Luc Tuymans, *Untitled (Triptich)*, 2001, BK7657_M418
- Jacques Charlier, *André Cadéré*, (uit Dessins Humoristiques), 1975, BK5222_M36b
- Ronny Delrue, *Vincent Van Gogh, Memory revisited*, 2016, So594_2
- Moshekwa Langa, *Sealogua*, 2006, BK7595_M376
- Wolf Vostell, *TVMontparnasse*, 1982, NGO

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen, Brussel

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK5909_M103

Burgemeester en Schepenen, Stad Tongeren, Ac Praetorium, Patrick Dewael
Maastrichterstraat 10, 3700 Tongeren

- Nicolàs Uriburu, *Project coloration Trafalgar Square Fountains*, 1974, So224
- Ricardo Brey, *Birthplace*, 2014, Moo211_o4
- Ido Bar-El, *Untitled*, 2000, BK7313_M249
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6126_M126

Ambassade van België in India, 50-N Shantipath, Chanakyapuri,
New Delhi, India

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK7702_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK7702_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Overheid,
Nederland Koninginnegracht 86, 2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, Boston, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_o8
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_o7
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2002_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386
- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_o2
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_o1
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_o4
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_o1
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Panamarenko, *Antwerpse Luchtschipbouw 4 juni – 31 augustus 2005*, 2005
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK 6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_o81
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440M

National Museum of Contemporary Art Athens (EMST),
Kallirois Av., 11743 Athene, Griekenland

- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
- Danny Matthys, *Brabantdam 59*, 1975, So324

Brussels minister van Financiën en Begroting,
Meertaligheid Nederlands Onderwijs, Ambtenarenzaken Sven Gatz,
Kunstlaan 9, 1210 Brussel

- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Attributen en Substantie*, 1995, BK6894
- Ian Hamilton Finlay, *A,E,I,O, Blue*, 1992, Moo320_16
- Ian Hamilton Finlay, *Capital Ship*, 1991, Moo320_15
- Jan Vercruysse, *Alice*, 1992, BK6091_I
- Jan Vercruysse, *Aphrodite*, 1992, BK6091_A
- Jan Vercruysse, *Atalante*, 1992, BK6091_B
- Jan Vercruysse, *Beatrice*, 1992, BK6091_C
- Jan Vercruysse, *Cleopatra*, 1992, BK6091_D
- Jan Vercruysse, *Helena*, 1992, BK6091_E
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_18

- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_19
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_20
- Paul Van Biervliet, *Industriegebouw*, 1998, BRPVBo1
- Paul Van Biervliet, *Silo in Idaho*, 1998, BRPVBo2
- Gery De Smet, *Als bouwen kunst wordt*, 2001, BK7290_M242E
- Robert Filliou, *Pink Spaghetti Handshake*, 1965, BK7426_M284
- Tom Liekens, *Heart of Darkness*, 2012, So476
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6128_M128
- Jan Cox, *Reaching Out*, 1957, So491_19
- Jan Cox, *Petrified Wood*, 1979, So491_48

Ambassade van België:

Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Overheid, Italië

- Luc Tuymans, *The Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Luc Tuymans, *Wiedergutmachung*, 1995, BK7417_M275
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_1
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_2
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_3
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_4
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Wim Delvoye, *Merchandise producten*, 2008, Moo061
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0222
- Panamarenko, *A Vinci*, 1999
- Sergey Bratkov, *Army Girls*, 2000, (selectie van 3), BK7492_M344
- Luc Tuymans, *Suspended*, 2007, BK7704_M454
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_01

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare werken Lydia Peeters, Brussel, België

- Ado Hamelryck, *Zonder titel*, 1988, BK6970_M179
- Luc Tuymans, *Peaches and Technicolor*, 2013, So478
- Vaast Colson & Dennis Tyfus, *Het middelpunt van de belangstelling*, 2014, Moo212
- Koen van den Broek, *Zonder titel*, 2013, So490
- Luc Deleu, *Mobile Medium Architecture Promotion*, 1974, Moo183
- Luc Deleu, *Voorstel tot de totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen*, s.d., Moo187
- Christophe Terlinden, *Gum Kunst*, 2006, BK7627_M395
- Ian Hamilton Finlay, *Sailing Barge Redwing*, 1971, Moo320_01

Vlaamse Overheid – Kabinet van Viceminister-president van de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Samenleven en Binnenlands bestuur Bart Somers, Brussel

- Liliane Vertessen, *Blue Feathers*, 1978, BK5796_M94
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0223
- Hans Eijkelboom, *Fotonotities* (selectie van 7), 1992-2007, BK7700_M450
- Hugo Roelandt, *Zonder titel*, 1975, So575_005
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo044
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo045
- D.D. Trans, *Landscape*, 2018, Moo345,
- Joris Ghekiere, *Untitled*, 2008, BK7712_M461
- Charif Benhelima, *Nest*, 2005, BR07_DBo8
- Charif Benhelima, *Baseline*, 2006, BR07_DBo6
- Guy Mees, *Plint*, 1992, BK5972
- Riccardo Brey, *Birthplace*, 2014, Moo211
- Ann Veronica Janssens, *Youth Prints*, VN2021_1

- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_2
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_3
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_4
- George Smits, *Taboe Woewoe*, 1977, So519_10
- George Smits, *Taboe Loeloe*, 1977, So519_11
- George Smits, *Taboe Doedoe*, 1977, So519_12
- Fred Bervoets, *Liefde aan de Schelde*, 2007, BK7647_M411
- Paul De Vree, *De Mens*, 1973, BK3965
- Jean Schwind, *Art*, s.d., UFO2013_05
- George Smits, *Stop Thinking*, 1969, So519_24
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_09
- Joseph Beuys, *Free International University*, s.d., Moo300

Europese Rekenkamer, 12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxemburg

- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping I), s.d., VH1004
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping II), s.d., VH1005
- Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
- Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
- Dirk Braeckman, *R.P.-B.X.-00*, 2000, BK7267
- Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
- Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
- Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121

Provincie Oost-Vlaanderen, Ambtswoning van de gouverneur,
Vlasmarkt 11, 9000 Gent

- Danny Matthys, *Close Reading*, 2011, So460_02
- Karel Dierickx, *Zonder titel*, 1990, So055
- Dirk Braeckman, *B.C.-B.X.-01*, 2001, BK7265
- Berlinde De Bruyckere, *Maria Cossijns*, 1994, BK006867-006
- Berlinde De Bruyckere, *Untitled*, 1995, BK006867-013
- Raoul De Keyser, *Penetrant*, 1995, BK6961_E
- Thierry De Cordier, *Le Disocurs Alpin*, 1987, BK005610-001
- Liliane Vertessen, *Zonder titel*, s.d., UFO2013_025

Rijksdienst voor ziekte-en invaliditeitsverzekering (RIZIV),
Galileelaan 5/1, 1210 Brussel

- Perry Roberts, *KingsCliff*, 2010, SCA0017
- Robert Filliou, *Hand Show*, 1967, Moo003
- Patrick Van Caeckenbergh, *De Oogst*, 1994, BK6857_M146
- Dirk Braeckman, *Portret van Marleen*, 1989, BK005751
- Jan Cox, *Tweede val*, 1980, BK003376-002

Ambassade van België: Algemene afvaardiging van
de Vlaamse overheid, Polen

- Walter Swennen, *zonder titel*, 1986, BK007185
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_1
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_2
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_1
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_2
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_3
- Nadia Naveau, *Olympia & Figaro*, 2016, So538
- Jan Cox, *Monostatos*, 1974, So491_29

Provincie Limburg Ambtswoning gouverneur
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt

- Fred Bervoets, *Welcome Home*, 1993, BK008045
- Hilde Van den Heuvel, *Het gebroken landschap*, 1991, BK008150
- Roger Raveel, *Een kromming in de Tijd*, 1990, BK008131

4.5.2 Tijdelijke bruiklenen 2022

- Remai Modern, Saskatoon, Canada
Guernica Remastered
22.08.2021 – 28.02.2022
— Goshka Macuga, *On the Nature of the Beast*, 2009, BK7732_M481
- Fries Museum, Leeuwarden, Nederland
Taus Makhacheva
27.03.2021 – 06.03.2022
— Taus Makhacheva, *Types du Caucase*, 2013, So504_3
- Musea Turnhout, Turnhout
X, Censuur en beeldcultuur
01.04.2021 – 30.01.2022
— Liliane Vertessen, *Enjoy*, 1975, BK5797_M95
— Liliane Vertessen, *Ready to Go*, s.d., So258
— Toon Tersas, *Hoe de kulturele revolutie in zijn werk gaat*, 1966-1967, BK7450_M305G
— Toon Tersas, *Omo wast niet alles wit*, 1966, BK7468_M323
- Galerie Transit, Mechelen
Children are Surrounded by Art
22.04.2021 – 20.06.2022
— Nikita Kadan, *Children are surrounded by Art*, 2020, Moo375
- Design Museum Den Bosch, 's Hertogenbosch, Nederland
GOTH – Designing Darkness
16.10.2021 – 18.04.2022
— Cindy Wright, *Eye to Eye*, 2020, SCA0034
- Museum Dr. Guislain, Gent
Op losse schroeven. Over zenuwpezen, zwartkijkers en zenuwlijders
20.09.2021 – 30.11.2022
— *Catalogus Dokumenta V*, Kassel, 1972
- APB Cultuurhuis De Warande, Turnhout
Bringer Together
11.12.2021 – 03.04.2022
— Nadia Naveau, *Nicholas Heracles*, 2012, So472
— Nadia Naveau, *Figaro's Triumph*, 2014, SCA0010-003
— Nadia Naveau, *Deaf Ted*, 2014, SCA0010-002
— Nadia Naveau, *Roi, je t'attends à Babylone*, 2014 SCA0010-001
- Centre Pompidou Metz, Metz, Frankrijk
The School of Creators, the Art of Learning from the 1960s to the present
04.02.2022 – 29.08.2022
— Jef Geys, *ABC Ecole de Paris*, 1959-1961, BK005408
— Jef Geys, *!VROUWENVRAGEN*, 1965, BK7523_M362
— Jef Geys, *!VROUWENVRAGEN*, 1965-2004, BK7524_M363
- La Biennale di Venezia, Venetie, Italië
The Milk of Dreams
23.04.2022 – 27.11.2022
— Mary Ellen Solt, *Zinnia*, 1966, So698_05
— Mary Ellen Solt, *Forsythia*, 1966, So698_08
— Mary Ellen Solt, *Geranium*, 1966, So698_02
— Mary Ellen Solt, *Lilac*, 1966, So698_07
— Mary Ellen Solt, *Crab*, 1966, So698_06
— Mary Ellen Solt, *Wild Crab*, 1966, So698_03

Istanbul Foundation for Culture and Arts, Istanbul, Turkije
Parallel Event Istanbul Biennale

14.09.2022 – 30.10.2022

- Amal Kenawy, *Stop – You will be killed*, 2006, BK7669_M424

Stad Wervik

ROOK

02.04.2022 – 06.11.2022

- Vyacheslav Akhunov, *1 m²*, 2007, So438_1
- Leo Copers, *Gouden strop en stoel*, 1981, BK005203
- Luc Tuymans, *Feu d'artifice*, 1982, BK7792_M496
- Jos De Gruyter & Harald Thys, *The Bomb*, 1995, BK7620

Museum Het Valkhof, Nijmegen, Nederland

Moving Stories

10.02.2022 – 29.05.2022

- Otobong Nkanga, *Tsumeb Fragments*, 2015, BK008228

Cultureel Centrum De Borre, Bierbeek

Ysbrant Gloeiend doek nooit geblust

26.03.2022 – 30.04.2022

- Ysbrant, *Salomé, in slow motion*, 1980, So583_07
- Ysbrant, *Judith*, 1979, So583_06
- Ysbrant, *Ouvreuse*, 1980, So583_08

Stedelijke Kunstacademie Tielt

Patatorium

06.02.2022 – 26.03.2022

- Panamarenko, *Affiche Panamarenko*, 1985, BKSo18_08
- Patrick Van Caeckerbergh, *Meccano*, 1988-1990, BK006137

Cultureel Centrum Zwaneberg, Heist-op-den-berg

Zandkoeken van plastic

26.02.2022 – 17.04.2022

- Kasper Bosmans, *Legend: A temporary Future Institute*, 2016, BK007954

Dortmunder Kunstverein, Dortmund, Duitsland

Blade Memory II

07.05.2022 – 31.07.2022

- Marianne Berenhaut, *Enlève-moi ça*, 1999, BK009248

Kunsthal KAdE, Amersfoort, Nederland

Baksteen/Brick

10.09.2022 – 08.01.2023

- Wim Delvoye, *Betonmolen*, 1993, BK006155
- Charline Tyberghein, *Trouble Ahead, trouble behind*, 2020, SCA0022

Bozar, Brussel

Project Paleis

01.04.2022 – 21.07.2022

- Michael Van den Abeele, *Birth of a Nation*, 2003, M00053

EMERCENCE CV, Veurne

Here You Come Again (Fête Galante)

01.04.2022 – 21.07.2022

- Jan Vercruysse, *Judith*, 1992, BK006091-006
- Jan Vercruysse, *Phryne*, 1992, BK006091-008
- Jan Vercruysse, *Lilith*, 1992, BK006091-007

S.M.A.K., Gent

Philippe Van Snick

21.10.2022 – 26.02.2023

- Philippe Van Snick, *J.Beuyts en M. Broodthaers*, 1986, BK005406
- Philippe Van Snick, *Productiestaat*, 1988, BK006022
- Philippe Van Snick, *Eilanden*, 2016, BK007965
- Philippe Van Snick, *Ping-Pong*, 1972, So553_01
- Philippe Van Snick, *Ping-Pong Revisited*, 2017, So553_02
- Philippe Van Snick, *Scores*, 1972-1975, So553_03

Zeeuws Museum, Middelburg, Nederland

From the Depths

09.06.2022 – 05.09.2022

- Berlinde De Bruyckere, *Spreken*, 1999, BK7198_M213

Cultureel Centrum De Steiger, Menen

Duets

14.05.2022 – 05.06.2022

- Chantal Akerman, *La chambre*, 1972-2012, So468

Huis voor Actuele Kunst, Design & Architectuur Z33, Hasselt

Fitting In

01.10.2022 – 26.02.2022

- Nazanin Fakoor, *Rainbow*, 2019, BK009327

Gemeente Zwolle, Zwolle, Nederland

Zwolle Art Flow

21.05.2022 – 04.09.2022

- Els Dietvorst, *Skull 2*, 2008, So410

Bozar, Brussel

Imagine Ukraine

05.05.2022 – 19.06.2022

- Nikita Kadan, *Small House of Giants*, 2012, So609
- Nikita Kadan, *The Chronicle*, 2016, BK007960
- Alevtina Kakhidze, *All Times News*, 2015, So540
- Sergey Bratkov, *Fighters without Rules*, 2000, BK7492_M344
- Sergey Bratkov, *Army Girls* (selection printed on vinyl), 2000, BK7492_M344
- Oxana Shachko, *Untitled (crucified Jesus with the erection)*, 2016, BK009180
- Oxana Shachko, *Untitled (crucified Virgin)*, 2016, BK009181
- Anna Zvyaginsteva, *The Cage*, 2010
- Anna Zvyaginsteva, *Unities Sound Installation*, 2012
- Lesya Khomenko, *Painting from the photo that was taken on the big distance and then cropped*, 2022

Europees Parlement, Brussel

Imagine Ukraine

05.05.2022 – 30.09.2022

- Sergey Bratkov, *Eurotel*, 2001, Mo0077_02
- Sergey Bratkov, *Pilots and Stewardesses*, 1999, BK7497_M349
- Sergey Bratkov, *Italian School*, 2001, Mo0076_02
- Nikita Kadan, *The Spectators*, 2016, BK007959
- Nikita Kadan, *The possessed Can Witness in a Court*, 2015, Mo0250
- Nikita Kadan, *The Chronicle*, 2016, BK007960

UK Office of the Victor Pinchuk Foundation, Cheltenham,
Groot-Brittannië

When Faith Moves Mountains

16.07.2022 – 09.10.2022

- Luc Tuymans, *La correspondance*, 1985, BK007270
- Hüseyin Bahri Alptekin, *TREMOR*, *RUMOUR*, *HOOVER*, 2001, BK7923
- Barbara Kruger, *We are not what we seem*, 1988, BK005859
- Berlinde De Bruyckere, *In Flanders Fields*, 2000, BK007276
- Otobong Nkanga, *Infinite Yield*, 2015, BK7924
- Jan Fabre, *Me Dreaming*, 1979, BK006962
- Babi Badalov, *I am Euromental*, 2015, BK7896
- Ben Vautier, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027
- Jan De Lauré, *Sterven is Oefenen*, 2015, BK7898
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, *Boston 1972*, 1975, So491_25
- Wilhelm Sasnal, *Sea Mines II*, 2002, BK007343
- Wilhelm Sasnal, *My Father's Room*, 2000, BK007344
- Wilhelm Sasnal, *Zonder titel*, 2002, BK007345-001
- Kerry James Marshall, *Untitled*, 1999, BK7829_M525
- Allan Sekula, *Spine*, s.d., NGO
- Allan Sekula, *Sugar Gang*, 2010, BK009485_08
- James Lee Byars, *Extra Terrestrial (Shadow of an extra terrestrial man)*, 1976, So096
- James Lee Byars, *Extra Terrestrial (Shadow of an extra terrestrial man)*, 1976, UFO_0102
- ORLAN, *Statue de la Liberté*, s.d., UFO_0103_5
- ORLAN, *UN ORLAN-CORPS*, 1980, UFO2013_019_2
- ORLAN, *Robe du Mesurage au M HKA*, s.d., UFO2013_019_1
- Sheela Gowda, *Down Under*, 2009, Mo0132
- Adrien Tirtiaux, *Europe without Borders*, 2018, SCA0021
- Marlène Dumas, *Sacrifice*, 1993, BK006152
- Almagul Menlibayeva, *Tengri Boy*, 2010, So441_02
- Almagul Menlibayeva, *Forever Umai*, 2010, So441_02
- Almagul Menlibayeva, *The Observer*, 2010, So441_02

Zilkins Fine Art Insurance Broker GmbH, Keulen, Duitsland

Worth Fighting For

14.11.2022 – 14.12.2022

- Luc Tuymans, *La correspondance*, 1985, BK007270
- Hüseyin Bahri Alptekin, *TREMOR*, *RUMOUR*, *HOOVER*, 2001, BK7923
- Barbara Kruger, *We are not what we seem*, 1988, BK005859
- Berlinde De Bruyckere, *In Flanders Fields*, 2000, BK007276
- Otobong Nkanga, *Infinite Yield*, 2015, BK7924
- Jan Fabre, *Me Dreaming*, 1979, BK006962
- Babi Badalov, *I am Euromental*, 2015, BK7896
- Ben Vautier, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027
- Jan De Lauré, *Sterven is Oefenen*, 2015, BK7898
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, *Boston 1972*, 1975, So491_25
- Jan Cox, *Monostatos*, 1976, So491_35
- Wilhelm Sasnal, *Sea Mines II*, 2002, BK007343
- Wilhelm Sasnal, *My Father's Room*, 2000, BK007344
- Wilhelm Sasnal, *Zonder titel*, 2002, BK007345-001
- Kerry James Marshall, *Untitled*, 1999, BK7829_M525
- Allan Sekula, *Spine*, s.d., NGO
- Allan Sekula, *Sugar Gang*, 2010, BK009485_08
- James Lee Byars, *Extra Terrestrial (Shadow of an extra terrestrial man)*, 1976, So096
- ORLAN, *Statue de la Liberté*, s.d., UFO_0103_5
- ORLAN, *UN ORLAN-CORPS*, 1980, UFO2013_019_2
- ORLAN, *Robe du Mesurage au M HKA*, s.d., UFO2013_019_1

- Sheela Gowda, *Down Under*, 2009, Moo132
- Adrien Tirtiaux, *Europe without Borders*, 2018, SCA0021
- Marlène Dumas, *Sacrifice*, 1993, BK006152
- Almagul Menlibayeva, *Tengri Boy*, 2010, So441_02
- Almagul Menlibayeva, *Forever Umai*, 2010, So441_02
- Almagul Menlibayeva, *The Observer*, 2010, So441_02
- Oxana Shachko, *Untitled (crucified Jesus with the erection)*, 2016, BK009180
- Oxana Shachko, *Untitled (crucified Virgin)*, 2016, BK009181

Museum Jan Cunen, Oss, Nederland
Luchtkastelen kunstenaars, uitvinders
 10.09.2022 – 15.01.2023

- Panamarenko, *Meganeudon*, 1973, BK7922
- Panamarenko, *Pastille-motor*, 1991, BK006151

Universitair Psychiatrisch Centrum Duffel, Duffel
VERBINDING (verbroken))/(dis)CONNECTED
 11.09.2022 – 20.11.2022

- Marina Abramovic & Ulay, *Anima Mundi*, 1983, BK005732

Antwerp Art V.Z.W., Antwerpen
Sugar for the Pill
 26.05.2022 – 29.05.2022

- Pélagie Gbaguidi, *Icon in Progress After the Pink*, 2015, SCA0035
- Pélagie Gbaguidi, *Naked Writing*, 2016, SCA0036
- Pélagie Gbaguidi, *Naked Writing*, 2016, SCA0037

Cultureel Centrum De Ververij, Ronse
The Hidden Side of Lace
 24.09.2022 – 06.11.2022

- Carlo Mistiaen, *La bien-aimée de Guido Gezelle*, s.d., BK006077
- Liliane Vertessen, *Enjoy*, 1975, BK005797
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1975, So392
- Guy Mees, *Espace Perdu*, 1964, BK006078

39th Kassel Documentary Film and Video Festival, Kassel, Duitsland
Filmladen Kassel e. V.
 15.11.2022 – 20.11.2022

- Frank Theys, *Chronicle of an Extinction Foretold*, 2021, BK009285

Museum of Circular Economy, Antwerpen
MUCE
 01.10.2022 – 31.10.2022

- Frank Theys, *Chronicle of an Extinction Foretold*, 2021, BK009285

Roger Raveelmuseum, Machelen aan-de-Leie
Solotentoonstelling Narcisse Tordoir
 15.11.2022 – 20.11.2022

- Narcisse Tordoir, Brehima Koné, Alioune Bâ, *L'Africeur de Bogolan*, 2003, So514

Sharing Art Bvba, Antwerpen
Bruikleen voor opname film
 04.07.2022 – 25.08.2022

- Bendt Eyckermans, *Het Slot*, 2021, BK009441

TANK Shanghai, Shanghai, China

Bendt Eyckermans

12.11.2022 – 20.01.2023

— Bendt Eyckermans, *Het Slot*, 2021, BK009441

Parcum V.Z.W., Leuven

Solotentoonstelling Patrick Van Caekenbergh

16.12.2022 – 26.03.2023

— Patrick Van Caekenbergh, *De Hemelpoort*, 2003, KIO_2003_004

MONOKINO, Sint-Amandsberg

SHHH

09.09.2022 – 11.09.2022

— Eric De Kuyper, *Peeping Box I*, 1992, So612_001

Museum van de Geest, Haarlem, Nederland

Obsessie voor nummers & Schema's

12.11.2022 – 20.01.2023

— Job Koelewijn, *Schedule of Moments*, 2000, So420_08

Madre – Museo d'arte contemporanea Donnaregina, Napels, Italië

Jimmie Durham. Humanity is not a completed project

15.12.2022 – 10.04.2023

— Jimmie Durham, *A Dead Dear*, 1986, BK006913_003

— Jimmie Durham, *Untitled*, 1991, BK006913-002

— Jimmie Durham, *Untitled (Armadillo)*, 1991, BK006913-001

5 Bezoekersaantallen 2022

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2022 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	10.926	872	795	1.459	1.354	790	786	749	733	270	1.256	1.078	784
Standaard inkomticket	7.584	788	371	770	890	419	535	696	681	209	830	649	746
Betaald aanbod Publiekswerking	3.342	84	424	689	464	371	251	53	52	61	426	429	38
Museumtickets reductie	16.343	1.547	1.669	1.519	1.649	1.080	1.045	1.218	1.577	774	1.529	1.633	1.103
Museum – andere bezoekers met return (o.a. Museumpas, Antwerp City Card, en vouchers ruilovereenkomsten)	7.075	681	544	690	716	477	403	511	518	341	735	805	654
Panamarenkohuis	390	23	40	39	56	38	29	34	23	31	34	16	27

Subtotaal Museum betalend (standaard + reductie): **34.734**

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2022 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis toegang	19.666	455	946	595	740	2.841	646	301	2.745	2.573	662	6.795	367
Gratis tijdens openingsuren voor gerechtigden	5.973	304	366	510	397	343	264	246	462	1.767	545	487	282
Gratis voor allen: culturele en artistieke activiteiten	13.693	151	580	85	343	2.498	382	55	2.283	806	117	6.308	85
Bezoekers gratis collectiezone	19.640	0	0	1.903	2.147	4.950	2.581	2.161	2.443	1.667	772	572	444
Museum gratis toegang + bezoekers gratis collectiezone	39.306	455	946	2.498	2.887	7.791	3.227	2.462	5.188	4.240	1.434	7.367	811

Subtotaal Museum gratis (gratis aan kassa + collectiezone): **39.306**

5.3 BEZOEKERS EXTRA MUROS 2022

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Collectie Extra Muros	53.179	0	0	0	0	8.394	7.836	7.970	12.880	10.351	2.748	1.645	1.355

Subtotaal bezoekers Museale Werking (museum + collectie extra muros): **127.219**

5.4 BEZOEKERS FILMWERKING 2022

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
De Cinema	21.130	1.319	1.765	1.350	1.933	1.328	777	2.092	823	1.038	2.120	4.709	1.876
Reguliere programmering	16.708	1.274	1.765	1.221	1.933	1.221	777	876	823	1.006	1.814	2.122	1.876
Bemiddeling (onderwijs)	4.422	45	0	129	0	107	0	1.216	0	32	306	2.587	0

Totaal bezoekers Filmwerking (De Cinema): **21.130**

5.5 OVERZICHT

Totaal M HKA gratis: 39.306

Totaal M HKA betalend: 55.864

Totaal Extra Muros: 53.179

Totaal M HKA (museale werking + filmwerking): 148.349

5.6 ANALYSE BEZOEKERS

5.6.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

Totaal bezoekers buitenland: **17.383**

Totaal Targetlanden Toerisme Vlaanderen: **15.449**

Totaal overige landen: **1.934**

Herkomstland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Nederland	8.928	1.178	734	730	843	561	477	624	805	554	733	953	736
Frankrijk	1.678	69	104	112	142	121	77	151	221	91	156	228	206
Duitsland	2.335	55	92	154	271	128	233	192	308	280	262	187	173
Verenigd Koninkrijk	930	15	32	48	105	65	102	94	120	84	109	58	98
Verenigde Staten	351	10	6	24	22	20	54	40	33	50	43	20	29
Italië	455	33	27	27	29	20	15	50	119	27	46	11	51
Spanje	204	20	11	7	19	2	13	17	46	23	22	10	14
China	51	2	4	2	5	4	2	7	4	4	8	9	0
Rusland	52	5	1	0	11	3	3	6	3	4	4	4	8
Japan	55	4	2	1	7	2	3	2	6	10	7	5	6
Australië	86	1	1	2	3	5	6	5	7	16	17	13	10
Polen	180	22	7	10	7	16	7	35	21	10	21	17	7
Canada	99	2	2	3	3	8	7	11	15	11	14	8	15
Brazilië	32	2	2	4	2	0	10	0	0	5	3	2	2
Indië	13	0	0	0	7	0	0	0	0	4	2	0	0

5.6.2 Spreiding bezoekers binnenland

Totaal bezoekers binnenland: **23.175**

5 Bezoekersaantallen 2022

Spreiding bezoekers binnenland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Provincie Antwerpen 2000-2999	14.865	1.342	1.313	2.000	1.628	1.176	891	827	799	1.184	1.512	1.392	801
Oost-Vlaanderen 9000-9999	1.942	151	214	166	210	107	69	91	136	274	174	192	158
Brussels Gewest 1000-1299	3.531	187	388	491	305	231	257	208	271	265	483	267	178
Vlaams Brabant 1500-1999 & 3000-3499	1.133	103	202	114	100	40	47	73	82	81	102	128	61
West-Vlaanderen 8000-8999	637	33	60	65	94	36	19	37	41	38	63	106	45
Limburg 3500-3990	553	48	41	65	72	16	19	26	32	19	48	128	39
Luik 4000-4990	158	13	12	8	12	13	3	5	9	10	8	25	40
Waals Brabant 1300-1495	88	2	2	9	9	5	8	5	4	3	11	22	8
Henegouwen 6000-6599 & 7000-7999	165	10	0	18	22	8	4	13	5	6	2	69	8
Luxemburg 6600-6997	26	0	2	0	0	0	3	4	2	0	5	9	1
Namen 5000-5999	77	4	6	33	10	0	6	3	3	0	6	4	2
Totaal	23.175	1.893	2.240	2.969	2.462	1.632	1.326	1.292	1.384	1.880	2.414	2.342	1.341

M HKA Jaarverslag 2022

Spreiding bezoekers Stad Antwerpen	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Antwerpen 2000	4.648	330	453	490	415	386	281	294	228	493	566	445	267
Antwerpen 2018	1.799	306	139	219	136	100	128	161	96	155	158	113	88
Berchem 2600	517	60	50	66	69	23	20	41	32	53	35	46	22
Borgerhout 2140	596	37	65	26	55	140	15	35	35	30	84	40	34
Antwerpen 2060	543	48	50	83	29	87	12	14	35	33	34	73	45
Antwerpen 2020	617	80	42	85	55	33	62	50	30	48	90	23	19
Wilrijk 2610	361	22	18	32	89	49	30	10	14	25	19	26	27
Deurne 2100	735	35	69	152	115	15	47	29	32	30	39	150	22
Ekeren 2180	106	14	12	11	7	15	2	2	6	11	7	8	11
Merksem 2170	287	22	32	42	35	53	7	5	8	17	52	10	4
Hoboken 2660	136	7	15	16	16	6	7	10	4	9	22	11	13
Antwerpen 2050	93	6	2	13	5	2	1	2	30	12	3	16	1
Antwerpen 2030	119	12	2	6	41	0	0	0	14	4	17	19	4
Berendrecht Zandvliet 2040	33	4	0	5	3	1	0	2	9	3	4	0	2
Totaal	10.590	983	949	1.246	1.070	910	612	655	573	923	1.130	980	559

5.6.3 Leeftijden

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Kind 0 – 6 jaar	373	31	31	39	29	16	21	30	29	7	23	82	35
Kind 7 – 12 jaar	771	118	31	137	102	60	20	53	44	9	69	79	49
Kinderen 12 – 17 jaar	922	28	48	81	87	93	19	45	48	10	60	362	41
Jongeren 18 – 25 jaar	7.256	615	408	810	905	366	457	658	587	470	826	609	545
60plus	2.392	170	96	244	244	141	168	218	224	132	258	233	264

5.7 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.7.1 Social media: resultaten per tentoonstelling

In 2022 kampte de afdeling met een aantal tijdelijke personeelwissels. Hierdoor konden de gegevens niet op een accurate manier verzameld en verwerkt worden.

5.7.2 Website M HKA.be

muhka.be	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal bezoekers website	21.060	19.033	19.263	23.780	20.590	20.645	17.120	20.745	18.267	20.215	18.808	17.116	225.715
Totaal paginaweergaves website	88.244	79.297	72.943	80.104	77.918	60.725	55.508	71.379	81.264	93.542	90.288	75.837	927.049
Duur sessie website	1:48	1:46	1:36	1:26	1:39	1:10	1:15	1:19	1:51	1:55	2:07	1:51	
Bounce rate website	52,45%	52,38%	57,54%	61,66%	57,53%	67,43%	62,34%	60,64%	51,27%	50,97%	50,41%	51,14%	
Totaal bezoekers event pagina <i>Anthea Hamilton</i> 18.02 – 15.05.2022	142	951	1.318	1.289	592								
Duur sessie event pagina	1:11	1:18	0:39	0:47	1:13								
Bounce rate event pagina	32,93%	73,84%	77,27%	79,03%	79,31%								
Totaal bezoekers event pagina <i>Lenin was een paddenstoel</i> 03.06 – 21.08.2022					337	1.113	663	1.930					
Duur sessie event pagina					1:18	1:20	0:59	0:13					
Bounce rate event pagina					70,37%	73,48%	70,61%	94,97%					
Totaal bezoekers event pagina <i>Museum in beweging</i> 15.09.2022 – 08.01.2023								335	2.393	2.227	2.388	2.051	
Duur sessie event pagina								1:18	0:49	0:52	1:00	0:47	
Bounce rate event pagina								72,94%	62,67%	61,69%	57,41%	62,76%	
Bezoekers M HKA Blog	171	183	307	323	324	213	183	198	233	241	195	196	2.662
Totaal paginaweergaves Blog	258	238	512	444	485	312	239	258	328	333	398	303	4.108
Duur sessie M HKA Blog	0:37	0:24	1:05	0:27	0:44	0:31	0:14	0:21	0:24	0:37	2:00	0:47	
Bounce rate M HKA Blog	77,32%	84,85%	77,19%	85,79%	82,15%	78,28%	89,90%	87,96%	83,14%	85,04%	78,41%	78,41%	

5.7.3 Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen

ckv.muhka.be	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers website	236	317	317	285	355	324	244	178	261	305	281	227	3.037
Totaal paginaweergaves website	833	1.159	973	708	1.331	785	502	628	922	952	827	524	10.144
Duur sessie website	2:00	1:54	1:28	1:14	2:24	1:04	0:40	2:27	2:09	1:37	1:29	1:06	
Bounce rate website	59,12%	58,46%	66,27%	70,22%	58,16%	68,67%	77,67%	64,02%	59,04%	63,80%	66,96%	66,92%	

imagineukraine.eu	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers platform				14	379	202	442	209	143	179	180	81	1.757
Totaal paginaweergaves platform				329	4.472	2.077	1.571	615	355	601	1.856	163	12.039
Duur sessie platform				10:00	3:15	3:25	1:02	0:45	0:36	0:39	3:00	0:25	

ensembles.org (totaal intern & extern gebruik)	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers platform	9.320	11.971	20.469	32.754	37.628	26.698	24.863	26.746	19.487	43.329	37.971	23.979	310.115
Totaal paginaweergaves platform	27.433	36.391	47.759	50.017	65.279	47.654	39.528	51.909	54.612	73.044	59.145	39.064	591.835
Duur sessie platform	0:00:57	0:00:45	0:00:44	0:00:57	0:00:56	0:01:01	0:01:00	0:00:50	0:00:44	0:00:46	0:00:58	0:01:01	
Bounce rate platform	78,11%	84,81%	89,57%	92,99%	93,31%	91,42%	91,81%	93,40%	89,61%	94,03%	93,62%	91,06%	

6 Tentoonstellingen

6.1 **ANTHEA HAMILTON – MASH UP**
 18.02 – 15.05.2022
 M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

Gedurende bijna twee decennia heeft Anthea Hamilton een complexe praktijk ontwikkeld die beeldhouwkunst, installatie en performance omvat. Hamilton duikt onverschrokken in de meanderende geschiedenis van visuele en culturele productie en gebruikt haar oog als een tegelijk subjectieve en productieve lens waardoor ze de wereld kan bekijken (en recreëren). Haar installaties combineren onverwachte materialen, schaal en humor. Ze stellen een alternatieve en gefragmenteerde realiteit voor waarin genderrollen, seksualiteit, eten, huiselijk leven, de natuur en de tradities van verschillende culturen stuk voor stuk hun status van stevig verankerde clichés kwijtspelen – en vloeiende begrippen worden. Hamiltons praktijk steunt op een sterk geloof in samen-leven, complexiteit en – bij uitbreiding – verbeeldingskracht, waarbij de ontologische ambiguïteit van de kunstwerken wordt geponeerd als een middel om onze waargenomen realiteit voortdurend in vraag te stellen.

Hamiltons methode is de mash-up. Hamilton filtert en beoordeelt op meesterlijke wijze elementen uit het huidige en recente verleden van mode, kunst, eten, natuur, design, architectuur en popcultuur. Vervolgens herschikt ze die stijlfiguren en motieven – die we gewoonlijk als bekend of geruststellend zouden ervaren – in een voortdurende poging om voor de hand liggende en dominante betekenissen te omzeilen.

Anthea Hamilton is beïnvloed door de Franse (toneel)schrijver Antonin Artaud (1896-1948) en zijn oproep tot een ‘fysieke kennis van beelden’. Het is de bedoeling dat er – wanneer we geconfronteerd worden met haar werken – een lichamelijke reactie op een idee of beeld wordt uitgelokt. Hamilton staat vooral bekend voor het creëren van grootschalige, meeslepende en immersieve statement-werken waarin lichamen, beelden, materialen en ruimtes performen onder de voorwaarden van een welbepaald frame.

Mash Up schetste een alomvattend en precies beeld van een praktijk die wordt gekenmerkt door toegewijde creativiteit, onverwachte onderzoekstrajecten, een heel visuele esthetiek, een interesse in interculturaliteit, en interdisciplinaire productiewijzen. Hamiltons tentoonstelling nodigde ons uit om na te denken over de kennis van vormen en beelden, en riep relevante vragen op over representatie, identiteitspolitiek en vrijheidsmethodologieën.

Mash Up is een vervolg op Anthea Hamiltons deelname aan *Don't You Know Who I Am? Art After Identity Politics*, een belangrijke onderzoekstentoonstelling in 2014 in het M HKA, opgevat als een grootschalige studie naar de manieren waarop identiteit, post-identiteit en menselijke subjectiviteit worden gethematiseerd door nieuwe generaties kunstenaars.

Curator: Anne-Claire Schmitz

Executive Squaches, de performance die Anthea Hamilton samen met Delphine Gaborit ontwikkelde voor deze overzichtstentoonstelling vertrekt vanuit een bloemlezing van vorige projecten, zoals de mimeperformance *Grasses* uit 2016 en *The Squash* uit 2018. De performance ontvouwt zich in de tijd en laat de performers vloeiend door de ruimte en het oeuvre van de kunstenaar bewegen. De lichamen nemen de ruimte over en leggen de onzichtbare aspecten van een instelling bloot, zoals hiërarchie en macht. Ze dagen de flexibiliteit van het instituut uit en zetten het onder spanning.

In de periode van 17.02 t.e.m. 15.05.2022 vonden er elke zaterdag optredens plaats. Dit gebeurde in samenwerking met DE SINGEL Antwerpen, als deel van Cartaz22, hun tweejaarlijks creatiefestival (21-30.04.2022).

Dit gebeuren werd ondersteund door LOEWE en werd mede mogelijk gemaakt dankzij de ondersteuning van Stielmannen bij de productie van de site-specifieke tegelinstallatie.

Performance Executive Squashes

11-16u, 2e verdieping

De performance die Anthea Hamilton samen met Delphine Gaborit ontwikkelde voor de overzichtstentoonstelling werd gevierd op zaterdag 14 mei met een speciale en laatste voorstelling waarin het volledige team van performers uitzonderlijk werd samengebracht, met: Amari, Naim Belhaloumi, Alphonse Eklou en Nabil Ennassouh.

Anthea Hamilton en Anne-Claire Schmitz in gesprek

16u30, auditorium

Naar aanleiding van *Mash Up* deelden kunstenaar en curator enkele inzichten uit het dynamische proces achter de ontwikkeling van de tentoonstelling, eentje die tijd en ruimte liet om te hercontextualiseren, om de praktijk van de kunstenaar te evalueren en opnieuw te plaatsen. In dit gesprek werden enkele sleutelbegrippen uit Hamilton's praktijk aangehaald, gaande van devotionele creativiteit tot methodologieën van vrijheid, representatiesystemen en begrip van vormen en beelden.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst (NL, EN en FR).

BEMIDDELINGSBROCHURE

Brochure met teksten over de (clusters van) werken (NL, EN en FR).

TITELBORDJES

Grondplan per zaal aan de muur met alle gegevens van de werken.

HET SALON

Zaalspel dat het kijken, voelen, en de nieuwsgierigheid van kinderen prikkelt. Het Salon is opgevat als een scenografie met open structuren en een aantal kostuums, waarin open opdrachten kunnen plaatsvinden. Catalogi en boeken over de inspiratiebronnen van Anthea Hamilton (bv. Antonin Artaud, Japans theater, disco...) voor jong en oud.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Tijd
- De Morgen
- 100% Cultuur (ATV)
- Knack
- Het Nieuwsblad
- Subbacultcha
- The Bulletin
- Damn Magazine
- Gazet van Antwerpen
- H ART
- Feeling
- Pompidou (Klara)
- De Standaard

INTERNATIONAAL

- Metal Magazine
- Art Daily
- Wallpaper

- Frieze
- Milk Décoration
- Art Monthly
- Fifty & Me
- Elle
- This is Tomorrow
- Salon without walls
- Flash Art
- NRC Handelsblad
- Metropolis M

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Videoproductie in samenwerking met externe producent.

DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE

In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.

6.2 LENIN WAS EEN PADDENSTOEL – BEWEGENDE BEELDEN IN DE JAREN '90

03.06 – 21.08.2022

M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

In het kader van het project 'Our Many Europes', L'Internationale

Met werken van AMVK, Aernout Mik, Amar Kanwar, Andrea Fraser, Artūras Raila, David Claerbout, Gianni Motti, Gillian Wearing, Hänzle & Gretzel, Johan Grimonprez, Nedko Solakov, Pipilotti Rist, Rosalind Nashashibi, Rosângela Rennó, Şener Özmen en Erkan Özgen, Sergey Kuryokhin en Sergey Sholokhov, Shilpa Gupta, Stan Douglas.

Architecturaal ontwerp: Samyra Moumouh

We kunnen stellen dat – om drie controversiële termen te gebruiken – de jaren 1990 het tijdperk was van globalisering, deregulering en democratisering. De titel *Lenin was een paddenstoel* verwijst naar Sergei Kuryokhin en Sergei Sholokhovs absurde tv-mockumentaire *Ленин – гриб* uit 1991 die werd uitgezonden tijdens de laatste dagen van de Sovjet-Unie. De groepstentoonstelling wierp een blik op de jaren 1990 – die we zouden kunnen definiëren als de periode tussen het einde van de Koude Oorlog en het begin van de 'war on terror'. Film- en videokunst verbreidden zich tijdens de overgang naar een veronderstelde unipolaire wereld, parallel met nieuwe internationale perspectieven in de kunst en visuele perspectieven die steeds breder werden.

Met zowel videohardware als montagesoftware die breder toegankelijk werden, waren de jaren 1990 een belangrijke periode voor de ontwikkeling en verspreiding van film- en videokunst. *Lenin was een paddenstoel* keek naar films en video's die het tijdperk weerspiegelen, maar ook naar hoe kunstenaars nieuwe manieren vonden om beelden te maken, dankzij technologische innovaties. Videokunst wordt aan de ene kant geridiculiseerd omdat ze een homogeen 'visueel Esperanto' creëert, dat geadopteerd wordt door kunstenaars om de sociale realiteit wereldwijd te representeren. Aan de andere kant wordt de kunstvorm erkend voor zijn rol in het mogelijk maken van nieuwe esthetische praktijken en weergave- en distributiemogelijkheden.

Zo kunnen we vaststellen dat de toestroom van videokunst in de jaren 1990 de middelen bood voor het verbreden van artistieke talen en van een televisie-esthetiek, inclusief nieuwe conceptuele praktijken, sociaal-politieke betrokkenheid, sampling, synthese- of 'post-media'-kunstvormen en nieuwe analysemethoden – en voor het ontmantelen van narratieve structuren. We kunnen de praktijken van de jaren 1990 ook aangrijpen voor een reflectie op de transformaties in telematica- en media-bewustzijn – praktijken die het hedendaagse medialandschap, dat schommelt tussen individuele posities en massapsychologie, zijn gaan domineren.

We kunnen stellen dat dit eclecticisme kenmerkend is voor de post-moderne toestand, en in de context van deze tentoonstelling kon het ruimte scheppen voor kritische reflectie. Zo presenteerde *Lenin was een paddenstoel*, in plaats van een uitputtend overzicht te bieden, een selectie kunstwerken die inzicht boden in de vele zorgen en besognes van de dag. In plaats van een generatie te definiëren, is de selectie bewust intergenerationeel – waarbij gekeken werd naar kunstenaars die op dat moment hun artistieke piek beleven, naast anderen die in de beginjaren van hun carrière zitten – om zo een uniek perspectief te bieden op film- en videopraktijken in het laatste decennium van de 20e eeuw.

Het M HKA is een museum voor hedendaagse kunst en beeldcultuur in brede zin. Het museum runt ook De Cinema in het centrum van Antwerpen, en zijn collectie omvat de Vrielynck-collectie van artefacten uit de pre- en vroege cinema. Media(archeologie) verkennen zit ons dus in het bloed. De tentoonstelling omvatte verschillende werken uit de collectie van het museum, naast een selectie werken die variëren van minder bekend en idiosyncratisch tot volbloedklassiekers.

Curator: Nav Haq, geassocieerd directeur M HKA

In juni en juli 2020 vond in het kader van de tentoonstelling een programma van live evenementen plaats over artistieke praktijken in de jaren 1990, en van juni tot augustus 2022 liep er in De Cinema een filmprogramma.

Filmprogramma in De Cinema

17.06.2022: Double Take

19.06.2022: Shadow World

24 – 26.06.2022: Blue Orchids + Shorts

Het werk van Belgisch videokunstenaar Johan Grimonprez danst op de grenzen van praktijk en theorie, kunst en cinema, documentaire en fictie. In *DIAL H-I-S-T-O-R-Y* maakt hij een intrigerend werkstuk over terrorisme en vliegtuigkapingen, over mediaspektakel en angstinductie. Collagefilm *DOUBLE TAKE* verlegt de grens tussen fictie en documentaire met de focus op vreemde duo's en dubbelgangers, met een sterrenrol voor Alfred Hitchcock als paranoïde geschiedenisprofessor. In *SHADOW WORLD* legt Grimonprez de business van de wereldwijde wapenhandel bloot – de business die zijn winsten telt in miljoenen dollars en zijn verliezen in mensenlevens. Uit persoonlijke getuigenissen en de politieke geschiedenis doemt in *BLUE ORCHIDS* een beeld op van de omvang van het leed en de huichelarij van de wapenhandel, dat een symptoom blijkt van een veel dieper liggende kwaal: hebzucht.

CHANNELS

02.07.2022, 11-18u

M HKA, Antwerpen | auditorium + dakterras

Curator: Anne-Claire Schmitz

Een ééndaags programma als onderdeel van *Lenin was een paddenstoel – Bewegende beelden in de jaren 1990*, met live bijdragen van Yann Chateigné Tytelman, Andrea Fraser, Gianni Motti en Jamie Stevens.

CHANNELS focuste op de kunstpraktijken van Andrea Fraser en Gianni Motti, die allebei hun werk vertoonden in het M HKA als onderdeel van de tentoonstelling. Het eendaagse programma was een unieke gelegenheid om in contact te komen met twee belangrijke kunstenaars en te begrijpen hoe hun werk in de loop van de tijd consequent is geëvolueerd. Ze zijn allebei eind jaren 80 – begin jaren 90 begonnen, een periode die gekenmerkt werd door de opkomst een snelle diversificatie van communicatiekanalen tot aan het post-truth tijdperk waarin we leven en waarin onze inmiddels ingeburgerde praktijk van informatieverbreiding de scheidingslijnen tussen persoonlijke overtuigingen en de publieke opinie heeft vervaagd.

Andrea Fraser wordt erkend als een van de belangrijkste bijdragers aan de 'institutionele kritiek', maar heeft haar werk de afgelopen jaren uitgebreid met de ontwikkeling van meeslepende videoperformances waarin ze de verstrengelde relaties tussen de individuele en de publieke identiteit onderzoekt. De kunstenaar analyseert en gebruikt vormen van communicatie zoals toespraken, rondleidingen of gesprekken en onderzoekt nu in het bijzonder de complexe dynamiek en het potentieel van discussiegroepen.

Het werk van Gianni Motti benadrukt de mogelijkheid om alternatieve realiteiten, tijdperken en ideeën te onthullen. Daarbij heeft de kunstenaar altijd strategisch gebruik gemaakt van media zoals dagbladen, live uitzendingen, massabijeenkomsten of kunstinstellingen om zijn acties te produceren en te verspreiden. Telepathie, één van de media die zijn voorkeur geniet, heeft in zijn werk een belangrijke rol gespeeld bij het uitvoeren en overbrengen van vormen van beïnvloeding.

Beide kunstpraktijken drukken vooral idiosyncratische opvattingen en toepassingen van de macht en de invloed van het individuele denken in relatie tot grotere ideologische systemen uit.

ProgrammaThis meeting is being recorded, 2021

11u-13u, auditorium

Video-installatie door Andrea Fraser

1-kanaalse video-installatie

Duur: 99 minuten

- *This meeting is being recorded* (2021) is een performance-gebaseerde video die formaties van ras, geslacht en leeftijd onderzoekt in een intergenerationale groep van zeven zelfverklaarde blanke vrouwen. Gebaseerd op de opnames van zes bijeenkomsten van 90 minuten van een groep bijeengeroepen door Andrea Fraser in de herfst van 2020. De vrouwen proberen psychoanalytische groepsrelatiemethoden toe te passen op de studie van onbewust racisme en hun rol in blanke suprematie, te beginnen met hun eigen conflicten. Fraser voert alle zeven vrouwen op, zichzelf inbegrepen. Voor de camera nodigt Fraser de kijker uit om deel te nemen aan de complexe dynamiek van identificatie, anders-zijn, competitie en verlangen, terwijl de groepsleden worstelen met hun voorrecht en hun gevoel van kwetsbaarheid als blanke vrouwen, terwijl ze proberen projecties terug te pakken en ongewenste delen van zichzelf te bezitten.
- De video-installatie was gedurende 3 dagen (01.07–03.07) te zien in het auditorium. Een Nederlandse transcriptie van de video was beschikbaar op papier.

Andrea Fraser en Jamie Stevens in gesprek

14u-15u, auditorium

Duur: 75 min.

- Na de vertoning van *This meeting is being recorded* voerden kunstenaar Andrea Fraser en curator Jamie Stevens een gesprek op basis van hun samenwerking in het verleden, een project van een jaar aan het Wattis Instituut in San Francisco, en lopende gesprekken.

Telepolitics

16u-16u15, auditorium

Duur: 30 min.

Presentatie door Yann Chateigné Tytelman

- Vertrekkend van Gianni Motti's vroege acties waarbij telepathie werd gebruikt als de materialisatie van een werktuig en tijd om de geest te bevrijden, deelden curator en schrijver Yann Chateigné Tytelman een selectie uit zijn onderzoek naar kunstpraktijken die ingaan tegen een bepaald idee van zichtbaarheid, aanwezigheid en engagement en die in plaats daarvan kiezen voor vormen van ongrijpbaarheid, stilte en connectiviteit op afstand.

Telepathische Sessie met Gianni Motti

16u45, dakterras

Collectieve performance

Duur: 20 min.

- Zowel de tentoonstelling *Lenin Was A Mushroom – Moving Images in the 1990s* als de conferentie *CHANNELS* werden georganiseerd in het kader van het project *Our Many Europes* van de museumconfederatie L'Internationale.

<u>BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN</u> MUURTEKST Muurtekst in de trappenhal. BEMIDDELINGSBROCHURE Uitgebreide bezoekersbrochure met teksten over alle kunstenaars en alle werken. TITELBORDJES Labels met tijdsduur van de werken in NL, ENG met QR-codes (info Ensembles). SALON Zaalspel voor gezinnen dat vertrekt vanuit verhalen. Wat is waar? Wat is niet waar? Salonopdrachten volgen de thema's in de tentoonstelling. <u>PERSAANDACHT</u> NATIONAAL - Fantomas - Het Nieuwsblad - De Standaard - Gazet van Antwerpen	<u>DIGITALE COMMUNICATIE</u> WEBSITE - Homepage - Event page DIGITALE NIEUWSBRIEF - Aankondiging tentoonstelling FACEBOOK - Facebookevent opening en activiteiten - Facebookbanner - Facebookposts INSTAGRAM - Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer - Instagram posts <u>FOTOGRAFIE</u> Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen. <u>VIDEO</u> Een videoproductie in samenwerking met externe producent. <u>DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE</u> In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.
--	--

6.3 MUSEUM IN BEWEGING

16.09.2022 – 08.01.2023

M HKA, Antwerpen | gelijkvloers en 2e verdieping

Wat kon een museum bijdragen aan het feest als zijn zusterinstelling na meer dan tien jaar weer opengaat? Na een bezoek aan het KMSKA, en wellicht ook een terrasje meepikken in een van de omliggende cafés zoals Hopper, l'Entrepôt du Congo of Zurich, kon de Antwerpenaar dit najaar in het M HKA genieten van een ambitieus aanbod hedendaagse kunst.

Terwijl de Vlaamse beeldende kunstcollectie eindelijk opnieuw terugkeerde naar het grondig gerenoveerde KMSKA (Koninklijk Museum voor Schone Kunsten), heeft de Vlaamse gemeenschap ook de volgende infrastructurele sprong ingezet die het Vlaamse museumlandschap naar een meer internationaal niveau zal tillen. Zoals eerder al aangekondigd, zal het een nieuw gebouw voor hedendaagse kunst realiseren voor het M HKA, de tweede culturele erfgoedinstelling van de Vlaamse Gemeenschap.

Het toekomstige gebouw zal het mogelijk maken de collectie hedendaagse kunst zichtbaarder te maken en beter te situeren binnen een consistent verhaal.

Het M HKA is intussen begonnen met de belangrijke werkzaamheden in afwachting van het nieuwe museumgebouw, dat aanzienlijke permanente collectiepresentaties zal omvatten. Vanuit die optiek vulde het M HKA de feestelijke heropening van zijn zusterinstelling aan met een vooruitblik op wat nog komen zal. Bezoekers van het heropende KMSKA konden dit najaar ook een grote tijdelijke tentoonstelling bezoeken met 24 stukjes van een toekomstige puzzel – 24 internationale artistieke sleutelfiguren – die later in het nieuwe Vlaamse museum voor hedendaagse kunst gepresenteerd kunnen worden.

De tentoonstelling, die een uitgebreid beeld gaf van de collectie van het museum, weerspiegelde de ambities van het museum op langere termijn door het werk te tonen van verschillende kunstenaars die reeds als vaste waarden in de collectie worden beschouwd, naast kunstenaars die het museum in de komende jaren wil opnemen of van wie het de aanwezigheid in de collectie

wil versterken. Naast de grote finale van een decenniumlange renovatie van het KMSKA, kondigde deze tentoonstelling in het M HKA het begin van een nieuw traject aan.

De tentoonstelling is genoemd naar een sleutelboek over de specifieke praktijk van musea voor hedendaagse kunst, *Museum in Motion*, vanuit de optiek dat dit de concrete benadering is die in de komende jaren gevolgd zal worden. Het museum zal zijn historiografie parallel met het bouwproces moeten ontwikkelen. De aanzet tot deze dialoog bestaat uit een beknopte selectie die de artistieke en collectieteams van het M HKA gezamenlijk hebben gemaakt van twee dozijn kunstenaars die volgens hen deel zouden moeten uitmaken van onze referentiekaders. Een aantal bekende namen komen hier niet aan bod, omdat ze al een wezenlijk deel uitmaken van de bestaande referentiekaders. Het is een eerste, ambitieuze en richtinggevende voorbode, gepresenteerd in de twee grote ruimten van het museum, die de aanzet geeft tot een bezinning die zal worden voortgezet naarmate ook het nieuwe gebouw vorm krijgt.

Met werken van Etel Adnan, Marcel Broodthaers, Lili Dujourie, Marlene Dumas, Jimmie Durham, Andrea Fraser, Yang Fudong, Shilpa Gupta, Dorothy Iannone, Ilya & Emilia Kabakov, Nikita Kadan, Yayoi Kusama, Taus Makhacheva, Gordon Matta-Clark, Hana Miletić, Laure Prouvost, Walter Swennen, Jos de Gruyter & Harald Thys, Otobong Nkanga, Nicola L, Anne-Mie Van Kerckhoven, Alan Sekula, Nicolás Uriburu, Haegue Yang.

M HKA in De Cinema

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Museum in beweging* cureerde M HKA in De Cinema een programma met kunstdocumentaires. In oktober waren er vertoningen van 'Not About Me With Jimmie Durham', 'My Summer '77 with Gordon Matta Clark' en 'Miss Interpreted' (Marlene Dumas). Daarnaast ging de documentaire 'Hugo Roelandt' van filmmaker Jess De Gruyter in première.

Kunstenaarsgesprekken

In het kader van *Museum in beweging*, een presentatie met 24 kunstenaars die representatief zijn voor het verleden, het heden en de toekomst van onze collectie, organiseerde het M HKA een reeks publieke lezingen rond een selectie van vijf kunstpraktijken en posities. Sommige kunstenaars zijn verbonden met de historische context van de collectie, terwijl andere deel gaan uitmaken van ons toekomstig referentiekader. Op die manier opende het M HKA, samen met kunstenaars, experts en het publiek, reflecties over een verruimd beeld van de museumcollectie.

- 19.11.2022, 14u
Jos De Gruyter & Harald Thys in gesprek met Anne-Claire Schmitz
- 26.11.2022, 14u
Taus Makhacheva in gesprek met Nav Haq
- 03.12.2022, 14u
Cherica Convents en Stefaan Vervoort over het werk van Gordon Matta-Clark
- 17.12.2022, 14u
Hana Miletić in gesprek met Fernanda Brenner
- 07.01.2023, 14u
Catherine David en Raf Wollaert over het werk van Marcel Broodthaers

TABLE DANCE

Gedurende drie maanden nam het Antwerpse eet-, kunst- en muziekinitiatief Table Dance elke zondag de keuken van het M HKA over. Table Dance, opgericht door kok Michelle Woods en elektronische muziekproducer Roman Hiele, fungeerde als bar, live-muziekplek en eetgelegenheid op de Sint-Paulusplaats, vlakbij de rosse buurt en het oude centrum van Antwerpen.

Er werden talrijke evenementen georganiseerd en er werden residenties van een week voor jonge beginnende koks gehouden.

Telkens wisten ze hun aanpak aan te passen aan nieuwe situaties, het menu veranderde elke week, en elke week gebeurde er wel iets bijzonders – een live elektronische of akoestische performance, een toneelstuk, Halloween, het vieren van het Antwerp Art Weekend, of van iemands verjaardag. Sinds maart 2021 zijn de activiteiten van Table Dance nomadisch geworden.

Op het snijvlak tussen eetcultuur, kunst en muziek creëerde Table Dance een unieke ervaring voor de bezoekers van het M HKA. Hun residentie vond plaats naar aanleiding van de presentatie *Museum in beweging*, waarbij ze met een speciaal menu en een reeks evenementen inspeelden op de verschillende tentoongestelde artistieke posities. In het M HKAFE vonden bezoekers een pittige en verrassende kaart waar lokale en internationale invloeden elkaar ontmoetten, en ervoeren ze de kwaliteiten die Table Dance onder de aandacht bracht van zowel het Antwerpse restaurantpubliek als de artistieke scène.

Programma

- Zondag 06.11.2022
Broodthaers dag met Geuze, mosselen en DJ Schraenen
brunch en DJ set
- Zondag 13.11.2022
Dali Muru & The Polyphonic Swarm en DJ Nosedrip
brunch, concert en DJ set
- Zondag 20.11.2022
Brunch met Hiele & friends
brunch en DJ sets
- Donderdag 24.11.2022
Bouch dinner met Charlotte De Waegenaere en DJ Raak Me Aan
diner en DJ set
- Zondag 27.11.2022
Francesca Hawker's open mic afternoon
brunch en performance
- Zondag 04.12.2022
Floris Van Hoof en Donghwan Kam's Waterbar
brunch, performance en concert
- Zondag 11.12.2022
Christina Vantzou, John Also Bennett en Liew Niyomkarn
brunch en twee concerten
- Zondag 18.12.2022
Birthday bash met Merope en GŠ Ansamblis
brunch, closing party en concert

M HKASHOP

Naar aanleiding van *Museum in beweging* werden 12 kernkunstenaars geselecteerd uit de M HKA – collectie, voor de realisatie van een postkaartenpakket voor M HKA's museumshop. Dorothy Iannone (*My liberties (Blue)*, 2015-2022), Nicola L. (*Pénétrable (Terre)*, 1974-1978), Hana Miletić (*Konzum Supermarket, Zagreb*, 2018-2021), Taus Makhacheva (*Tightrope*, 2015), Otobong Nkanga (*The Accumulator*, 2021), AMVK (*Astronaut*, 2002), Nikita Kadan (*The Spectators*, 2016 (1/5)), Marlène Dumas (*Sailor's Dream*, 1996), Laure Prouvost (*Preparatory Drawing for M HKA*, 2018), Shilpa Gupta (*There Is No Border Here*, 2005-2006), Gordon Matta-Clark (*Office Baroque*, 1977), Jos De Gruyter & Harald Thys (*The Fool*, 2019) werden hiervoor geselecteerd.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

GEPRINTE BEMIDDELING

– GRONDPLAN

Een grondplan gaf de locatie van de kunstenaars weer, naast de introducerende tekst voor de tentoonstelling in drie talen, een korte inhoud van het randprogramma met op de achterzijde de afbeelding van de tekening *Preparatory Drawing for M HKA* van Laure Prouvost (2018).

– ZAALTEKSTEN

Voor Jos De Gruyter & Harald Thys werd de zaaltekst *Over de relatie tussen de reële wereld en de parallelle wereld* in drie talen apart gedrukt. Daarnaast werden de postkaarten *Flap and Flop* en *The Fool* gedrukt. Beide geprinte bemiddelingsmiddelen werden in de ronde zaal van de benedenverdieping geplaatst.

MUURTEKSTEN

Aan de hand van een uitgebreide drietalige muurtekst per kunstenaar werd het publiek geïnformeerd over elke kunstenaar en het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie. Een QR-code verwees naar meer uitleg over de kunstenaar op ensembles.muhka.be.

TITELBORDJES

Voor elk van de tentoongestelde kunstwerken werd een drietalig titelbordje gerealiseerd, inclusief een QR-code die verwees naar het kunstwerk op ensembles.muhka.be.

UITGEBREIDE TITELBORDJES

Naar aanleiding van het kunstwerk *VIP's Union* van Haegue Yang selecteerden de afdelingen Publiekswerking en Productie een lijst van namen, gebaseerd op hun positieve impact op onze huidige samenleving. Daarna contacteerde de afdeling Productie deze 'VIP's' en nodigde hen uit om een stoel of tafel in bruikleen te geven voor de duur van de tentoonstelling. De afdeling Publiekswerking vroeg aan elk van deze 'VIP's' naar de persoonlijke motivatie voor de keuze van hun meubelstuk en op basis hiervan maakte het team Bemiddeling uitgebreide titelbordjes voor elk van de gedoneerde meubelstukken. Deze meubelstukken werden in de ronde zaal van de tweede verdieping tentoongesteld.

SALON

Naar aanleiding van *Museum in beweging* werd M HKA's SALON opnieuw vorm gegeven met een duurzame en ecologische oplossing waarin verschillende bemiddelingsinstrumenten gebruikt kunnen worden door M HKA's publiek van alle leeftijden.

De ruimte werd voorzien van:

- een selectie aan 'inspiratie' objecten die te maken hadden met de kunstwerken, deze objecten mochten ook aangeraakt worden, in tegenstelling tot de kunstwerken zelf.
- leesboeken en artikels voor zowel kind als volwassene over de kunstenaars, de getoonde kunstwerken of de thema's die in de tentoonstelling aan bod kwamen.
- enkele inlevingsopdrachten in het thema van de tentoonstelling: net zoals het beeld *Preparatory Drawing for M HKA* van Laure Prouvost (2018) werd er aan bezoekers gevraagd om dezelfde foto te bewerken naar eigen fantasie. Er staat sindsdien ook een ballenautomaat met objecten ('museum buddy's') die je via kleur en materiaal kan verbinden met de kunstwerken uit de tentoonstelling. Ter reflectie van de tentoonstelling konden bezoekers een boodschap achterlaten in een rode brievenbus.

EEN COLLECTIEPRESENTATIE ANDERS BEKEKEN: EEN EXPERIMENT MET DE FANTASIE VAN DE BEZOEKER

De publieksbemiddeling van het M HKA nodigde kunstenaar Mark Swysen uit voor een experiment, omdat we het belangrijk vinden om de actieve betekenisgeving van bezoekers te stimuleren en bouwstenen aan te reiken om een persoonlijk interpretatie- en belevingsproces op gang te brengen. Een experiment is opgevat als een kijkwijzer die kan helpen om aan werken een betekenis te geven: geen uitleg, wel stimulerende vragen zoals 'wat zie je?' en vooral veel lege ruimte om de eigen antwoorden te noteren. Die vormen later de basis voor een minicatalogus die de ideeën, ervaringen en verbeelding van alle bezoekers bundelt. Samen met Mark Swysen werd ook met zaal- en baliepersoneel besproken hoe bezoekers gestimuleerd kunnen worden om actief te kijken.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- 100% Cultuur (ATV)
- De Standaard Magazine
- Het Laatste Nieuws
- Le Soir
- La Libre Belgique

INTERNATIONAAL

- Daily Art News
- DreamIdeaMachine
- PZC

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7 Collectietentoonstellingen

7.1. **DE COLLECTIE**
 28.04.2017 – 31.12.2022
M HKA, Antwerpen | labyrint – gelijkvloers links

Vanaf april 2017 toont het M HKA een **permanente basiscollectie** met referentiekunstenaars, de hedendaagse helden, de historische trekkers en smaakmakers uit de wereldwijde collectie van het museum. De collectietentoonstelling is gratis te bezoeken op de gelijkvloerse verdieping. Ook elders in het museum zijn permanent geïnstalleerde collectiewerken te zien.

Deze werken zijn gekozen uit de M HKA-collectie die momenteel uit ongeveer 5.000 werken bestaat. De ruggengraat ervan zijn eigen aankopen en werken die door de Vlaamse Gemeenschap zijn verworven. Daarnaast zijn er schenkingen en enkele andere publieke fondsen die het M HKA ontsluit. Het collectieverhaal vertrekt van de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen, en gebruikt dit verleden als uitgangspunt om de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst te begrijpen.

De M HKA-collectie ontwikkelt zich rond drie manieren om kunst te benaderen: beeld, actie en maatschappij. Hoewel geen enkel werk uitsluitend onder een van deze noemers valt, zijn het nuttige insteken om de eigenheid en de complementariteit van onze collectie te onderzoeken. Beeld, actie en maatschappij kunnen de drie assen zijn die samen de ruimte van een werk bepalen: elk performatief kunstwerk heeft een beeldkwaliteit, kijken is actie en elk kunstwerk verhoudt zich tot de maatschappij. Deze opdeling wil dan ook vooral een aanzet vormen voor het publiek om in interactie te gaan met de werken en nieuwe verbanden te leggen.

De **collectietentoonstelling** staat opgesteld:

- in het labyrint (tot en met 07.08.2022) met werken van:
 Marina Abramović & Ulay, Dirk Braeckman, James Lee Byars, David Claerbout, Thierry De Cordier, Raoul De Keyser, Lili Dujourie, Marlene Dumas, Jimmie Durham, Jan Fabre, Dan Flavin, Jef Geys, Jan Henderikse, Ilya & Emilia Kabakov, Gordon Matta-Clark, Almagul Menlibayeva, Otobong Nkanga, Cady Noland, Panamarenko, Michelangelo Pistoletto, Cindy Sherman, Joëlle Tuerlinckx, Luc Tuymans en Jan Vercruysse
- in de toegang voor de groepen met Fluxus-werken van:
 Guillaume Bijl, Paul De Vree, Robert Filliou, Andrea Fraser, Anna Bella Geiger, Carlos Ginzburg, Rustam Khalifin & Yuliya Tikhonova, Martin Kippenberger, Lea Lublin, Danny Matthys, Eugenio Miccini, Luciano Ori, ORLAN, Anatoly Osmolovsky, Lamberto Pignotti, Sarenco, Nicolás Uriburu, Ben Vautier, Peng Yu
- in de leeszaal met kleinere werken van:
 Evgeny Antufiev, Art & Language, Nel Aerts, Charif Benhelima, Joseph Beuys, Kasper Bosmans, Pinkie Bowtie, André Cadere, Vaast Colson, Luc Deleu, Wim Delvoye, Els Dietvorst, Rein Dufait, Cevdet Erek, Hamish Fulton, David Hammons, NS Harha, On Kawara, Suchan Kinoshita, Jiří Hynek Kocman, John Körmeling, Ivan Kožarić, Bernd Lohaus, Guy Mees, Jacqueline Mesmaeker, Marlow Moss, Nadia Naveau, Hans Op de Beeck, Panamarenko, Laure Prouvost, Oussami Tabti, Takis, Christophe Terlinden, Tondo, Sven 't Jolle, Patrick Van Caeckenbergh, Koen van den Broek, Paul Van Hoeydonck, Vrielinck-collectie

Gordon Matta-Clark (1943-1978) omschreef zijn acties als ‘anarchitectuur’, een woordspeling op anarchie en architectuur. Met ‘anarchitectuur’ bekritiseert hij het institutionaliseren van cultuur, maar toont ook zijn engagement in de eigen omgeving met een voorkeur voor het realiseren van fysieke acties. Zijn site-specifieke interventies combineren de vormtaal van het minimalisme met de grootschaligheid van land art. Door gebouwen letterlijk in te snijden, wordt niet enkel het interieur, maar ook de structuur ervan zichtbaar gemaakt, om zo op een nieuwe manier gelezen te worden. Matta-Clark’s kunst brak met het traditionele ruimtelijke perspectief en is niet langer een centrum, met boven- en onderkant, binnen- en buitenkant. Acties die ogenschijnlijk commentaar geven op architectuur, de speculatie met onroerend goed, exclusiviteit en de commercialisering van de kunstwereld. Als conceptueel idealist was hij tegelijkertijd begaan met toegankelijkheid en het creëren van werk- en ontmoetingsruimten in de stedelijke omgeving.

De geschiedenis van het M HKA begint bij het ICC, het Internationaal Cultureel Centrum in Antwerpen. In 1977 werd Matta-Clark door het ICC uitgenodigd om het project *Office Baroque* te realiseren op de site van een voormalig kantoorgebouw aan de Ernest Van Dijckkaai. Na het overlijden van Matta-Clark het jaar nadien, en de oprichting van de Gordon Matta-Clark Foundation, werd rond *Office Baroque* een groot nieuw museaal project ontwikkeld dat weliswaar mislukte, maar waarvan de uitvloeisels de basis legden voor de M HKA-collectie.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Met een uitgebreide drietalige muurtekst (NL, EN en FR) werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar zelf en over het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie. Een QR-code verwees naar meer uitleg over de kunstenaar op ensembles.muhka.be.

TITELBORDJES

De kunstwerken waren voorzien van een drietalig titelbordje (NL, EN en FR), inclusief een QR-code die verwees naar het kunstwerk op ensembles.muhka.be.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- 100% Cultuur (ATV)
- De Standaard Magazine
- Het Laatste Nieuws
- Le Soir
- La Libre Belgique

INTERNATIONAAL

- Daily Art News
- DreamIdeaMachine
- PZC

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2 COLLECTIEGEBONDEN TENTOONSTELLINGEN

7.2.1 EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS VAN HET M HKA – DEEL 3: KLASSIEK TERUGSPOELEN

22.01 – 17.04.2022

M HKA, Antwerpen | gelijkvloers links – ronde zaal

“In Antwerpen hoop ik een project te kunnen realiseren, een ‘non-u-mentaal’ werk, waarvan de stad na de realisatie nog een tijdlang zou kunnen genieten.”
— Gordon Matta-Clark bij Flor Bex (1976)

In het kader van een permanente reflectie over het ontstaan en de identiteit van het Museum van Hedendaagse Kunst in Antwerpen (M HKA) werden in een reeks tentoonstellingen verschillende aspecten van zijn voorganger, het Internationaal Cultureel Centrum (ICC), belicht.

Het ICC, opgericht in 1969 en opgeheven in 1998, was de eerste instelling voor hedendaagse kunst in Vlaanderen, gehuisvest in het statige Koninklijk Paleis in het centrum van Antwerpen. In een periode waarin de traditionele musea er niet in slaagden te voldoen aan de noden van de hedendaagse kunst, was de aanpak van het ICC democratisch, vooruitstrevend en internationaal. In de jaren 1970 en 1980 bood het een platform voor de productie en presentatie van een verscheidenheid aan disciplines en cross-overs tussen verschillende kunstvormen: performances, happenings, experimentele muziek, literatuur, poëzie lezingen, film en video. De programmering richtte zich op hedendaagse lokale en internationale kunstenaars, en het ICC wist vele installatie- en conceptkunstenaars te verwelkomen.

Voor deze reeks selecteerden wij bepaalde momenten uit de programmering van het ICC, die nog steeds relevant en inspirerend zijn voor het hedendaagse publiek. Het was de bedoeling om met deze presentaties zowel het oeuvre van de kunstenaars te belichten in connectie met hun werken in de collectie van het M HKA, als een inzicht te geven in het programma van het ICC in relatie tot het archief van het ICC, dat eveneens door het M HKA wordt beheerd. De reeks begon met een inleidende tentoonstelling van de Foundation Gordon Matta-Clark, die tevens de basis vormt van de M HKA-collectie. Het inleidende citaat is afkomstig uit een brief van 1976 waarin Gordon Matta-Clark de ICC-directeur Flor Bex verzekert dat hij een project kan uitwerken, ongeacht de beperkingen en de beschikbare middelen. In deze reeks zetten wij de ‘non-u-mentale’ benadering, die kan worden beschouwd als een waardevol instrument om over het museum na te denken, verder. Musea zouden zich misschien niet zozeer moeten richten op de monumentaliteit van woorden en daden, maar eerder op een op ontdekking gerichte bevordering van ons inzicht in de kleine dingen. Op die manier gaven wij bijvoorbeeld de ‘U’, die Christophe Terlinden meer dan tien jaar geleden verwijderde, terug aan het museum.

Naar aanleiding van vijftig jaar avant-garde in Antwerpen, was het derde deel van dit programma gewijd aan video. Het ICC is begin jaren 1970 een van de eerste plekken in België met een video- en filmwerking. In 1974 richt Flor Bex er bovendien de eerste Belgische videostudio voor kunstenaars op: *Continental Video*. Naast presentatie en productie bood het ICC ook een platform om na te denken en te praten over video in de beeldende kunsten.

In deze presentatie werd het uiteenlopende werk van vijf pioniers (Lili Dujourie, Dan Graham, Lea Lublin, Ludo Mich, Marie-Jo Lafontaine) getoond en werden het plezier en de prille ontdekkingen van het nieuwe medium tijdens de jaren 1970 zichtbaar.

In *Hommage à ... I* uit 1972, een van de eerste videowerken van Lili Dujourie, zien we een naakte vrouw woelen in en uit een bed. Het klassieke naakt wordt hier vertolkt door de kunstenares zelf en de poses verwijzen naar gekende werken uit de kunstgeschiedenis. De camera is statisch, er is geen montage noch geluid. Naarmate de video vordert, krijgen de zwart-wit beelden een sculpturale kwaliteit.

Dan Graham toetst het begrip tijd video-technisch aan de psychologie van de waarneming. Het tweeluik *Two Rooms Reverse Video Delay* is een ontwerpschets voor een installatie gelijkaardig aan de interactieve installatie die tentoongesteld werd in het ICC in 1974, waarbij de toeschouwers zichzelf en een vroegere versie van zichzelf konden waarnemen door middel van monitors en spiegels. In zijn vroege installaties maakt Dan Graham vaak gebruik van een closed-circuit video systeem. Hierbij wordt het signaal van de monitor per draad doorgegeven aan een beperkt aantal ontvangers.

Vanuit socio-politieke hoek, gelinkt aan conceptuele tendensen in de kunst, ontstaat een ander gebruik van het medium video, waarbij de nadruk wordt gelegd op de creatie, eerder dan op de materiële resultaten. Video biedt de mogelijkheid om performances te registreren. Lea Lublin trekt in 1975, naar aanleiding van haar solotentoonstelling in het ICC, met een camera de straat op om op journalistiek-documentaire wijze mensen vragen te stelen over kunst.

De jaren 1970 worden gekenmerkt door een democratisering golf die kunstenaars de kans biedt te reageren tegen de elitaire aard van galeries en musea. Video lijkt het gepaste medium, mede door zijn directheid, maar door een tekort aan financiële en materiële middelen worden er niet veel projecten gerealiseerd. In de winter van 1975 kan Ludo Mich toch zijn langspeelfilm *Lysistrata* opnemen in de kelders van het ICC. Kosten worden bespaard door de acteurs, leden uit de Antwerpse kunstwereld, naakt te laten acteren en de decors te maken uit geschilderde pellicule.

De beeldmonitor wordt ook op sculpturale wijze gebruikt. *La Batteuse de Palplanches*, een werk uit 1979 van Marie-Jo Lafontaine, is een relatief eenvoudige opstelling waarin horizontaal en verticaal geplaatste monitors dezelfde video-film afspelen. De video toont repetitieve beelden van een heimachine die een paalwand in de grond drijft. Je hoort ook de bijhorende klanken.

In het najaar (24.09 – 22.12.2022) kreeg het onderzoek naar de video- en filmwerking van het ICC een vervolg in ARGOS. M HKA en ARGOS (en VUB, Universiteit Luik en KMSKB) belichtten er samen het breder institutioneel verhaal van video in de jaren 1970 in België in een uitgebreide tentoonstelling en publicatie.

Meer informatie: argosarts.org/nl/onderzoek

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst (NL, EN en FR).

TITELBORDJES

Drietalig grondplan met alle gegevens van de werken (NL, EN en FR).

POSTKAARTJES

Er werden drie verschillende postkaartjes gerealiseerd met op de voorzijde de afbeelding 'Lea Lublin tijdens de voorbereiding van Lea Lublin - Parcours 1965-1975, winter van 1975 in ICC' met op de achterzijde de tekst in Nederlandstalige, Engelstalige en Franstalige versie.

ENSEMBLES

Een non-u-mentale geschiedenis van het M HKA - Deel 3: Klassiek terugspoelen werd als 'event' aangemaakt, alsook het 'item' Lea Lublin 'Parcours 1965-1975'.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

7.2.2 IMAGINE UKRAINE 29.04 – 21.08.2022

Imagine Ukraine was een ambitieus project dat verder wenste te kijken dan de onmiddellijke urgenties, hoe dringend die ook blijven. Het wenste zich open te stellen voor een bredere reflectie en een langetermijnperspectief. Europa moet meer aandacht besteden aan Oekraïne: aan de concrete realiteit en complexiteit van het land, zijn mogelijkheden en vluchtlijnen. Ons gezamenlijk begrip moet groeien.

Imagine Ukraine was een initiatief van het PinchukArtCentre en het M HKA en werd ontwikkeld met directe deelname van Bozar en het Europees Parlement. Het vond plaats in samenwerking met het Europees Parlement en was mogelijk dankzij de steun van de Vlaamse Gemeenschap.

Het project werd gelanceerd met drie tentoonstellingen, samengesteld door Bart De Baere en Björn Geldhof, en vertrekkende van het werk van Oekraïense kunstenaars uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap. Ze vonden plaats in het M HKA, Bozar en het Europees Parlement. Dit waren de uitgangspunten om een denkruimte te openen rond verleden, heden en toekomst van Oekraïne, als deel van Europa.

In het Europees Parlement was het perspectief dat van de kunstenaar als getuige, in Bozar ging het om het spanningsveld tussen grote verhalen en de concrete realiteit van mensenlevens, en in het M HKA om kunst als kritische reflectie.

Die ruimte werd uitgebreid met materiaal, samengesteld door PinchukArtCentre, dat een reflectie biedt op Oekraïne, en met een reeks evenementen. Zo werd, samen met de artistieke voorstellen, een denkplatform gecreëerd dat tevens de vorm aannam van een website die werd opgebouwd door het M HKA en gezamenlijk ontwikkeld door M HKA en PinchukArtCentre.

Deze ruimte werd uitgebreid met lezingen, debatten, filmvertoningen en andere activiteiten, op initiatief van elk van de partners – zowel in het Europees Parlement, Bozar als het M HKA. Het programma werd op de website bekendgemaakt.

De website is in het Engels, Nederlands, Frans en Oekraïens. Hij diende in eerste instantie als context voor de tentoonstellingen.

Vervolgens maakte hij het materiaal van de tentoonstellingen, alsook de openbare evenementen toegankelijk voor een breder publiek.

Tenslotte creëerde de website ruimte voor de bredere oplossingen die we als samenleving zoeken en vinden. *Imagine Ukraine* opereerde binnen de ecologie van de activiteiten die tal van actoren op dit eigenste moment ondernemen. Het zette daarom ook het niet-aflatend institutioneel en burgerengagement in de verf, en ondersteunde het.

Imagine Ukraine streefde naar een langetermijnverbintenis rond presentatie, reflectie en communicatie. Uiteindelijk moeten Europa en Oekraïne gezamenlijk structurele antwoorden vinden op hun gezamenlijke toekomst en die van de rest van de wereld.

TENTOONSTELLINGEN

Imagine Ukraine – Art as a Critical Attitude

06.06 – 21.08.2022

MHKA, Antwerpen

Met werken van Sergey Bratkov, David Chichkan, Nikita Kadan, Nikolay Karabinovych en Alevtina Kakhidze; met een nieuwe muurschildering van Anna Scherbyna; en met video's van jonge Oekraïense kunstenaars – Yarema Malashchuk en Roman Himey, Daniil Revkovskiy en Andriy Rachinsliy, Dana Kavelina, Nikolay Karabinovych en Jan Bačynskyj – geïntroduceerd door een video van het nummer 'Hug Me' van Svyatoslav Vakarchuk en de Akustikos Art Group.

Imagine Ukraine – Small and Big Stories

06.05 – 21.06.2022

Bozar, Raadzaal

Met werken van Sergey Bratkov, Nikita Kadan, Alevtina Kakhidze, Lesya Khomenko, Oxana Shachko en Anna Zvyagintseva.

The Artist as a Witness

06.05 – 30.09.2022

Parlamentarium, Europees Parlement

Met werken van Sergey Bratkov, Olexandre Burlaka, Nikita Kadan, Alevtina Kakhidze, Nikolay Karabinovych, Zhanna Kadyrova en Lesya Khomenko. De werken werden in de tentoonstellingen aangevuld met teksten van Sergii Plokhyy en Thomas Weihe, met video's met contextuele reflecties van Timothy Snyder, en met opnames van debatten.

Het basisbeeld van het project *Imagine Ukraine* was van Nikolay Karabinovych. Het tentoonstellingsontwerp was geïnspireerd op het tentoonstellingsontwerp van Olexandre Burlaka voor de Kiev Biënnale van 2021.

De toegang tot de drie tentoonstellingen was gratis.

ACTIVITEITEN

Q&A met de Oekraïense kunstenaar Nikita Kadan

Donderdag 05.05.2022, 20u, via streaming

Thema: 'Oekraïne, hoe een land te verbeelden'

Workshop 'Common City' door en voor Oekraïners

alle zaterdagen van 21.05 tot 20.08.2022, 15u, leeszaal

Georganiseerd in samenwerking met PinchukArtCentre en ondersteund door Nastya Stefanyuk.

Oekraïense kinderen tussen 9 en 12 jaar konden gratis deelnemen.

Workshop To Children about the Citizenship of People, Plants and Animals door Alevtina Kakhidze

Zaterdag 21.05 + Zaterdag 27.08.2022

Oekraïense kinderen tussen 9 en 12 jaar konden gratis deelnemen.

Met ondersteuning van Nastya Stefanyuk.

Workshop Mangold Five Colors door Alevtina Kakhidze waarin haar archief van artistieke projecten en diens mythologische karakter centraal staan.

Zondag 28.08.2022

Lokale en Oekraïense volwassenen konden gratis deelnemen.

Met ondersteuning van Nastya Stefanyuk.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Met een uitgebreide viertalige muurtekst (NL, FR, EN en UA) werd het publiek geïnformeerd over:

- het gelijknamige project *Imagine Ukraine* dat naast het M HKA ook kunstwerken toonde in Bozar en in het Europees Parlement, inclusief de link naar de overkoepelende website als verzamelplaats van informatie over het project.
- een motivatietekst over het belang van het project in context van de oorlog in Oekraïne die in februari 2022 uitbrak en over het belang van het tonen van kunstwerken gemaakt door Oekraïense kunstenaars.
- een beknopte uitleg over de kunstwerken die getoond werden in het M HKA.

TITELBORDJES

Op een tweetalig titelbordje (EN en UA) kon je de naam van de kunstenaar en de titel, het jaartal en de courtesy van het kunstwerk lezen. Een QR-code verwees naar meer informatie over het kunstwerk op ensembles.mhka.be. Er werden ook titelbordjes gemaakt in diezelfde opmaak voor Bozar en het Europees Parlement.

DIGITAAL

Op ensembles.mhka.be waren de namen van de kunstenaars en de kunstwerktitels uit de tentoonstellingen ook in het Oekraïens (Cyrillisch schrift) te lezen.

M HKASHOP

Naar aanleiding van *Imagine Ukraine* plaatsten we de kunstwerken *Gender of plants and people* (zakdoek), *Plants to eat and to drink with* (servet) en *Beach Mat* (strandmat) van Alevtina Kakhidze in M HKA's museumshop.

RONDLEIDING

Samen met onze Oekraïense museumgids Nastya Stefanyuk ontwikkelden we de Engelstalige rondleiding *Hart voor Kunst (Heart for Art)*, die gratis aan het Oekraïense en lokale publiek aangeboden werd. Tijdens deze rondleiding maakten de lokale en internationale bezoekers kennis met elkaar en met het werk van de Oekraïense kunstenaars.

HANDLEIDING

In samenwerking met Valeriia Dehtiarova en Olga Shishlova van PinchukArtCentre Kiev en museumgids Nele Van Fraeyenhoven, ontwikkelden we de handleiding *Hoe omgaan met gevluchte kinderen?, Leidraad voor ouders & begeleiders van groepen in het kleuter- en basisonderwijs*. Deze handleiding werd gepubliceerd op de website imagineukraine.org.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Belga
- Gazet van Antwerpen
- De Morgen
- Het Laatste Nieuws
- De Standaard
- De Tijd
- Knack
- H ART
- Feeling
- Pompidou (Klara)
- 100% Cultuur (ATV)
- VRT NWS

INTERNATIONAAL

- Pravda
- Frieze
- Artforum
- Art Dependence
- Weltekunst

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2.3 ANTON VIDOKLE – DIT IS KOSMOS

22.01 – 01.05.2022

M HKA, Antwerpen | gelijkvloers links – rechthoekige zaal

De kunstenaar Anton Vidokle (°1965, Moskou) woont in New York en Berlijn. Zijn film *Immortality For All: A Film Trilogy on Russian Cosmism* (2014-2017) onderzoekt het fenomeen van het Russische kosmisme. Het eerste deel van de trilogie (*This Is Cosmos*, 2014) blikt terug op de basis van het kosmistische denken. Het tweede deel (*The Communist Revolution Was Caused By The Sun*, 2015) verkent de verbanden tussen kosmologie en politiek, terwijl het derde deel (*Immortality and Resurrection for All!*, 2017) het museum presenteert als plaats van de wederopstanding, een centraal kosmistisch idee.

Het Russische kosmisme werd ontwikkeld door de excentrieke Russische filosoof Nikolai Fedorov (1829-1903). Deze revolutionaire beweging brengt biopolitiek, utopie, universalisme, het radicale humanisme van de Verlichting, de spiritualiteit van het orthodoxe christendom, en museologie samen en heeft een drievoudige missie. Dankzij de toekomstige vooruitgang van wetenschap en technologie wil men komen tot de fysieke heropstanding van de doden, ten tweede tot onsterfelijkheid en uiteindelijk tot de kolonisatie van de ruimte. In zijn films analyseert Vidokle de invloed van het Russische kosmisme op de twintigste eeuw en peilt hij naar de relevantie ervan voor de dag van vandaag. Aan de ontwikkeling van de kosmistische ideeën kwam abrupt een einde door de zuiveringen van Stalin in de jaren 1930, waarbij veel aanhangers van de beweging gevangen werden gezet of geëxecuteerd.

Vandaag herleeft de belangstelling voor de projecten en ideeën van het Russische kosmisme via die filosofische strekkingen die verweven zijn met het technologisch denken. Kunstenaars en theoretici als Anton Vidokle, Arseny Zhilyaev, en Boris Groys blijven de relevantie en het potentieel van de hedendaagse ontwikkeling van het kosmisme dan ook onderzoeken.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst *Dit is kosmos* in drie talen (NL, ENG, FR).

POSTKAARTJES

Er werden drie verschillende postkaartjes gerealiseerd met op de voorzijde de afbeelding 'still uit *Immortality For All: a film trilogy on Russian Cosmism* (2014-2017)' en de tekst in Nederlandstalige, Engelstalige en Franstalige versie op de achterzijde.

ENSEMBLES

Dit is kosmos werd als 'event' aangemaakt, alsook het 'item' *Immortality For All: A Film Trilogy on Russian Cosmism* en *The Timeline of Russian Cosmism*.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

7.2.4 CHRIS REINECKE — VUURMUIS

14.05 – 14.08.2022

MHKA, Antwerpen | gelijkvloers links – rechthoekige zaal

Bij een museumbezoek begin jaren zeventig werd LIDL-kunstenaar Chris Reinecke ervan verdacht het gebouw in brand te willen steken. Zoals gewoonlijk had ze levertraan bij, een vitamine supplement, en ze dachten dat het petroleum was! Na de R.A.F. ontstond er een wantrouwen tegenover geëngageerde kunst. Reinecke vat, misschien beter dan wie dan ook uit die periode, het ethische dilemma samen van een individu dat verscheurd wordt tussen kunst en activisme.

In 1968 richt Chris Reinecke samen met Jörg Immendorff, Hansjürgen Bulkowski en Wolfgang Feelisch de actiegroep LIDL op in Düsseldorf. In de zomer van 1969 strijkt LIDL-sport neer in de fluxus-gezinde kunstruimte A379089, waar ze een voetbalmatch en een wedstrijd wielrennen organiseren van Antwerpen naar Broodthaers' *Musée d'Art Moderne, Département des Aigles*.

Via haar toenmalige echtgenoot Immendorff leerde Reinecke Joseph Beuys kennen. Ze vond het vreemd dat hij les gaf in militair kostuum en met zijn leerlingen oorlogsgewijs afzakte in de kelder om Schnaps te drinken. Het was een verwarrende periode. Terwijl de R.A.F. zich bewapent, leert Reinecke vrouwen solderen en mannen haken. Reinecke hecht geen geloof aan aura of genie. Met haar speels gebruik van banale huishoudmaterialen begon ze te morrelen aan de gangbare morele codes op zowel het gebied van gender als die van de relatie tussen kunst en publiek. De fenomenologie, de positiebepaling van mensen en dingen, loopt als een rode draad doorheen Reinecke's oeuvre en sluit nauw aan bij haar kritische bevraging van de positie van de kunstenaar en kunst in de maatschappij.

Nadat een plaatselijke conservatieve politicus zich liet ontvallen om 'gewoon zelf je huizen te bouwen' trekt ze haar conclusies. Kunst staat machteloos tegenover de politieke realiteit. Ze sluit zich aan bij de 'Mietersolidarität' (solidariteit met huurders) en beantwoordt het algemene cynisme met op Mayakowski's Rosta's geïnspireerde affiches met, onder andere, een ontwerp voor mobiele woonunits. Met wol en haaknaald maakt ze een cocon dat je tussen twee lantaarnpalen kan hangen. Daarnaast ontwerpt ze ook een éénpersoonscabine op wielen. "Dit helpt iedereen – jij hebt je huis en anderen hebben hun rust!"

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

GEPRINTE BEMIDDELING

- A3 POSTER
Een drietalige A3-poster (NL, EN en FR) gaf extra uitleg over het oeuvre de kunstenaar en aan de andere kant kon je een Duitse archieftekst van de kunstenaar te lezen.
- POSTKAART
Men kon een viertalige postkaart meenemen met daarop de naam van de kunstenaar, de titel van de tentoonstelling, de tentoonstellingsduur en op de achterkant een beeld van een kunstwerk.
- BUNDEL VAN VERTALINGEN OP A3-FORMAAT
De teksten uit de tentoonstelling werden vertaald (NL en EN) en op A3-papier geklemd tussen drie krantenstukken om ter plaatse te lezen.

TITELBORDJE MET LEGENDE

Op een visueel plan met legende kon je zien welk kunstwerk waar hing. In de legende werden de items in nummers opgedeeld per thema en beschreven met titel, jaartal en de courtesy.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

7.3 ARCHIEFTENTOONSTELLINGEN *M HKA, Antwerpen | gelijkvloers rechts*

Sinds 2017 toont M HKA beeldende kunstarchieven onder de vorm van wisselende archiefpresentaties. Het museum neemt ook diverse stappen met het oog op de bewaring en ontsluiting van nalatenschappen alsook het openen van nieuwe kansen voor onderzoek. Het programma van deze archiefpresentaties wordt samengesteld door Evi Bert en Jan De Vree.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

7.3.1 HARMONIEUS DENKEN. EEN BLIK OP HET ARCHIEF VAN MARK VERSTOCKT & IO VAN OOSTVELDT 22.01 – 01.05.2022

Aan de hand van archiefstukken en werken uit de nalatenschap van beide kunstenaars, gaf *Harmonieus denken – Een blik op het archief Mark Verstockt & Io Van Oostveldt* een beeld van hun praktijk, denken en de wederzijdse invloed. Deze presentatie bood inzicht in het onderzoek naar de constructivistische en geometrische artistieke beweging in Antwerpen en daarbuiten.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst *Harmonieus denken*
Een blik op het archief Mark Verstockt & Io Van Oostveldt in drie talen (NL, ENG, FR).

INFOFICHE

Drietalige infofiche met titelbordjes
(NL, ENG, FR).

ENSEMBLES

Harmonieus denken Een blik op het archief Mark Verstockt & Io Van Oostveldt werd als 'event' aangemaakt, alsook het 'item' *Sketchbook (1969), Cross (1966) en Untitled (Red)*.

7.3.2 MARLOW MOSS 14.05 – 14.08.2022

M HKA wijdde in het voorjaar 2022 een gefocuste archiefpresentatie aan het werk van de weinig gekende Britse avant-garde kunstenares Marlow Moss (1889-1958). Zij was niet alleen radicaal in haar kunstpraktijk – waarmee ze haar bekendere collega Mondriaan inspireerde, met haar fluide identiteit en eigenzinnige levenswijze heeft ze ook een stem in het actuele genderdebat.

De presentatie was voornamelijk gebaseerd op *Compositie met dubbele lijn en blauw vlak* (1934), en enkele zeer bijzondere en nog nooit eerder vertoonde schetsen, aquarellen, berekeningen en documentair materiaal in het bezit van Andreas Oosthoek, de zogenaamde zaakwaarnemer en schatbewaarder van het nalatenschap Moss en de familie Nijhoff.

Schrijver en dichter Andreas Oosthoek woont nog in het huis dat de familie Nijhof in de jaren '30 liet bouwen en waar de Nederlandse schrijfster Netty Nijhoff met levenspartner Moss verbleven. Hij bewaart daar nog bijzonder materiaal, kennis en verhalen van en over Marlow Moss. Met filmmakers Fifi Visser en André van der Hout maakte M HKA aan de hand van enkele interviews en getuigenissen een documentaire over de tastbare sporen die Marlow Moss in Zeeland en omstreken naliet. De documentaire *De verdwenen lijnen van Marlow Moss* voorziet de presentatie van een uitgebreide context en kwalitatieve gelaagdheid. De film maakt integraal deel uit van de presentatie, maar zal vanzelfsprekend ook vertoond worden in de filmzalen van De Cinema waar op 11 juni ook de Belgische première plaatsvond.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Met een drietalige muurtekst (NL, FR en EN) kreeg het publiek informatie over de kunstenaar en over wat er in deze archiefpresentatie te zien was. In context van het archiefonderzoek over Marlow Moss werd er ook info gegeven over de film *De verdwenen lijnen van Marlow Moss*.

TITELBORDJES

EXTENDED LABELS

Er werden uitgebreide labels gemaakt bij het werk van Florette Dijkstra en bij de film *De verdwenen lijnen van Marlow Moss*, inclusief de naam van de kunstenaar of de filmmakers, de titel van de het kunstproject of de film, het jaartal en een korte uitleg over wat er te zien was. Een QR-code verwees naar het topic op ensembles.mhka.be.

GEPRINTE BEMIDDELING

UITLEG EN PLAN OP A4-FORMAAT

Op een tweetalige A4-pagina (NL en EN) kon je een archieftekst geschreven door Marlow Moss lezen. Op de achterkant stond een visueel plan met legende ter duiding van de getoonde objecten.

8 IN SITU

Het M HKA reserveert de puntzaal op het gelijkvloers rechts voor het IN SITU-programma. Het richt zich op creatieopdrachten voor nieuwe kunstwerken en experimentele praktijken in de grootste en meest atypische tentoonstellingsruimte van het M HKA. Er worden middelgrote monografische tentoonstellingen gepresenteerd van belangrijke jonge en mid-career kunstenaars uit de hele wereld.

Het IN SITU-programma staat onder leiding van Nav Haq, geassocieerd directeur bij het M HKA.

8.1 #17: MOSTAFA SAIFI RAHMOUNI – DE FRONTLINIE (MOUSSEM) 22.01 – 01.05.2022

Mostafa Saifi Rahmouni Rahmouni maakt voornamelijk gebruik van sculptuur en fotografie om het fysieke en psychologische landschap te onderzoeken. Met behulp van een geheel eigen poëtische taal creëert Rahmouni werken die direct zijn en getuigen van zowel persoonlijke als maatschappelijke ervaringen. Zijn werken tonen taferelen die moeilijke thema's niet uit de weg gaan, zoals fataliteit – wat maar al te vaak voorkomt in het dagelijkse leven – begraafplaatsen, illegale procedures en rituele slachtingen. Rahmouni schetst een realiteit van sterfelijkheid en opoffering. Zijn creaties zijn in beweging; eenvoudig maar bezinnend, ready-made sculpturen zien er handgemaakt uit, handgemaakte objecten lijken ready-mades, ze balanceren tussen treurig en optimistisch.

De tentoonstelling van Mostafa Saifi Rahmouni in het M HKA vond plaats tijdens een cruciale periode in zijn carrière. De tentoonstelling bood een selectie van belangrijke bestaande werken in dialoog met nieuw werk. Zijn nieuw, grootschalig fotowerk *The Front Line*, tevens de titel van deze tentoonstelling, toont een geïmproviseerde begraafplaats in het dorre kustgebied van de Sahara. Het gevoel van sereniteit resoneert verder in bestaande werken als *Looking for Truth* – een minimalistische eikenhouten stoel. De zitting van de stoel bestaat uit een enkele glasplaat met in het midden de archetypische vorm van een fles. Het werk overweegt voorbedachte aanvallen op mensen die als andersdenkenden worden beschouwd.

Deze tentoonstelling bood de gelegenheid om de diversiteit van Rahmouni's kunstwerken grondig te beschouwen. Ze gaf inzicht in de praktijk van een kunstenaar die experimenteert met nieuwe talen om het onbeschrijflijke uit te drukken.

Mostafa Saifi Rahmouni woont en werkt in Brussel. Hij is kandidaat-laureaat van de postdoctorale residentie van het HISK in Gent, na studies aan het Institut National des Beaux-arts de Tétouan en het ENSAV-La Cambre in Brussel. Hij stelde uitgebreid tentoon, zowel in België als internationaal, onder meer in het kader van de Sharjah Biënnale in 2017, en exposeerde in 2021 zijn buitenwerk *The Visible Part* in het Middelheim Museum in Antwerpen. Hij was resident bij onder meer Hangar (Barcelona), Wiels (Brussel), en Mousseem (Brussel).

De tentoonstelling van Mostafa Saifi Rahmouni werd georganiseerd in het kader van IN SITU/Mousseem Collection. M HKA en Mousseem nodigen een kunstenaar uit die wordt gesteund bij de productie van nieuwe kunstwerken en het ontwikkelen van een solotentoonstelling. Vervolgens wordt er werk in co-eigenaarschap aangekocht.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Drietalige muurtekst met vermelding van de tentoonstellingstitel, naam van de kunstenaar en de logo's van de ondersteunende organisaties (NL, ENG, FR).

VOUWFOLDER

Drietalige vouwfolder met grondplan, titelbordjes en introductie tot de kunstenaar en de tentoonstelling (NL, ENG, FR).

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

8.2 #18: TARIK KISWANSON – ANAMNESIS 14.05 – 21.08.2022

Tarik Kiswanson is beeldend kunstenaar en dichter. Doorheen zijn oeuvre raakt Kiswanson aan onderwerpen als ontworteling, geheugen, leren, erfgoed en de ontwikkeling van een identiteit. Zijn werk opereert steeds op het snijvlak van verschillende culturele contexten, tradities en talen, en stelt fundamentele vragen als: Wat is erfgoed? Wat is het lichaam? Hoe werkt het geheugen? En hoe worden deze noties beïnvloed door ontheemding en tijd?

Kiswansons tentoonstelling voor het M HKA, *Anamnesis*, omvatte tekeningen, sculpturen, video, geluid, performance en poëzie. De term 'anamnese' verwijst naar het idee dat men zich momenten uit een vorig bestaan herinnert. Ons geheugen werkt op een niet-lineaire manier en reproduceert schijnbaar irrelevante passages en diep verborgen fragmenten. De Franse filosoof Roland Barthes definieert het fenomeen anamnese als 'de actie [...] die het subject onderneemt om, *zonder het te vergroten of te doen trillen*, een ijlheid van het geheugen terug te vinden: het is de haiku zelf.'

Eén van de centrale thema's in *Anamnesis* is de notie van levitatie, die wordt onderzocht als iets fysieks, maar ook als een psychologische gemoedstoestand. De tentoonstelling bestond uit verschillende constellaties van kunstwerken en 'primaire vormen' die conceptueel met elkaar verbonden zijn. De werken winnen de tijd terug terwijl ze tegelijkertijd onze perceptie en lichamelijke ervaring binnen de tentoonstellingsruimte veranderen.

Kiswanson ontwikkelde een nieuwe performance in samenwerking met Mehdi Ben Ayad, een Belgisch-Marokkaanse jongen met wie hij al in 2020 samenwerkte voor de film *The Fall*. In de performance werd Kiswansons recentse dichtbundel, het in 2022 verschenen *The Window*, onderdeel van een script dat bestaat uit vier acts en werd uitgevoerd in verschillende talen. De teksten hebben betrekking op zintuiglijke toestanden en existentiële verkenningen van de menselijke conditie.

Curator: Joanna Zielińska

Project ondersteund door de Ambassade van Frankrijk in Brussel.

Anamnesis gaat over een 14-jarige Belgisch-Marokkaanse jongen, Mehdi Ben Ayad met wie Tarik Kiswanson eerder samenwerkte in de film *The Fall* (2020), waarin we de jonge acteur in een leeg klaslokaal van een stoel zagen vallen. Het korte moment wordt uitgerekt in de tijd, één seconde wordt tien minuten.

In de voorstelling was Mehdi terug. Het was opnieuw zijn lichaam dat beweegt, maar nu in real time. Deze keer was taal het centrale thema. *The Window* (2022), de meest recente gedichtenbundel waarin de kunstenaar zich verdiept in ontologische vragen en de menselijke conditie, werd een script voor een stuk in drie bedrijven, elk bedrijf in een andere taal (Frans, Nederlands en Engels). Mehdi bewoog zich in de ruimte, maar hij bewoog zich ook tussen de verschillende talen die zijn bestaan vorm gaven.

Tarik Kiswanson probeerde hier een bepaalde gemoedstoestand uit te beelden. De gemoedstoestand van een immigrant van de tweede generatie, zonder een vaste identiteit of afkomst. Het gevoel uitbeelden van een voortdurend zwevende toestand, altijd aanwezig en bewegend tussen verschillende culturele contexten. Maar dit is ook een beeld van een pre-adolescent wiens lichaam zich midden in een andere transformatie bevindt. Het staat voor groeien en volwassen worden. De kunstenaar is geïnteresseerd in deze tussentijdse en transformatieve toestanden en wat die voortbrengen.

Assistentie performance: Lana Van Goethem, Nele Van Fraeyenhoven

INTERCULTUREEL GESPREK (bemiddelingsactiviteit)

Aansluitend op de performance kon je in gesprek gaan met een speciale gast. Vanuit het werk van Tarik Kiswanson werd samen nagedacht over een leven 'tussen twee culturen'. Het gesprek werd geleid in de moedertaal van de gastspreker en de groep. Samen verdiepten ze zich in het werk van de kunstenaar, in verhouding tot de eigen levenservaring.

De gastsprekers Nathan Gotlib (Joods-Belgische gids), Alexandra Tryanova (Belgisch-Oekraïense curator) en Amina Belôf (Belgisch-Marokkaanse dichter) werden voor deze activiteit uitgenodigd.

Het M HKA wil een open huis zijn voor alle bevolkingsgroepen die onze stad en ons land rijk zijn. Om een eventuele drempel te verlagen worden groepen uitgenodigd om in hun moedertaal over kunst te spreken. Daarom ontvangt ons museum het publiek in meerdere talen. Als open huis evolueert ons museum op die manier tot een thuis voor iedereen.

Zaterdagen van 16-18u

- 04.06.2022: Nathan Gotlib
- 18.06.2022: Alexandra Tryanova
- 02.07.2022: Alexandra Tryanova
- 16.07.2022: Amina Belôf
- 06.08.2022: Nathan Gotlib

Donderdagen van 19-21u

- 30.06.2022 Alexandra Tryanova
- 28.07.2022 Alexandra Tryanova
- 25.08.2022 Nathan Gotlib

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

BEZOEKERSBROCHURE

Drietalige bezoekersbrochure met interview, gedicht en vermelding van titelbordjes en randprogramma (NL, ENG, FR).

MUURTEKST

Muurtekst met vermelding van de tentoonstellingstitel, naam van de kunstenaar en de logo's van de ondersteunende instanties.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
 - Instagram posts
-

9 Superhost

Het M HKA reserveert de 6e verdieping voor Superhost. Elk jaar wordt één kunstenaar of één collectief uitgenodigd om M HKA's Superhost te zijn.

FALKE PISANO – WHERE SHOULD WE BEGIN?

13.01.2022 – 15.01.2023

Superhost 2022, de tweede editie uit de reeks, was een project van Falke Pisano. Het droeg de titel *Where Should We Begin?* [*Waar beginnen we?*] en bestond uit een sitespecifieke installatie, kunstwerken van uitgenodigde kunstenaars, performatieve werken, lezingen, filmvertoningen, interviews en workshops.

Where Should We Begin? was een duurzaam en gelaagd (praktisch, conversationeel en artistiek) onderzoek naar arbeidsomstandigheden in de kunst, met een focus op de arbeid die wordt gepresteerd tijdens publieke programmeringen in kunstinstellingen. Het onderzoek was gelaagd, want er is een praktisch, een conversationeel en een artistiek niveau. Het speelde zich binnen het museum af en was gericht op het samenbrengen van discursieve idealen en materiële realiteiten. Het wou ontdekken hoe verschillende beoefenaars een ruimte creëren voor verbeeldingskracht en verlangen – terwijl ze bewust omgaan met de omstandigheden waarin ze werken.

Programma-updates waren het hele jaar door beschikbaar op <https://whereshouldwebegin.info/>

Het programma Superhost is samengesteld door Anne-Claire Schmitz en Joanna Zielińska die senior curator zijn bij M HKA.

EEN BIJEENKOMST #1

26.02.2022, 14u-18u

Programma

— 14u-16u30

Introductie tot het project en rondetafelgesprek met gasten

— 16u30-18u

Interventie door Toon Fibbe en drink in het M HKAFE

In het kunstenveld heeft de COVID-19-pandemie, net als in andere werkvelden, de spanningen benadrukt die bestaan tussen de manier waarop werk wordt georganiseerd en gewaardeerd binnen het neoliberale kapitalisme, en individuele en collectieve behoeften, capaciteiten en verlangens. Terwijl kunstinstellingen verschillende keren sloten en heropenden en projecten werden uitgesteld, geannuleerd of aangepast, ondervonden veel cultuurbeoefenaars een toename van de werkdruk, precariteit of beide.

Where Should We Begin? is een reactie op de vele uitwisselingen tijdens deze periode, tussen mensen die in verschillende hoedanigheden in de kunst werkzaam zijn, en wil verder onderzoeken wat er tijdens deze verstoring van 'het gebruikelijke' aan het licht is gekomen over de manieren waarop we vandaag de dag praktiseren en produceren. Na een periode waarin gesprekken grotendeels beperkt bleven tot sociale bubbels en digitale platformen, vieren we daarom voorzichtig de mogelijkheid om verder te praten, in levende lijve en in verschillende groepsconstellaties, met een reeks bijeenkomsten op de 6e verdieping van het M HKA.

In deze eerste bijeenkomst deelden genodigden ervaringen en reflecties over wat werkt, en wat niet werkt voor hen, en hoe ze hierop inspelen binnen hun praktijk. Het publiek was van harte uitgenodigd om ook deel te nemen aan het gesprek. Na het gesprek volgde een performatieve interventie van de Rotterdamse kunstenaar Toon Fibbe, waarna we ons verplaatsten naar het M HKAFE om de middag informeel af te sluiten.

MEETING FALKE WITH STUDENTS
28.04.2022

01.07.2022 – 15.01.2023

Tijdens juni transformeerde de ruimte op de bovenste verdieping van het museum in lijn met het Superhost-project *'Where should we begin?'* door Falke Pisano. De kunstenaar maakte nieuwe tools, tekeningen en instructies voor het gebruik van de ruimte. Pisano nodigde nieuwe gasten uit die met hun werken de bestaande productie- en toegangsmodi binnen de institutionele kunst uitdagen.

Een film van Simnikiwe Buhlungu *'My dear kite (you can but you can't) – Late Yawnings'* kon in de ruimte bekeken worden. Het werk is opgenomen tijdens de pandemie en probeert de sociaal-culturele gevolgen te begrijpen die zullen voortvloeien uit de tijd van verwarring en onzekerheid en de lichamelijke en geografische [ver]plaatsing van de kunstenaar uit Johannesburg, Zuid-Afrika, aangezien haar verhuis naar Nederland. Het werk roept vragen op over wat het betekent om een creatieve beoefenaar te zijn, om productief te zijn en het (on)vermogen om artistiek te reageren.

In juli voegde kunstenaar Karen Vantvelt – s/he een interventie toe als reactie op de blauwe modulaire poort die Pisano had geplaatst tussen de twee ruimtes op de 6e verdieping. De samenwerking volgde na gesprekken tussen de twee kunstenaars over de ervaring van het werken op de drempel van kunst(onderwijs)instellingen, in voortdurende onderhandeling met bestaande institutionele praktijken.

Later in juli presenteerde kunstenaar RA Walden een nieuwe taal: *ẖây ithřa*. Het project werd opgezet als reactie op het restrictieve karakter van de Engelse taal. *ẖây ithřa* werd in een paar maanden opgesteld in nauwe samenwerking met taalkundige Margaret Ransdell Green. Er is een lexicon van 300 woorden met morfosyntaxis, fonologie en een reeks idiomen die blijft groeien. Walden haalde zijn inspiratie uit een rijke geschiedenis van queer lexicon, van argotisme en cryptotalen, tot antitalen en het gebruik van geconstrueerde taal binnen Sci-Fi en speculatieve fictie en probeert vloeibaarheid, gemak en 'toegangsintimiteit' te brengen tot bij mensen in zieke, gehandicapte en translichamen. De kunstenaar gebruikt het bouwen van een wereld niet als een visionair instrument voor een ingebeelde toekomst, maar als een belichaamde methodologie voor het nu. Als onderdeel van een Superhost-project stelden we prenten en een workshop voor in de vorm van een podcast waarin de beginselen van de taal *ẖây ithřa* worden uitgelegd.

Het magazine HART publiceerde een speciale bijdrage van Falke Pisano in verband met het Superhost-project.

LIEFDE BETAALT DE REKENING NIET.
10.09.2022, 15u-17u

Een reeks korte presentaties, gevolgd door een gesprek, over de waarden en productieve fricties van publiceren als (onderdeel van de) artistieke praktijk.

Tijdens dit evenement deelden Yin Yin Wong, Riet Wijnen en Falke Pisano hun ervaringen met publiceren en kaartten ze actuele raakvlakken aan. Er zijn twee samenwerkingsprojecten: Wong en Pisano ontwikkelen een publicatiemethodiek als onderdeel van *Waar beginnen we?*, en er is *Love Doesn't Pay the Bill*, een kinderboek gebaseerd op de International Wages for Housework Campaign (IWFHC) – een grassroots vrouwen netwerk dat campagne voert voor de erkenning en betaling van alle zorgwerk, dat werd opgericht in 1972. Het boek is een samenwerking tussen Wijnen en Pisano, met verder o.a. Simnikiwe Buhlungu en David Bennewith.

Wong, Wijnen en Pisano spraken over hun respectieve rol in de projecten, en over hoe ze zelf kijken naar zaken als complexiteit en toegankelijkheid, redactie en veelvoud, en de verschillende stappen in het economische proces: van productie tot distributie. Ze zetten ook uiteen hoe deze overwegingen worden weerspiegeld in het gebruik van visuele en ruimtelijke methoden om materiaal te redigeren en te structureren, en in het werken met materiaal.

VERHALEN DIE NIET ZO MAKKELIJK TE VERTELLEN ZIJN. 03.12.2022, 15u-18u

Tijdens dit laatste publieke evenement van het Superhost 2022-programma reflecteerden we op enkele van de meer verborgen processen van het afgelopen projectjaar aan de hand van dans, geluid, conversaties, astrologie en een spel. Met eten en drankjes door Table Dance.

Met Karen Vantvelt, Luz Peusovich, M.C. Julie Yu, Zeynep Kubat en Falke Pisano.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

BEZOEKERSBROCHURE

Drietalige bezoekersbrochure met introductie tot de kunstenaar en interview (NL, ENG, FR).

INFOFICHE

Drietalige infofiche met de kunstenaarstekst *'Waar beginnen we? Zomer update'* met QR-code naar een geluidsfragment met transcriptie.

STICKERS

Door de kunstenaar vormgegeven stickers *'How much does it cost?', 'Is this working for you?', 'How much time to we have?', 'What springs from play, desire and necessity?'*.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

Het M HKA reserveert de 5e verdieping voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. INBOX is een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

DIGITALE COMMUNICATIE

- WEBSITE
- Homepage
 - Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

10.1 DE VIJF SEIZOENEN. GALERIE RONNY VAN DE VELDE. FRAGMENTEN UIT LEVEN EN WERKEN.

Deel 1: Jef Geys, verteerbare kunst, brood en groenten
28.01 – 20.02.2022

Reeds meer dan 5 decennia organiseert de Antwerpse kunstcollectioneur en -handelaar Ronny Van de Velde toonaangevende en bijzondere tentoonstellingsprojecten waarmee hij zich in België ontpopte tot een van de belangrijkste connaisseurs en verdedigers van allerlei artistieke voorhoedes. De grootste namen van de twintigste-eeuwse kunst zijn er de revue gepasseerd: Marcel Duchamp, Man Ray, Magritte, Joseph Beuys, Picabia, Alechinsky, Panamarenko ...

In een 5-delige reeks van kleinschalige presentaties evoceerde M HKA de geschiedenis van de galerie.

Het eerste deel was gewijd aan Jef Geys met een reconstructie van diens legendarische tentoonstelling *Verteerbare kunst* uit 1968. Geys richtte destijds de ruimte van Galerie Kontakt in als buurtwinkel met basisproducten: kolen, spruiten en hartvormige broden, in plastic ingepakt en op sokkels geplaatst, te koop aangeboden voor 1000 Belgische frank.

Boekpresentatie

'Galerie Ronny Van de Velde – fragmenten uit leven en werken'
27.01.2021, 18u

10.2 MAMW AND THE (BUREAU)CREATIVE AGE – SARAH HENDRICKX 25.02 – 20.03.2022

De parafictionele documentaire *meandmywork and the (Bureau)Creative Age* die werd vertoond in het auditorium en de bijbehorende tentoonstelling in de INBOX-ruimte waren het resultaat van het doctoraatsonderzoek in de kunsten van visueel kunstenaar Sarah Hendrickx aan Sint Lucas Antwerpen en de Universiteit Antwerpen.

The Bureaucreative Age is een onderzoek vervlochten in een economische, bureaucratische en bedrijfsmatige omgeving, gegoten in een artistieke parafictie. De kunstenaar speelt daarbij met de overlapping van feit en fictie via de verbeelding van het *Research Centre on Creative Abilities meandmywork*.

Het verhaal waarin *meandmywork* werd opgezet als een fictief karakter over-identificeert zichzelf met de bureaucratische bedrijfsprocessen ervaren in de wereld van *corporate creativity*. De kunstenaar opent de deur voor speculatie waardoor het onderzoek een artistieke daad wordt van toekomstprojectie of

futuring: een proces dat nadenkt over de toekomst, zich voorstelt wat er kan gebeuren en inzicht geeft in acties die in het heden genomen kunnen worden.

Verskillende lagen werden minitueus opgebouwd om te werken aan de *truthiness* van het verhaal (het geloof of dat een bepaalde bewering waar is, gebaseerd op intuïtie of waarnemingen en niet op feiten of logica). Tegelijkertijd schemert de fictieve constructie door in de aanpassing van woorden, zinnen, beelden en keuzes in de montage. Echte interviews brengen nieuwe reflecties en opinies met zich mee en versterken de geloofwaardigheid van de documentaire.

Een ander deel van het onderzoek verschijnt op het toneel via de tentoonstelling waarin zogenaamde artefacten te zien zijn die dateren uit het tijdperk van het onderzoekscentrum *meandmywork* en *The Bureaucreative Age*, wat de toeschouwer aanmoedigt om nog verder mee te stappen in deze fictie.

De parafictie *The Bureaucreative Age* met het Research Centre on Creative Abilities *meandmywork* in de hoofdrol, bouwen zo hun betekenis op door de ontmoeting met de kijker, waarbij ze een veelvormigheid creëren en tegelijkertijd een fatalistische visie introduceren over wat er zou kunnen gebeuren als kunst en creativiteit worden opgeslorpt door de ondernemingsmacht van grote bedrijven.

Screenings van de documentaire

meandmywork and the (Bureau)Creative Age

26.02.2022, 2 – 5 – 9 – 12 – 16 – 19.03.2022

auditorium, 14u + 15u30 (duur: 50')

10.3 **DE VIJF SEIZOENEN. GALERIE RONNY VAN DE VELDE.**
FRAGMENTEN UIT LEVEN EN WERKEN.
Deel 2: Happenings en Happening News
25.03 – 24.04.2022

Happening News (Antwerpen, 1965-1966; zes nummers) ontstond uit de samenwerking van een kleine groep kunstenaars die de kleinburgerlijke sfeer van een zogenaamde kosmopolitische stad opschrikte. Panamarenko en Hugo Heyrman hadden elkaar ontmoet aan de lokale academie voor schone kunsten waar ze allebei in de clinch lagen met de leraren en directie omwille van hun vrij vernieuwende aanpak. Ze begonnen objecten te maken (zoals met kogels doorboorde koperen platen) en verlegden al snel de focus naar straatactiviteiten, waarschijnlijk onder invloed van de Japanse kunstenaar Yoshio Nakajima die veel ervaring had met happenings. *Happening News* is nauw verweven met de happenings die van juli 1965 tot maart 1966 plaatsvonden in Antwerpen en Oostende, en met de agressieve reacties daarop van de overheid. De groep rond Panamarenko en Heyrman, bestaande uit de Japanse kunstenaar Yoshio Nakajima, de Belgische kunstenaar Wout Vercammen, de Duitse kunstenaar Bernd Lohaus, de Nederlandse kunstenaar Jeroen Henneman en de Nederlandse happeningmakers Thom Jaspers/Jasper Grootveld, pikte thema's op van Provo (anti-oorlog, anti-auto ...) maar werkte voornamelijk vanuit een artistiek perspectief. Ze combineerden deels op een satirische manier elementen uit stripverhalen, sciencefiction en populaire Amerikaanse beeldcultuur om hun geloof in een soort artistiek utopia vorm te geven. De aeronautische ruimte werd de ruimte van artistieke vrijheid waarin de happeningmakers de kosmonauten waren. Sommige woorden en beelden zijn ook gerelateerd aan de opkomst van het gebruik van psychedelische middelen.

Achteraf beschouwd kan het tijdschrift ook worden gezien als een broedplaats voor de deelnemende kunstenaars, en dan vooral Panamarenko wiens stijl en speelse houding een stempel drukten op het uitzicht en de inhoud van het blad. Het was via Panamarenko dat Broodthaers in juni 1966 zijn eerste tentoonstelling kon organiseren in de Wide White Space. Zijn tekening in het laatste nummer van *Happening News* is nauw verwant aan

de reeks tekeningen die hij maakte voor het speciale Broodthaers nummer van *Phantomas*.

We toonden in deze tentoonstelling een aantal collages van Panamarenko, die dienden als illustratie voor *Happening News*, maar ook 28 originele tekeningen van Marcel Broodthaers bedoeld om in *Happening News* te zitten maar die niet alle gebruikt werden.

Uiteraard ook de *Happening News* zelf, foto's, ephemera, documenten, Provo, Revo. Ook werk van Wout Vercammen, Hugo Heyrman, Guy Mees en Bernd Lohaus waren op deze tentoonstelling te zien want ook zij werkten mee aan *Happening News*. Ten slotte ook werk van de Antwerpse underground kunstenaar George De Roo.

10.4 GIJS MILIUS – POPPEN 29.04 – 29.05.2022

Het poppen van Gijs Milius

Hans Theys: “Een van deze poppen was voor het eerst te zien in de Brusselse kunstenaarsplek *Établissements d'en Face* tijdens je solotentoonstelling ‘OF/OF OFWEL EN/OF OU/OU OU ET/OU’ in september en oktober 2016. Je maakte er een paar bij voor de solotentoonstelling ‘Gezelligheidsvereniging De Bovenkamer’ in Galerie Mieke van Schaijk (’s Hertogenbosch) die liep van januari tot en met maart 2018. En een ervan was ook te zien tijdens de groepstentoonstelling ‘Présent’ in het Van Buuren Museum in 2018. In 2019 werden ze samengebracht voor de groepstentoonstelling ‘Vrijheid vandaag’ in Aardenburg. Ik herinner mij de sublieme tentoonstelling in *Établissements d'en Face*: op de begane grond was een klassiek opgehangen reeks tekeningen te zien: felkleurige evocaties van een ietwat ontheemde wereld. In het midden van de ruimte stond een soort hekje dat ongeveer een kubieke meter niets omsloot en waarvan de vorm ontleend was aan de leuning van een van de twee trappen die de toeschouwer naar de kelderruimte voerden. Beneden was deze trap afgesloten met een identiek hekje dat was ontstaan door de trapeuning te verlengen. De bezoeker kon niet verder.”

Gijs Milius (°1985): “Beneden wilde ik een beeldentuin maken, waarin je beelden tegenkwam die je boven in de tekeningen had ontmoet, alsof de wereld van de tekeningen naar buiten was geplopt of naar binnen gepopt, afhankelijk van je positie. Wie langs de andere trap naar beneden ging, liep doorheen de beeldentuin en maakte er deel van uit voor de toeschouwers achter het hekje, die zich op een soort van uitkijkpost bevonden.”

Theys: “Vandaar de titel van deze tentoonstelling?”

Milius: “Ja, ik vind ‘poppen’ wel een leuk werkwoord. De eerste titel was ‘De gezelligheidsvereniging in tijdelijke opslag bij het M HKA’, maar dat bekte niet zo lekker.”

Theys: “Je vertelde mij dat de kunstenaar Nicolas Bourthoumieux die eerste pop voor *Établissements d'en Face* maar niks vond, als een knieval voor de vigerende figuratieve vulgariteit. De figuratie lijkt echter maar een vermomming voor een vreemd soort bulten of gezwellen die zich ongevraagd aan ons opdringen.”

Milius: “Hij vond niet de eerste pop slecht, maar de latere poppen. Toch is hij later van gedachte veranderd. Hij heeft er zelfs een opgenomen in een groepstentoonstelling. Het is normaal dat we eerst niet goed weten wat we zien. Voor mij is iets alleen spannend of boeiend als je de juiste hoeveelheid schaamte voelt wanneer je het gaat tentoonstellen. Je bent er enthousiast voor geworden, maar het is niet echt duidelijk waar je mee bezig bent. Pas later kan je zien wat je jezelf of anderen ermee hebt aangedaan. Een ‘risico’ zou ik het niet noemen, want het gaat maar om een tentoonstelling natuurlijk. Maar schaamte is er wel.”

— Hans Theys, *Montagne de Miel*, 7 maart 2022

10.5 **BRAM VAN MEERVELDE – EB**
03.06 – 26.06.2022

“Als het eb is in het Scheldeland moeten de boten wachten. Pas bij vloed kunnen ze de haven van Antwerpen binnenvaren. Ook ik hou de tijdstippen van eb en vloed goed in de gaten, want verder stroomopwaarts legt het laagtij schatten bloot. Om de getijden zeker niet te vergeten, schrijf ik ze op mijn hand. Eén maand lang strandjut ik elke dag aan de oevers van de Schelde met laarzen aan de voeten en een schopje in de hand. Elke dag leg ik al mijn vondsten op een handdoek: prehistorische haaientanden, middeleeuwse pijpen-koppen, plastic van vandaag ...

Hier in de M HKA-INBOX kon je deze belegde handdoeken komen bekijken.

Ik ben Bram Van Meervelde. Ik ben een Antwerps kunstenaar verbonden aan Galerie Transit te Mechelen. Mijn nonkel strandjut al decennia en nam me als kind vaak mee naar de Scheldestranden. Twee jaar geleden pikte ik de draad weer op en begon op mijn eentje te struinen langs het riet.”

—*Jasper De Rycker*

10.6 **MONIQUE THOMAES – PAVILJOEN**
01.07 – 07.08.2022

“Sinds de vroege jaren 90 onderzoekt Monique Thomaes hoe de perceptie en beleving van architecturale ruimtes verhevigd, vertraagd of bevroegd kan worden. Daarvoor bedient ze zich van video, fotografie, lichtprojectie en reflecterende materialen als glas of spiegels. Door de parameters gebouw, bezoekers en artistieke interventie op elkaar los te laten, verhevigt zij de gewaarwordingen van en de interacties tussen tijd en ruimte. Haar esthetische strategie kan uitgepuurd en minimalistisch genoemd worden. De technologische, sculpturale of architecturale ingrepen transformeren de gegeven ruimte niet in wezen, maar bieden een alternatief perspectief. Daarbij wordt de functionele dimensie van de ruimte tijdelijk opgeheven en maakt ze plaats voor een esthetische beleving. In haar bevraging en bevruchting van de ruimte hanteert Thomaes regelmatig talige concepten. Die bieden haar de conceptuele handvaten om de interactie met de omgeving en de scenografie van de ruimte zorgzaam en zorgvuldig aan te gaan. Doordat haar werkwijze in wezen site-specifiek is, is ze ook beperkt in tijd en ruimte. De visuele documentatie van haar ingrepen garandeert hun voortbestaan. Daarom biedt de publicatie van deze documentatie in boekvorm de garantie dat haar interventies in een andere fysieke ruimte – die van het boek en pagina – tot leven komen.

Voor haar interventie in INBOX van het M HKA nam Thomaes een bestaand gebouw als vertrekpunt, met name het Belgisch paviljoen in de Venetiaanse Giardini, ontworpen door Léon Sneyers en in de jaren 90 gerenoveerd door Georges Baines. Thomaes is reeds lang gefascineerd door het modernistische gebouw, met name door de symmetrie, de minimalistische conceptie en de magistrale zenitale lichtinval. Een schaalmodel in karton staat al een tijd in haar atelier en fungeert als een zone van exploratie. De beelden die op de wanden van INBOX geprojecteerd werden zijn digitaal en analoog gerealiseerd in de maquette. Door deze zwartwit beelden in een zorgvuldige timing uitvergroot in deze white cube ruimte te projecteren bracht de kunstenares een gestileerde interpretatie van het paviljoen en zijn kenmerkende lichtinval. Het resultaat was geen architecturale ervaring maar de sublimatie ervan tot een esthetische en poëtische choreografie. Architectuur werd hier letterlijk en figuurlijk geabstraheerd tot haar visuele essentie, een geometrisch spel van vlakken, horizontalen en vertikalen, licht en schaduw. Als een melancholische ode aan het verloren modernisme. De bezoeker wierp onvermijdelijk steeds schaduwen af op de

projecties waardoor de uitgepuurde beelden tijdelijk verstoord en bewoond werden door de silhouetten van de kijkers. Iets verderop installeerde de kunstenaar een bewakingscamera die gedurende vier weken de lucht registreerde. De beelden waren te zien op een vast scherm vlakbij de INBOX-ruimte. Binnen en buiten, reële en fictieve tijd, kunst- en niet-kunst-wereld werden zo permanent op elkaar betrokken en tegen elkaar uitgespeeld.”

— *Johan Pas*

Ter aanvulling bij deze enscenering werd er in het auditorium (3e verdieping) van 1 juli tot en met 7 augustus een compilatie van Monique Thomaes' video werken (1995-2021) gepresenteerd.

Publicatie

- 'A VENIR' – Monique Thomaes
 Uitgegeven door Stockmans Art Books
 Editie van 600 ex., NL, EN, DE
 210 x 275 mm, staand
 Softcover met stofwikkelposter, 320 pagina's binnenwerk
 Diverse offset-druktechnieken verspreid in het boek met deel in duotone, deel Paviljoen met metallic inkt; full colour voor de archiefkaternen met 4 losse PVC-vellen los bijgevoegd in het boek als artistieke interventie; in totaal 7 papiersoorten.
 Teksten van Johan Pas en Angelika Stepken
 Te koop in de M HKA-shop aan € 50,00

10.7 **DE VIJF SEIZOENEN. GALERIE RONNY VAN DE VELDE.**
FRAGMENTEN UIT LEVEN EN WERKEN.
Deel 3: Museum/Museum in vraag
 12.08 – 04.09.2022

Marcel Duchamp stelde als eerste kunstenaar vanaf 1941 met zijn 'portable museums' de functie van het museum in vraag. 30 jaar later zou ook Ben Vautier met zijn 'Musée de Ben' volgen.

In de woelige jaren zestig was het bon ton om – naast heel wat andere instellingen – ook het museum zelf in vraag te stellen. Dit uitte zich in Antwerpen in de jaren zestig en in 1971 in de acties van Jef Geys en van Hugo Heyrman tegen het KMSKA.

Op een meer fundamentele wijze loopt de invraagstelling van de betekenis en de functie van het museum als een rode draad door het werk van Marcel Broodthaers. Zowel in zijn eigen museum dat hij in de Brusselse Rue de la Pepinière oprichtte, in zijn 'Industriële Gedichten' en in zijn grafisch werk komt dit tot uiting.

In 1986 bekritiseerde Panamarenko met zijn installatie 'Chambres d'amis', een vogelkooi met geld, het tentoonstellingsproject 'Chambres d'amis' van Jan Hoet.

Door middel van een 3-tal projecten, heeft Ronny Van de Velde geprobeerd zijn affiniteit met dit onderwerp te uiten.

Zo ligt hij mee aan de basis van de transformatie in 1998 van het woonhuis van René Magritte in Jette tot museum: een appartement op de benedenverdieping van een bescheiden woonhuis, waar men heel de leefwereld van Magritte en zijn echtgenote kon reconstrueren. Dit was de plek waar Magritte, schilderend in de woonkamer, een groot deel van zijn oeuvre tot stand bracht. Ook een lesje in nederigheid voor kunstenaars die alsmaar grotere ateliers en ruimtes als norm willen hanteren.

In 2006 was er het erg speelse project 'Hands of Art' waar een aantal kunstenaars tekeningen van hun handen maakten. Een op het eerste zicht eenvoudig gegeven, dat echter leidde tot een weliswaar kleinschalige, maar bijzondere museale verzameling en een rondreizende tentoonstelling.

Ten slotte ontstond er in 2012 het project 'Museum to scale 1/7' dat na een aantal tentoonstellingen in binnen- en buitenland zijn definitieve stek in de Antwerpse Universiteit heeft gevonden. De meer dan 100 betrokken kunstenaars (o.a. Peter De Cupere, Pierre Alechinsky en Karin Borghouts) kregen elk een box van 100 x 65 x 60 cm ter beschikking waarin zij zich creatief konden uitleven wat tot een verbluffend en uniek geheel leidde. Daarmee werd opnieuw bewezen dat een fantastisch museum kan gecreëerd worden in een bescheiden ruimte ...

10.8 **GASTON MESKENS – WHAT'S WRONG WITH IDEOLOGY? –
LIFE AND WORK AT THE INSTITUTE OF IDLE CURIOSITY
FOR ELEMENTS OF SEDUCTION**

09.09 – 02.10.2022

“The Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction’ is een onderzoeksinstelling. Het onderwerp van onderzoek is de manier waarop mensen omgaan met het onzekere, het ambigue, het complexe en het onbekende in sociale en politieke interactie in een wereld ‘die nog altijd worstelt met de krampen van de moderniteit’. Het onderzoeksprogramma is gebaseerd op een kritische theorie die zich richt op strategieën van conformisme, positivisme, profitisme en populisme in sociale, culturele, wetenschappelijke, economische of politieke contexten, maar het programma wil vooral verder gaan dan de loutere kritische analyse. Het doel is om op zoek te gaan naar de formulering van een ‘nieuw humanisme’, een humanisme dat kan inspireren tot nieuwe sociale levenswijzen en politieke interactiemethodes resistent tegen deze strategieën en in staat om een echte dialoog over welzijn, solidariteit en sociale rechtvaardigheid op gang te brengen.

Voor mij als filosoof is dit een belangrijk onderzoek en het werd een volwaardige activistische en professionele academische praktijk. In die zin is ‘The Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction’ niet alleen een kritische analyse van de maatschappij waarin we vandaag leven, maar tegelijk ook een filosofisch en artistiek experiment in ideologisch denken. Als onderzoeker van mijn eigen instituut, ageer ik in de ‘echte’ werelden van de kunst, wetenschap en technologie, van academische filosofie en de internationale politiek zoals die van de Verenigde Naties. Ik presenteer mijn sociaal-politieke kritiek en mijn visie op een nieuw humanisme in deze werelden en ik integreer dan reflecties over dit activisme in mijn kunstpraktijk. Al deze werelden hebben hun eigen zelfbevestigende ratio’s, talen en codes en afhankelijk van wie ik in deze werelden ontmoet, vertel ik variaties van het verhaal over wie ik ben en wat ik doe.

En tot slot, maar niet onbelangrijk, biedt het concept van het Institute een kader voor zelfkritiek: in mijn filosofisch activisme sta ik kritisch tegenover macht en winstbejag en reflecteer ik over het activisme in mijn kunst. Ik denk dat ‘hyperreflexiviteit’ – het ultieme eindstadium waarin we ‘een overzicht hebben over alles’ – altijd zal resulteren in melancholie, hoewel niet in de gangbare, door het modernisme geïntroduceerde simplistische betekenis van depressie. In augustus 2016, organiseerde het Institute de ‘2nd World Conference on the Value of Melancholy in Times of Cheap Commitment’ in Antwerpen, en daar herdefinieerde ik het concept melancholie als een ethische ervaring in sociale interactie, en als de hoogste intellectuele toestand die een mens kan bereiken. De tekst *Revisiting Melancholy* werd opgenomen in de publicatie die beschikbaar was voor bezoekers van de tentoonstelling in de INBOX.”

— Gaston Meskens

SALON 'MELANCHOLIES OF MODERNITY'

29.09.2022, 19u-21u

auditorium

Gelijklopend met de expo in de INBOX werd een salon georganiseerd waarin gastsprekers nagaan hoe de ideologie van de moderniteit nog altijd onze huidige wereld beïnvloedt en daarover in dialoog gaan met het publiek. Het salon reflecteerde bovendien over de nood aan een nieuwe definitie van moderniteit zoals die werd gesuggereerd in de expo in de INBOX. Het uitgangspunt was dat de traditionele historische interpretatie van moderniteit als een zelfverzekerd eenrichtingsproces van emancipatie en wetenschappelijke, industriële, sociale en politieke vooruitgang te simpel is.

Sprekers: Gaston Meskens, Henk De Smaele en Shamina de Gonzaga

TRAGIC REALIST FICTION – SO HERE WE ARE

17 – 18.09.2022, 11-18u

auditorium

In het kader van de expo werd een filmprogramma samengesteld. De laatste jaren creëerde en produceerde het collectief TRAGIC REALIST FICTION in de context van het onderzoeksproject van het Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction, 10 arthouse films. Alle films werden gemaakt voor eerdere tentoonstellingen van het Art Institute. Naar aanleiding van de expo *What's Wrong With Ideology? Life and work at the Institute of Idle Curiosity for Elements of Seduction* in M HKA, waren deze voor het eerste allemaal samen te zien zijn.

Programma (in continue loop)

- *The Spectacle of Facts*, 2022, 15'59"
- *A Road of One's Own*, 2021, 20'24"
- *The Pleasures Between Us*, 2021, 20'39"
- *Now that the Days Turn Red*, 2019, 18'25"
- *Elegiac Falls*, 2018, 20'09"
- *Your Absence was Noticed*, 2016, 10'00"
- *The Archive of Opportunities*, 2015, 25'02"
- *Twilight Hotel*, 2014, 24'05"
- *A Journey into the Land of the 4th Dimension*, 2014, 51'43"
- *The Dwelling*, 2013, 13'20"

TRAGIC REALIST FICTION is het geluids- en beeldcollectief van Margo Bulgakov, Elia Smit²³, Sarah De Graeve en Gaston Meskens.

Volgende vrienden werkten mee aan de films als acteur, muzikant of technisch assistent: CJ Bolland, Hadewych Cocquyt, Aya De Coster, Shamina de Gonzaga, Fred Dusesoi, Sam Geuens, Klaas Janszons, Marko Kovac, Gert Larivière, Alejandro Margetic, Torri Nickmans, Mauro Pawlowski, Davinder Valeri.

“In literaire teksten van Paul van Ostaijen, Louis Paul Boon, Hugo Claus of Tom Lanoye laten zich soms de contouren raden van een onvatbaar en moeilijk te omschrijven concept als Belgische ‘eigenheid’ of *Belgitude*.

Ook in de naoorlogse beeldende kunst tekenen zich sporen af van een collectieve verbeelding omtrent de Belgische (non-)identiteit. Tijdens zijn artistieke terreinverkenning ontwikkelde Ronny Van de Velde de voorbije vijf decennia een bijzondere interesse voor de strategieën waarmee Belgische kunstenaars hun identiteit artistiek vertaalden. Uit deze tentoonstelling bleek dat humor en zelfrelativering daarin een sleutelrol spelen.

Dat de wortels van die Belgische humor tot een eind in de negentiende eeuw teruggaan leren we uit een tentoonstelling over Zwans die nog tot 18 december loopt in De Rossaert, de Antwerpse galerie van Jessy en Ronny Van de Velde. Naar het kunsthistorische belang van die Belgische Zwans werd ook in deze tentoonstelling verwezen aan de hand van een werk van Jacques Van Lennep.

Van Lennep – zelf kunsthistoricus van opleiding – doorspekt zijn oeuvre met terugkerende referenties naar nationale identiteit en kunstgeschiedenis. Zo beschrijft hij in deze met de Belgische driekleur omlijste zeefdruk hoe hij zelf als ‘part-time kunsthistoricus’ op het spoor kwam van de Belgische Zwans. Zo kwam hij tot de vaststelling dat het eerste monochroom witte en zwarte schilderij – een humoristisch experiment dat de grenzen tussen hoge en lage cultuur aftast – hier te lande werd geschilderd en eigenlijk al dateert uit het laatste kwart van de negentiende eeuw.

Vijftig jaar na het ontstaan van Zwans vervaagden die grenzen tussen hoog en laag nog verder met de doorbraak van het Belgische surrealisme, die andere vernieuwingsbeweging die grote invloed zou uitoefenen op Van Lennep en op de ontwikkeling van de Belgische identiteit in de naoorlogse beeldende kunst meer in het algemeen.

Het ultieme symbool voor die banaliteit van het kleingeestige bestaan in de voorstad was voor René Magritte de bolhoed waarmee hij zo graag poseerde. Die hoed droeg hij in 1966 over aan Marcel Broodthaers, een gebeurtenis die door Maria Gilissen werd vastgelegd op de gevoelige plaat. De symboliek van dat moment is van belang omdat Broodthaers’ oeuvre ondenkbaar is zonder het spel met in kleinburgerlijkheid vastgeroeste betekenisvelden die wezenlijk verbonden zijn met de Belgische identiteit. Geen beter voorbeeld wat dat laatste betreft dan zijn *Fémur d’homme Belge* uit 1964.

Ook het oeuvre van Joseph Willaert leest als een soort humoristische iconografie van het kneuterige, provinciale bestaan dat intrinsiek verweven is met onze collectieve verbeelding omtrent een nationale identiteit. Willaert suggereert in zijn werken de voorstellingswereld van een naïeve, goedgelovige kleinburger, van een duivenmelker die zich voortbeweegt door een landschap met knotwilgen en idyllische dorpjes waar de kerktoren in het midden bleef staan. De hier geëxposeerde, Pop-Art achtige uitvergroting van zijn eigenste schooldiploma leest als een aandoenlijk portret van een kleine Vlaming die ervan droomt om op basis van een mooi diploma zijn gecultiveerde ‘achterstand’ weg te werken.

De ondertoon van het werk van Wout Vercammen – die een patent nam op de Belgische driekleur als ready-made – sluit daar naadloos bij aan. Zo bracht hij op de Belgische vlag slagzinnen aan als *Toujours en retard* en – met een knipoog naar Van Ostaijen – *Voor godsdienst, vorst en staat*.

Ook de jeugdige Jan Fabre maakte in 1977 een reeks werken waarin de tricolore vlag symbool komt te staan voor een soort cultureel onbewust-zijn, voor de Belgische identiteit of non-identiteit waarnaar ook Camiel Van Breedam verwijst in *Made in Belgium* (2006) en in *Belgische banken Rood Geel Zwart* (2000).

Maar wellicht dreef niemand systematischer de spot met onze vaderlandse gevoelens dan Jean Schwind. Overigens moest in zijn oeuvre niet alleen de Belgische identiteit het ontgelden, maar tevens de opkomst van de conceptuele en hedendaagse kunst zelf. Schwind was uitstekend op de hoogte over de recentste ontwikkelingen binnen de eigentijdse kunst, maar uit het gemak waarmee hij die kunst parodieerde, blijkt tevens een zekere onvrede met de hedendaagse scene. Met *A Notre cher Art Belge* maakte hij in 1975 alvast een bloemenkrans om ons verlangen naar een waarlijk Belgische identiteit en dito kunst finaal ten grave te dragen.

Werner de Vos en Idris Sevenans zwanzen ook anno 2022 met de *sérieux* die eigen is aan kunst. In de traditie van Zwans en surrealisme maken ze voor het concipiëren van hun anti-kunst gebruik van banale voorwerpen (sponsjes en bierglazen) of stereotiep-Belgische verlangens (het verwerven van bouwgrond).

Wellicht vat geen object het beter samen dan de Belgische pet met visen van Panamarenko. Want in het laatste kwart van de twintigste eeuw was de bolhoed van Magritte een salonfähig en dus onbruikbaar object geworden voor een kunstenaar die bij voorkeur *undercover* door het burgerlijke leven struinde.”

— Dennis Van Mol

10.10 DANIËL DEWAELE – AFBAKENINGEN

11.11 – 04.12.2022

“Vanaf 1978 heb ik op al mijn wandelingen bordjes met het opschrift *Verboden Toegang* gefotografeerd. Het is een verzameling geworden van nabij de duizend fotodocumenten. Bij aanvang nog zwart-wit. Later kleur. Door het gebruik van taal laat men weten dat men op een bepaald terrein niet welkom is. Taal heeft het voordeel van de duidelijkheid.

Maar hoe kan men een afgebakend terrein fotografisch vastleggen zonder dat er taal wordt gehanteerd? Welke zijn de tools die de borden met opschriften vervangen?

Dit boek is een beeldverhaal waarin rood-witte of zwart-gele afzetlinten, verkeerskegels en/of blokken en dranghekken de protagonisten zijn. Het zijn die elementen die bij ontstentenis van taal duidelijkheid moeten scheppen omtrent de al dan niet mogelijke fysieke betreedbaarheid van een terrein.

Alle situaties – de afbakeningen – zijn er omwille van diverse redenen. In het minst om artistieke. Het afbakenen van een terrein kan beschermen tegen gevaar om zodoende een ongeval te voorkomen. Het kan erop wijzen dat er vers gras is gezaaid waar men niet doorheen mag lopen. Of simpelweg duiden op het feit dat de aan gang zijnde werkzaamheden liefst niet worden verstoord. Dranghekken kunnen volkstoelopen leiden. Rond verkeerskegels loopt men best om.

De omstandigheden waarin die elementen (linten, verkeerskegels ...) aanwezig zijn of in scène worden gezet, zijn belangrijk. Soms is de installatie ervan fotografisch interessant. In andere gevallen prikkelt het me niet om er een foto van te nemen: hoe intens de ervaring van fysieke afwering in de realiteit ook is, de installatie kan om velerlei factoren weinig uitnodigend zijn om te fotograferen.

In dit boek heb ik me dus laten leiden door wat mij beeldend boeit.

De afbakeningen weerhouden ons niet enkel om fysiek binnen te dringen in wat wordt beschermd, ze conditioneren ook ons voortbewegen: waar we gaan, waarlangs we gaan, tot hoever enzovoort. Wij worden geleid. Vaak zonder dat we dat door hebben of er erg in hebben, ook al omdat die afbakeningen in het stadsbeeld zo veelvuldig voorkomen.

En toch kan men stellen dat er in die begrenzingen een zekere schoonheid zit. Zeker is dat het creëren van die schoonheid niet de opzet is van zij die ze aanbrachten. Enkel functionaliteit lijkt van belang.

Binnen de vaak chaotische straatcontext speelt beeldbegrenzing een grote rol, het aftasten van de realiteit door de lens van de camera: het begrenzen van het beeld om orde in de wanorde te krijgen, om aldus het gewenste beeld over te houden.

Maar zo eenvoudig is het ook niet. Aangezien ik buiten de beeldbegrenzing niets aan de reële afbakening verander, moet er al iets aanwezig zijn dat mij triggert. De installatie moet al 'af' zijn en uitnodigen om in beeld te worden gebracht. In dit beeld moeten diverse elementen samen komen die het mede inhoud geven: het moet leesbaar zijn waarom de afbakening er noodzakelijk is. Maar enige info achterhouden kan ook versterkend werken.

Met dit boek heb ik een poging ondernomen om een aantal sterke beelden met betrekking tot tijdelijke begrenzingen of afbakeningen met elkaar te confronteren. Alle beelden werden genomen tussen 2018 en 2022.”

— Daniël Dewaele (2022)

10.11.2022

auditorium, 19u30

— Preview met boekvoorstelling en gesprek tussen de auteur Ronald Van de Sompel en de kunstenaar Daniël Dewaele

Het boek 'AFBAKENINGEN – Daniël Dewaele' werd uitgegeven door Uitgeverij Snoeck met tekst door Ronald Van de Sompel.

Softcover, 120 illustraties, 24 x 17 cm, 128 pp.

10.11 **PHARMAKOS – ADORNMENT AS A SOCIAL TOOL**

Vivi Touloumidi

09.12 – 08.01.2023

In het oude Griekenland was 'Pharmakos' een individu dat bij consensus door de gemeenschap werd gekozen. Als middel om de stad te zuiveren werd deze persoon ofwel geofferd ofwel verbannen uit zijn streek. Zijn ballingschap werd gezien als een katharsis voor de hele gemeenschap. Dit gebruik is gerelateerd aan het historische ritueel van de 'zondebok', een begrip dat nog altijd wordt gebruikt voor een groep of individu dat in tijden van sociale conflicten en crisis ongegrond de schuld krijgt. De term pharmakon (in het Grieks φάρμακον) kan zowel remedie als gif betekenen.

De tentoonstelling 'Pharmakos' onderzocht dit maatschappelijk fenomeen door de lens van 'versiering'. Het vertrekpunt van de tentoonstelling was het archiefonderzoek dat de kunstenaress voornamelijk in het Bundesarchiv in Berlijn heeft gedaan. Ze bestudeerde ambtelijke documenten uit de periode van de Tweede Wereldoorlog waarin nazi-bureaucraten onderzochten welke insignes op het lichaam konden worden gedragen om hun identificatie in de concentratiekampen te systematiseren. Deze kentekens deelden de verschillende lichamen in volgens het waardensysteem en de hiërarchische logica van het naziregime en zijn bondgenoten. Hiervoor werd gebruik gemaakt van kleurcodes die de mensen herkenbaar maakten als ongewenst of gewenst in de maatschappij.

Vivi Touloumidi stelt vast dat er vandaag in de hele wereld gelijkaardige denkpatronen opduiken die eens te meer het zelfbeschikkingsrecht op de helling zetten. Ze onderzoekt daarom versiering als actieve methode om die sociale ontwrichting, repressie en stigmatisering in de publieke ruimte aan te klagen. In haar werk eigent ze zich de stigmatiseringstekens uit WOII toe en ondermijnt ze door er draagbare sieraden van te maken die aansluiten bij een praktijk van creatief verzet. Deze ontwerpen of statements getuigen van de veerkracht en emancipatie van het vrouwelijke en het maatschappelijke lichaam.

Versiering wordt hier gebruikt als instrument voor empowerment en articulatie van afwijkende meningen en levenswijzen.

11 Extra Muros

11.1 LUC DELEU: STATION EUROPA CENTRAAL – GARE EUROPE CENTRALE

10 – 27.03.2022

Blikfabriek, Antwerpen

In samenwerking met M HKA presenteerde de Blikfabriek een recent gerestaurerde maquette van Luc Deleu.

In 1986 bedacht Luc Deleu met zijn TOP-Office 'Station Europa Centraal – Gare Europe Centrale', Een grootstedelijk voorstel om de TGV in een luchtlijn – dwars over de kathedraal' – te laten rijden.

Hij vroeg zich af waarom de hogesnelheidstrein niet in de lucht geïnstalleerd werd, dat zou namelijk veel eenvoudiger en sneller zijn en de constructie zou verschillende infrastructuren toelaten, wonen, werken en winkelen gebeurde namelijk in de torens die de constructie ondersteunen.

11.2 PERFORMANCES IN DE SINGEL

21 – 30.04.2022

In samenwerking met DE SINGEL Antwerpen, als deel van Carta22, hun tweejaarlijks creatiefestival

Performance door Rana Hamadeh:

CAN YOU MAKE A PET OF HIM LIKE A BIRD OR PUT HIM ON A LEASH FOR YOUR GIRLS?

21.03.2022

Deze performance was een meeslepende en kakofonische geluidsinstallatie, opgebouwd rond de oratorische traditie van de sjiiitische ceremonie van Ashura.

Performance door Dora García:

THE BUG (AFTER MAYAKOVSKY)

25 – 30.04.2022

THE BUG (After Mayakovsky) is een bewerking van één van de laatste toneelstukken van de Russische futurist Vladimir Mayakovsky. Het stuk introduceert (1929) een science fiction plot dat toen al populair was en sindsdien vele malen is gebruikt: een bezoeker van de toekomst die komt uit een verleden dat ons heden is.

11.3 WHEN FAITH MOVES MOUNTAINS

17.07 – 09.10.2022

in het PinchukArtCentre, Kyiv, Oekraïne

143 dagen na het begin van de grootschalige Russische invasie van Oekraïne heropende het PinchukArtCentre in Kyiv op 17 juli met *When Faith Moves Mountains*. Deze grote groepstentoonstelling met werken van meer dan 45 kunstenaars, gepresenteerd in samenwerking met en dankzij het M HKA en de Vlaamse overheid, focuste op Oekraïne als een land dat openstaat voor de wereld en de banden met Europa wil versterken. Parallel hieraan opende de tentoonstelling *Russian War Crimes*, die eerder werd getoond in Davos. De tentoonstelling *Russian War Crimes* was geïntegreerd in het opzet van *When Faith Moves Mountains*.

De tentoonstelling *When Faith Moves Mountains* bracht werken samen die gekozen zijn uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap/M HKA, omwille van hun helend, emancipatorisch en empowerend karakter. Er werden meer dan 40 topwerken van Vlaamse en internationale kunstenaars uitgeleend.

Hoewel de collectie niet verzekerd kon worden tegen oorlogsschade, kozen het M HKA en de Vlaamse regering ervoor om in te gaan op de vraag uit Oekraïne en met deze investering niet enkel deze capaciteit te delen maar ook een stukje risico. De werken werden getoond in dialoog met werken van Oekraïense kunstenaars, de meeste daarvan gemaakt tijdens de oorlog. Het resultaat was een ruimte die ons uitnodigde om te voelen, te denken en te reflecteren, voorbij de onmiddellijke urgentie van oorlog.

Dit project werd anders opgezet dan een klassieke tentoonstelling; de werkwijze was eerder activistisch waarbij een 'coalition of the willing' zowel de technische haalbaarheid als de inhoudelijke scherpstelling deelde en stapsgewijs doorvoerde. De beslissingen waren collectief, ze kwamen voort uit gesprekken tussen de twee curatoren die het project initieerden, het collectieteam van M HKA, het team van het PinchukArtCentre en de Oekraïense kunstenaars die deelnamen, met name het kunstenaarsduo Yarema Malashchuk en Roman Khimei die het curatorenteam versterkten.

Een longlist van werken uit de collectie van het M HKA/De Vlaamse Gemeenschap werd zowel op diverse technische criteria gewogen als op inhoudelijke; het helend, emancipatorisch en empowerend potentieel in werken uit een breed internationaal veld, maar ook hoe van Oekraïense zijde werd ingeschat in hoever en hoe dit potentieel nu in Kyiv werkzaam zou kunnen zijn en of werken een dialoog zouden kunnen aangaan met de werken van Oekraïense kunstenaars die onafhankelijk daarvan werden geselecteerd.

De uiteindelijke tentoonstelling was de uitkomst van het uittesten van deze relaties. Uit dit uittesten werden relevante inhoudelijke sferen duidelijk die zich in deze context opdroegen. De tentoonstelling leidde toe naar het verpletterende topic van het 'Russian War Crimes House' uit Davos dat in het opzet was geïntegreerd en fungeerde als een anker tot de huidige realiteit. De tentoonstelling was zich ervan bewust dat ze tegelijk (opnieuw) het traject was na het zien hiervan. 'Russian Warcrimes' was een eindpunt maar ook een beginpunt. Deze moeilijk te dragen thematiek was de onvermijdelijke, urgente referentie vandaag. Ze bleef continu aanwezig, ook in de circulatieruimtes hingen foto's van vernietigingen aan publieke gebouwen.

Drie verdiepingen vormen drie lagen:

- De tentoonstelling opende met een omgang met oorlogssituaties, en de absorbtie van oorlog door het land, met het sleutelwerk van Berlinde De Bruyckere (België, 1964), 'In Flanders Fields' dat de eerste wereldoorlog in herinnering bracht, en 'Oh Those Voices' van Jan Cox (Nederland/België, 1919-1980), die zijn hele leven richtte op een omgang met de gruwelen die hij tijdens de tweede wereldoorlog zag en meemaakte. Daar tegenover stond een bijzonder nieuw werk van het kunstenaarsduo Yarema Malashchuk (Oekraïne, 1993) en Roman Khimei (Oekraïne, 1992) die zich in vijf picturale ledvideo's voordoen als gestorven Russische soldaten. De vormgeving refereerde kritisch aan de negentiende-eeuwse romantische kunst en verwees naar de houding daarin waarbij zowel de grote gevoelens als de dood geabstraheerd worden.
- Hierbij aansluitend in een tweede beweging vragen over en globaal historisch besef van brede bewegingen die evenementen aansturen: Aan de ene kant werd hier gefocust op Europa met Adrien Titriaux (België, 1980), Nastio Mosquito (Angola, 1981) met ook de vraag naar verhouding tussen oost en west door Babi Badalov (Azerbaidjan, 1959). Aan de andere kant stonden globale ecologische en economische vragen, met Sheela Gowda (Indië, 1957), Otobong Nkanga (Nigeria, 1974) en Allan Sekula (Verenigde Staten, 1951-2013). Twee grisailleschilderijen van Danylo Galkin (Oekraïne, 1985) beelden glasramen af, en die glasramen zetten dan weer – met respectievelijk een ridder en een familietafereel – strijd en leven tegen elkaar af.

- De middenlaag kon men als een mogelijkhedenruimte zien. Eerst werd de relatie van de mens tot de natuur gethematiseerd, met Oleksandr Burlaka (Oekraïne, 1982), Nikita Kadan (Oekraïne, 1982), Alevtina Kakhidze (Oekraïne, 1973), en Almagul Menlibayeva (Kazakhstan, 1969). Daar tegenover stond de vraagstelling van de individuele positie met Barbara Kruger (Verenigde Staten, 1945), Mark Lewis (Canada, 1958) de historische performancerwerken van ORLAN (Frankrijk, 1947), in dialoog met de Oekraïense kunstenaressen Vlada Ralko (1969) en Anna Zvyagintseva (1986).

Wat is het om mens te zijn, in het landschap en als individu met doorleefde, fysiek ervaren positioneringsmogelijkheden?

Het derde deel van de tentoonstelling was een psychologische ruimte waarbij een aantal dialogen naar het eindpunt toeleidden, de overdonderende video waarin de kunstenaar **Oleksii Sai** (Oekraïne, 1975) de beeldenvloed verwerkte die Oekraïne momenteel collectief verzamelt voor het Internationaal Strafhof in Den Haag.

In een eerste dialoog werd het werk *Tremor, Rumour, Hoover* van **Hussey Alptekin** (Turkije, 1957-2007), gemaakt in respons op de aardbeving in Izmir van 1999 en het blijvend onveiligheidsgevoel daardoor, gekoppeld aan een nieuw werk van **Lesia Khomenko** (Oekraïne, 1980) die start van een groepsfoto zoals ze zo vaak op social media in Oekraïne voorkomen, met om veiligheidsredenen onherkenbaar gemaakte soldaten.

In een tweede dialoog, tussen hoop en werkelijkheid, werd het hoopvolle werk van Francis Alÿs waaraan de tentoonstelling zijn titel ontleende, afgezet tegen een negatieve vorm van collectieve actie, het schijnbaar poëtische werk met inkttekeningen van wolken, eigenlijk rookkolommen van brandende gebouwen, door Oleksii Sai die verderop ook tekende voor de Russian War Crimes video.

Daarna volgde een ruimte met de tegenhanger van de oorlog, het leven, met aan de ene kant het emotionele beeld van samenzijn in een schuilkelder van de Oekraïense kunstenaar Kinderalbum (Oekraïne, 1972) en aan de andere kant het dagelijks leven van een zwarte Amerikaan in de monumentale houtsnede van Kerry James Marshall (USA, 1955) en een terugblik op het leven in de (post)soviëttijd in de tekeningencycli en schilderijen van Wilhelm Sasnal (Polen, 1972). Sasnal laat in dit 20 jaar oude ensemble met zijn vele nevenlijnen ook de oorlog niet uit beeld. Die laatste tekeningen werden getoond in de ruimte voor Russian War Crimes, waarin de relationele positionering van La Correnspondance van Luc Tuymans (België, 1958), de existentiële vrouwelijke positie van Sacrifice van Marlène Dumas (Zuid-Afrika, 1953) en de soevereine plaatsbepaling van Me Dreaming van Jan Fabre (België, 1958) werden samengebracht met een aquarel van de Oekraïense kunstenaar Yevhen Samborsky (Oekraïne, 1984) die in een grisaille wolk eenvoudig het woord 'mens' laat verschijnen.

De drie laatste ruimtes, met grijze muren, toonden de pakkende beelden van Russische oorlogsmisdaden. Ze werden ingeleid door twee elegische schilderijen, van Andriy Sagaidakovsky (Oekraïne, 1957) en van Jan de Lauré (België, 1978).

11.4 WORTH FIGHTING FOR

15.11 – 14.12.2022

Oskar-Jäger-Strasse 97-99, 50933 Köln (voormalige autoverkoopruimte)

De tentoonstelling toonde onder andere werken van de Oekraïense kunstenaars Oleksandr Burlaka (1982), Oksana Chepelyk (1961), Danylo Galkin (1985), Nikita Kadan (1982), Alevtina Kakhidze (1973), Nikolay Karabinovych (1988), Lesia Khomenko (1980), Kinder Album (1982), Vlada Ralko (1969), Oleksiy Sai (1975), Andriy Sagaidakovsky (1957), Yevhen Samborsky (1984), Anna Zvyagintseva (1986), de kunstenaarsduo's Daniil Revkovskiy (1993) & Andriy Rachinskiy (1990) en Yarema Malashchuk (1993) & Roman Khimei (1992), en werken uit de Collectie Vlaamse Gemeenschap van het M HKA van Hüseyin Bahri Alptekin (Turkije, 1957-2007), Francis Alÿs (België, 1959), Babi Badalov (Azerbeidzjan, 1959), Jan Cox (Nederland + België, 1919-1980), Berlinde De Bruyckere (België, 1964), Jan de Lauré (België, 1978), Marlene Dumas (Zuid-Afrika, 1953), Jan Fabre (België, 1958), Sheela Gowda (India, 1957), Hiwa K (Irak, 1975), Barbara Kruger (VS, 1945), Mark Lewis (Canada, 1958), Kerry James Marshall (VS, 1955), Almagul Menlibayeva (Kazakhstan, 1969), Nástio Mosquito (Angola, 1981), Otobong Nkanga (Nigeria, 1974), ORLAN (Frankrijk, 1947), Wilhelm Sasnal (Polen, 1972), Allan Sekula (VS, 1951-2013), Adrien Tirtiaux (België, 1980), Luc Tuymans (België, 1958).

Het omvatte ook een tentoonstelling over *Russian War Crimes*, gepresenteerd door het PinchukArtCentre en Victor Pinchuk Foundation in samenwerking met het kabinet van de president van Oekraïne, het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Oekraïne, Ukraine 5AM Coalition, en de Oekraïense Vereniging van Professionele Fotografen.

Gesponsord door anonieme donateurs en Die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien, Ministerium für Kultur und Wissenschaft des Landes Nordrhein-Westfalen en Kunststiftung NRW.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Belga
- Gazet van Antwerpen
- De Morgen
- Het Laatste Nieuws
- De Standaard
- De Tijd
- Knack
- H ART

INTERNATIONAAL

- Pravda
- Frieze
- Artforum
- Art Dependence
- Weltekunst

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

Kunstenarsinitiatief Club Solo (Breda, NL) presenteert solotentoonstellingen van beeldbepalende kunstenaars. Naast nieuw werk tonen zij sleutelwerken uit hun hele carrière. Bij elke presentatie wordt het M HKA uitgenodigd om een werk uit de eigen collectie toe te voegen aan de tentoonstelling. Bij elke presentatie wordt een catalogus gepubliceerd.

Het karakter van het veelzijdige werk van Dick Verdult (Eindhoven, 1954) komt voort uit het laten ontsporen van dingen, het toelaten van onvolmaaktheden en het onvoorbereid ergens aan beginnen. Daarbij verbindt hij concepten uit verschillende disciplines en culturen, waardoor de betekenissen en functies van voorwerpen – en zelfs van gedragingen – op slag veranderen. Hoe divers en ‘ongrijpbaar’ zijn activiteiten ook zijn, door de combinatie van no tech- en high tech-elementen zijn ze altijd herkenbaar. Zodra hij ze op een kunstpodium presenteert, blijken ze zorgvuldig uitgedacht en gecomponeerd. Verdult pionierde met interactieve fictie, televisie, performance, radio, internet. Hij was de oprichter van verschillende kunstgroepen, zoals Festicumex (een festival voor een niet-bestaand muziekgenre) en het IBW (Instituut voor Betaalbare Waanzin). Op dit moment zijn Verdults aandachtspunten het vervormen van populaire cultuur en het manipuleren op zich. Onder de naam Dick El Demasiado (Dick de Mateloze) is hij sinds 2003 ook bekend als generator voor een nieuwe lichting experimentele Cumbia-musici.

In Club Solo liet Verdult nieuw werk zien, zoals zijn hypocriete borden, een praatinstallatie, vaandels, grote tekeningen en palingbeelden, naast werken uit de afgelopen 15 jaar.

Op 10 november performde hij als Dick El Demasiado tijdens November Music in Den Bosch en op 3 december gaf hij in Pier15 een van zijn zeldzame Nederlandse optredens.

Het M HKA reageerde op de solo van Dick Verdult met twee installaties van Dennis Tyfus: *The Seventh Beatle* en *Beuys' Be(a) st(s)*, allebei uit 2021.

Dennis Tyfus (Antwerpen, 1979) en Dick Verdult (Eindhoven, 1954) hebben een vergelijkbare beeldentaal. Hun eigenzinnige en avontuurlijke oeuvre situeert zich op het snijvlak van de visuele- en de geluidskunst.

De absurdistische acties en performances van zowel Dick Verdult als Dennis Tyfus geven een kritisch commentaar op deze tijd, zonder moralistisch te zijn. De projecten die zij vormgeven, vertrekken dikwijls vanuit de populaire cultuur, die met veel humor wordt vervormd en gemanipuleerd tot een nieuw beeld met verrassende kritische relevantie. Bij Dick Verdult loopt er een directe lijn van deze rebelse houding naar de subversieve subcultuur uit de jaren zeventig. De studenten die de mei '68 revolutie in Parijs hadden aangestuurd, waren nog steeds actief toen Verdult aan de Universiteit van Vincennes studeerde en hun creatieve *démarches* tegen autoriteit zinderen nog steeds door in zijn werk. De origine van de praktijk van Dennis Tyfus is duidelijk te vinden in de punkbeweging. Tyfus neemt een anarchistische attitude aan, niet alleen tegenover de wereld en de maatschappij in het algemeen maar zeker ook ten opzichte van de hedendaagse kunstwereld. Hij meet zich een kritische en satirische houding met een grote street credibility aan.

Een deel van ‘Urgent Conversations: Athens–Antwerp’ komt in het voorjaar van 2017 naar het M HKA en wordt een van de openingstentoonstellingen van het vernieuwde museum na de verbouwingen van de gelijkvloerse verdieping.

‘Urgent Conversations: Athens–Antwerp’ is gecureerd door Bart De Baere (M HKA) en Katerina Koskina (EMST). Assistent-curatoren: Stamatis Schizakis (EMST) en Jan De Vree (M HKA).

Експозиція «Уяви Україну. Великі та маленькі історії» в Bozar Council Room

Виставку «Уяви Україну. Мистецтво як критичне ставлення» у Музеї сучасного мистецтва М НКА присвятили мистецтву, як інструменту критики. Експозиція «Уяви Україну. Великі та маленькі історії» у Центрі образотворчих мистецтв Bozar у Брюсселі протиставляє значні історичні події повсякденності людського життя, а проєкт «Художник як свідок» у центрі Parliamentarium Європейського парламенту розглядає митця у якості спостерігача, що фіксує соціальні і політичні зміни.

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTENDIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

12.1.1 ART'S BIRTHDAY

27 – 05.2022, vanaf 19u

als onderdeel van Antwerp Art Weekend, gratis

Gewoonlijk wordt de verjaardag van de kunst jaarlijks gevierd in M HKA op 17 Januari. Corona stak daar in 2022 een stokje voor maar met de bovenaardse goedkeuring van Robert Filliou, het 'genie zonder talent' zoals hij zichzelf definieerde, maakten we er nu een ludiek lentefeest van.

Op vrijdag 27 mei, tijdens Antwerp Art Weekend, vierden wij Filliou's Fluxus-idee met talrijke acties.

In 1963, in een Parijse bar, riep de Franse kunstenaar, dichter en toneelschrijver Filliou zijn eigen verjaardag – 17 januari – uit tot de officiële geboortedag van de Kunst. In die periode werkte hij aan zijn *Whispered Art History* waarin hij de geschiedenis van de kunst naar zijn hand zet. In deze context poneerde hij dat 1 miljoen jaar geleden iemand op 17 januari een droge spons in een emmer met water dropte en dat dit moment de geboorte van de kunst markeerde. Filliou stelde dan ook voor dat de mensheid het feit dat de kunst al zo lang bestond en nog steeds voortleeft jaarlijks zou vieren. Hij geloofde dat kunst in de eerste plaats te maken heeft met relaties. Een idee dat hij ontwikkelde in zijn begrip *Poetic Economy* wat resulteerde in zijn artistieke noties van *Permanent Creation* en *The Eternal Network*.

Tot aan zijn dood in 1987 blijft Filliou jaarlijks die dag vieren met talrijke activiteiten. Na zijn overlijden houden kunstenaars wereldwijd *La Fête Permanente* in ere door de verjaardag van de kunst met allerhande acties – gaande van taartenbak tot mail art, van geluidsprojecten tot grootscheepse radio- & televisie-events, van performances tot experiment in alle mogelijke vormen, van podcast tot internetkunst, van gebruik van sociale media platformen en alle mogelijkheden van de digitale wereld – levendig te houden.

M HKA houdt nu al 14 jaar, met geplande en ongeplande acties, de jaarlijkse traditie van *serious fun* in stand, geheel in de lijn van Fluxus en Filliou's droom van *The Eternal Network* en we hopen dat deze editie, waarop we de 1.000.059-ste verjaardag vieren weer een schot in de roos zal zijn...

De traditionele uitnodigingskaart ontworpen door een kunstenaar werd deze keer de wereld ingestuurd in de vorm van een speciaal voor de gelegenheid gecreëerde animatiefilm van de hand van kunstnares Imge Özbilge.

Programma

- 19:15: Inhuldiging van het gevelpaneel *zonder titel* van Charline Tyberghein aan de Scheldekant van het museum
- 19:45: Verwelkoming door de algemeen & artistiek directeur M HKA
- 20:00: *State of the Arts* in de vorm van een muzikale compositie speciaal voor Art's Birthday, gecomponeerd en gebracht door Gerard Herman
- 20:30: *Art & My Career*, spel voor speelgrage bezoekers, onder begeleiding van de kunstnares en ontwerpster Olivia Hernaiz

- 21:00: *Live, laugh, limerence*. Performance door Marijke De Roover
- 22:00: Aansnijden van de verjaardagstaart, ontworpen door Kasper Devos
- 23:00: DJ set met DJ Nuovchka (Marlies De Clerck & Jason Dousselaere)

Doorlopend

- *Celebrating the goddess of art, an homage to Robert Filliou*, animatiefilm van Imge özbilge
 - *Parlophones*, geluidswerk van Oussama Tabti
 - *Poppen*, installatie van Gijs Milius in INBOX
 - *Duet D*, een introspectieve geluidscompositie op het dakterras van Roel Heremans
-

12.1.2 IN THE MOUTHS OF OTHERS 07.01 – 31.01.2022

Een programma van audiowerken gecureerd door Dina Akhmadeeva, als onderdeel van de tentoonstelling *EURASIA – Een landschap van veranderlijkheid* (08.10.2021 – 23.01.2022).

Met werk van: Andrius Arutiunian, Bazarbai Jumaniyazov, Farida Kudasheva, Kyzyl Tractor, Camille Norment, Dina Nurpeisova, Natalia Papaeva, Flera Suleymanova, UMPU

In the Mouths of Others was een onderzoeksproject binnen het kader van de tentoonstelling *EURASIA – Een landschap van veranderlijkheid* dat een internationale groep van hedendaagse en historische kunstenaars samenbracht wiens werk lichamelijke, communale en voorouderlijke registers van etnische minderheden oproept via het vermogen van geluid. Binnen dit audioprogramma spraken de werken achtereenvolgens het land, de ritmes van de natuur en de politiek van taal aan, herdachten ze muziek dat een nationaal en nationalistisch narratief draagt, brachten ze een resonerend sonisch gevoel van plaats in kaart, bliezen ze nieuw leven in een vorm van non-verbale storytelling en riepen ze de aanwezigheid van een spirituele traditie in de ruimte tussen ritueel en performance op. Via fricties, echo's, stiltes en expressies vormden de werken een auditief, historisch, emotioneel en sociaal tegen-archief dat nauw verbonden is aan het geografisch centrum van Eurazië.

Het programma vond plaats op de kruising van de fysieke en online ruimte, binnen de tentoonstelling *EURASIA – Een landschap van veranderlijkheid*, waar het werk *A Tang of Lomo Film* van Deimantas Narkevičius het geluidssysteem werd dat het programma afspeelde en via de *Contemporary Art Radio* van het M HKA.

12.1.3 GRACE TJANG (GRACE ELLEN BARKEY) & NEEDCOMPANY – MALAM/NIGHT
23.01.2022, 18u30-20u30

De laatste dag van de groepstentoonstelling *EURAZIË – Een landschap van veranderlijkheid* (08.10.2021 – 23.01.2022) sloten we af met een installatieve performance door Grace Tjang in een samenwerking met Needcompany.

Grace Tjang (Grace Ellen Barkey) is choreografe, beeldend kunstenaar en performer. Voor deze herneming van *MALAM/NIGHT* heeft Barkey haar naam ‘gedekoloniseerd’ en gebruikt ze de naam van haar grootmoeder, Tjang. Bezeten door de nacht – en geïnspireerd door haar voorouders én het Javaanse wajang-schimmenspel – ging Tjang in dialoog met het obscure.

Ook nog op zondag is er om 15:00 de boekpresentatie van ‘Show me yours & I’ll show you mine’ in het M HKA, gevolgd door een signeersessie met Vaast Colson en Kati Heck.

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 SYMPOSIUM ARCHIVERING VAN PERFORMANCE: TUSSEN ARTISTIEKE POËTICA EN INSTITUTIONEEL BELEID
16.05.2022, 9u30-18u

Universiteit Antwerpen – Stadscampus (gratis)

Georganiseerd door het CKV (Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen), M HKA (Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen) in samenwerking met het Onderzoekscentrum voor Visuele Poëtica (Faculteit Letteren, Universiteit Antwerpen)

Meer dan ooit openen musea voor hedendaagse kunst hun deuren voor live performances, niet alleen in hun tentoonstellingen maar ook in hun eigen collecties. Het integreren van kunstvormen die ontstaan vanuit levende lichamen die tijd en ruimte delen, blijft echter boeiende uitdagingen vormen voor zowel kunstenaars als instellingen. De bestaande institutionele infrastructuur zijn voornamelijk ontworpen voor de presentatie en conservering van visuele kunstobjecten. Dit maakt het des te noodzakelijker om de huidige condities voor presentatie te revalueren, wil live performance ooit een blijvende plaats verwerven binnen de hedendaagse kunstproductie en de archivering van artistieke praktijken. Dit symposium bracht kunstenaars, curatoren, wetenschappers, archivariissen en beleidsmakers samen om de complexe vraag hoe live performance gearchiveerd moet worden te benaderen vanuit zowel artistiek als institutioneel oogpunt. Het doel is om verschillende fundamentele spanningspunten die de archivering van live performance in museale contexten kenmerken (zoals tastbare objecten versus belichaamde herinneringen, materiële collecties versus digitale structuren, top-down versus bottom-up beleid, exclusieve contracten versus open-source beheer, enz.) te confronteren met de specifieke vereisten en verwachtingen die de artistieke productie stelt. Door deze aspecten vanuit verschillende perspectieven en verschillende achtergronden te bespreken, bood het symposium de mogelijkheid om na te denken over bestaande methodologieën versus nieuwe vindingrijke mogelijkheden voor het verzamelen en archiveren van live performance.

Het symposium omvatte een keynote lezing door professor Barbara Clausen (Université du Québec à Montréal), gevolgd door drie paneldiscussies. Elk panel was gewijd aan een specifiek thema en was samengesteld uit een kunstenaar, een curator en een theoreticus. De panelleden werden uitgenodigd om met de performancepraktijk van de kunstenaar als uitgangspunt een gesprek aan te gaan over enkele van de meest uitdagende aspecten met betrekking tot het archiveren van performancekunst binnen de heersende institutionele kaders.

THE POETICS OF THE ARCHIVE (De poëtica van het archief)

Drie jaar na haar solotentoonstelling *Kneuzingen en Glans* (2015) contacteerde beeldend en performancekunstenaar Otobong Nkanga het M HKA om samen te onderzoeken hoe haar live performances in de collectie van het museum konden worden opgenomen, op een manier die hun 'levend' voortbestaan zou kunnen garanderen. Hoewel musea en archieven steeds meer belangstelling hebben om live performancekunst een structurele plaats binnen hun collecties te geven, wordt performance kunst nog al te vaak in starre formats of reeds bestaande catalogiseringssystemen gedwongen die uiteindelijk de werken van alle leven ontdoen en ze tot gereïficeerde relikwieën maken. Nkanga stelde een vraag die relevant kan zijn voor het archiveren van performance in het algemeen: hoe kan de poëtica van de kunstenaar zijn weg vinden naar de archivale bewaring van werken?

- Otobong Nkanga (artist)
- Dr. Agnieszka Sosnowska (Polish Academy of Sciences, Warschau)
- Chantal Kleinmeulman (Van Abbemuseum, Eindhoven)

THE POLITICS OF ACQUIRING PERFORMANCE (De politiek van het verwerven van performances)

Toen het M HKA de performance *Augenmusik* (2016) van Katya EV verwierf, schonk de kunstenaar een kopie van de documentatie van het werk dat ze destijds in Parijs opvoerde, alsook de rechten om het werk opnieuw uit te voeren. Voor het museum vormde de archivering van *Augenmusik* echter een enorme uitdaging: omdat de performance site-specifiek is, verschillende keren opnieuw werd opgevoerd en gekoppeld is aan verschillende rekvisieten en visuele representaties die de kunstenaar bestempelt als 'afgeleide kunstwerken', was het niet duidelijk hoe 'de' performance kon geïsoleerd worden van andere uitvoeringen van het werk. Zowel documentatie als re-enactment lijken de traditionele scheiding tussen archief, collectie en publieke presentatie te ontregelen, wat ook financiële en juridische vragen oproept voor instellingen die dit soort werk willen verwerven. Hoe kunnen we de institutionele standaardinfrastructuren opnieuw vormgeven zodat ze flexibeler worden en beter aangepast kunnen worden aan de bijzonderheden van specifieke artistieke praktijken?

- Katya EV (artist)
- Louise Lawson (Tate Modern, Londen)
- Dr. Toni Sant (University of Salford, Manchester)

THE ARTIST'S ARCHIVE AS A COLLECTIVE ENDEAVOUR (Het kunstenaarsarchief als collectieve inspanning)

De choreografie *Birds* (2021) van Seppe Baeyens werd gecreëerd door een groep professionele en niet-professionele performers van verschillende leeftijden die het publiek uitnodigen om met hen in de openbare ruimte te dansen. Participatieve performance en collectieve co-creatie zijn binnen de kunsten wijdverspreide formats aan het worden, waardoor de vraag rijst of de archivering van live performance verder moet gaan dan het vasthouden aan de singulariteit van de kunstenaar of van het werk. Door het archief uit te breiden met een veelheid van stemmen en een pluriformiteit van praktijken kunnen conventionele archiveringsmethoden mogelijk onder druk komen te staan, maar anderzijds kan dit ook het voortbestaan van het werk waarborgen. Hoe kunnen we de archivering van performance opnieuw opvatten als een collectieve inspanning, en in welke mate creëren digitale technologieën nieuwe

mogelijkheden in die richting? Hoe kan live (heropgevoerde) performance worden beschouwd als een archivistische praktijk op zich?

- Seppe Baeyens en Martha Balthazar (Leon, Brussel)
- Dr. Annet Dekker (Universiteit van Amsterdam)
- Sezin Romi (SALT, Istanbul)

12.2.2 INTERNATIONAL SYMPOSIUM:
VAN PUBLIEKE RUIMTE NAAR MUSEUM.
De musealisatie van performatieve en publieke kunst
21.11.2022, 9u30-17u
M HKA, auditorium

De conferentie is bedacht en georganiseerd door Julie Bawin (ULiège) en Maria Elena Minuto (ULiège; KU Leuven) in samenwerking met de The Social Sciences and Humanities Research Council of Canada (SSHRC): Des nouveaux usages des collections dans les musées d'art.

In 1977 nodigde het Internationaal Cultureel Centrum (ICC) Gordon Matta-Clark (1943-1978) uit om een project te realiseren in een leegstaand kantoorgebouw tegenover het Steen in Antwerpen. Het werk *Office Baroque*, gemaakt door de kunstenaar voor deze gelegenheid, is bedoeld als 'een wandeling door een panoramische arabesque', gekenmerkt door de betrokkenheid van performancekunst bij de stedelijke ruimte en sociale dissidentie. Met de structurele bezuiniging van Matta-Clark als conceptueel en methodologisch uitgangspunt en gepromoot door de FNRS-contactgroep 'Museum en hedendaagse kunst', zal de conferentie wetenschappers in de beeldende kunst samenbrengen, evenals museumdirecteuren, archivariissen en curatoren om te discussiëren over vergelijkende en multidisciplinaire perspectieven de vele relaties tussen publieke en performatieve praktijken met betrekking tot het proces van musealisering door instellingen voor hedendaagse kunst. Hoe kan een levende en kortstondige actie, oorspronkelijk bedacht voor de openbare ruimte, het voorwerp worden van een culturele institutionalisering? In welke vorm wordt de performance, eenmaal opgenomen in de collectie van een kunstmuseum, bewaard, tentoongesteld en waargenomen? Is het een kwestie van het af en toe in de openbare ruimte 'afspelen' uit de bijbehorende documentatie (foto's, films, protocollen, aantekeningen etc.), die het museum zelf heeft willen bestendigen? Hebben de documenten een esthetische waarde? Wordt de musealisering van performatieve en openbare kunst altijd beheerst door een intentie tot materialisatie? Welke status moeten we toekennen aan objecten die soms gelijkgesteld worden met 'relikwieën', soms met echte kunstcreaties?

Deze vragen, die zowel betrekking hebben op re-enactmentpraktijken als op het controversiële aspect van het verzamelen en archiveren van levende of immateriële vormen van kunst, putten het kritische en theoretische overzicht van het onderwerp niet uit. De wetenschappelijke presentaties van Mélanie Boucher (UQO), Éric Mangi-on (Villa Arson, Nice), Johan Pas (AP School of Arts, Antwerpen), Annalisa Rimmaudo (MNAM – Centre Pompidou) en Pierre-Olivier Rollin (BPS22, Charleroi) zal een aantal baanbrekende casestudy's over dit onderwerp bespreken door te onderstrepen dat er evenveel performatieve werken in de openbare ruimte zijn als er manieren zijn om ze tentoon te stellen en te bestendigen in de museumruimte.

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 ATELIERS

Voor kinderen vanaf de 3e kleuterklas t.e.m. het 6e leerjaar.

Het M HKA is een plaats voor kunst, avontuur en plezier. Elke schoolvakantie komen kinderen samen om hun eigen kijk op kunst te ontdekken en zelf vorm te geven. Tijdens deze ateliers kent creativiteit geen grenzen. Onze gidsen gaan telkens mee op pad om te schilderen, filmen, fotograferen, en zoveel meer.

KROKUS in het M HKA

01 – 04.03.2022

Familiespel in de wondere wereld van Anthea Hamilton

LENTEATELIERS

05 – 06.04.2022

- Atelier 1: Pompoenenparade (3e kleuterklas – 2e leerjaar)
- Atelier 2: De tovenaars van Oz (3e – 4e leerjaar)
- Atelier 3: De tuin van Anthea (5e – 6e leerjaar)

07 – 08.04.2022

- Atelier 1: Ritmische Laarzen (3e kleuterklas – 2e leerjaar)
- Atelier 2: Kimono's (3e – 4e leerjaar)
- Atelier 3: Schotten en Ruiten (5e – 6e leerjaar)

ZOMERATELIERS

05 – 08.07.2022

- Atelier 1: Huis in een doosje (3e kleuterklas – 2e leerjaar)
- Atelier 2: Tuinfeest (3e – 4e leerjaar)
- Atelier 3: Superheld-in (5e – 6e leerjaar)

MIDZOMERNACHT ATELIER

30.06.2022, 19u-21u

01.07.2022, 11u-18u

Tweedaagse workshop voor 12-13-14+ jarigen

Vertoning van de film *Arachnophobia*. Aansluitend kon je op vrijdag de huiveringwekkende filmtechnieken uit de jaren 90 toepassen tijdens dit atelier op jou maat. Je ging naar huis met een insta/tiktok-waardige opname om U tegen te zeggen.

NAJAARSATELIERS

KLEURENPARADIJS

02 – 04.11.2022, 9u-16u

DE WERELD OP ZIJN KOP

28 – 30.12.2022, 9u-16u

DE KUNSTVERZAMELAAR

04 – 06.01.2023, 9u-16u

Driedaagse workshop

Leeftijd: 3e kleuterklas – 6e leerjaar

3 WEKEN VAN FANDOM

Leeszaal, 11u-18u

Gratis

De zomervakantie staat gekleurd van festivals waarbij miljarden fans hun keel uit het lijf juichen, of proberen om net die centimeter dichterbij hun idool te komen. Ook het M HKA opende haar deuren voor Fandom, hier in naam van de beeldende kunsten. Tijdens 3 WEKEN VAN FANDOM waren jong en oud welkom om mee te vieren, te ontdekken, te eren en te adoreren. Het programma groeide met zijn fans.

3 WEKEN VAN FANDOM keek uit naar de grote overzichtspresentatie 'Museum in beweging' die op 15 september opende. In aanloop naar deze presentatie startte M HKA een dialoog op met kunstenaars, bezoekers en collega's om te onderzoeken hoe het toekomstige museum vorm kan krijgen. Gedurende drie weken nodigde het M HKA de voorforvaastfanclub, afgekort vfvf, uit voor een residentie. De fanclub tastte het werk van de hedendaagse beeldende kunstenaar Vaast Colson af. Zijn visie was de leidraad van de fanclub: 'een goed kunstwerk werkt niet alleen door haar betekenis maar zet zich verder in ons dagelijks leven.' Vanuit haar expertise en jarenlange ervaring zal de fanclub manieren aanreiken om samen met het publiek de praktijk van kunstenaars uit de M HKA-collectie zichtbaar en tastbaar te maken.

Tijdens de vakantie-ateliers ontdekte oud en jong samen met een gids de kunstwerken in het museum, en gingen ze vooral zelf aan de slag op het ruime dakterras.

ATELIER 1 — Mini-Fanclub

23 – 26.08.2022, 9u-16u (3e kleuterklas – 2e leerjaar)

ATELIER 2 — Future-Fanclub

23 – 26.08.2022, 9u-16u (3e – 4e leerjaar)

ATELIER 3 — Mega-Fanclub

23 – 26.08.2022, 9u-16u (5e – 6e leerjaar)

ATELIER 4 — Ultra-Fanclub

Workshop op 26.08.2022, 11u-18u (leeftijd: 12, 13, 14+)

12.3.2 EXPO: SHOWING OFF 7 – ZIEKENHUISCHOOL X M HKA31.03 – 24.04.2022*Het Salon*

Voor het zevende jaar op rij sloegen de Ziekenhuisschool en het M HKA de handen in elkaar om de leerlingen kennis te laten maken met hedendaagse kunst.

Onder begeleiding van professionele kunstenaars experimenteerden de leerlingen vervolgens in workshops met verschillende materialen en media. Deze tentoonstelling was een verhaal over de verwondering, het experiment, de actie en de creativiteit die ontstaan als kinderen en jongeren worden blootgesteld aan hedendaagse kunst.

12.3.3 SLOW ART DAY
02.04.2022

Op Slow Art Day konden bezoekers het museum vanuit de verstilling ervaren met een rustgevend programma vol zintuiglijke ruimte:

Nomadicmindset bood een *Therapeutische Slow-Yoga* aan met live muziek in de Vaste Collectie.

De *Slow Art Tour* stond in het teken van verstilling waarbij een gids je meenam door de Vaste Collectie.

Samen met Beeld in Beweging kon je genieten van een *Danstherapie-workshop* in de ruimte IN SITU.

12.3.4 SALONWERKING
De Cinema

16.04 – 14.05.2022

op zaterdag 16 en 30 april en 7 en 14 mei

aansluitend de vertoning van de film The Wizard of Oz

Leeftijd: 5+

Tijdsduur: 30 minuten

Over the Rainbow is het eerste videowerk van Anthea Hamilton. De kunstenaar zingt het gelijknamige nummer, gebracht door Judy Garland in de film *The Wizard of Oz* uit 1939, en maakt het droeviger door het te vertragen. Door tijdens de postproductie het beeld te inverteren, slaagt het werk erin het oorspronkelijke lieflijke karakter van het fragment om te keren tot iets monsterlijks.

Het idee om beelden uit de populaire cultuur uit te kiezen, te samplen, te vervormen en eigen te maken, zorgt ervoor dat de op het eerste zicht vertrouwde beelden een bevreemdend effect sorteren.

Tijdens de Salonwerking in De Cinema nam een gids de bezoeker mee op reis doorheen de eigen wereld voorbij de regenboog.

M HKA IN MOTION

najaar 2022

voor jong en oud

Programma

Tijdens de programmatie van *M HKA in Motion* ging men na de film samen met de gids aan de slag. Naar aanleiding van de film kon men creatieve manieren ontdekken om een eigen kunstwerk te leren maken.

— 24.09.2022, 14u30

Cinema 1

Stip & Vlek (leeftijd: 3+)

In de wereld van Yayoi Kusama voeren stippen de boventoon.

Samen met de gids ontdekten kinderen wat ze met stippen allemaal kunnen doen. Optische illusies en spiegels zorgden ervoor dat kinderen de wereld rondom hen anders ervoeren.

— 29.10.2022, 14u15

Cinema 2Pompoko (leeftijd: 6+)

Kunstenaar Nicolás Uriburu maakt zich zorgen over het vergaan van de natuur. Ook de wasbeerhond Pompoko maakt zich zorgen omdat zijn leefwereld opgeslokt wordt door de steeds groter wordende stad. Samen met de gids onderzochten kinderen de natuur en experimenteerden ze met materialen en kleur.

— 19.11.2022, 14u15

Cinema 2Ugly Dolls (leeftijd: 6+)

Taus Mackacheva laat in haar kunstwerken diverse mensen en objecten aan het woord wanneer verschillende culturen en tradities elkaar ontmoeten. In de film *Ugly Dolls* vragen de poppen zich af wat het betekent om anders te zijn. Met klei en dagelijkse objecten maakten kinderen vormen die doen denken aan levende wezens.

— 17.12.2022, 14u15

Cinema 2Het lied van de zee (leeftijd: 7+)

In het kunstwerk *VIP's Union* gaat Hague Yang op zoek naar 'very important people'; mensen die belangrijk zijn omwille van hetgeen ze voor anderen gedaan hebben. *Het lied van de zee* is een film met verschillende helden waarbij het tonen van moed en jezelf durven zijn voorop staat. Kinderen ontdekten de held-in in zichzelf.

12.3.5 DAG VAN DE DANS

23.04.2022

M HKA nodigde bezoekers uit om tijdens de Dag van de Dans te genieten van een uitzonderlijk aanbod van performances en dansvoorstellingen.

Entre Deux

Gedurende 30 minuten maakten drie dansers een interactieve performance samen met het publiek.

Koen De Preter met Mauro Pawlowski

FREEDANCE is een initiatief van choreograaf Koen De Preter en danseres Katja Pire. Het is een wekelijks samenkomen van professionele dansers in Antwerpen voor improvisatiejams. Op de Dag van de Dans deden zij voor het eerst een publieke impro-performance met vijf dansers in een museale setting. Mauro Pawlowski stond in voor de muziek.

Anthea Hamilton – Executive Squashes

Deze performance werd samen met Delphine Gaborit ontwikkeld. De performance ontvouwde zich in de tijd en liet de performers vloeiend door de ruimte en het oeuvre van de kunstenaar bewegen.

12.3.6 ERFGOEDDAG
Thema: Onderwijs
24.04.2022

Met Nomadicmindset kon je met de hele familie genieten van een sessie *Family Yoga*.

Tijdens het *Gesprek voor jong en oud* gingen bezoekers van alle leeftijden op een boeiende en speelse manier met elkaar in gesprek. De kunstwerken zorgden hierbij voor de verbinding.

Tijdens het *Wandelgesprek* ging de gids met de bezoeker in dialoog en samen gingen ze op ontdekking doorheen de tentoonstelling. Alle vragen waren welkom!

Tijdens *Blik achter de schermen* nam onze collega Christine Lambrechts de bezoeker mee tijdens een unieke rondleiding in M HKA's collectie.

Tijdens het *Wandelgesprek* nam een gids de bezoeker mee in de tentoonstelling *Mash Up* van Anthea Hamilton.

Lynn Bruggeman stelde haar boek *Kleurenbuffet* voor; een doe-boek vol activiteiten dat bedoeld was om ouders en leerkrachten te inspireren om met hun kinderen en leerlingen creatief aan de slag te gaan. Het boek werd ook te koop aangeboden.

Tijdens de workshop *Kleurenbuffet* kon de bezoeker het boek samen met de auteur Lynn Bruggeman op een speelse manier ontdekken tijdens creatieve en uitdagende activiteiten.

12.3.7 RADIO CENTRAAL
Looking into the light – De Wolkenbreiers live
Donderdagavonden 30.06, 28.07 en 25.08.2002,
telkens van 18u tot 21u
M HKA dakterras

Tijdens de zomermaanden nodigde het M HKA Leo Reijnders uit om op de laatste donderdag van de maand op het dakterras van het M HKA live interviews te doen. De kunstenaar nodigde telkens een centrale gast uit voor een interview en/of performance.

‘De Wolkenbreiers’ is de naam van het radioprogramma van Leo Reijnders op Radio Centraal, waarin hij mensen uitnodigt die met cultuur bezig zijn: schilders, fotografen, dichters, theatermakers, modellen, muzikanten ... Mensen die proberen kwaliteit te brengen maar geen kanaal hebben om aan bod te komen. Het programma probeert dit gat te vullen.

Reijnders heeft zijn programma van in het begin opgevat als een kunstwerk, als een archief van ‘mentale zelfportretten’ van kunstenaars. De gasten krijgen carte blanche, Reijnders grijpt alleen in of stelt enkel vragen indien de gast dergelijke interactie wenst. Voor de meesten is het nieuw om met het medium radio te werken, wat interessante experimenten oplevert.

Eerste sessie op 30.06
Met onder andere Alain Arias-Misson, Françoise Van Hecke, Pierrette Coffree, Anastasia Kudryachenko en DJ Desmedt van Dienst

Tweede sessie op 28.07

Met onder andere Rudy Trouvé, Peter Holvoet-Hanssen, Ann Eyserman, Kabonga en DJ Radio Cafard

Derde sessie op 25.08

Voor deze gelegenheid presenteerde Reijnders zijn boek *De Wolkenbreier*, waarvan de eerste 120 exemplaren werden genummerd en handgetekend. Het boek bevat zeldzame tekeningen, poëzie, animatiefilms van *De Wolkenbreier*. Er zit ook een Wereldmuziekfestival met 30 muzikanten uit 8 verschillende landen in verborgen in de vorm van een *Wolkenbreier's* tekening. Dit was een spontane reactie om tijdens de corona artistiek internationaal actief te kunnen blijven. Het project zou later in een iets andere vorm digitaal verspreid worden door 7 Europese musea. Er worden 2 internationale projecten uit L.A., Moskou en Sint-Petersburg toegelicht. Een tekst van kunsthistoricus Piet Van Hecke wordt geplaatst over het visuele werk in de kunstgeschiedenis. Francis Vanhoute die TIK TAK onlangs een nieuwe internationale carrière bezorgde, gaf een blik over de animaties en de wespenesten. Er vond ook een interview plaats met Anne-Mie Van Kerckhoven en Nathan Gotlib.

UITZENDING Radio Centraal

106.7 broadcasting

DAB +Centraal

Streaming: <http://streaming.radiocentraal.org>

12.3.8 MUSEUMNACHT 06.08.2022

Tijdens Museumnacht verwelkomden we elke kunstliefhebber, stedeling of passant in ons museum voor een verrassende avond vol amusement. We dompelden hen onder in de jaren negentig, waarbij onze tentoonstelling *Lenin was een paddenstoel* centraal stond.

Tijdens de eigenzinnige rondleiding *Welkom op 't Zuid* ontdekten de bezoekers onze museumbuurt waarin ons nieuwe museumgebouw tot stand zal komen.

In M HKA's Salon konden bezoekers oude VHS-opnames bekijken tijdens een sessie in *Videoland*.

Samen konden de bezoekers een kijkje nemen in de door ons ontwikkelde *Dagwijzer De Druivelaar* die de hoogtepunten van elke maand tijdens de jaren negentig belichtte. Op basis van je geboortedatum kreeg je inzicht in de gebeurtenissen van die tijd.

In een zelfontworpen pak zat *De Millenniumbug* klaar om jou te ontmoeten; de bezoekers kregen op die manier inzicht in de dreigingen van een falend computernetwerk ten tijde van 31.12.1999.

Samen met onze gids kon je met *Generatie Transformatie* zelf een gedaante-verwisseling ondergaan naar de stijl van de jaren negentig. Haargel en zelfbruiner waren plots geen geheimen meer voor jou.

Tijdens het *Wandelgesprek* konden bezoekers hun hart ophalen in *Lenin Was a Mushroom*

In het auditorium genoten bezoekers van de trailer over Antwerpens meest beruchte danstempel uit de jaren negentig genaamd *ZILLION*.

In het M HKA FE brachten DJ Double Trouble (Ilse Raps en Sergej Culumarevic) de fenomenale jaren negentig terug in onze dansende benen.

Mauro Pawlowski ontwikkelde speciaal voor ons een unieke VJ-set gefocust op de jaren negentig.

12.3.9 CULTUURWEEKEND
28.08.2022 (opbouwperiode)
gratis

Tijdens het Cultuurweekend verwelkomde het museum de bezoeker met verrassende activiteiten, o.a. Yoga voor volwassenen door Katelijne Verheyen en YogaPuur, Family Yoga in het labirynth door Laurenz Verkruysse van NomadicMindset, en de workshop 'Mangold Five Colors' met kunstenaressen Alevtina Kakhidze op de laatste dag van de tentoonstelling *Imagine Ukraine*.

12.3.10 TEAM ZUID APERO
08.10.2022, 13-17u30

Tijdens deze Team Zuid Apéro nodigden we Team Zuid uit voor een tentoonstellingsbezoek met rondleiding in *Museum in Motion* met aansluitend een Blik Achter De Schermen en workshops voor jong en oud. Tijdens de aanvullende receptie in het M HKA FE ging Bart De Baere met Team Zuid in gesprek over de ontwikkeling van de plannen voor het nieuwbouwtraject in 'hun' buurt Zuid. De bezoekers kregen de kans om vragen te stellen en eindigden met een enthousiast applaus.

12.3.11 ONDERWIJSNOCTURNE
26.10.2022, 18u-22u

We verwelkomden leraars van alle scholen en netten om zich naar goede gewoonte tijdens de Onderwijsnocturne in het M HKA te laten inspireren. Onze gidsen, publieksbemiddelaars, curatoren en collectiemedewerkers gaven een unieke kijk op de tentoonstelling en het M HKA-aanbod.

Op de avond zelf kon men een keuze maken uit drie korte sessies.

In een eerste reeks demonstreerden onze gidsen de interactieve werkvormen op maat van de doelgroep (van kleuters, over lagere school, tot secundair onderwijs en NT2).

Daarnaast dompelden curatoren en collectiemedewerkers de leraars onder in de wereld van hun favoriete kunstenaar.

Tot slot kon men de nieuwe Salonwerking leren kennen, proeven van het aanbod van De Cinema (de filmwerking van De Studio en het M HKA), of even helemaal tot rust komen tijdens een yogasessie.

12.3.12 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN
20.11.2022

Op zondag 20 november vierden musea, kunstenorganisaties en cultuurcentra in Vlaanderen en Brussel Kunstendag voor kinderen met een programma voor gezinnen met jonge kinderen tot en met 12 jaar. In het M HKA kon je proeven van het uitgebreide aanbod voor families en deelnemen aan activiteiten die speciaal voor deze dag georganiseerd werden.

Kan je leven zonder groen? Is een boterham een kunstwerk? Tijdens Kunstendag voor Kinderen 2022 verbond het M HKA zich met kind en natuur. Er waren Salonspelen, gegidste en ook zelf begeleide 'natuurwandelingen' door het museum, je kon een kunstwerk in het donker bekijken of een mosselen-ei werpspel spelen.

12.3.13 ANTWERP ART NOCTURNE
03.12.2022, 18-21u

Op zaterdagavond 3 december openden alle leden van Antwerp Art hun deuren. Je kon terecht in tientallen tentoonstellingsruimtes in de stad. Ook het M HKA was gratis open.

12.3.14 YOGASESSIES
06.11.2022 & 04.12.2022

Vanaf 6 november kon je bij M HKA elke eerste zondag van de maand yogasessies volgen. In het unieke kader van de M HKA-tentoonstellingen kon men genieten van een verkwikkende fysieke en mentale beleving onder de professionele begeleiding van Katelijne Verheyen.

Elke sessie was gratis te volgen, mits geldig museumticket.

12.3.15 EEN MAGISCH MOMENT IN HET UNIVERSUM
VAN PANAMARENKO
Rondleidingen in het Panamarenkohuis
Rondleidingen wekelijks op zaterdag van 14u tot 15u30

Het Panamarenkohuis is een niet te missen ontdekkingsreis voor jong en oud, langs zwevende constructies, vliegende rugzakken, helikopters met pedalen, zeppelins, meikevers, onderzeeërs, wandelende kippen en een heus helikopterplatform op het dak.

Het artistieke parcours dat Panamarenko vanaf de jaren 60 heeft afgelegd, is internationaal bekend. Dat het merendeel van zijn oeuvre tot stand kwam in zijn atelier annex woonhuis is minder geweten. Na zijn vertrek uit de stad schonk hij het pand met volledige inboedel in 2007 aan het M HKA. Het museum restaureerde het pand en reconstrueerde Panamarenko's leefwereld tot in de kleinste details, waardoor het huis gestaag evolueerde van authentieke kunstenaarswoning naar een totaalkunstwerk en monument voor de Seefhoek.

12.3.16 JINC

Op 19 april organiseerden we een Bliksemstage met Basisschool Aan De Stroom met opdrachten op zaal begeleid door Nele Van Fraeyenhoven en interviews met onze collega's Joanna Zielińska, Sabine Herrygers en Sarah Van Hapert.

Op 29 april organiseerden we een Bliksemstage met Basisschool Aan De Stroom met opdrachten op zaal begeleid door Ingrid Schildermans en interviews met Bert De Vlegelaer en Argyri Platsa.

12.3.17 NT2

Vanaf september zijn we opnieuw van start gegaan met een vernieuwd aanbod NT2. Samen met museumgids Nele Van Fraeyenhoven ontwikkelden we vernieuwde onderwijsbundels voor onze gidsen.

Daarnaast ontwikkelden we lerarenfiches die op maat van elke tentoonstelling uitgewerkt werden als een bundel kant en klare opdrachten. Deze boden we gratis op onze website aan voor de leerkrachten NT2 die zonder gids onze tentoonstellingen bezochten.

13 Publicaties

13.1 EPUBS GEPUBLICEERD DOOR L'INTERNATIONALE ONLINE

L'Internationale Online is een gemeenschap-
pelijk onderzoeksplatform voor debat en
communicatie van de museumconfederatie
L'Internationale en haar partnerinstellingen:
MG + MSUM (Ljubljana), Museo Reina Sofia
(Madrid), MACBA (Barcelona), M HKA
(Antwerpen), SALT (Istanbul & Ankara), Van
Abbemuseum (Eindhoven), MSN (Warschau)/
NCAD (Dublin), HDK-Valand (Göteborg)

Glossary of Common Knowledge vol.2

Samengesteld door Zdenka Badovinac,
Ida Hiršenfelder, Bojana Piškur and
Jesús Carrillo.

Uitgegeven door Moderna galerija,
Ljubljana, 2022

Redactie door Ida Hiršenfelder

Bijdragen van Zdenka Badovinac,
María Berríos, Miha Blažič (N'toko),
Sara Buraya Boned, Jesús Carrillo,
Sebastian Cichocki, Fatma Çolakoglu,
Nicolás Cuello, Jakub Depczyński,
Kike España, Pauliina Feodoroff,
Maddalena Fragnito, Elisa Fuenzalida,
Nancy Garín Guzmán, Deniz Gül,
Jennifer Hayashida, Ida Hiršenfelder,
Alistair Hudson, Maria Iñigo Clavo,
Goran Injac, Vladan Joler, Yuji Kawasima,
Gal Kirn, Ram Krishna Ranjan, Vali Mahlouji,
Sophie Mak-Schram, Javiera Manzi A.,
Diego Marchante 'Genderhacker',
Pablo Martínez, Miran Mohar, Meriç Öner,
Bojana Piškur, Theo Prodromidis,
Tjaša Pureber, Rasha Salti,
Anja Isabel Schneider, Natalia Siewicz,
Antoine Silvestre, Maja Smrekar, Jonas Staal,
Bogna Stefańska, Kuba Szreder,
Steven ten Thije, Abhijan Toto,
Fran MM Cabeza de Vaca, Chương-Đài Võ,
Mick Wilson, Onur Yıldız, Joanna Zielińska,
Yolande Zola Zoli van der Heide.

From/To. Letters From/ To the Constituent Museum, 2022

Redactie door Fran MM Cabeza de Vaca,
Sofía Olascoaga, Adela Železnik

De Bemiddelingsgroep bestaat uit curatoren,
docenten, bemiddelaars, kunstbeoefenaars
en doeners; in wezen mensen die verband
houden met onderwijs en openbare
programma's, mensen die werken in of
verbonden zijn met musea, en leden van de
L'Internationale Confederation. Hoewel ze
allemaal toegewijd zijn aan de activiteiten en
materialen van het OME-programma, houdt
hun werk ook betrokkenheid in door middel
van wederzijdse affectieve ondersteuning.

In de afgelopen twee jaar hebben hun
voortdurende discussies gestalte gekregen
in de vorm van brieven. De redactie zou
het resulterende ensemble van gesprekken
willen beschouwen als 'een brievenbus', een
container met brieven die in de loop van de
tijd onder mensen in gesitueerde contexten
zijn verzonden en die een hoogtepunt is van
ideeën, vragen, ervaringen en debatten die
ontwikkeld binnen de Mediation Group
van L'Internationale tijdens het *Our Many
Europes*-programma.

Bijdragen van Nick Aikens, Đorđe
Balmazović, Madeline Beach Carey BLYZKIST
(Maria Beburia, Olga Mzhelskaya,
Taras Gembik), Andreja Bruss,
Sara Buraya Boned, Hera Büyükaşçıyan,
Fran MM Cabeza de Vaca,
Carmen Calvo Santesmases, Jesús Carrillo,
Anna Cerdà i Callís, Viviana Checchia,
Pascal Gielen, Gül İçel, Maria Mallol González,
Sara Martín Terceño, Pablo Martínez,
Sofía Olascoaga, Stéphanie Papin,
Alba Pérez Cadenas, Marta Przybył,
Eylül Şenses, Alejandro Simón,
Marta Skowrońska-Markiewicz,
Steven ten Thije, *Piet Van Hecke*, Onur Yıldız,
Voorforvaastfanclub, Tanja Završki,
Adela Železnik

Performing Collections

In de afgelopen decennia is de beeldende
kunst getuige geweest van een ongekende
ontwikkeling van performatieve praktijken.
Dit heeft geleid tot een verhit academisch
en institutioneel debat over het begrip
performance en het fenomeen performa-
tiviteit – zowel in relatie tot manieren om
performance in de tentoonstellingsruimte te
 presenteren als het probleem van het creëren
van museumcollecties samengesteld uit per-
formancewerken. Deze publicatie verzamelt
de resultaten van het jarenlange onder-
zoekswerk van de collectieconservatoren en
performance-wetenschappers verbonden aan
de museumconfederatie L'Internationale met
als doel de volgende vraag te beantwoorden:
*Waarom zouden musea performance moeten
verzamelen?*

De kwestie van het verzamelen van prestaties
vormt de kern van deze publicatie die is
opgedeeld in drie delen: essays over het
onderwerp, casestudy's en een woordenlijst.
De publicatie werd samengesteld door
Joanna Zielińska en is gratis te downloaden
als pdf of ePub.

Bijdragen van Amira Akbiyikoglu,
Persis Bekkering, Lotte Bode,
Zofia Czar-toryska, Clémentine Deliss,
Lola Hinojosa, Chantal Kleinmeulman,
Bojana Kunst, Myriam Rubio José A. Sanchez,
Claudia Segura, Igor Spanjol en
Joanna Zielińska.

Climate: Our Right to Breathe

Is een boek als reactie op enorme, elkaar verergerende planetaire omstandigheden: de versnelde ineenstorting van de biosfeer onder klimaatverandering en de steeds verder verpletterende dynamiek van giftige politiek. Maar de reactionaire, verdeelde politiek, gedreven door meedogenloze vormen van autoritarisme, ontkenning, nationalisme en andere geglobaliseerde vormen van onderdrukking en onteigening zijn ook een oproep tot actie.

Het boek is uitgegeven door L'Internationale Online en K. Verlag.

Bijdragen van Maria Thereza Alves, Marwa Arsanios, Eduardo Carrera R, Sebastian Cichocki, Fernando Garcia-Dory, Leuli Eshraghi, Ayesha Hameed, Monica Hoff, bell hooks, Jagna Lewandowska, Nomusa Makhubu, Svitlana Matviyenko, Samaneh Moafi, Maria Britt Öhman, Samanta Arango Orozco, Daniela Ortiz, Ana Teixeira Pinto, Elizabeth A. Povinelli, Peta Rake, Maristella Svampa, Françoise Vergès, Cecilia Vicuna, Jaime Vindel en Munem Wasif.

Omslagafbeelding door Otobong Nkanga en boekontwerp door Christophe Clarijs in samenwerking met K. Verlag.
Bewerkt door Huiwai Chu, Meagan Down, Nkule Mabaso, Pablo Martinez en Corina Oprea.

13.2 TIJDSCHRIFTEN

13.2.1 Afterall

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft. De ruggengraat van elk Afterall-nummer zijn telkens de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van Afterall bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstland-schap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept Afterall ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Winter 2021/2022 (#52)

Contextuele essays:

- The Taller de Gráfica Popular: Collectivity, Popular Prints and Transient
- Muralism (Natalia de la Rosa)
- Searching for Iemanjá (Thomas (T.) Jean Lax)
- The Power of Vulnerability: Art in the Digital Woke Age (Pascal Gielen)

Kunstenaars:

- Jonas Staal:
 - Re-Forming Representation (Sven Lütticken)
 - Propagate Autonomy: On Jonas Staal, Captain America and Willi Münzenberg (Kim West)
- Nikita Kadan:
 - SovMod Skull (Nikita Kadan)
- Irenosen Okojie:
 - Logarithm (Irenosen Okojie)
 - This Hidden World; Irenosen Okojie in conversation with Charles Stankiech
- Kapwani Kiwanga:
 - Revealing the Past, Illuminating the Future: Kapwani Kiwanga's Flashbacks (Elvan Zabunyan)
- Aldo Tambellini:
 - Matter Minding, or What the Work Wants: Aldo Tambellini's Intermedia (Hanna B. Hölling)
 - Black Is ... Unpacking Aldo Tambellini's Radical Blackness (Barrington Matthew)
- Ip Gim:
 - Feminist Art and Activism in South Korea (Hyeonjoo Kim)

Contextuele essays:

- Cross-Eyed and Painless in Toronto: A Borderline Case (Luis Jacob)
- The Exhibition as Medium: Some Observations on the Cybernetisation of the Institution and the Exhibition (Yuk Hui and Adeena Mey)
- Logic of the Written Word and Oral Logic: Conflict at the Heart of the Archive (Mamoussé Diagne)
- Becoming Ethnic in China: A 'Good Story' Told in Painting and Dialect (Hera Chan and Alvin Li)

Kunstenaars:

Stan Douglas:

- Repetition, Montage, Archive ... Stan Douglas (Shep Steiner)
- Revisiting Stan Douglas's 'Cinema of Operations' (Kim Jihoon)

Anawana Haloba:

- On African Opera. A Conversation with Anawana Haloba

Walid Raad:

- Museum as Preface: Walid Raad's History of Art in the Arab World

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- Thinking Blackness in Pan-American Artistic Networks: The Case of the Bienal de São Paulo (Bruno Pinheiro)
- The Space of a Metaphor: On Mediterreanism in the Event-Institution (Chiara Cartuccia)

e-flux is een van de bekendste digitale informatiekkanalen binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdrages van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden. e-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstellingen, al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking. Het M HKA is een van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen. In 2022 verschenen de nummers vanaf 124-125-126-127-128-129-130-131-132.

14 De Cinema

De vertoningen van de films worden opgedeeld in categorieën. In de loop van het jaar werd het aantal categorieën verminderd:

CLASSICS
CINEMA NOW
DOCU
FAMILIE
BELGICA
OFFSTREAM
CINEMA&CO
CULT
FESTIVAL
FOCUS

We geven hieronder een beknopt overzicht van de werking 2022 en overlopen de invulling van de verschillende categorieën maand per maand.

CLASSICS

Focus op filmgeschiedenis (inclusief de matinee- en de Classics Restored voorstellingen).

Januari

Double Indemnity; Billy Wilder
Rebecca; Alfred Hitchcock
Ladri di Bicicletta; Vittorio de Sica
White Heat; Raoul Walsh

Februari

Harvey; Henry Koster
Le Journal d'une Femme de Chambre; Luis Buñuel
The African Queen; John Huston
Some Like it Hot; Billy Wilder
Trouble in Paradise; Ernst Lubitsch
The Cloud-Capped Star (Meghe Dhaka Tara); Ritwik Ghatak
Harvey; Henry Koster (matinee)
The African Queen; John Huston (matinee)
Trouble in Paradise; Ernst Lubitsch (matinee)

Maart

Guess who's coming to dinner; Stanley Kramer
Cléo de 5 à 7; Agnès Varda
Mulholland Drive; David Lynch
Heaven Can Wait; Ernst Lubitsch
(festival Classics Restored)
The Moon Has Risen (Tsuki Wa Noborinu); Kinuyo Tanaka (festival Classics Restored)
The Producers; Mel Brooks
(festival Classics Restored)
Le Cercle Rouge; Jean-Pierre Melville
(festival Classics Restored)
Queen of Diamonds; Nina Menkes
(festival Classics Restored)
In the Heat of the Night; Norman Jewison
Blade Runner; Ridley Scott
Lola Rennt; Tom Tykwer
Lilies in the Field; Ralph Nelson
The Defiant Ones; Stanley Kramer
Amarcord; Federico Fellini
Guess who's coming to dinner;
Stanley Kramer (matinee)
In the Heat of the Night;
Norman Jewison (matinee)
Lilies in the Field; Ralph Nelson (matinee)
The Defiant Ones; Stanley Kramer (matinee)

April

Conte d'été; Eric Rohmer
Le Beau Mariage; Eric Rohmer
Gilda; Charles Vidor
Conte d'Automne; Eric Rohmer
The Servant; Joseph Losey
Le Beau Mariage; Eric Rohmer
Fury; Fritz Lang
Jeanne Dielman, 23 Quai Du Commerce, 1080 Bruxelles; Chantal Akerman
Gilda; Charles Vidor (matinee)
Fury; Fritz Lang (matinee)
Du Rififi Chez Les Hommes; Jules Dassin (matinee)
The Servant; Joseph Losey (matinee)
Storck in Context: de vroege films van Henri Storck in Europees perspectief
– Storck en de stadssymfonie
– Storck en surrealisme
– Storck en found footage
– Storck, exploratie en etnografie

Mei

Du Rififi Chez Les Hommes; Jules Dassin
Rosetta; Jean-Pierre & Luc Dardenne
Filmpioniers (She/Her); verschillende regisseurs
→ met live muziek
Nightmare Alley; Edmund Goulding
Lost in Translation; Sofia Coppola
Antichrist; Lars Von Trier
West Side Story; Steven Spielberg
The Sting; George Roy Hill (matinee)
Roman Holiday; William Wyler (matinee)
Broken Flowers; Jim Jarmusch (matinee)
What a Way to Go!; J. Lee Thompson (matinee)
Sullivan's Travels; Preston Sturges (matinee)

Juni

An (Sweet Bean); Naomi Kawase
There Will Be Blood; Paul Thomas Anderson
The Darjeeling Limited + Hotel Chevalier; Wes Anderson
The Tree of Life; Terrence Malick
Home; Fien Troch
→ met Q&A
L'Avventura; Michelangelo Antonioni
Sabrina; Billy Wilder (matinee)
To Catch A Thief; Alfred Hitchcock (matinee)
A Place in the Sun; George Stevens (matinee)
Barefoot in the Park; Gene Saks (matinee)

Juli

Meet Me in St. Louis; Vincente Minnelli (matinee)
Easter Parade; Charles Walters (matinee)
A Star is Born; George Cukor (matinee)
The Band Wagon; Vincente Minnelli (matinee)

Augustus

Lust for Life; Vincente Minnelli (matinee)
Tell Me That You Love Me, Junie Moon;
Otto Preminger (matinee)
Cabaret; Bob Fosse (matinee)

September

Le jour se lève; Marcel Carné
La grande illusion; Jean Renoir
La belle équipe; Julien Duvivier
Les bas-fonds; Jean Renoir
Vroege Filmpioniers 1986-1909;
verschillende regisseurs
→ live muziek + lezing door Wouter Hessels
La maman et la putain; Jean Eustache
Moontide; Archie Mayo, Fritz Lang

CINEMA NOW

Een eclectische greep uit de recente filmactualiteit inclusief de **Best of**-selectie van het eindejaar, de **Please Release Me** vertoningen (een samenwerking met andere bioscopen) en de **Belgica**-films (nieuwe Belgische films, zowel Nederlandstalig als Franstalig).

Januari

Nomadland; Chloé Zhao (Best of 2021)
The French Dispatch; Wes Anderson (Best of 2021)
Drunk; Thomas Winterberg (Best of 2021)
The Green Knight; David Lowery (Best of 2021)
Dune; Denis Villeneuve (Best of 2021)
Pig; Michael Sarnoski
Sin Señas Particulares; Fernanda Valadez
Annette; Leos Carax
Strawberry Mansion; Kentucker Audley,
Albert Birney (Please release me)
La Civi!; Teodora Ana Mihai (Belgica)
De Son Vivant; Emmanuelle Bercot (Belgica)

Februari

Sun Children; Majid Majidi
Un Monde; Laura Wandel
Dealer; Jeroen Perceval
Last Night in Soho; Edgar Wright
Mijn Vader is een Saucisse;
Anouk Fortunier (Belgica)
Un Monde; Laura Wandel (Belgica)
Dealer; Jeroen Perceval (Belgica)
Last Night in Soho; Edgar Wright
Les Olympiades; Jacques Audiard
Kill It and Leave This Town; Mariusz Wilczynski

Maart

Riders of Justice; Anders Thomas Jensen
L'Ennemi; Stephan Streker (re:run, Belgica)
The Worst Person in the World; Joachim Trier
Shiva Baby; Emma Seligman
Friday shorts (Drie korte dansfilms 11:33
(Jaouad Alloul), Adagio (Stef van Looveren en
Marc Vanrunxt), You (Oriana Ikomo)

April

The Card Counter; Paul Schrader
Easy Tiger; Karel Tuyltschaever (Belgica)
La Mif; Fred Baillif
Spencer; Pablo Larraín
Mon Légionnaire; Rachel Lang (Belgica)
Licorice Pizza; Paul Thomas Anderson
El Gran Movimiento; Kiro Russo (Please Release Me)
La Mif; Fred Baillif
Legal Tender; Shawn Fitzgerald Ahern &
Pol Van den Broek (Belgica)
Why We Fight?; Mirjam Devriendt,
Alain Platel (Belgica)
Terminator Too – The Movie; Vervloet &
De Studio (première)

Mélodie en sous-sol; Henri Verneuil (matinee)
Moontide; Archie Mayo, Fritz Lang (matinee)
Lust for Life; Vincente Minnelli (matinee)
Tell Me That You Love Me, Junie Moon;
Otto Preminger (matinee)
Cabaret; Bob Fosse (matinee)

Oktober

The War of the Worlds; Byron Haskin
Foolish Wives; Erich Von Stroheim
→ met lezing door Wouter Hessels
The Long Day Closes; Terence Davies
The Neon Bible; Terence Davies
The House of Mirth; Terence Davies
The Poor Little Rich Girl; Maurice Tourneur
Metropolis; Fritz Lang
Der Letzte Mann; F.W. Murnau
→ met lezing door Wouter Hessels
Mamma Roma; Pier Paolo Pasolini
Rear Window; Alfred Hitchcock
→ met intro door Wouter Hessels
The Bigamist; Ida Lupino (matinee)
High Sierra; Raoul Walsh (matinee)
Outrage; Ida Lupino (matinee)
On Dangerous Ground; Nicholas Ray &
Ida Lupino (matinee)

November

Pantserkruiser Potemkin; Sergei Eisenstein
La Coquille et le Clergyman; Germaine Dulac
→ met live muziek + lezing door Wouter Hessels
Der Blaue Engel; Josef von Sternberg
Shanghai Express; Josef von Sternberg
The Scarlett Empress; Josef von Sternberg
Morocco; Josef von Sternberg
Brief Encounters; Kira Muratova
The Man Who Knew Too Much; Alfred Hitchcock
→ met lezing door Wouter Hessels
Notorious; Alfred Hitchcock (matinee)
Gaslight; George Cukor (matinee)
Indiscreet; Stanley Donen (matinee)
Spellbound; Alfred Hitchcock (matinee)

December

Germania Anno Zero; Roberto Rossellini
This Sporting Life; Lindsay Anderson
Look Back in Anger; Tony Richardson
Othello; Orson Welles
→ met lezing door Wouter Hessels
Bande à Part; Jean-Luc Godard
Moderato Cantabile; Peter Brook
The Trial; Orson Welles
Red, White and Zero; Lindsay Anderson,
Tony Richardson, Peter Brook
Ladri di Bicicletta; Vittorio De Sica
→ met lezing door Wouter Hessels
Die Abenteuer des Prinzen Achmed; Lotte Reiniger
→ met intro en live muziek
Platinum Blonde; Frank Capra (matinee)
Mr. Deed Goes to Town; Frank Capra (matinee)
Mr. Smith Goes to Washington;
Frank Capra (matinee)
You Can't Take It With You; Frank Capra (matinee)

Mei

L'Empire du Silence; Thierry Michel (Belgica)
 De Deurwachters; Tinus Holthuis (Belgica)
 C'Mon C'Mon; Mike Mills
 The Dissident; Bryan Fogel
 Cool Abdoul; Jonas Baeckeland (Belgica)
 Animals; Nabil Ben Yadir (Belgica)
 Nightmare Alley; Guillermo del Toro
 Aya; Simon Coulibaly Gillard
 Belfast; Kenneth Branagh
 West Side Story; Steven Spielberg
 Anne At 13,000 FT; Kazik Radwanski
 France; Bruno Dumont

Juni

The Souvenir; Joanna Hogg
 The Souvenir Part II; Joanna Hogg
 France; Bruno Dumont
 What Do We See When We Look At The Sky?;
 Aleksandre Koberidze
 Hit the Road; Panah Panahi
 Ali & Ava; Clio Barnard
 After Yang; Kogonada
 Nobody Has To Know; Bouli Lanners (Belgica)
 Nowhere; Peter Monsaert (Belgica)

Juli

Madres Paralelas; Pedro Almodóvar
 Hytti NRO 6 (Compartment No.6); Juho Kuosmanen
 The Unbearable Weight of Massive Talent;
 Tom Gormican
 The Northman; Robert Eggers

Augustus

Vortex; Gaspard Noé
 A Hero; Asghar Farhadi
 One Second; Zhang Yimou
 Censor; Prano Bailey-Bond

September

Crimes of the Future; David Cronenberg
 Nr.10; Alex Van Warmerdam (Belgica)
 Inexorable; Fabrice du Welz (Belgica)
 The Tragedy of Macbeth; Joel Coen
 L'événement; Audrey Diwan
 Grosse Freiheit; Sebastian Meise
 Soy Libre; Laure Portier
 → met voorgesprek
 Red Rocket; Sean Baker
 Natural Light; Dénes Nagy

Oktober

Natural Light; Dénes Nagy
 Las Bestias; Rodrog Sorogoyenø
 La Nuit du 12; Dominik Moll
 Benediction; Terence Davies
 La Fracture; Catherine Corsini
 Coupez!; Michel Hazanavicius
 H4z4rd; Jonas Govaerts (Belgica)

November

Ninjababy; Yngvild Sve Flikke
 Drii Winter; Michael Koch
 Avec Amour et Acharnement; Claire Denis
 3000 Years of Longing; George Miller
 A New Old Play; Qiu Jiongjiong (Please Release Me)
 Juwaa; Nganji Mutiri

December

Rimini; Ulrich Seidl
 Decision to Leave; Park-Chan Wook
 Als Reuzen Sterven; Jan Vromman
 Un Beau Matin; Mia Hansen-Løve
 Nope; Jordan Peele (Best of 2022)
 Everything Everywhere All At Once; Dan Kwan &
 Daniel Scheinert (Best of 2022)
 Elvis; Baz Luhrmann (Best of 2022)
 Top Gun: Maverick; Joseph Kosinski (Best of 2022)
 Triangle of Sadness; Ruben Östlund (Best of 2022)

DOCU

Het programma-onderdeel in het teken van de (hoofdzakelijk hedendaagse) documentaire film.

Januari

The Rescue; Jimmy Chin, Elizabeth Chai Vasarhelyi
 Free Solo; Jimmy Chin, Elizabeth Chai Vasarhelyi
 Shoah: First Era; Claude Lanzmann
 (i.s.m. Goethe-Institut Brüssel)
 Shoah: Second Era; Claude Lanzmann
 (i.s.m. Goethe-Institut Brüssel)

Februari

Gimme Danger; Jim Jarmusch
 The Most Beautiful Boy in the World;
 Kristina Lindström; Kristian Petri
 Koyaanisqatsi; Godfrey Reggio, Chantal Acda &
 Eric Thielemans
 Out of the Box; Laurent Frapat

Maart

Bigger Than Us; Flore Vasseur
 The Great Green Wall; Jared P. Scott

April

Kind Hearts; Olivia Rochette,
 Gerard-Jan Claes (Belgica)
 Why We Fight?; Mirjam Devriendt,
 Alain Platel (Belgica)
 → met nagesprek

Mei

The Dissident; Bryan Fogel
 L'Empire du Silence; Thierry Michel
 Prism; An van Dienderen, Eléonore Yameogo,
 Rosine Mbakam
 → met nagesprek
 De Deurwachters; Tinus Holthuis
 I Am Chance (Je m'appelle Chancelvie);
 Marc-Henri Wajenberg (Belgica)
 Pretty Village: Life After War; David John Evans
 → onderdeel van Bosnië-studiedag
 Retour à Višegrad; Julie Biro, Antoine Jaccoud
 → onderdeel van Bosnië-studiedag

Juni

Summer of Soul (...Or, When The Revolution Could
 Not Be Televised); Questlove
 Why We Fight?; Mirjam Devriendt,
 Alain Platel (Belgica)
 Kind Hearts; Olivia Rochette,
 Gerard-Jan Claes (Belgica)

Juli

Ennio; Giuseppe Tornatore

Augustus

La Panthère des Neiges (The Velvet Queen);
Marie Amiguët, Vincent Munier
Rebel Dykes; Harri Shanahan, Siân A. Williams

September

Et j'aime à la fureur; André Bonzel (Belgica)
De Verdwenen Lijnen van Marlow Moss; Fifi Visser,
André Van der Hout
→ met nagesprek
Soy Libre; Laure Portier
→ met voorgesprek

Oktober

Young Plato; Neasa Ni Chiannain, Declan McGrath
→ met nagesprek door filosoof Martha Claeys
Fire of Love; Sara Dosa
Hugo Roelandt; Jess De Gruyter
→ met voor- en nagesprek

November

My Paper Life; Vida Dena
→ Q&A met regisseur en nagesprek
Anonymous Club; Danny Cohen
Miss Interpreted (Marlene Dumas);
MM Filmproducties
Walter Hus, A Musical Journey; Astrid Mertens
Dreaming Walls; Maya Duverdier, Amélie Van Elmbt
La Vie en Kit; Elodie Degavre
→ met inleiding

December

Moonage Daydream; Brett Morgen
Nelly & Nadine, Magnus Gertten
Rebels; Ann Peuteman & Brecht Vanhoenacker
Kusama – Infinity; Heather Lenz

FAMILIE

Het zaterdagnamiddagprogramma van
De Cinema dat zich richt tot de jonge en
ultrajonge cinefiel. Nogal wat voorstellingen
zijn in het kader van een festival (zoals het
JEF-festival).

Januari

Raya en de laatste draak; Don Hall,
Carlos López Estrada
Pim en Pom, het grote avontuur; Gioia Smid

Februari

Mijn Vader is een Saucisse; Anouk Fortunier
Vlieg en Vaar mee; Kortfilms 2020
Holly doet aan Onderwijs; An Verstraete,
Sven Roofthoof
Belle; Mamoru Hosoda (festival)
Onder de Griekse Zon; verschillende regisseurs
(festival)
Hitler heeft mijn roze konijn gestolen;
Caroline Link (festival)
Captain Nova; Maurice Trouwborst (festival)

Maart

Frankenweenie; Tim Burton (festival)
Poeslief 2; Ignas Van Schaick (festival)
Mijn Leven is een Circus; Miryam Bouchard (festival)
Toto le Héros; Jaco Van Dormael (festival)
De Beste Verjaardag Ooit; Michael Ekblad (festival)
Katten Hier, Katten Daar, Katten Overal;
Verschillende regisseurs (festival)
Poupelle uit Schoorsteenstad;
Yusuke Hirota (festival)
De tuin; Mark Verkerk (festival)
Het Blauwe Meisje; Keivan Majdi (festival)
Paniek in het Dorp: De Zomervakantie;
Verschillende regisseurs (festival)
De Avonturen van Pim & Pom in het Museum;
Gioia Smid (festival)
Archipelago; Félix Dufour-Laperrière
Een Stapje in de Wereld; diverse regisseurs
Zussen; Arild Østin Ommundsen, Silje Salomonse
Cryptozoo; Dash Shaw (festival)
Studentencompetitie; verschillende regisseurs
(festival)
Masterclass Bioscoopologie (festival)

April

The Wizard of Oz; Victor Fleming
Wolfy; verschillende regisseurs
Oort; De Spiegel

Mei

The Wizard of Oz; Victor Fleming
De Slak en de Walvis en andere avonturiers;
Daniel Snaddon, Max Lang
Nieuwe Geluidhaven Muziekeducatie Project
Ook Muizen gaan naar de Hemel; Denisa Grimmova,
Jan Bubenick

Juni

Wallace & Gromit; Nick Park
De Beste Verjaardag Ooit; Michael Ekblad (Festival)

Juli

Clifford de Grote Rode Hond; Walt Becker
Drie Avonturen van het Molletje; Zdenek Miler

Augustus

De Bad Guys; Pierre Perifel
De Krekel; Zdenek Miler

September

Coppelia; Jeff Tudor; Steven De Beul, Ben Tesseur
Best of Beast (Meneer Papier, Rintje,
George & Paul, Dimitri, Paniek in het dorp);
verschillende regisseurs
Stip en Vlek; Lotta en Uzi Geffenblad
(i.h.k.v. M HKA in Motion)
→ met aansluitend workshop

Oktober

Mijn Leven in Versailles; Clémence Madeleine-
Perdrillat, Nathaniel H'Limi
Mama Boe: op zoek naar thuis; Christian Ryltenius,
Tomas Tivemark,
Pom Poko; Isao Takahata (i.h.k.v. M HKA in Motion)
→ met aansluitend workshop

November

Anima on Tour for Kids (Luce and the Rock,
My Friend Tiger, Andersland, Under the Clouds,
Bémol, Sounds between the Crowns)
De Dieren uit het Hakkebakkebos;
Rasmus A. Sivertsen
Uglydolls; Kelly Asbury (i.h.k.v. M HKA in Motion)
→ met aansluitend workshop

December

De dieren uit het Hakkebakkebos;
Rasmus A. Sivertsen
Mijn moeder is een Gorilla; Linda Hambäck
Het lied van de zee; Tomm Moore
(i.h.k.v. M HKA in Motion)
→ met aansluitend workshop
Kerst in De Studio/Cinema
– Encanto; Jared Bush, Byron Howard,
Charise Castro Smith
– Lightyear; Angus MacLane
– Fireheart; Laurent Zeitoun, Théodore Ty
– Wolfy (compilatiefilm)
– De Beste Verjaardag Ooit; Michael Ekblad
– Stap maar op mijn Bezemsteel; Jan Lachauer,
Max Lang

CINEMA&CO

De noemer waaronder we al onze samen-
werkingen met externe partners plaatsen.

Februari

House of Hummingbird, Bora Kim
Verboden Beeld
→ Tezing door Daniel Biltereyst &
Bruno Mestdagh en screening compilatie

Maart

Bigger Than Us; Flore Vasseur
The Great Green Wall; Jared P. Scott
You Were Never Really Here; Lynne Ramsay
Seniorenslam

April

Paranoid Park; Gus Van Sant
The Ascent; Larisa Shepitko

Mei

Eyimofe (This is my desire); Arie Esiri,
Chuko Esiri
L'Empire du Silence; Thierry Michel
A mon âge je me cache encore pour fumer;
Rayhana Obermeyer
Titane; Julia Ducournau
La Civil; Teodora Ana Mihai (Belgica)
Pretty Village: Life After War; David John Evans
Videodrome; David Cronenberg

Juni

Theatre of Blood; Douglas Hickox
Notre Nazi; Robert Kramer
Note To Self: Kortfilms (diverse regisseurs)

Juli

Angelspacedog; Maxim Meukens (Friday Shorts)
Tot ik terugkom; Ramy Moharam Fouad (Friday Shorts)

Augustus

Easy Tiger; Karel Tuytschaever (Belgica)
Rebel Dykes; Harri Shanahan, Siân A. Williams
Aqaf Shorts
Bruce Labruce Double Bill (No Skin off my Ass +
Saint-Narcisse)
→ met Q&A

September

L'événement; Audrey Diwan
→ met intro
Elixir d'Anvers; Robbe de Hert (Belgica)
→ met intro en nagesprek
Forbidden Planet; Fred Wilcox
→ met intro

Oktober

The Vvitch; Robert Eggers
En Court(t)s De Route; Ruth Mellaerts &
Boris Kuijper, Sacha Feiner, Wannes Vanspauwen,
Patrick Ridremont en Jordan De Deken
Schachnovelle; Philipp Stölzl
One Cut of the Dead; Shin'Ichirô Ueda
Fauna; Nicolás Pereda
De Winnaar viert alleen; Vincent Slock

November

Ontroerd Kortfilmavonden
→ met intro door curator Sachli Gholamalizad en
nagesprek
Deep Throat; Gerard Damiano
→ met gesprek tussen Ben Van Alboom en
Christar Damiano & Gerard Damiano jr.
The Member of the Wedding; Fred Zinnemann
→ met intro door Henk De Smaele
The Great Green Wall; Jared P. Scott
→ met nagesprek tussen Josephine Daphaa en
Flor Didden, Catherine Windey en Philsan Osman
Het Brussels Short Film Festival 2022:
– Amandine en Vrai
– Little Berlin
– Cataracte
– Les Larmes de la Seine
– Son Altesse Protocol
Kortfilmprogramma gepresenteerd door
Shaandiin Tome:
– The Biggest Radioactive Spill in US History:
How the US poisoned Navajo Nation
– In the Center
– Long Line of Ladies
– MUD

December

Phantom Thread; Paul Thomas Anderson
→ met intro door MoMu-curator Romy Cockx
Little Women; Greta Gerwig
→ met intro door Edith Cassiers
Onze Natuur, De Film; Pim Niesten,
Dick Harrewijn & Maria Lise Van Lente

FOCUS

Februari

DAVID LYNCH
Blue Velvet
Wild At Heart
Eraserhead
Lost Highway
Twin Peaks, Fire Walk With Me
Mulholland Drive (in maart)

Maart

FOCUS CUBA
Fresa Y Chocolate; Tomás Gutiérrez Alea,
Juan Carlos Tabío
Hotel Nueva Isla; Irene Gutiérrez Torres,
Javier Labrador
Entre Perro y Lobo; Irene Gutiérrez Torres
La Obra del Siglo; Carlos M. Quintela
La Última Cena; Tomás Gutiérrez Alea

April

ERIC ROHMER
Conte d'été
Le Beau Mariage
Conte d'Automne

STORCK IN CONTEXT: DE VROEGE FILMS VAN HENRI STORCK IN EUROPEES PERSPECTIEF

Storck en de stadssymfonie
→ met inleiding
Storck en surrealisme
→ met inleiding
Storck en found footage
→ met inleiding
Storck, exploratie en etnografie
→ met inleiding en lezing

Mei

SALT: THE SEQUENTIAL (SALT KUNSTENAARSVIDEO'S)

Postcard; Deniz Gül (SALT kunstenaarsvideo's)
→ met nagesprek
Sandstorm and the Oblivion;
Barış Doğrusöz (SALT kunstenaarsvideo's)
Best Wishes; Volkan Aslan
(SALT kunstenaarsvideo's)
The Connected; Fatma Belkıs & Onur Gökmen
(SALT kunstenaarsvideo's)
Dog Star Descending; Aykan Safoğlu
(SALT kunstenaarsvideo's)
→ met nagesprek

Juni

JOHAN GRIMONPREZ
Dial H-I-S-T-O-R-Y
→ met nagesprek
Double Take
Shadow World
Blue Orchids + Shorts
→ met nagesprek

Juli–Augustus

GOLDEN NINETIES
n.a.v. de tentoonstelling 'Lenin was a Mushroom'
in het M HKA
My Own Private Idaho; Gus Van Sant
Trois Couleurs: Bleu; Krzysztof Kieslowski
Bis Ans Ende Der Welt (Until The End Of
The World); Wim Wenders
Trois Couleurs: Blanc (Krzysztof Kieslowski
La Promesse; Luc Dardenne; Jean-Pierre Dardenne
Trois Couleurs: Rouge; Krzysztof Kieslowski

Starship Troopers; Paul Verhoeven
Con Air; Simon West
The Last of the Mohicans; Michael Mann
Breaking the Waves; Lars Von Trier
Welcome to Sarajevo; Michael Winterbottom
C'est Arrivé près de chez vous; Rémy Belvaux,
André Bonzel, Benît Poelvoorde
Natural Born Killers; Oliver Stone
Orlando; Sally Potter
Jungle Fever; Spike Lee
The Adventures of Priscilla, Queen of the Desert;
Stephan Elliott
Happy Together; Wong Kar-Wai

September

RYŌSUKÉ HAMAGUCHI
Drive my Car
Wheel of Fortune and Fantasy
Asako I & II

OFF-STREAM

Januari

La Folie Almayer; Chantal Akerman
(Looking at Eurasia)
Krabi; Ben Rivers & Anocha Suwichakornpong
(Looking at Eurasia)
Kortfilmprogramma Coast to Coast: Every Name
in History is I, Singapore; Ho Tzu Nyen, Utama/
The Strife of Love in a Dream; Camille Henrot /
Dear John_5#_01_Declaration of the Independence
of Cyberspace; Rho Jae Oon / Qo; Moon Kyungwon &
Jeon Joonho (Looking at Eurasia)

Februari

Rubber; Quentin Dupieux
African Kung-Fu Nazis; Samuel K. Nkansah,
Sebastian Stein (Cult)

Maart

El Perro Que No Calla; Ana Katz
The Sinful Dwarf (Dvaergen); Eduardo Fuller (Cult)

April

Beyond the Valley of the Dolls; Russ Meyer (Cult)

Mei

Last and First Men; Jóhann Jóhannsson
Videodrome; David Cronenberg
Postcard; Deniz Gül (SALT kunstenaarsvideo's)
→ met nagesprek
Sandstorm and the Oblivion; Barış Doğrusöz
(SALT kunstenaarsvideo's)
Best Wishes; Volkan Aslan (SALT kunstenaarsvideo's)
The Connected; Fatma Belkıs & Onur Gökmen
(SALT kunstenaarsvideo's)
Dog Star Descending; Aykan Safoğlu
(SALT kunstenaarsvideo's)
→ met nagesprek

Juni

Dial H-I-S-T-O-R-Y; Johan Grimonprez
De Verdwenen Lijnen van Marlow Moss; Fifi Visser,
André Van den Hout
Double Take; Johan Grimonprez
Shadow World; Johan Grimonprez
Blue Orchids + Shorts; Johan Grimonprez
Theatre of Blood; Douglas Hickox (Cult)

Juli – Augustus

My Own Private Idaho; Gus Van Sant (Golden Nineties)
Trois Couleurs: Bleu; Krzysztof Kieslowski (Golden Nineties)
Bis Ans Ende Der Welt (Until The End Of The World); Wim Wenders (Golden Nineties)
Trois Couleurs: Blanc (Krzysztof Kieslowski (Golden Nineties)
La Promesse; Luc Dardenne; Jean-Pierre Dardenne (Golden Nineties)
Trois Couleurs: Rouge; Krzysztof Kieslowski (Golden Nineties)
Starship Troopers; Paul Verhoeven (Golden Nineties)
Con Air; Simon West (Golden Nineties)
The Last of the Mohicans; Michael Mann (Golden Nineties)
Breaking the Waves; Lars Von Trier (Golden Nineties)
Welcome to Sarajevo; Michael Winterbottom (Golden Nineties)
C'est Arrivé près de chez vous; Rémy Belvaux, André Bonzel, Benît Poelvoorde (Golden Nineties)
Natural Born Killers; Oliver Stone (Golden Nineties)
Orlando; Sally Potter (Golden Nineties)
Jungle Fever; Spike Lee (Golden Nineties)
The Adventures of Priscilla, Queen of the Desert; Stephan Elliott (Golden Nineties)
Happy Together; Wong Kar-Wai (Golden Nineties)

September

De verdwenen lijnen van Marlow Moss; Fifi Visser, André Van der Hout

Oktober

Hugo Roelandt; Jess De Gruyter
→ op 09.10 première met inleiding door Marc Verstappen en Jess De Gruyter
→ In de foyer van De Cinema worden 3 van zijn meest spraakmakende performances getoond: het Aeromatic Art Project 1 (1983) in het Roger Raveelmuseum; het Boelproject (1985) en de installatie Automobile Tergi Cristallo (1985) in het Middelheim Museum

NAAR AANLEIDING VAN DE TENTOONSTELLING 'MUSEUM IN MOTION' IN HET M HKA

Not About Me With Jimmie Durham; Cristian Manzutto
My Summer '77 with Gordon Matta-Clark;
Cherica Convents
Miss Interpreted (Marlene Dumas); MM Filmprodukties

FESTIVALS & EVENTS

1 – 3 maart 2022

ANIMA FILMFESTIVAL

My Sunny Maad
Flee
Spirited Away
Archipelago
Cryptozoo

11 – 13 maart 2022

CLASSICS RESTORED FESTIVAL: MET INLEIDINGEN

Women in Love
Riders of justice
Heaven can wait
The moon has risen (tsuki wa noborinu)
The producers
Le cercle rouge
Queen of diamonds

22 – 23 – 24 april 2022

JEFF JEUGDFILMFESTIVAL: MET OMKADERING

Onder de Griekse zon
Hitler heeft mijn roze konijn gestolen
Captain nova
Frankenweenie
Poeslief 2
Mijn leven is een circus
Toto le héros
De beste verjaardag ooit
Katten hier, katten daar, katten overal
Poupelle uit schoorsteenstad
De schooltuin
Hitler heeft mijn roze konijn gestolen
Het blauwe meisje
Paniek in het dorp: de zomervakantie
Poupelle uit schoorsteenstad
De beste verjaardag ooit
Katten hier, katten daar, katten overal
Mijn leven is een circus
Studentencompetitie
De avonturen van pim & pom in het museum
Masterclass bioscoopologie, 6-9 jaar
Masterclass bioscoopologie, 4-6 jaar

22 – 24 april 2022

PORNOFILMFESTIVAL SMUT:

MET PANELGESPREKKEN EN Q&A'S

Pleasure; Ninja Thyberg
Bad Luck Banging or Loony Porn; Radu Jude
Shortbus (4K); John Cameron Mitchell
It's Art, Jim
Wav Porn Radio
Playful
Morgana; Josie Hess & Isabel Peppard
Men At Work
The Sex Organs
God Save The Queer
Onlyfans
Fun and Games
Myths and Monsters in the Woods
Kaboom's Animated Smut
Beyond the Binary; Jennifer Lyon Bell,
Poppy Sanchez & Jonnah Bron
Raw! Uncut! Video!; Alex Clausen & Ryan A. White
Paulita Pappel
Bishop Black
Drag me to Hell
Black vs. Pappel; Jana Antonissen,
Bishop Black & Paulita Pappel
(Not all) Pleasure; Marc Verstappen,
Daan Bauwens & Yvette Luhrs

10 – 16 juli 2022

ZOMERFILMCOLLEGE:

MET LEZINGEN VAN INTERNATIONALE FILMHISTORICI BIJ DE FILMREEKSEN

Four Sons; John Ford
The Black Watch; John Ford
Arrowsmith; John Ford
Der Tod der Maria Malibran; Werner Schroeter
Ludwig - Requiem für einen Jungfräulichen König;
Hans-Jürgen Syberberg
Lola Montès; Max Ophüls
The Informer; John Ford
Wee Willie Winkie; John Ford
Steamboat Round the Bend; John Ford
Jeder für Sich und Gott Gegen Alle; Werner Herzog
Herz aus Glas (Heart of Glass); Werner Herzog
La Paloma; Daniel Schmid
Young Mr. Lincoln; John Ford
Stagecoach; John Ford
The Long Voyage Home; John Ford
Die Ehe der Maria Braun; Rainer Werner Fassbinder
Querelle; Rainer Werner Fassbinder
Der Rosenkönig; Werner Schroeter

How Green Was My Valley; John Ford
Variationen auf Genoveva; Eric De Kuyper

29 september tot 2 oktober 2022

ELECTRIC SHADOWS - AZIATISCH FILMFESTIVAL:

MET INLEIDINGEN

Kummatty; Govindan Aravindan
Come Walk With Me (Shorts Program);
Tsai Ming-Liang
Thamp; Govindan Aravindan
Nervous Translation; Shireen Seno
Dorm; Yo-Hen
Planting Pictures (Shorts Program);
Maryam Tafakory & Shireen Seno
Dozens of Norths; Koji Yamamura
Silver Bird and Rainbow Fish; Lei Lei
Grandma's Broken Leg (Shorts Program);
Huynh Cong Nho
How to Improve the World; Nguyen Trinh Thi
A New Old Play; Qiu JiongJiong

1 oktober 2022

OPEN CINEMA DAG:

MET INTRODUCTIE DOOR ANNE BILLSON

Wall-e
Le royaume des fées
The invisible Man
Frankenstein
The War of the Worlds
Dr. Jekyll and Mr. Hyde
Close Encounters Of the Third Kind
Strange days

3-6 november 2022

BREEDBEELD KORTFILMFESTIVAL:

MET OMKADERING EN GASTPROGRAMMA'S

Competitie 1
10 jaar breedbeeld #1
Cut to: gent
Competitie 2
Fantômas
Competitie 3
Kortfilm.be
Competitie 4
Ongezien kort
10 jaar breedbeeld #2
Competitie 5
Because we are visual

SCHOOLVOORSTELLINGEN

Januari

Eté 85; François Ozon

Maart

Un divan à Tunis; Manele Labidi

Mei

2 x Solan en Ludwig: reis naar de maan;
Rasmus A. Sivertsen
Gagarine; Fanny Liatard, Jérémy Trouilh

September

Terminator Too - The Movie; Vervloet & De Studio

Oktober

3 x Rebel; Adil El Arbi, Bilal Fallah

November

Eté 85; François Ozon
Close; Lukas Dhondt
→ met omkadering door scenarist Angelo Tijssens
Django; Etienne Comar
2 x Rebel; Adil El Arbi, Bilal Fallah
Un monde; Laura Wandel

FILMWORKSHOPS: In samenwerking met Rekker vzw

November

REKKER Kennismaking met animatiefilm Stedelijk
Lyceum Lamorinière (3 x)
REKKER Masterclass - Grafisch Lyceum Utrecht
REKKER Masterclass in De Cinema

December

REKKER Kennismaking BuSO DE Tjalk Klas 1D

15 Externe Waardering

15.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Optreden als spreker, moderator of panellid op een bijeenkomst, symposium, colloquium, seminarie, rondetafelgesprek, workshop, opening, lezing, focusgroep, ...

Evi Bert

07.06, 13.06: klankbordsessies Erfgoedbanken (Dept Cultuur, Jeugd en Media)
06.12: 4e bijeenkomst klankbordgroep Erfgoedbanken, meemo (online)
14.12: Museum House of Humour & Satire, digitization & collection management (online)
23.09, 15.12: collegagroep Kunstenaarspublicaties (Middelheimmuseum)

Bart De Baere

14.02: infomoment RUP M HKA (Zuiderpershuis)
25.02: focusgroep 'Samenwerking tussen privéveezamelaars/private collectiebeherende instellingen en (semi)publieke cultureel-erfgoedinstellingen in Vlaanderen', onderzoek door UA i.o.v. dept. Cultuur, Jeugd, Media (AMS)
03.03: ICOM-rondetafelgesprek 'Governance' (online)
04.03: buurtgesprek gebouwtraject (M HKA)
13.05: bezoek Parlementscommissie Cultuur (KMSKA)
16.05: symposium 'Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policies', UA, CKV, M HKA, i.s.m. Onderzoekscentrum voor Visuele Poëtica (Faculteit Letteren, UA)
17.05: 'Solidariteit met Oekraïne – kunst, cultuur en cultureel-erfgoed met toon-aangevende organisaties in de Europese cultuursector' (Europees Parlement)
23.08: ICOM General Conference 2022, INTERCOM & CIMAM, mede-organisator en introductie 'Museum Governance – Something to Watch!' (Praag)
09.09: FIHRM-conferentie Oslo, 'Threats to the Museums' Autonomy. East European Challenges' (keynote video)
21.09: rondetafelgesprek previewdag KMSKA voor de cultureel-erfgoedsector (KMSKA)
25.11: 1e vergadering CIMAM Board 2023-2025 (online)
02-04.12: reis M HKArt Circle (Berlijn)

Bart De Block

01.04: lezing 'Depotbeheer van M HKA', studiedag 'Samen inzetten op depotuitdagingen', Dept Cultuur, Jeugd en Media en agentschap Onroerend Erfgoed (FARO)
03.05, 05.05, 10.05, 12.05, 17.05: bootcamp Open Culturele Data (meemoo)
13.05: collegagroep Beschrijvingsmodel Moderne en Hedendaagse Kunst (M HKA)
29.09: Collegagroep van FARO (Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)
26.10: collegagroep Beschrijvingsmodel Moderne en Hedendaagse Kunst (FOMU)

Jan De Vree

07-08.07: 'International Symposium Engaged Visuality. The Italian and Belgian Poesia Visiva Phenomenon in the 60s and 70s', door Maria Elena Minuto (ULiège; KU Leuven) en Jan De Vree, Academia Belgica en Università degli Studi 'La Sapienza' (Rome)
21.11: symposium 'De l'espace public au musée. Quand l'art public performatif se muséalise', door Maria Elena Minuto (ULiège; KU Leuven) en Jan De Vree (M HKA)

Björn Scherlippens

04.02, 07.02, 08.02: ontwerpdagen virtueel museum van Vlaanderen (Dept Cultuur, Jeugd en Media)
07.06, 13.06: klankbordsessies Erfgoedbanken (Dept Cultuur, Jeugd en Media)
23.09, 15.12: collegagroep Kunstenaarspublicaties (Middelheimmuseum)
26.10: collegagroep Beschrijvingsmodel Moderne en Hedendaagse Kunst (M HKA)

Piet Van Hecke

16.03: slotsymposium Europees project 'Dementia in Cultural Mediation' (Madrid)
06.05: symposium 'Cultuur en dementie in verbinding – een kunst' (Leuven)
10.05: persvoorstelling 'Mycelium Music Installation' van componist Hanne Deneire (Broechem)

Joanna Zielińska

07-09.04: seminarie 'Glossary of Common Knowledge – Constituencies II', Van Abbemuseum (Eindhoven), museumconfederatie L'Internationale
31.03: 'Mobile, Virtual, Ephemeral: Collections of the Future?', CIMAM webinar
16.05: symposium 'Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policies', CKV en het Research Centre for Visual Poetics (UA)
21-23.09: 'Collecting the present – Collecting Performance (working title)', boeklancering 'Performing Collections' (Museo Reina Sofia)

Mandaat in een bestuursraad, advies- commissie, beoordelingscommissie, ...

Evi Bert

Lid van de stuurgroep TRACKS
Lid van de werkgroep TRACKS

Bart De Baere

Bestuurder van CIMAM
Secretaris-generaal CIMAM (periode 2023-2025)
Lid van het Museum Watch Committee CIMAM
Voorzitter van de adviesraad Tselinny Center of Contemporary Culture, Almaty, Kazachstan
Ondervoorzitter ivzw Associatie L'Internationale
Lid van de stuurgroep studieopdracht M HKA
Lid van het Museumoverleg
Lid van het Beheerscomité Park Dok Zuid
Lid van de algemene vergadering WIELS
Lid van de algemene vergadering TouchTime
Adviserende rol voor ICOM INTERCOM
Adviserende rol voor Kunst op de Campus, UA
Lid van het erecomité van BRAFA Art Fair

Piet Van Hecke
Lid van de werkveldcommissie Educatieve
Master Beeldende Kunsten AP Hogeschool,
Antwerpen
Lid van de Interdepartementale Werkgroep
Toegankelijkheid

Anne-Claire Schmitz
Deelname aan adviesvergaderingen in
het kader van kunstopdrachten in de
publieke ruimte: Collectie Kust in de Stad,
Stad Antwerpen – Middelheim
Expert voor de Vlaamse Gemeenschap in
het kader van het cultureel samenwerkings-
akkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en
de Franse Gemeenschap

Mandaat in jury

Nav Haq
Lid van de jury Kunst in opdracht in de
publieke ruimte: Een Athenabeeld als bood-
schap van vrijheid, emancipatie en gedeelde
waarden voor het Atheneum Antwerpen.

Jan Stuyck
Lid van de jury Ultimas voor Roerend en
Immaterieel Erfgoed 2022

Joanna Zielińska
Lid jurycomité Vilnius Biennial of
Performance Art, open call
HISK studiobezoeken kunstenaars en
curatoriële presentatie

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

(zie ook hoofdstuk 21)

Evi Bert
19.08: Jubilee – platform for artistic research
(Brussel)
03.10: Archief Pim De Rudder (Assenede)
14.10: Archief Mark Verstockt en
Io Van Oostveldt (Antwerpen)
28.09, 25.10: Paul Ibou Foundation (Zoersel)

Atelierbezoeken in binnen- en buitenland

De inhoudelijke stafleden bezochten
diverse kunstenaarsateliers in binnen- en
buitenland.
In het kader van de werking van CKV werden
verschillende plaatsbezoeken afgelegd.

15.2 OPDRACHTEN IN HET KADER VAN INTERNATIONALE SAMENWERKINGS- VERBANDEN

L'INTERNATIONALE

<https://www.internationaleonline.org/>

Het vierjarige *Our Many Europes-programma*
(2018-2022) gesteund door de Europese
Gemeenschap omvatte een brede waaier aan
activiteiten met de jaren 1990 als uitgangs-
punt: tentoonstellingen, conferenties,
platforms voor communicatie, onderzoek en
debatten, workshops, experimentele bemid-
delingsinitiatieven, erfgoeduitwisselingen en
publicaties.

7 Europese instellingen voor moderne en hedendaagse kunst vormen de confederatie L'Internationale

- MG/MSUM (Ljubljana)
- Museo Reina Sofia (Madrid)
- MACBA (Barcelona)
- M HKA (Antwerpen)
- SALT (Istanbul & Ankara)
- Van Abbemuseum (Eindhoven)
- MSN (Warschau)

Partners

- Valand Academy in Göteborg
- het International College of Art and
Design in Dublin, en een aantal
verwante organisaties uit het
academische en artistieke domein.

Betrokken medewerkers

- Ann Ceulemans
(algemene ondersteuning)
- Argyri Platsa (productie,
halfjaarlijkse rapportages)
- Sabine Herrygers
(halfjaarlijkse rapportages)
- Evi Bert (archieven)
- Bart De Baere (raad van bestuur)
- Jan De Vree (collecties)
- Nav Haq (tentoonstellingen)
- Piet Van Hecke (bemiddeling)
- Anne-Claire Schmitz (tentoonstellingen,
redactieraad L'Internationale Online)
- Dieter Vankeirsbilck (Projectteam)
- Bert De Vlegelaer (Visibiliteit)
- Joanna Zielińska (Collectie,
tentoonstellingen, Glossary of
Common Knowledge)

StructuurL'Internationale Association Board Meeting
Board of Directors:

De BoD richt zich op de toekomst en denkt na over hoe de werking van de museumconfederatie kan gecontinueerd worden en over de wijze waarop de confederatie ingericht en bestuurd kan worden.
(maandelijkse videovergadering,
1 x live tijdens Biënnale Venetië)

Project Team

Het team vergadert over alle handelingen van (financieel) beheer van de verschillende activiteiten, implementatie van de Europese richtlijnen, communicatie naar de interne organisatie hierover.
(20-23.06: Project Team Meeting, het hele OME-team bereidt de volgende EU-aanvraag voor (Warschau, Polen))

Visibility

De groep *Visibility* vergadert over initiatieven die opgestart worden i.s.m. kunstenaars en die gedeeld worden op de sociale media-kanalen van L'Internationale, op het platform @internationaleonline, en via de websites en sociale mediakanalen van de leden van de confederatie.

Collections

De groep *Collections* focust zich op het documenteren van processen ten dienste van de projecten.
(21.09-23.09: The Performance Seminar at Museo Reina Sofia, aansluitend vergadering collectiegroep)

Mediation

De groep overlegt over een gemeenschappelijke projecten rond constituencies.

Museum Research Seminars

De partners kunnen exclusief deelnemen aan seminars.

L'Internationale Online Platform

L'Internationale publiceert over de vele researchprojecten, tentoonstellingen, publicaties en publieksprogramma's, niet alleen van L'Internationale zelf, maar ook van de verschillende partnerinstellingen.

Archives

(14.02: activiteiten van het team)

TSELINNY Center of Contemporary Culture

Bart De Baere werd in 2021 voorzitter van de adviesraad van Tselinny Center of Contemporary Culture, een ambitieus nieuw kunstencentrum in Almaty, de voormalige hoofdstad van Kazachstan. De raad van advies verenigt verder onder anderen een politicologe uit Oxford, een curatrice uit Parijs en een kunstenaar uit Berlijn. Tselinny startte een aankoopprogramma voor Centraal-Aziatische kunst die wordt geschonken aan het M HKA, naar analogie met het lopende programma met de V-A-C Foundation in Moskou. Het M HKA heeft de belangrijkste referentiecollectie in Europa van Centraal-Aziatische kunst (een van de assets voor het Eurazië-verhaal van het museum); deze wordt versterkt dankzij de samenwerking met Tselinny.

De adviesraad vergadert op regelmatige tijdstippen op digitale wijze.

(19-23.07: Advisory Board, Tselinny, Kazachstan)

(30.03, 19.05, 01.06, 14.06, 17.08: Advisory Board Digitalisation; hierin zetelen Evi Bert en Björn Scherlippens)

AFTERALL

M HKA is mede-uitgever van het zesmaandelijks internationale kunsttijdschrift *Afterall*. Nav Haq zetelt in de redactieraad. Sabine Herrygers beheert de abonnementen in België.
(zie hoofdstuk 13)

CLUB SOLO

Betrokken medewerker: Leen De Backer

15.3 LEERACTIVITEITEN BINNEN EN BUITEN DE INSTELLING

Fadil Ayoujil
Taalcoaching Nederlands

Katrien Batens
20.01: opleiding stress-sensibilisering voor leidinggevend, Mensura (digitaal)
02.05: bijscholing EHBO (M HKA)
16.06: 'Door de bril van de bezoeker', over 'wayfinding' en het belang ervan voor de bezoekerservaring, FARO (webinar)
04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Evi Bert
15.02: Focusdag 'Digitale collecties' (Brussel)
16.05: Symposium 'Museumarchieven' (Rijksmuseum, Amsterdam)
20.06: Congres 2022: 'Digitale transformatie van de cultuursector: Geen weg terug? – Digitale transformatie en verdienmodellen', Fonds voor Cultuurmanagement van UA
21.11: Trefdag 'Virtueel Museum van Vlaanderen', voor professionals uit de cultureel-erfgoedsector, Dept Cultuur, Jeugd en Media
07.12: 'Future Museum Conference', KMSKA
04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Lotte Bode
20.04, 27.04, 11.05, 25.05: opleiding 'Giving presentations', Linguapolis (UA)

Veerle Bydekerke
13.05: CV Warehouse training: selectie-en rekruteringsplatform
14.06: Intervisie Hands-on-Inclusion
20.06: Onderhandelen met vakbonden, SD Worx
29.08: Voorbereiding traject leiderschaps-ontwikkeling, Key-consult
04.10, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult
06.10: Discovery Day Protime
06.10: Webinar Mensura

Bart De Baere
09-11.03: 'The Democracy Pavilion for Europe', 3-daagse conferentie in ZRC SAZU Ljubljana met panelgesprekken en keynotes (digitaal)
21.03: Karel Poma lezing over de basiswaarden van de Verlichting (GO! Koninklijk Atheneum Antwerpen)
19-24.04: Biënnale Venetië
16-19.06: Dokumenta Kassel
30.06: CIMAM webinar: 'Three views of digital transformation' (digitaal)
04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult
09-13.11: CIMAM General Conference 2022, 54e editie (Palma de Mallorca)
23.11: symposium 'Samenwerking tussen privévezamelaars/private collectiebeherende instellingen en (semi)publieke cultureel-erfgoedinstellingen in Vlaanderen', onderzoek door de Universiteit Antwerpen in opdracht van het departement Cultuur, Jeugd, Media (Hof Van Liere, Antwerpen)

Bart De Block
16.05: symposium 'Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policies', UA, CKV, M HKA, i.s.m. Onderzoekscentrum voor Visuele Poëtica (Faculteit Letteren, UA)
17.11: vormingsdag 'Axiell Collections' (M HKA)

Dirk Dumoulin
07.12: opleiding 'Kijkwijzer Museum in Motion', Bemiddeling M HKA & Mark Swysen

Annelien De Troij
16.05: symposium 'Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policies', UA, CKV, M HKA, i.s.m. Onderzoekscentrum voor Visuele Poëtica (Faculteit Letteren, UA)
02.06: 'Presentatie Onderzoek KB45', S.M.A.K. Gent, Onderzoeksgroep KB45 i.s.m. UGent
22.09: 'Ernest Van Buynder | G58 Hessenhuis en De Nieuwe Vlaamse School' (Zoersel, cc De Bijl)

Bert De Vlegelaer
04.10, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Jan De Vree
04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Kunchok Dhondup Ternay
Taalcoaching Nederlands, organisatie I-diverso

Sofie Gregoor
06.10: Inspiratiedag Krokuskriebels (FARO)

Mohammed Hameed
27.04: Bijscholing EHBO, Rode Kruis Vlaanderen
taalscreening/taalcoaching Nederlands, organisatie I-diverso

Nav Haq
04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Eric Hellemans
02.05: bijscholing EHBO, door Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)
01.12: opleiding 'Kijkwijzer Museum in Motion', organisatie Bemiddeling M HKA & Mark Swysen

Anthe Heyninck
Mei: bootcamp 'Open Culturele Data' (meemoo, Gent)
29.09: collegagroep van FARO (Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)
17.11: vormingsdag 'Axiell Collections' (M HKA)

Danny Kortleven
14.03-16.03: opleiding CPBW non-profit, ACV-Puls Antwerpen
02.05: bijscholing EHBO, Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)

Christine Lambrechts

2022: assistentie interne preventieadviseur, Mensura

02.05: opleiding EHBO, Rode Kruis Vlaanderen (Antwerpen)
17.11: vormingsdag 'Axiell Collections' (M HKA)

Lotte Ogiers

13.09-14.09: conferentie 'Linked Data and International Standards for Cultural Heritage' (KBR)

24.11: lezing *A Kind of 'Huh'*, onderzoeksproject over 'artist publications' van Middelheimmuseum en Archivolt (KASK, Antwerpen)

Argyri Platsa

04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Ilse Raps

Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

Gabriela Rib

Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

Ria Scheppers

Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

Björn Scherlippens

14.02, 14.03, 25.04, 09.05, 30.09, 11.12: werkgroep 'Thesaurus Opschonen', door Netwerk Adlib en Axiell Collections

31.03, 24.11: Adlib voorjaars- en najaarsbijeenkomsten 2022, netwerk Adlib en Axiell Collections

22.04, 18.11: workshops 'command line' (meemoo)

03.05: studiedag 'Art & Architecture Thesaurus' (FARO)

10.05: infosessie 'Digitaal Doelgericht Transformatoren' (Depart Cultuur, Jeugd en Media)

08.06: Gebruikersgroep 'Auteursrecht en Cultureel Erfgoed' (FARO)

21.06: infosessie 'Subsidies aanvragen binnen het nieuwe Cultureel-Erfgoeddecreet' (Dept Cultuur, Jeugd en Media)

29.06: infosessie 'Digitale Transformatie in de Cultureel-erfgoedsector' (Dept Cultuur, Jeugd en Media)

14.09-16.09: conferentie 'Reshaping the Collectible: Learning Through Change' (Tate Modern)

27.09: webinar 'Het Belang van Uitwisselbare Data voor de Cultuur- en Jeugdsector' (Dept Cultuur, Jeugd en Media)

29.09: studiedag 'Inhaalbeweging Digitale Collectiedata' (FARO)

17.11: vormingsdag 'Axiell Collections' (M HKA)

Ingrid Schildermans

Masterclasses gesprekstechnieken (FARO)

Anne-Claire Schmitz

04.10, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Reyadh Shakir

Taalscreening/taalcoaching Nederlands, organisatie I-diverso

Jan Stuyck

16.05: symposium 'Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policies', UA, CKV, M HKA, i.s.m.

Onderzoekscentrum voor Visuele Poëtica (Faculteit Letteren, UA)

02.06: 'Presentatie Onderzoek KB45', S.M.A.K. Gent, Onderzoeksgroep KB45 i.s.m. UGent

13.09: 'Persoonsarchieven', Liberas Gent, AHD-sectie VVBAD en Archiefpunt

14.09: 'Reshaping the Collectible: Learning through Change', Tate Modern, Londen (online)

17.11: studiedag 'Axiell Collections' (M HKA)

23.11: symposium 'Samenwerking tussen private verzamelaars en publieke culturele erfgoedorganisaties in Vlaanderen', onderzoek door UA i.o.v. het Dept Cultuur, Jeugd en Media (UA)

28.11: Masterclass 'Meerstemmigheid in het archief' (FARO)

Sarah Van Hapert

Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

Dieter Vankeirsbilck

29.08: voorbereiding traject leiderschapsontwikkeling, Key-consult

04.10, 18.11, 08.12: ontwikkelingstraject voor leidinggevend, Key-consult

Bo Van Mieghem

01.12: opleiding 'Kijkwijzer Museum in Motion', organisatie Bemiddeling M HKA & Mark Swysen

Roel Van Nunen

17.11: vormingsdag 'Axiell Collections' (M HKA)

Lutgarde Van Renterghem

01.12: opleiding 'Kijkwijzer Museum in Motion', organisatie Bemiddeling M HKA & Mark Swysen

Marjon Van Waelvelde

Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

28.04: opleiding 'De rol van HR bij evaluatiegesprekken', Institute for Business Development

29.08: voorbereiding traject leiderschapsontwikkeling, Key-consult

Lisa Verbeaten
Taalcoaching door groep Intro vzw

Ekaterina Vorontsova
10.02-13.06: taaltraining Nederlands (UA)

Joanna Zielińska
Maart: Curatorial Studies van KASK:
Vocabularies class
04.10, 08.12: ontwikkelingstraject voor
leidinggevend, Key-consult
09-13.11: CIMAM General Conference 2022,
54e editie (Palma de Mallorca)

FB @PinchukArtCentre

6 травня PinchukArtCentre та Музей сучасного мистецтва М ІКА в Антверпені представили проєкт «Уяви Україну», який складається з трьох частин і має на меті підтримку українського культурного фронту. Ініціатива створена спільно з Офісом Президента України, Центром образотворчих мистецтв Vozar та Європейським парламентом.

16 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden in dienst op 31 december 2022 verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA. Deze wordt vergeleken met de invulling van het personeelsbestand op 31 december 2021.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling Artistieke Presentatie, afdeling Publiekswerking, afdeling Museale Werking en afdeling Ondersteuning. Het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) vormt sedert 2019 een afzonderlijke entiteit binnen het M HKA, maar wordt opgevolgd vanuit de afdeling Museale Werking.

	Contract	2021	2022	Vershil
Algemeen directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Zakelijk directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat		3	3	0
Geassocieerd directeur*	onbepaalde duur	1	1	0
Senior curator	onbepaalde duur	2	2	0
Medewerker Presentatie	bepaalde duur	0,4	0,4	0
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Coördinator De Cinema	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker programmering	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Administratief medewerker De Cinema	onbepaalde duur	1	1	0
Projectionist	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Coördinator productie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker productie	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Werfleider	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Technicus	onbepaalde duur	3	3	0
Medewerker productie	bepaalde duur	0	1	+1
Projectmedewerker productie	bepaalde duur	0	0,5	+0,5
Totaal Artistieke Presentatie		15,8	17,3	+1,5
Afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking	onbepaalde duur	1	0	-1
Medewerker pers en editing	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,6	0,8	+0,2
Medewerker digitale communicatie	onbepaalde duur	1	1	1
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	2	3	+1
Medewerker reservaties	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach publiekszorg	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	3,05	3,05	0
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	4,5	4,5	0
Host	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal Publiekswerking		16,15	16,35	+0,2

Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking*	onbepaalde duur	1	1	0
Expert collectie	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1	1	0
Collectieregistrator	onbepaalde duur	1	1	0
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker contentmanagement	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Medewerker bibliotheek	onbepaalde duur	1,8	1,4	-0,4
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Teksteditor	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Documentalist	bepaalde duur	2,3	2,8	+0,5
Projectmedewerker beschrijvingsmodel hedendaagse kunst	bepaalde duur	0	0,5	+0,5

Centrum voor Kunstarchieven

Consulent archieven	onbepaalde duur	0,9	1,4	+0,5
Archivaris	onbepaalde duur	1	1	0
Archiefbeheerder	bepaalde duur	0,8	0,8	0
Onderzoeker Jef Verheyen	onbepaalde duur	0,6	0,6	0

Totaal Museale Werking

Medewerker IT	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker facility	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	3	3	0
Boekhouder	onbepaalde duur	3	2,8	-0,2
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	0	-1
Medewerker evenementen en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	0	-1
Medewerker HR	onbepaalde duur	1,9	1,8	-0,1

Totaal Ondersteuning

	2021	2022	Vershil
Totaal directie + directiesecretariaat	3	3	0
Totaal Artistieke Presentatie	15,8	17,3	+1,5
Totaal Publiekswerking	16,15	16,35	+0,2
Totaal Museale Werking	15,3	16,4	+1,1
Totaal Ondersteuning	13	10,7	-2,3
Totaal personeelsbestand			
In VTE	63,25	63,75	+0,5
Aantal	74	74	0

*Afdelingsverantwoordelijke Presentatie kreeg de benaming geassocieerd directeur.

17 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

17.1 WIJK-WERK-MEDEWERKERS— Aantal Wijk-werkers in 2022

0

Sinds 1 januari 2018 vervangt wijk-werken het vroegere PWA-stelsel. Via dit stelsel kunnen werkzoekenden met een gebrek aan recente werkervaring tijdelijk werkervaring opdoen in een laagdrempelige werkomgeving dicht bij huis.

De wijk-werker in het M HKA werd ingeschakeld voor de functie van host in het museum.

In 2021 ging de wijk-werker met pensioen. Hij werd niet vervangen.

17.2 JOBSTUDENTEN— Aantal studenten in 2022

51

— Aantal opgemaakte contracten in 2022

1.425

— Aantal werkuren / maand / functie in 2022

	jan	feb	maart	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Bediende balie M HKA	109,5	138,75	126,87	130	76,48	126	79	163,08	153,5	74,57	83,75	135,22	1.396,72
Bediende M HKAFE	28,48	13,25	62,88	34,27	82,55	77,61	135,77	143,57	92,92	78,75	47	24,25	821,3
Host	279,57	417,56	557,46	773,56	634,42	540,94	769,25	588,88	347,8	262,11	364,32	311,33	5.847,2
HR-ondersteuning				22	19,35		39,83	48	87,97	70,93	91,9	142,12	522,1
Medewerker events	91,79												91,79
Ondersteuning collectie								133,85	172,95				306,8
Medewerker bibliotheek	20,5		8,4	48,04			99,78	62,43	8,25			8	255,4
Medewerker CKV	95,69	72,25	114	48,13	32	19,86	23,93	175,15	7,93	79,22	71,08	68,56	807,8
Totaal	626	642	870	1.056	845	764	1.148	1.315	871	566	658	689	10.049

— Aantal dagen jobstudenten / functie in 2022

Functie	Totaal aantal dagen
Bediende balie M HKA	205
Bediende M HKAFE	112
Host	847
HR-ondersteuning	77
medewerker events	11
ondersteuning collectie	39
medewerker bibliotheek	32
medewerker CKV	102
Eindtotaal	1.425

17.3 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers of diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die ze nodig hebben om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al sinds enkele jaren, in samenwerking met het OCMW Antwerpen medewerkers onder dit statuut te werk.

— Aantal medewerkers onder statuut artikel 6o

1

— Frequentie van tewerkstelling

38u per week gedurende 5 maanden

— Functie

Host

17.4 VRIJWILLIGERS

— Aantal vrijwilligers in 2022

69

Frequentie inzet vrijwilligers:

Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

— Vrijwilligerstaken

Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA.

Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Bibliotheek

Het klasseren van artikels, invoeren van datagegevens in de computer, reorganisatie van het archief. Dit wordt gedaan door een vast en trouw team, dat niet meer weg te denken is uit de bibliotheekwerking.

— Frequentie: 10 keer per week

— Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon

— Aantal uur: 3 tot 7 uur

— Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 3

2. Evenementen

Er werd ook een beroep gedaan op vrijwilligers voor diverse evenementen met een verschillend takenpakket.

a. Grote opening

— Frequentie: 3 keer per jaar

— Frequentie inzet vrijwilliger: 2 keer per jaar

— Aantal uur: 6 uur

— Aantal vrijwilligers: 4

b. Host in de museumzalen

— Frequentie: 71 dagen op jaarbasis

— Frequentie inzet vrijwilliger: 1 à 2 keer per week

— Aantal uur: 7 uur

— Aantal vrijwilligers: 1

3. Panamarenkohuis

In het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat worden er rondleidingen gegeven. In 2022 waren er dit 40. De vrijwilliger staat in voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf en fungeert als ondersteuning voor de gids mocht dit nodig zijn.

- Frequentie: 40 keer per jaar
- Aantal uur: 1,5 uur per rondleiding
- Aantal vrijwilligers: 8

18 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvenclub van het M HKA werd opgericht in de jaren 1993-1994 vanuit de betrachting de bedrijfsleiders en managers enerzijds en de kunstenaars en het museum anderzijds gemakkelijker met elkaar in contact te brengen. Er werd vanuit gegaan dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze, door het organiseren van gerichte manifestaties, kan aangescherpt worden. De formule van de Bedrijvenclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met de hedendaagse kunst, met collega-zakenmensen tot een dialoog en dynamiek kan komen, waarbij het artistieke een stimulans is. Aan haar leden biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst, een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering, een ontmoetingsplaats en een forum tot kennismaking met collega's uit de zakenwereld.

De Bedrijvenclub stond tussen 2018-2021 op non-actief, deze periode gaf de mogelijkheid om de visie, de lidmaatschap-formules en de interne werking te herbekijken. M HKA werkte in 2020 een plan uit om de Bedrijvenclub in 2021 opnieuw op te starten. Omwille van de coronapandemie werd dit uitgesteld. Er werden een aantal nieuwe leden aangetrokken. In 2022 werd er actiever ingezet op prospectie en ledenbinding.

De werking binnen het M HKA wordt verzekerd door een groep bestaande uit dhr. Herman De Bode, voorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, mevr. Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, dhr. Ernest Van Buynder, voorzitter van de raad van bestuur van de Vrienden van het M HKA, en dhr. Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur van het M HKA. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

18.1 ACTIVITEITEN

De oud-leden en leden van de Bedrijvenclub blijven uitnodigingen voor de openingen van de grote tentoonstellingen van M HKA ontvangen. Daarnaast worden ze ondersteund vanuit het M HKA voor persoonlijke bezoeken en op maat aangevraagde evenementen.

18.2 LEDENAANTAL

In 2022 werd de focus gelegd op het verder uitwerken van een structureel plan voor de ontwikkeling van de bedrijvenclub en de prospectie voor de ledenwerving in de toekomst. Volgende bedrijven bleven in 2022 lid van de bedrijvenclub:

- Eeckman Art & Insurance: € 2.500 incl. BTW
- Mensura: € 2.500 excl. BTW

We konden in 2022 rekenen op sponsoring in natura.

- SPONSORING IN NATURA
Aantal: 2
De Olifant en Duvel Moortgat

De Olifant

In 2022 liep de overeenkomst met De Olifant verder.
De Olifant sponsort verf.

Duvel Moortgat

In 2022 liep de tienjarige overeenkomst met Duvel Moortgat verder. Dit vertaalde zich in een jaarlijkse korting van € 1.000 op aankoop van dranken voor het M HKAFE (€ 10.000 voor 10 jaar).

18.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Er zijn bedrijven die specifieke tentoonstellingen of projecten steunen, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA op een secundaire plaats komt. Dit geldt voor de duurzame samenwerking tussen het M HKA en **Allen & Overy LLP**. In 2022 ging deze samenwerking verder. Het bedrijf ondersteunt het M HKA met € 10.000 per jaar, in ruil voor een returnpakket gebaseerd op bruikleen en evenementen.

18.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgestart vanuit de bedoeling om verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen.

De M HKArt Circle is een select gezelschap van kunstliefhebbers en kunstverzamelaars. Het aantal leden is beperkt en het lidmaatschap is enkel op uitnodiging.

Minstens driemaal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder ten minste een buitenlandse reis. Unieke kunstontmoetingen staan centraal en er worden uitzonderlijke contacten gelegd met inspirerende mensen op prestigieuze locaties. De leden komen in nauw contact met hedendaagse kunst en kunstenaars in binnen- en buitenland. Daarnaast biedt dit gezelschap ook de gelegenheid om ideeën uit te wisselen, passie voor kunst te delen, unieke collecties te ontdekken, netwerk uit te breiden, potentiële samenwerkingen vorm te geven of contacten te leggen. De M HKArt Circle heeft een uitermate participatief karakter. De leden hebben inspraak in de komende activiteiten en de koers die de groep zal volgen. De inbreng van de leden kan inspirerend werken voor de ontwikkeling van de visie rond Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich initieel op een beperkt gezelschap, met een jaarpremie van € 2.500, met in ruil daarvoor de mogelijkheid tot deelname aan drie exclusieve evenementen.

Deze morele en financiële steun zorgt ervoor dat het M HKA zijn missie als museum verder kan uitbouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum. De uitstraling die de instelling daardoor krijgt, maakt het mogelijk om educatieve projecten uit te bouwen, bijzondere kunstaankopen te realiseren, onderzoekstrajecten op te zetten, fragiele kunstwerken optimaal te restaureren.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit mevrouw Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA) en Sarah van Hapert (medewerker Relatiebeheer en Fondsenwerving). Deze groep wil de werking van de M HKArt Circle verder activeren en optimaliseren.

In 2022 telde de M HKArt Circle 33 betalende leden. Dit is een stijging ten opzichte van 2021, waarbij er 31 betalende duo's waren. Het is de bedoeling dat deze groep zich in de toekomst nog verder uitbreidt.

ACTIVITEITEN

- 19.02.2022
Daguitstap: bezoek aan galerie Ballon Rouge en galerie Dépendance, en de privécollectie Marc Van Hende (Brussel)
- 24.02.2022
Bezoek aan de tentoonstelling *Anthea Hamilton – Mash Up* in het M HKA
- 27.03.2022
Bezoek aan modeontwerpster Anna Heylen (lid M HKArt Circle) en presentatie Bart De Baere over project Oekraïne (Nijlen)
- 28.04.2022
Daguitstap Art Brussels, bezoek aan privécollecties Emilie De Pauw en Fondation Thalie (Brussel)
- 21.05.2022
Daguitstap Art Rotterdam en bezoek aan privécollectie Alexander Ramselaar, en Huidenclub & atelier Van Lieshout (Rotterdam)
- 25.06.2022
Bezoeken: atelier Werner Mannaers, privécollectie Wim Wauman, M HKA tentoonstelling *Lenin was een paddenstoel*, vernissage Sofie Van de Velde & Plus One Gallery (Antwerpen)
- 30.06.2022
Bezoek aan Bank Delen & collectie (Antwerpen)
- 04.09.2022
André Carez (Antwerpen)
- 27.10.2022
Bezoek tentoonstelling *Museum in beweging* in het M HKA en aansluitend diner Table Dance
- 10.12.2022
Bezoek privécollectie Emmy Tob (Antwerpen)
- 15.12.2022
Bezoek KMSKA en aansluitend diner in restaurant Madonna (Antwerpen)
- 17.12.2022
Bezoek Art Antwerp (Antwerpen)

KUNSTREIZEN

- 16–18.09.2022
Den Haag
- 01–04.12.2022
Berlijn

19 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt de mogelijkheid aan bedrijven, organisaties en particulieren om (private) nocturnes, evenementen en workshops in te richten, binnen en buiten de normale openingstijden van het museum.

Een nocturne omvat een (geleid) museumbezoek met gebruik van de inkomhal en balie voor ontvangst van de genodigden en mogelijkheid tot het aanbieden van een receptie en/of catering.

Beschikbare museumruimtes en het M HKAFE met aanpalende dakterrassen kunnen worden afgehuurd voor het organiseren van een brede waaier aan evenementen, gaande van colloquia, workshops, personeelsdagen tot diners en dansfeesten. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten. Daarnaast worden er steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

Omwille van de covid-19-pandemie en de opstartende evenementensector was de zaalverhuur van M HKA in 2022 nog beperkt.

—	Verhuur accommodatie in 2016:	€ 40.268,11
—	Verhuur accommodatie in 2017:	€ 58.002,29
—	Verhuur accommodatie in 2018:	€ 59.624,77
—	Verhuur accommodatie in 2019:	€ 56.230,69
—	Verhuur accommodatie in 2020:	€ 6.466,16 (covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2021:	€ 8.970,45 (covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2022:	€ 13.684,00

20 Vrienden van het M HKA vzw

De raad van bestuur kwam in 2022 viermaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 22 februari, 31 mei, 27 september en 29 november 2022.

De Algemene Vergadering vond plaats op 31 mei 2022.

ACTIVITEITEN

Voor de leden van de Vrienden van het M HKA werden onderstaande activiteiten georganiseerd.

Donderdag 27 januari 2022 om 19u

Galeriebezoek Otty Park en Base Alpha, op het Laar in Borgerhout.

Zeer geslaagd bezoek, gastvrij ontvangen door beide galleries.

Er is een werk aangekocht van kunstnares Maika Garnica, en dit wordt geschonken aan het M HKA.

Fijn te zien dat er meer vrouwelijke kunstenaressen vertegenwoordigd zijn in de galerijen.

Deelnemers: 16 personen

Zondag 27 februari 2022

Tentoonstellingsbezoek *Anthea Hamilton* in het M HKA.

Positief bezoek.

Deelnemers: 52 personen

Zaterdag 12 maart 2022 om 14u

Tentoonstellingsbezoek *Richard Long* in Museum M in Leuven.

Positief bezoek.

Deelnemers: 24 personen

Zondag 27 maart 2022 om 11u

Tentoonstellingsbezoek *Nadia Naveau* in de Warande in Turnhout.

Positief bezoek, in aanwezigheid van de kunstnares.

Deelnemers: 20 personen

Zondag 10 april 2022 om 11u

Atelierbezoek Werner Mannaers in Antwerpen.

Positief bezoek. De aanwezige ARTLovers ontvingen het boek, gesignd door de kunstenaar.

Deelnemers: 31 personen

Zaterdag 7 mei 2022 om 11u

Bezoek aan Campo&Campo.

Positief bezoek, met een receptie en ontvangst van de catalogus.

Deelnemers: 26 personen

Donderdag 19 mei 2022 om 20u

Herman Tob lezing over Kurt Lewy, Universiteit Antwerpen.

Positieve activiteit, goede lezing, fijne receptie.

Deelnemers: 6 personen

Zaterdag 21 mei 2022 om 14u

Boekvoorstelling van Veerle Dupont, Universiteit Antwerpen.

Positieve activiteit, met gezellige receptie.

Aantal deelnemers: 27 personen

Zaterdag 28 mei 2022 om 11u

Bezoek met ontbijt aan BALLROOM PROJECT, BorGerHub Antwerpen.

Positief bezoek, interessante rondleiding door de curator.

Aantal deelnemers: 27 personen

Zondag 12 juni 2022 om 11u

Bezoek aan de tentoonstelling *Lenin was een paddenstoel* in het M HKA en drink op het dakterras.

Aantal deelnemers: 64 personen

Donderdag 30 juni 2022 om 18u30

Rondleiding en drink op het dakterras M HKA, als afterwork-concept (nadruk op youngsters).

Aantal deelnemers: 23 personen

Zaterdag 6 augustus 2022 om 11u

Bezoek aan de tentoonstelling Fred Bervoets in Museum De Reede.

Aantal deelnemers: 17 personen

Woensdag 21 september 2022 om 19u

Bezoek bij Atelier FAAR (kunstenaarscollectief) in Deurne.

Aantal deelnemers: 40 personen

Zondag 25 september 2022 om 11u

Bezoek aan de tentoonstelling 'Museum in Beweging' in het M HKA.

Aantal deelnemers: 47 personen

9 oktober 2022

Bezoek tentoonstelling De Warande en atelierbezoek Fik van Gestel.

Aantal deelnemers: 17 personen

17 november 2022

Bezoek FIBAC en aan de tentoonstelling *Jozef Peeters*.

Aantal deelnemers: 20 personen

22 november 2022

Filmvertoning *Werk Ohne Autor* in De Cinema in De Studio.

Aantal deelnemers: 32 personen

20 december 2022

Rebirthday-lezing.

Aantal deelnemers: 84 personen

Al deze activiteiten zijn succesvol verlopen.

LEDENAANTAL

Het ledenaantal kende in 2022 een lichte stijging, dankzij het ruime aanbod aan culturele activiteiten.

SCHENKINGEN AAN HET M HKA

De collectiewerking van M HKA wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen.

De volgende schenkingen zullen in 2023 goedgekeurd worden door de raad van bestuur van M HKA:

- Paul Ibou
Quadri Sculpture Red-Blue, 1974, schilderij
- Paul Ibou
Balans Up & Down, 1980, maquette
- Maika Garnica
H3, 2022, potlood en aquarel op papier, 25 x 18.8 cm

De boeken die werden geschonken door de Vrienden van het M HKA worden geregistreerd in Adlib.

21 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

21.1 SITUERING

Reeds een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan 'dienstverlenende rol' ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning in 2019 kon starten.

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. Ze worden echter her en der bewaard en zijn vaak niet of gedeeltelijk ontsloten. Het is onder meer daarom noodzakelijk dat er afzonderlijke aandacht komt voor behoud, beheer en structurering van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Om dit veld goed te bedienen wil het CKV een gedistribueerd model hanteren, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

Kortom, omwille van de hoge nood aan een integraal veldbeeld, aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken, valoriseren en activeren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en aan kaders buiten Vlaanderen, ontstond er een Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen in de schoot van het M HKA.

Het Centrum richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galleries, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ...

Dienstverlening alsook resultaatgebonden trajecten staan centraal in de werkzaamheden van het CKV.

De consultant Archieven en Estates Elise Gacoms verliet CKV in januari 2022; na een selectieprocedure in het voorjaar begon de nieuwe consultant Nele Luyts op 1 augustus.

21.2 VELDKAART

21.2.1 Index

Sinds 2019 werkt CKV aan een longlist/index van hedendaagse kunstenaars (1), kunstinstellingen, kunstorganisaties, stichtingen of estates (2), galleries (3) en reflectieve actoren (4).

De lijst (taxonomie) met kunstenaars bestaat uit ruim 1000 namen, die van reflectieve actoren zoals kunstcritici uit 500 namen. In 2022 werd ingezet op de uitbreiding van de index van galleries, mede dankzij de inzet van een jobstudent. Gegevens – indien voorhanden – die worden opgenomen zijn: naam kunstenaar of organisatie, woon- of vestigingsplaats, geboortedatum of oprichtingsdatum, datum overlijden of datum van opheffing, link naar website, link naar persoons- of andere fiche op Ensembles.org en/of RKD Nederland. Deze lijst werd in 2022 aangevuld en geactualiseerd.

Deze lijst biedt de mogelijkheid om pro-actieve acties uit te werken.

21.2.2 Aanmeldformulier

Een manier om verdere gegevens te verzamelen die bijdragen tot de vorming van een veldkaart is het aanmeldformulier. Via dit online formulier, ontwikkeld in 2020, kan eenieder het archief aanmelden van een kunstenaar, een kunstprofessional of een organisatie. Dit kan zowel het eigen archief zijn als het archief van iemand anders.

Deze informatie wordt opgenomen in de reeds vermelde index van CKV.

In het formulier, dat bestaat uit vijf aparte onderdelen, wordt gevraagd naar:

- contactgegevens van de persoon of de organisatie die het archief heeft gevormd;
- structuur en inhoud van het archief (soort documenten of objecten);
- fysieke bewaring (omstandigheden van de bewaarplaats, verpakkingsmateriaal).

Het merendeel van de antwoorden kunnen gegeven worden via een meerkeuzelijst.

Het aanmeldformulier is toegankelijk via de CKV website, en wordt doorheen het jaar herhaaldelijk onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief en social media.

Dit formulier draagt tevens bij tot de dienstverlening: volgend op een aanmelding neemt CKV contact op met de betrokkene(n) om in een gesprek te peilen naar mogelijke vragen omtrent het archief.

In mei 2022 ontving CKV zes aanmeldingen, met name van kunstenaars Bert Lezy, Eliane Scheepers, Luc Van Eycken, Ludo Giels en Peter Weidenbaum, alsook galerie De Vos (Catharina De Vos, Aalst).

21.2.3 Archiefpunt

CKV maakte in 2022, net als in voorgaande jaren, telkens een archiefbeschrijving bij bijvoorbeeld een plaatsbezoek, traject, ... Deze beschrijvingen werden verder geactualiseerd en aangevuld binnen het sjabloon archiefbeschrijving van Archiefpunt (vroeger: Archiefbank Vlaanderen). Archiefpunt werkt momenteel aan een nieuwe webomgeving, daardoor worden deze archiefbeschrijvingen pas later ingevoerd en zichtbaar gemaakt (2023).

21.3 EXPERTISEDELING & KENNISOPBOUW

Het CKV deelt expertise op het vlak van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het neemt daartoe diverse initiatieven zoals het ontwikkelen van *best practices* en methodologieën op basis van voorbeeldtrajecten met een resultaatsverbintenis, vaak in samenwerking met externe partners. Deze kennis en expertise wordt gedeeld met de brede sector via de dienstverlening (zie 21.4), netwerking en samenwerkingen (zie 21.5) en mede ter beschikking gesteld via communicatie, de website in het bijzonder (zie 21.6). Daarnaast stelt CKV ook expertise ter beschikking bij het beantwoorden van onderzoeksvragen door onderzoekers, studenten en geïnteresseerden.

21.3.1 Voorbeeldtrajecten

Deze trajecten hebben betrekking op kunstenaarsarchieven (levende actor), archieven beheerd door een estate of erven (wijlen actor); de archieven bevinden zich in privaat bezit (extern), of zijn ondergebracht bij het M HKA (intern).

De opdeling in vier categorieën of types van de trajecten werd behouden: basisinventarisatie, diepte-inventarisatie, digitale oeuvrecatalogus en experimenteel traject. De trajecten rond een aantal archieven werden in 2022 gecontinueerd.

21.3.1.1 Digitale oeuverecatalogus

Het pilootproject over de Belgische schilder Jef Verheyen (1932-1984) is één van deze voorbeeldtrajecten die focust op de ontwikkeling van een **digitale oeuverecatalogus**. CKV werkt hiervoor samen met het Jef Verheyen Archief om de ontsluiting van het oeuvre en het archiefmateriaal van de kunstenaar aan de hand van M HKA's Ensembles databank voor te bereiden. Annelien De Troij legt zich toe op dit traject.

Het onderzoeksproject werd in 2019 aangevat als een meerjarig traject en bestaat uit drie grote fases.

In de eerste fase (2019-2020) stond het opmaken van een basisinventarisatie van het oeuvre centraal. Concreet betekent dit dat er voor meer dan 800 kunstwerken een registratie in Ensembles gebeurde aan de hand van basiscriteria zoals jaartal, materiaal, afmetingen, inscripties, herkomst, tentoonstellingen, publicaties en foto's. Door de aard van het werk van Verheyen werd deze digitale inventaris opgedeeld in categorieën die te maken hebben met medium (doek, papier, keramiek, sculptuur), periodisering (gaande van jaren 1950 tot 1980), collecties (publiek, privaat) of ontstaansgeschiedenis (samenwerkingen, werken gedeeld met andere kunstenaars of auteurs). De registratie van de werken gebeurde op basis van archiefdocumenten uit eerste hand (zoals lijsten en notities geschreven door de kunstenaar zelf), maar ook tentoonstellingscatalogi, monografieën, publieke collecties en veilingberichten vormden het fundament voor een database.

De tweede fase (2021-2022) had als voornaamste doel de digitalisering, invoer en beschrijving van alle archiefmateriaal. Zo werd de databank reeds verrijkt met meer dan duizend archiefstukken die de kunstenaar naliet. Deze werden eerst gesorteerd, geordend, geschoond en zuurvrij verpakt. Archiefstukken werden vervolgens professioneel gescand, ingevoerd in de bestaande database, en stuk voor stuk beschreven. Ook hier werd er gebruik gemaakt van categorieën om de hoeveelheid te kunnen structureren. De voornaamste reeksen zijn notitie- en schetsboekjes, manuscripten van zijn theoretische essays zoals *Essentialisme*, (reis)agenda's, correspondentie, foto's, literair archief, maquettes van tentoonstellingen en publicaties, teksten over Verheyen, pers, affiches, publicaties en officiële administratie.

Na de archiefverwerking werd in 2022 de derde fase aangevat van het project. Deze dient om het werk van Verheyen in een breder historisch kader te plaatsen. Die context ontstaat door de duiding van de verschillende trajecten die de kunstenaar tijdens zijn carrière aflegde, zoals de focus op keramiek, zijn verblijf in Milaan, zijn manifest *Pour une peinture non plastique*, de oprichting van de Nieuwe Vlaamse School, zijn rol als curator bij de organisatie van het in-situ project Integratie 64. Door gebruik te maken van de databank is het mogelijk om belangrijke thema's en kantelpunten uit het leven en werk van de kunstenaar aan elkaar te koppelen. Op die manier kan men veel gemakkelijker focussen op bepaalde deelaspecten, fases, tentoonstellingen, samenwerkingsverbanden of kunstenaarsbewegingen die deel uitmaken van Verheyens artistieke universum, geplaatst in de context van die tijd.

Hieronder worden aan de hand van enkele voorbeelden bepaalde eigenheden geïllustreerd die in 2022 naar voren kwamen tijdens dit tweeledige project:

— Dialogoog

Uit het project van Jef Verheyen leren we de voordelen van de dialoog tussen oeuvre en archief. Door de beschrijving en ontcijfering werd het archiefmateriaal opnieuw in verband gebracht met kunstwerken, tentoonstellingen, thema's, verkopen, reizen, netwerken en samenwerkingen met musea, galleries of andere kunstenaars. Veel van de brieven en losse nota's bieden inzicht in de esthetica en filosofie van Verheyen, en zo vormt de reconstructie van het archief de basis voor vragen van

externe onderzoekers, curatoren, verzamelaars. Tentoonstellingen worden zo bijvoorbeeld gereconstrueerd, niet alleen door een juist zicht op de aanwezige werken, maar ook aan de hand van alle voorbereidende notities, correspondenties, foto's en publicaties.

De Ensembles databank wordt met andere woorden als tool gebruikt om het archief en het oeuvre te verbinden, te laten herleven. De databank maakt het mogelijk om een heldere structuur op te bouwen van verschillende clusters die onderling ook gelinkt kunnen worden. Deze clusters of 'ensembles' zijn flexibel van inhoud en kunnen gaan om kunstwerken, documenten, foto's, maar ook projecten, tentoonstellingen en evenementen.

— Dynamisch gegeven

Mede door de zichtbaarheid van dit onderzoek worden regelmatig onbekend archiefmateriaal of verloren werken gesignaleerd. Het oeuvre-overzicht van Jef Verheyen is dan ook veeleer een *work in progress* met een dynamisch karakter en geen afgesloten oeuvrecatalogus. Eigenaars van een werk of archiefmateriaal kunnen zich aanmelden door het invullen van een formulier op de website. Ook via andere kanalen kunnen er sporadisch nieuwe werken opduiken, alsook via nieuw archiefmateriaal dat naar boven komt. Deze open werkwijze is gunstig om het veel voorkomende euvel te verhelpen dat er kort na publicatie van een papieren oeuvrecatalogus nieuwe informatie uitkomt dat niet werd opgenomen in het overzicht van het oeuvre. Dit is kenmerkend voor elk oeuvre dat van eigenaar is veranderd en niet meer in bezit is van de kunstenaar zelf, van de erfgenamen of van de eerste eigenaars.

— Privé versus publiek

Bij de ontsluiting van het Jef Verheyen Archief in Ensembles wordt gewerkt met verschillende lees- en schrijfrechten, en een gedeeltelijke ontsluiting. Elke vorm van informatie kan publiek zichtbaar, deels zichtbaar of onzichtbaar gemaakt worden. Dat biedt het voordeel om archiefstukken met betrekking tot de persoonlijke levenssfeer te ontsluiten, maar niet publiek zichtbaar te stellen. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor gegevens die te maken hebben met herkomst of provenance. De verschillende lees- en schrijfrechten worden in onderling overleg met de nalatenschap van Jef Verheyen bepaald, in dit geval het Jef Verheyen Archief. Doel is om tot een publieke digitale databank te komen, waarbij geselecteerde informatie standaard publiek beschikbaar wordt, en andere informatie via de beheerder van het archief kan worden opgevraagd, bijvoorbeeld door onderzoekers.

— Paraferalia

Naast de eerder vermelde gebruikelijke stukken in het archief bevinden zich in het Jef Verheyen Archief ook de persoonlijke bibliotheek en diverse paraferalia. Voorbeelden zijn de bewaarde objecten uit de verschillende ateliers, of de verzameling artefacten gekregen van bevriende kunstenaars, vaak gemerkt met persoonlijke dedicaties. De kunstenaar liet ook een *liber amicorum* of 'vriendenboek' na, een waardevol document dat de artistieke en literaire kring van een kunstenaar in één oogopslag blootlegt. Het oeuvre van Verheyen kent tevens nichewerken zoals samenwerkingen met andere kunstenaars, schrijvers of vrienden. Deze verwezenlijkingen uit de 'periferie' vervolledigen de gangbare kunsthistorische perceptie van Jef Verheyen.

Op 16 februari brachten de collega's van CKV een bezoek aan het Jef Verheyen Archief in Mechelen. Op 14 maart werd het project in Amsterdam voorgesteld door Bart De Baere aan Rein Wolfs, artistiek directeur Stedelijk. Van mei tot en met augustus 2022 werd het project mee gevolgd door stagiaire Eva Vervacke, student Kunstwetenschappen aan de Universiteit Gent met major Beeldende Kunst & Architectuur. Eva zorgde voor ondersteuning in de voorbereiding van verder onderzoek en ontsluiting van het oeuvre en archief van Jef Verheyen.

Ook in 2022 werd er beroep gedaan op de expertise rond Jef Verheyen en werd er opzoekingswerk verricht voor academici, studenten, verzamelaars, instellingen en verschillende veilinghuizen in binnen- en buitenland.

21.3.1.2 Experimenteel Traject

In navolging van het pilootproject met Otobong Nkanga (2020) werd een breder onderzoek gestart naar de manieren waarop een culturele instelling zoals een museum of een archiefinstelling performancekunst kan archiveren, daarvoor werd het M HKA als casus genomen. Vertrekkende vanuit M HKA's zoektocht naar de (verdere) transformatie in een 'constituent museum', werd bekeken hoe het centraal stellen van relaties binnen de instelling ook mogelijkheden biedt om performancekunst structureel in de collectie te integreren, op een manier waarbij de poëtica van de werken zelf gerespecteerd worden. Daartoe werden uitdagingen in kaart gebracht die een museum zoals het M HKA ervaart in het zorg dragen voor performances, op welke manier performance aanwezig is in de collectie, en welke verschillende archief-methodologieën er gebruikt worden. Deze kennisopbouw vormt de basis voor expertisedeling rond dit thema in de toekomst. In 2021 werd hiervoor projectmedewerker Lotte Bode geëngageerd.

Dit traject werd afgerond in het voorjaar van 2022; het onderzoek verliep in samenwerking met prof. dr. Timmy De Laet, docent Theater- en Danswetenschap aan de Universiteit Antwerpen en het Onderzoekscentrum Visuele Poëtica.

Lotte Bode bracht afgelopen jaar haar bevindingen uit haar onderzoek naar de archivering van performancekunst binnen een museale context samen in enkele publicaties en ze organiseerde een druk bijgewoond internationaal symposium rond het archiveren van performancekunst in samenwerking met de Universiteit Antwerpen.

Publicaties

Nkanga brengt het archief in verband met lucht, en dat alleen al is bijzonder ongebruikelijk. Samen met professor Timmy De Laet (UAntwerpen) onderzocht Lotte Bode wat de esthetische en sociaal-politieke implicaties zijn van het archief als ademend gegeven. Hun artikel verscheen in *Performance Research* Volume 26, Issue 7 'On Air' in juni 2022. Ook afgelopen jaar verscheen in de e-publicatie *Performing Collections*, samengesteld door Joanna Zielińska, de uitgebreide bijdrage *Archiving Live Performance Art: The Case of Otobong Nkanga* van Lotte Bode. Tot slot verscheen in 2022 bij L'Internationale de publicatie *Stories and Threads: Perspectives on Art Archives*, samengesteld door Sara Buraya Boned, Jennifer Fitzgibbon en Sezin Romi met daarin een bijdrage van Lotte Bode.

Symposium: Archiving Performance: Between Artistic Poetics and Institutional Policy

Meer dan ooit openen musea voor hedendaagse kunst hun deuren voor live performances, niet alleen in hun tentoonstellingen maar ook in hun eigen collecties. Sinds de jaren 1990 groeit het besef dat instellingen lang geen oog hebben gehad voor performancekunst, waardoor hun collecties grote hiaten bevatten. In het symposium gingen internationaal gerenommeerde kunstenaars, curatoren, archivariissen en academici in gesprek.

'The practice of collecting is a way of writing history, so if we are missing important [performance] practices we are actually writing a different kind of history,' stelt Joanna Zielińska, senior curator bij M HKA. Volgens haar brengt performancekunst nieuwe kwaliteiten binnen in instellingen omdat ze focust op relaties, verbeelding, emoties en ervaringen, en laat ze ons toe om na te denken over basisconcepten als: Wat is een object? Wat is een kunstwerk?

Wie is het publiek en welke rol vervult het? Kortom, performance is onmisbaar in onze museale collecties.

Uit het symposium bleek alleszins dat er een veelheid aan methodes is om deze performances een plek in de collectie te geven.

Performance bestaat voor een groot deel uit belichaamde kennis, en net dat is zo moeilijk te documenteren. Een methode die daar enigszins aandacht voor heeft, is het kunstenaarsinterview. Die methode gebruiken bijvoorbeeld Chantal Kleinmeulman en haar collega's van het Van Abbemuseum in Eindhoven, zo bleek uit het panelgesprek over 'The Poetics of the Archive'. Kunstenaar Otobong Nkanga wees erop dat vele kunstenaars doorheen hun carrière veranderen van mentaliteit en hun gedachtes bijstellen, waardoor er in principe meerdere kunstenaarsinterviews doorheen de tijd nodig zouden zijn om die evolutie te vatten. Deze opmerking sluit aan bij de manier waarop zij naar het archief kijkt: als een ademend gegeven, dat zuurstof nodig heeft en blijft evolueren doorheen de tijd.

Een tweede en populaire methode om performance te documenteren, is het protocol: een script dat bepaalde acties en handelingen van de performance voorschrijft, maar tegelijk ruimte laat voor verandering of eigen invulling. In het panelgesprek over 'The Poetics of Acquiring Performance' vertelde kunstenaar Katya Ev over de uitdagingen die ze ervaart bij het opstellen van een protocol en een archief voor haar performance *Augenmusik* (2016). Het werk is site-specifiek en gaat gepaard met attributen, foto's of andere performances die gerelateerd zijn aan het werk maar ook op zich een afzonderlijke artistieke status hebben. Louise Lawson, conservator van time-based media in Tate in het Verenigd Koninkrijk, gaf dan weer een uiteenzetting over de strategie die ze ontwikkelde samen met haar team om performance-based art te conserveren en te documenteren. Elke performance die Tate aankoopt, wordt nadien gere-enact. Met verschillende *documentation tools* brengen Lawson en haar team in kaart welke aspecten van een performance veranderlijk zijn en welke niet, binnen de parameters van het kunstwerk.

Belichaamde kennis doorgeven van het ene lichaam aan het andere, is veel gangbaarder in de dans dan in de performancekunst. In het derde en laatste panelgesprek over 'The Artist's Archive as a Collective Endeavour' vroegen choreograaf Seppe Baeyens en dramaturg Martha Balthazar zich af hoe hun gedeelde choreografische praktijk zich kan verhouden tot het institutionele archief, met de bijkomende uitdaging dat hun werk zich veel meer richt op processen dan op een eindproduct.

In het slotwoord stelt Timmy De Laet, professor theater en dans aan de Universiteit Antwerpen, vast dat hoewel dans en performancekunst een heel andere geschiedenis hebben als het gaat over archivering, er een grote nood blijkt om verder te kijken dan de traditionele media en om werkwijzen tussen verschillende artistieke disciplines uit te wisselen.

Bart De Baere, algemeen en artistiek directeur van het M HKA, benadrukte de rol van het museum als publieke ruimte, ook professor De Laet sloot zich daarbij aan. We verzamelen performancekunst niet zomaar, aldus De Laet, maar wel omdat we het gebaar dat performancekunst maakt willen verlengen. Dat gebaar kan een esthetisch of experimenteel gebaar zijn, maar is heel vaak ook politiek of sociaal relevant. 'If we want the museum to be part of the public domain, then we should also ask: what function does it need to fulfil?' aldus De Laet. 'Is it only then about presenting and collecting art objects or is it also about collecting the knowledges or experiences that people can gather from interacting with these objects?' Performancekunst archiveren betekent voornamelijk dat we ervoor zorgen dat opgebouwde kennis niet verloren gaat, maar gedeeld kan worden met anderen.

Beeldmateriaal zoals video opnames en foto's van deze geslaagde bijeenkomst werden ter beschikking gesteld op de website van CKV.

21.3.2 Estates

Met het oog op een adequate dienstverlening inzake archiefzorg bij nalatenschappen en estates en mede in het licht van een acute nood uit het veld van de Beeldende Kunst aan kennis en expertise hieromtrent, zette CKV (Nele Luyts) in op de ontwikkeling van een methodologie archiefzorg specifiek voor deze actoren. Naast een uitgebreide internationale *desk research* (2021) legde CKV zich afgelopen najaar toe op een brede mapping van estates in Vlaanderen en Brussel.

Een uitgebreide bibliografie is opgenomen in de methodologie archiefzorg nalatenschappen en estates. In 2022 breidde CKV voorgaand bronnenonderzoek uit, of actualiseerde dit, bijvoorbeeld met het herwerkte handboek *Career Documentation for the Visual Artist* uitgebracht door The Joan Mitchell Foundation (VS), verschenen najaar 2022. Dit handboek maakt deel uit van het Creating a Living Legacy (CALL)-traject, dat kunstenaars ondersteunt bij hun inspanningen om hun levenswerk te catalogiseren, beheren en bewaren.

In Vlaanderen en Brussel zijn er tal van verschillende estates met een succesvolle werking, zij beschikken over veel ervaring, kennis en expertise en kunnen zonder meer als inspiratie dienen of als *best practice* fungeren voor de op te stellen methodologie. Aan de hand van een vast set algemene vragen (SWOT-analyse) met betrekking tot bijvoorbeeld samenwerkingsmodellen, ontsluitingsstrategieën, praktische uitdagingen, quick wins, ... verzamelt CKV deze expertise inzake archiefzorg bij de diverse organisaties. Hiervoor werden al diverse plaatsbezoeken afgelegd.

- 15.09.2022
Plaatsbezoek Foundation Veerle Rooms, Antwerpen
- 05.10.2022
Plaatsbezoek Stichting Jenny en Luc Peire, Knokke
- 18.10.2022
Plaatsbezoek Stichting José Vermeersch, Lendelede
- 26.10.2022
Plaatsbezoek Estate Jan Dries, Zoersel
- 07.11.2022
Plaatsbezoek Kunstkring Jacques Gorus, Antwerpen
- 09.11.2022
Plaatsbezoek Fondation Folon, Terhulpen
- 09.11.2022
Plaatsbezoek Stichting Guy Van de Bulcke, Antwerpen
- 10.11.2022
Kennismakingsgesprek Philippe Vandenberg Foundation, Brussel (online)
- 16.11.2022
Plaatsbezoek Fondation Chantal Akerman, Brussel
- 24.11.2022
Plaatsbezoek Stichting Jules De Bruycker, Gent
- 25.11.2022
Plaatsbezoek Transfo 2340 – Nalatenschap Jan Vaerten, Beerse
- 29.11.2022
Plaatsbezoek Thérèse Dumont – Nalatenschap Urbain Mulkers, Herk-de-Stad

Vanuit het veld krijgt CKV ook diverse vragen rond het oprichten van een estate en het ondernemen van allerlei stappen rond het behouden, beheren en bewaren van een nalatenschap. Hiervoor gaan we in gesprek met de kunstenaar

of belanghebbenden om de verschillende mogelijkheden te bekijken en kennis te maken met de nalatenschap. Enkele voorbeelden:

- 08.02.2022
Kennismakingsgesprek erfgenamen Toon Saelens (online)
Vragen in verband nalatenschap van Belgische kunstenaar Toon Saelens rond beheer, zichtbaarheid en toegankelijkheid van het archief en oeuvre en het documenteren van het voormalige atelier van de kunstenaar.
- 08.04.2022
Plaatsbezoek Thé van Bergen, Antwerpen
Gesprek in verband vragen rond het oprichten van een estate en welke mogelijkheden er zijn om een nalatenschap duurzaam te bewaren, met focus op het waarborgen van het oeuvre van de kunstenaar in de toekomst.
- 25.04.2022
Gesprek nalatenschap Erwin Plönes, Ute Wiegrand (mailing): omtrent bestemming oeuvre.
- 11.08.2022
Plaatsbezoek erfgenamen Francky Caen, Moerbeke-Waas
Bezoek in verband met vragen rond behoud en beheer van de nalatenschap van de Belgische kunstenaar Francky Caen, het geven van advies rond verhuis van het archief en oeuvre en het documenteren van het voormalige atelier.
- 08.12.2022
Gesprek nalatenschap Rita VandeKerckhove (mailing): omtrent bestemming oeuvre.
- 16.12.2022
Plaatsbezoek Herman van den Boom, Heks
Bezoek in de Henehoeve in Heks in verband vragen rond het oprichten van een nalatenschap, het onderbrengen van een gebouw in de stichting en het geven van advies rond het behouden, beheren en bewaren van zijn archief.

Van deze plaatsbezoeken en kennismakingsgesprekken alsook de opvolging ervan werden de mails en verslagen centraal bewaard in de mappenstructuur en communiceerden we op de CKV sociale media en in de nieuwsbrief.

Op de website verscheen een pagina met informatie over estate planning en worden er enkele vragen aangehaald waarmee aan de slag kan worden gegaan.

De methodologie wordt afgerond in het voorjaar van 2023, en ter beschikking gesteld voor alle belanghebbenden en geïnteresseerden. In het najaar organiseert CKV een *Dag van het lerend netwerk Archiefzorg nalatenschappen estates*.

Ook werd de case rond de nalatenschap van Raphaël Buedts verdergezet met het inplannen van verschillende plaatsbezoeken bij de erfgenamen om te bekijken wat er aan archivalia en oeuvre van de kunstenaar bewaard is gebleven. Er werd een aanzet gemaakt voor het uitwerken van een website om de nalatenschap zichtbaar en toegankelijk te maken. Dit project zal verder opgevolgd worden in 2023 met onder meer het opstellen van enkele gerichte acties en doelstellingen op korte en lange termijn.

- 14.12.2021
Plaatsbezoek, Wetteren
- 21.02.2022
Gesprek in verband mappenstructuur (google drive)
- 30.08.2022
Plaatsbezoek, Berchem
- 07.10.2022
Plaatsbezoek, Erpe-Mere
- 02.12.2022
Plaatsbezoek, Lokeren

Tot slot zetelde CKV in het voorjaar (07.03) in een gesprekstafel 'Archiefzorg en nalatenschappen' op de sectordag fotografie in het Fotomuseum (FOMU) Antwerpen. In deze panels werd gezocht naar antwoorden op vragen zoals: Waar blijf ik met al mijn beelden? (Her)ordenen, bewaren en vergeten: de zorg voor het eigen archief en voor fotografische nalatenschappen. Waaruit bestaat de zorg voor het foto-archief in al zijn materiële verschijningsvormen? Hoe het analoge en digitale beeldmateriaal ordenen en ontsluiten? Moeten we alles bewaren?

Daarnaast woonde CKV de internationale conferentie 'Provenance and the Catalogue Raisonné' bij, georganiseerd door International Catalogue Raisonné Association (ICRA) in Londen (03.12).

21.3.3 Traject Oral History

CKV startte in 2021 met een traject rond *oral history*. Het gaat daarbij niet louter om interviews met kunstenaars. Doel is om specifiek informatie te capteren die betrekking heeft op het kunstarchief en het documenteren van het leven en de artistieke loopbaan en praktijk, om belangrijke relaties en netwerken in kaart te brengen, om lacunes in en vragen over de nalatenschap te verklaren en te beantwoorden.

Niet alle relevante informatie is namelijk op papier vereeuwigd. Sommige verhalen liggen immers verborgen in de herinneringen van betrokkenen. Wanneer ze niet goed gedocumenteerd wordt, dreigt deze informatie verloren te gaan. Het duurzaam registeren ervan draagt bij aan de contextualisering van een kunstarchief. Deze reflecterende houding leidt tot een beter begrip van het archief en zal aldus onze eigen dienstverlening ten goede komen. CKV (Jan Stuyck) is lid van de Collegagroep mondelinge geschiedenis, deze kwam samen op 10.06. Er werd besloten om een lerend netwerk mondelinge geschiedenis te starten, lancering begin 2023.

21.3.4 Instrumenten

Bij bovenstaande trajecten wordt gebruikgemaakt van een vaste set van 'instrumenten' zoals ontwikkeld in het eerste werkingsjaar, zoals het waarderingsgrid, een intakegesprek en archiefbeschrijving, het generiek archiefschema Kunsenaarsarchief (2020). Leidraad hierbij is het stappenplan archiefzorg (2019).

Het merendeel van deze tools zijn beschikbaar op de website van CKV en worden daarnaast onder meer aangeboden aan de deelnemers van de workshops archiefzorg (infra).

21.3.5 Projectaanvragen

CKV draagt ook in 2021 bij aan een aantal projecten onder meer onder de regeling van *Projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking op landelijk of internationaal niveau*.

KADOC-KU Leuven: Best practices voor de archivering van sociale media in Vlaanderen en Brussel

De expertise over de archivering van sociale media is vandaag beperkt. Bij de primaire content wordt op socialemediaplatformen vooral tekstuele context gecreëerd, die op zijn beurt een nieuwe vorm van digitaal geboren erfgoed vormt.

Het project wordt uitgewerkt aan de hand van concrete *use cases*. Op basis van de noden van verschillende doelgroepen worden de data van een selectie van socialemediakanalen gecapteerd, gearchiveerd en uiteindelijk ter beschikking gesteld in de verschillende fasen van het project. CKV/M HKA, als contentpartner, voorziet in dergelijke *use case*, (zie 2.2.5).

Andere partners naast CKV/M HKA: Algemeen Rijksarchief, UGent, ADVN, Amsab-ISG, AMVB, CAVA, Letterenhuis, Liberas, VAI, Instituut voor Mediastudies KU Leuven.

Het Provinciaal Archief West-Vlaanderen: Willy Van den Bussche en het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke: inventariseren en waarderen van een museum(directeurs)archief

Zowel het archief van het voormalige Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke (PMMK-PMCP, nu Mu.ZEE en Permekemuseum) als het archief van hoofdconservator/museumdirecteur Willy Van den Bussche worden bewaard in het Provinciaal Archief. Doel van het project is zicht te krijgen op de precieze inhoud en het belang van deze archieven. Bevat het archief van Willy Van den Bussche veel uniek materiaal t.o.v. het PMMK-PMCP-archief? Wat is de relatie tussen beide archieven? Wat is het onderzoekspotentieel? Maar ook: hoe kunnen de archieven toegankelijk gemaakt worden voor onderzoekers? Wat is de kunsthistorische, wetenschappelijke, maatschappelijke en educatieve waarde? Wat leren de archieven over bepaalde kunstenaars en/of kunstwerken, over de rol van een museumdirecteur bij het verwerven, bestuderen en valoriseren van kunstwerken en over de werkwijze van een museumdirecteur? Zijn er gelijkaardige archieven in Vlaanderen? Met welke archieven zijn er parallellen te trekken?

Het project bestaat uit twee fases: fase 1 betreft de inventarisatie, fase 2 waardering. In fase 1 maakte CKV (Jan Stuyck) deel uit van de bredere klankbordgroep, in fase 2 zetelt CKV in de kerngroep en stelt het kennis, expertise en tool waardering kunstarchieven (zie 21.3.4 Instrumenten) ter beschikking. Waarderingsessies vonden plaats in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen in Brugge op 04.10 en op 16.11. Het traject loopt tot voorjaar 2023.

21.3.6 Beheer archieven M HKA

Het CKV beheert de kunstarchieven die M HKA verzamelt. Voor de inhaalbeweging inventarisatie werd archiefbeheerder Bart Cornel in 2021 aangeworven. Het borgen, verder zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV, zie hiervoor 2.2.4 Beheer archieven.

21.3.7 Tekstplatform

Na de verdieping van tekstarchief van Hans Theys werd er in 2022 voor de archieven van onder meer Ernest Van Buynder en Mark Holthof met een apart platform waar deze (al dan niet born-digital) tekstarchieven worden ontsloten. Voor het scannen hiervan en invoer werd beroep gedaan op de jobstudenten. Doel is om deze rijke (archief)bronnen aan relevant tekstmateriaal ter beschikking te stellen voor diverse onderzoekers.
Link: <http://ckvtextarchives.ensembles.org>

21.4 DIENSTVERLENING

Het CKV ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen via advisering omtrent basiszorg. Dienstverlening is onderdeel van de eerder vernoemde trajecten, maar werd ook georganiseerd naar aanleiding van andere gelegenheden.

21.4.1 Workshop

CKV gaf opnieuw een interactieve workshop, op 06.10 bij Cas-co, atelier en residentiewerking in Leuven. De presentatie met handige tips en tricks werden nadien gedeeld met de deelnemers samen met de vraag voor feedback. Om de workshop breder te communiceren werd deze mee opgenomen op de sociale media en in de nieuwsbrief en website van CKV. Ook werd het overzicht op onze website aangevuld. Omdat de workshop inzet op interactie met en tussen de deelnemers, komen vaak ook 'goede praktijken' aan het licht. Zo deelde de kunstenaar Walter Verdin in Leuven graag zijn ervaringen met de andere deelnemers.

De workshop rond archivering bestond uit een introductie van wat een kunstarchief is en waarom het belangrijk is om zorg te dragen voor je archief. Daarna lichten we enkele stappen toe rond het in kaart brengen, het ordenen en beschrijven, het bewaren en ontsluiten van je archief om het toegankelijk te maken voor je eigen praktijk en geïnteresseerden. Aan de hand van praktische voorbeelden uit het veld worden samen met de deelnemers enkele basisstappen uitgelegd om mee aan de slag te gaan bij hun eigen archief.

21.4.2 Adviesverlening: 'plaatsbezoeken'

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen onze werkzaamheden zoals binnen het kader van de trajecten en bovenvermelde acties dienstverlening, maar ook naar aanleiding van een concrete vraag van een archiefvormer. Daarvoor worden plaatsbezoeken afgelegd:

- 15.02.2022
Plaatsbezoek archief NICC, Deurne (Antwerpen) en 15.06 archief NICC, Kleine Markt in Antwerpen
- 01.02, 15.02 en 25.03.2022
Plaatsbezoek en begeleiding stagestudent Studio Ricardo Brey, Gent
- 15.03.2022
Plaatsbezoek Galerie Zwarte Panter, Antwerpen
- 16.03 en 18.08.2022
Plaatsbezoek Flor Bex en Lieve De Deyne, Antwerpen
- 17.03.2022
Plaatsbezoek Walter de Wilde, Gent
- 18.03.2022
Plaatsbezoek archief Jan Hoet, Jan Hoet jr., Gent
- 29.03.2022
Kennismakingsgesprek RASA vzw, Antwerpen
- 04.05.2022
Plaatsbezoek archief De Andere Film vzw, Harry Eysackers in Antwerpen
- 12.05 en 23.08.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek archief S.M.A.K.
(Iris Paschalidis – hoofd collectie), Gent
- 28.05 en 17.08.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek archief Radio-Centraal
(Daniël Renders – oud medewerker, secretaris en voorzitter), Antwerpen
- 31.05.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek Jef Somerlinck, Brussel

- 23.06 en 13.12.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek Wilfried Huet, Antwerpen
- 10.08, 28.08 en 25.10.2022
Plaatsbezoek Paul Ibou, Zoersel
- 19.08.2022
Gesprek en plaatsbezoek Jubilee Platform for Artistic Research, Brussel
- 12.09.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek Bert Lezy, Antwerpen
- 30.09.2022
Plaatsbezoek Wilfried Wynants, Booischot
- 03.10.2022
Plaatsbezoek Galerie Pim De Rudder, Assenede
- 24.11.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek galerie S&H de Buck, Gent
- 30.11.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek archief van de Sint-Lukasgalerie (Jan Cools – bestuurder-coördinator van de vzw Sint-Lukasgalerie), Brussel
- 06.12.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek Pjeroo Roobjee, Elzelles
- 07.12.2022
Kennismakingsgesprek en plaatsbezoek Win Van den Abbeele (galeriën Cintrik en Objectif), Berchem

21.4.3 Dienstverlening: Informatievragen

Ook in 2021 verleende CKV meermaals advies inzake archiefzorg door het beantwoorden van diverse verzoeken, gaande van onder meer praktische vragen omtrent verpakking en inventariseren tot het begeleiden, advisering inzake auteursrechten, bijstand in een zoektocht naar de bestemming voor een kunst(enaars)archief of een doorverwijzing naar een collega uit het erfgoedveld.

Van deze talrijke vragen en gesprekken alsook de antwoorden en verder opvolging werden de mails en verslagen centraal in de mappentruktuur bewaard.

21.4.4 Website

Diverse tools (stappenplan archiefzorg, model plaatsingslijst, waarderingsgrid, ...) worden ter beschikking gesteld op de website van CKV.

21.5 NETWERKING

In het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening bouwde CKV ook in 2022 aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoedgemeenschap, onderzoekers, archiefvormers). Netwerking vond plaats via structureel overleg en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van deze 'netwerkmomenten' uit 2022:

- Departement Cultuur, Jeugd en Media
In kader van het uitwerken van de methodologie voor nalatenschappen (in-wording) vond op 24.10 een overleg plaats met Laurence De Bolle en Lyne Viskens. Tijdens dit overleg werd het traject kort toegelicht en een voorstel gedaan van de inhoudsopgave van de methodologie. (zie ook 21.3.2 Estates)

- Ter voorbereiding van de pilootprojecten rond de nalatenschappen van hedendaagse kunstenaars (2023) zat CKV samen met collega's zoals CEMPER en VAI met het Departement CJM. Overleg vond plaats op 07.10. Deze projecten zullen uitgebreid worden gedocumenteerd en begeleid worden door een intervisiegroep en heeft als doel meer kennis en expertise te verzamelen om aan de slag te gaan met nalatenschappen, het zogenaamde kunstenerfgoed. Bij dit project wordt samenwerking met een cultureel-erfgoedorganisatie aangemoedigd, waaronder CKV.

Archiefpunt

CKV maakt deel uit van volgende overleg van Archiefpunt:

- De werkgroep herbestemming, die zich buigt over bij Archiefpunt ingediende dossiers m.b.t. de herbestemming van archiefcollecties. (Jan Stuyck). Online vergadering vond plaats op 17.10.
- De Algemene Vergadering, met bijeenkomst op 25.03, 15.06, 19.10, 29.10 en 08.12. Deze vergaderingen stonden onder meer in het teken van het nieuwe in te dienen beleidsplan. (Jan Stuyck)
- Het traject DATA (fase 2): CKV maakt deel uit van een representatieve groep van gebruikers en stakeholders die de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van de nieuwe webomgeving van Archiefpunt evalueert. Feedback werd aan Archiefpunt bezorgd door CKV op 10.10 (Jan Stuyck / Nele Luyts).

Werkgroep Privaatrechtelijke archieven (WPA/VVBAD)

CKV (Bart Cornel) is lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). De WPA is een platform voor archivariissen en document-beheerders met een specifieke interesse in het privaatrechtelijk archivalisch patrimonium. Het opzet van de WPA:

- Het organiseren van een geregeld overleg met het oog op uitwisseling van kennis en informatie.
- Het nemen van initiatieven die kunnen bijdragen tot een grotere deskundigheid en professionaliteit inzake archiefbeheer.
- Het opzetten van specifieke werkingen – zowel projectmatig als ad hoc – binnen het brede veld van de particuliere archieven.
- Het sensibiliseren rond de waarde van particulier archief en de noodzaak tot archiefzorg.

Overleg vond plaats op 16.06 ten huize CEMPER, Onder-Den-Toren 12, 2800 Mechelen: besprekingen Info aan Zee '23, Duurzaam digitaal werken en GDPR.

Overleg landelijke dienstverlenende rollen

Daarnaast maakt CKV (Jan Stuyck) deel uit van het overleg landelijke dienstverlenende rollen, een overlegplatform waarin de 11 erkende organisaties onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen.

In 2022 stond in hoofdzaak de nieuwe beleidsplanning van de respectieve landelijke dienstverleners op de agenda, verder onder meer een stand van zaken omtrent het Overleg Cultureel Erfgoed (OCE) en terugkoppeling virtueel museum Vlaamse Geschiedenis en Cultuur.

Vergadermomenten vonden plaats op 05.05 en op 25.10. Het voorzitterschap is in handen van Bart Caron, de praktische organisatie van de bijeenkomsten en verslaggeving gebeurt door het steunpunt FARO.

FARO

In april nam CKV (Evi Bert, Bart Cornel) deel aan een nodenbevraging van de archiefsector, in het september aan een nieuwe bevraging gericht op cijfermateriaal, de zogenaamde datamonitoring (vanaf heden vijfjaarlijks). De resultaten werden ondertussen gepresenteerd en gedeeld door FARO.

CKV leverde ook een bijdrage voor het jaarverslag van FARO, alsook een korte bijdrage voor de tekst 'Archieven moeten de spiegel van de maatschappij zijn' in het themanummer 'Maatschappelijke uitdagingen voor Archieven', verschenen in december 2022.

Denktank kunstenerfgoed

Het CKV verenigde zich met enkele collega-instellingen in het kunsten- en erfgoedveld binnen de denktank Kunstenerfgoed Vlaanderen (oorspronkelijk: Platform Kunsterfgoed): het Vlaams Architectuurinstituut, het Letterenhuis en CEMPER. De denktank is een informeel samenwerkingsverband waar we internationale expertise uitwisselen rond het opsporen, ontsluiten, beheren en valoriseren van kunstenerfgoed.

Na het vertrek van Veerle Wallebroek bij CEMPER trad CKV (Jan Stuyck) op als organisator van de overlegmomenten binnen de denktank.

In 2022 lag de focus op de organisatie en evaluatie van de internationale webinarreeks *To imagine otherwise: future archives*, georganiseerd door CKV, VAI, Letterenhuis, CEMPER, FARO en meemoo.

Centrale doelstelling van de vierdelige reeks getiteld *To imagine otherwise: future archives* is om na te denken over (omgang met) het erfgoed van de toekomst, dit is het verkennen van kennis, filosofie en internationale theorievorming over het archiveren voor de toekomst.

Doelgroep: iedereen uit het (internationale) cultureel-erfgoedveld voor wie het beheren en documenteren van (kunsten)erfgoed een uitdaging en een opdracht is, of interesse heeft in dit thema.

Voor de reeks werden 4 internationale toonaangevende experts aan het woord rond actuele thema's of uitdagingen zoals participatie, waardering, representatie en digitalisering. Na elke lezing is er voldoende tijd om vragen te stellen en ervaringen te delen. In 2021 vond er op 07.12 alvast één webinar plaats onder de titel 'Wat is de rol van de archivaris in tijden van (online) participatie?', met als spreker Alexandra Eveleigh, Collections Information Manager van Wellcome Collection in Londen. Voor 2022 stond op het programma:

- 11.02.2022
'Wie bepaalt de waarde van archieven?' Een feministische benadering, door Michelle Caswell, Associate Professor of Archival Studies, Department of Information Studies aan de University of California Los Angeles (UCLA).
- 28.04.2022
'Representatie: welke stemmen horen we (niet) in het archief?', door Andrew Flinn, Reader in Archival Studies and Oral History in the Department of Information Studies, University College.
- 03.06.2022
'Toekomstperspectieven voor digitalisering', door Andrew Prescott, Professor of Digital Humanities at the University of Glasgow.

Er vond meermaals overleg plaats ter voorbereiding van de webinars, onderling maar ook met de respectieve moderatoren en sprekers. CKV was trekker van het webinar door Andrew Flinn.

Op 09.06 vond er een evaluatie plaats in M HKA met alle organiserende leden van de webinar. De reeks werd positief geëvalueerd onder meer qua deelnemers (tussen 40 > 200), opzet en sprekers, communicatie, onderlinge samenwerking organisaties en (duurzame) output (verworven kennis,

beschikbaar voor ruime publiek via diverse websites). Deze samenwerking onder de noemer 'Future Archives' zal met dezelfde organiserende partijen ook in volgende beleidsperiode worden gecontinueerd, zij het wellicht in een andere vorm (studiedag of anderszins).

Op 26.10 vond nog een overleg plaats met de denktank in het licht van volgende beleidsperiode. Doel is dat de denktank een studiedag organiseert met partners. Deze studiedag is gericht naar de erfgoedsector en zet in op theoretische kennisontwikkeling rond het thema nalatenschappen vanuit een internationaal perspectief.

Werkbezoeken

Op 17.10 bracht het team van CKV een werkbezoek aan het Provinciaal Archief West-Vlaanderen om kennis te maken met de werkzaamheden van de collega's aldaar, en voor nadere kennismaking met het lopende waarderingstraject archief PMMK/Permekemuseum/Willy Van Den Bussche.

Op 05.12 ging CKV op bezoek bij de Universiteitsbibliotheek Gent en maakten we kennis met de werking van deze instelling die ook kunstenaar-archieven bewaart en ontsluit. Voorts werd het onderzoeksproject KB45 (Kunst in België sinds 1945) toegelicht. Er werd afgesloten met een rondleiding in het depot. Ook op 05.12 ging CKV op bezoek bij AMSAB in Gent om kennis te maken met de werking van de instelling en het collectieprofiel voor archieven. Tijdens dit bezoek kregen we ook een rondleiding in het depot en een inkijk in de werking van de leeszaal.

Deze werkbezoeken zijn ideale gelegenheden om onder meer organisaties en collectieprofielen nader te leren kennen, kennis te maken met de plaats en benadering van kunst(enaars)archieven binnen deze collecties en verdere kennis en expertise uit te wisselen.

Universiteiten en hogescholen

Samenwerking met academische partners toont zich onder meer in de trajecten omtrent het archiveren van performances. CKV tracht ontsluiting van en onderzoek naar kunstarchieven ook op andere manieren te stimuleren of onder de aandacht te brengen.

— *Klankbordgroep UGent*

CKV (Jan Stuyck) is lid van de klankbordgroep van de vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen aan de UGent; bijeenkomst op 16.06 in het Vandenbrouwe Centrum in Gent. Het opzet van de klankbordgroep is dat docenten en medewerkers van de opleiding het programma toelichten aan spelers uit de brede culturele sector, doorgaans het toekomstige werkveld van de studenten. Aansluitend volgde een gesprek over dit programma, met aandacht voor employability en beroepsbekwaamheid van afgestudeerden (competenties), actuele tendensen in het veld, onderzoek geleid vanuit initiatieven uit de sector, valorisatie, ...

— *Stages*

De mogelijkheid voor stage bij CKV werd opgenomen in het stageaanbod academiejaar 22-23 bij volgende opleidingen:

- Kunstwetenschappen UGent
- Kunstwetenschappen Katholieke Universiteit Leuven (KUL)
- Postgraduaat Cultureel Erfgoed KUL
- Graduaat Informatiebeheer aan de Artevelde Hogeschool Gent
- Graduaat Informatiebeheer Erasmushogeschool Brussel

Het stageaanbod werd tevens opgenomen in het jaarlijkse overzicht stageplaatsen en thesisonderwerpen bij FARO.

Voor het academiejaar 22-23 boden acht studenten zich aan, zij zijn werkzaam in M HKA of op locatie (bij de archiefvormer). Hun werk-

- zaamheden zijn divers van ondersteuning in schonen en verpakken tot het integraal inventariseren van een archief of (deel)reeksen.
- *Achter de schermen*
Op 22.03 gaf CKV een rondleiding aan de studenten Sint-Lucas van de Karel De Grote-Hogeschool, Antwerpen. Ze kregen een introductie in (het belang van) beeldende kunstarchieven, en werden geïnformeerd waarom en hoe zelf te archiveren; hoe archief een rol kan spelen in een artistiek praktijk. Op 25.05 organiseerde M HKA een onderwijsnamiddag waarbij CKV een rondleiding gaf in het archiefdepot en ging met leerkrachten in gesprek over hoe archief in te zetten in het onderwijs. Overigens ontving CKV een ruimer publiek in het archiefdepot op 08.10 voor de rondleiding voor buurtbewoners van Antwerpen Zuid. De rondleidingen worden gegeven door Bart Cornel en Jan Stuyck.
 - *Faciliteren (archief)onderzoek*
Enkele voorbeelden: Kaat Obbels (Museum Wiels, Brussel) informeerde naar archivalia van kunstenaar Jef Geys zoals bewaard in M HKA, Senne Schraeyen (VUB) naar het archivalia van de kunstenaar en architect Rudolf Rommens, van Els Vermeersch ontving CKV een vraag naar archivalia Joseph Willaert in het archief galerij Drieghe met het oog op een tentoonstelling in Mu.Zee, Anton Pereira Rodriguez (UGent) informeerde naar de bewaarplaats van het archief van kunstenaar Guy Mees of Jana Van de Mierop (SMAK) vroeg naar informatie over een werk van de Antwerpse kunstenaar Frans Van Roosmaelen. De vragen zijn divers en komen van doorgaans van studenten, onderzoekers, academici en professionals uit het veld van de beeldende kunst.
 - In 2022 waren jobstudenten betrokken bij de werking van CKV: Hannah De Roo, Mathilde Sonnet, Marthe Theunissen en Kyria Van Gasse. Zij bieden ondersteuning bij digitalisering en (her)verpakking, beschrijving en digitalisering van archiefstukken/archieven. CKV werkt met één vrijwilliger: Marc Schepers.

L'Internationale

In 2022 verrichtte Lotte Bode onderzoek naar het archiveren van performance-kunst in een museale context (supra). Tijdens dat onderzoek werd er nauw samengewerkt met Katya EV, van wie het M HKA in 2019 een performance verwierf. In die context werd tevens een dubbelinterview met Katya EV en Kobe Matthys afgenomen. Daarnaast organiseerde CKV samen met Bart Magnus (meemoo / TRACKS) enkele gesprekken omtrent het onderwerp van 'het archief als (coöperatieve) artistieke praktijk'. Deze gesprekken resulteerden onder meer in een nieuwe ePub van L'Internationale, de museumfederatie waar het M HKA deel van uitmaakt. De volledige digitale werd online ter beschikking gesteld, te downloaden als ePub of als PDF.

Eind 2022 sloot de museumconfederatie L'Internationale het succesvolle project *Our Many Europes* (2018-2022) af. Intussen werd de confederatie opnieuw geselecteerd door de Europese Gemeenschap voor een volgend project: *Museum of Commons* (2023-2026).

Evi Bert (M HKA / CKV) maakt deel uit van de Internationale Archives Group.

TRACKS

Algemeen

Het TRACKS-netwerk engageert zich voor het sensibiliseren en informeren van kunstenaars en kunstorganisaties over de zorg voor het eigen archief en/of collectie(s) met het oog op zelfredzaamheid. Het stimuleert in het bijzonder meerjarig gesubsidieerde organisaties binnen het Kunstendecreet in de toepassing van de richtlijnen omtrent basis archiefzorg. Het netwerk is samengesteld uit een aantal dienstverlenende en/of collectiebeherende

erfgoedorganisaties (AMVB, Archiefbank Vlaanderen, CEMPER, CKV/M HKA, Letterenhuis, VAI), geflankeerd door meemoo, Kunstenpunt, FARO en het Departement Cultuur, Jeugd en Media. De gedeelde kennis en expertise van de TRACKS-partners wordt ontsloten en geactualiseerd via de website www.projecttracks.be.

Het TRACKS-netwerk is een zeer intensieve vorm van samenwerken, over tien organisaties heen. Het coördineren van de samenwerking vergt tijd en energie die niet gespendeerd kan worden aan de eigen interne werking en aan de noodzakelijke begeleiding bij de *in situ* bewaring door de kunstenaars en kunstorganisaties. De vaste kosten worden voorlopig verdeeld over acht van de tien partners die de TRACKS-werking tot nu toe financierden in het kader van hun structurele werking. We blijven hopen dat op termijn op extra ondersteuning om iemand halftijds te kunnen aanwerven die tal van coördinerende en praktische taken zou kunnen opnemen.

Het netwerk heeft een structuur met een stuurgroep en een werkgroep.

De stuurgroep telt twaalf medewerkers van de tien organisaties en kwam in 2022 vier keer samen (18.02, 24.05, 16.09, 09.12). De stuurgroep werd in 2022 voorgezeten door co-voorzitters Mariet Calsius (CEMPER) en Tom Ruetten (Kunstenpunt).

De werkgroep bestaat uit negen medewerkers van zeven verschillende organisaties (CEMPER, meemoo, Letterenhuis, CKV, AMVB, VAI, Archiefpunt) en kwam in 2022 vier keer samen (21.01, 31.03, 10.06, 06.10). De werkgroep werd in 2022 gecoördineerd door Bart Magnus (meemoo).

Dankzij deze structuur is het TRACKS-netwerk in staat kennis en expertise omtrent de zorg voor archieven en collecties uit de kunsten optimaal te delen en efficiënt, doeltreffend en domein overschrijdend in te zetten waardoor de dienstverlening naar kunstenaars en kunstorganisaties meer gestroomlijnd verloopt.

Acties 2022

1. Een-op-een advies:
 - Beantwoorden van binnenkomende loketvragen op het centrale TRACKS-contactadres in beheer van meemoo. Vragen worden naar de desbetreffende partner doorgestuurd.
 - Archiefdoorlichtingstraject door CEMPER en meemoo voor de structureel gesubsidieerde muziek- en podiumorganisaties. Door deze manier van werken verlenen we een-op-een advies. In 2022 namen de volgende organisaties deel:
 - Reeks januari-juni: Muziekcentrum Dranouter, Festival 2021, LOD Muziektheater, MA-festival, MartHa!tentatief, Muziektheater De Kolonie
 - Reeks juni-november: Theater Transparant, Symfonieorkest Vlaanderen, Trix, MetX
2. Ontmoetingsmomenten en kennisdeling:

In plaats van een ontmoetingsmoment werd geopteerd om een alternatief te voorzien. Verschillende leden van het netwerk ontwikkelden in 2022 een korte animatievideo over een opruimdag of trashday. De video geeft beknopt weer waarom je een opruimdag zou moeten organiseren en hoe je dat het best aanpakt. Het fungeert als een sensibiliseringsmiddel voor de doelgroepen en werd tevens in verschillende vormingen gebruikt.
3. Interne evaluatie van de werking van het netwerk:

De werking van het TRACKS-netwerk volgt de beleidsronde van de collectiebeherende bewaarinstellingen en de landelijke dienstverleners van het Cultureel erfgoeddecreet. Naar aanleiding van de nieuwe beleidsronde voor 2024-2028 hielden we een interne evaluatie.

4. Voorbereiding van het Traject Kunstenerfgoed:
Op basis van de eerdere Strategische Visienota Kunsten zet de minister van Cultuur in op nalatenschappen van hedendaagse kunstenaars. De opdracht voor de uitwerking van dergelijk traject wordt uitgewerkt door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Dit staat in principe los van de werking van TRACKS, maar de meeste partners van het netwerk werden aangesproken en volgden de overlegmomenten in de tweede jaarhelft (tot aan de effectieve lancering van de subsidielijn in januari 2023).
Strategische Visienota Cultureel Erfgoed

Gebruikerscijfers TRACKS-website 2022

Pagina's van de TRACKS-website werden in 2022 30.441 keer weergegeven tijdens 19.037 surfsessies van 15.702 bezoekers.

73% van de bezoekers is Nederlandstalig, 22% Engelstalig en de resterende 5% anderstalig. 44% van de gebruikers komt uit Nederland, 39% uit België en de resterende 17% uit andere landen.

71% van de bezoekers komt op de TRACKS-website terecht via zoekmachines, 22% rechtstreeks, 6,5% via doorverwijzingen van andere websites (van TRACKS-partners, maar ook Nederlandse websites als bv. museumconsulenten.nl, den.nl en podiumkunst.net) en 0,5% via sociale media.

De meest bezochte pagina's zijn:

- Homepagina
- Tool over naamgeving mappen en bestanden
- Tool over ordeningsplan en mappenstructuur
- Tool over e-mails archiveren
- Overzichtspagina tools
- Tool over aanbevolen bestandsformaten
- Overzichtspagina basiszorgrichtlijnen

Kosten TRACKS-werking

Acht organisaties (CEMPER, meemoo, Letterenhuis, CKV, AMVB, VAI, Archiefpunt en Kunstenpunt) gingen eerder akkoord met gedeelde financiering voor recurrente kosten tot eind 2023. Daarmee delen enkel die partners die louter een adviserende rol opnemen (FARO en het Departement Cultuur, Jeugd en Media) niet mee in de kosten.

De recurrente kosten worden evenredig gedragen door acht TRACKS-partners. Deze kosten betreffen:

- hosting, onderhoud en klein ontwikkelwerk van de TRACKS-website;
- vertaalkosten om Nederlandse inhoud naar het Engels te vertalen.

De bijkomende kosten voor bepaalde acties worden ad hoc in onderlinge overleg besproken. De kosten voor het maken van de animatiefilm in 2022 werden gedeeld door de partners die beslisten om hieraan mee te werken (AMVB, Archiefpunt, CEMPER, CKV, Letterenhuis, meemoo, VAI).

Verder dragen alle partners bij aan de TRACKS-werking door de tijdsinvestering van hun personeel en door een eventuele co-organisatie van publieksmomenten.

21.6.1 Website

De CKV website <https://ckv.muhka.be> heeft als basis een Wordpress platform eerder ontwikkelt voor ckv.muhka.be. De website bestaat uit 4 grote onderdelen: Kunstarchieven en Nalatenschappen, Dienstverlening en Advies, Praktijk en Partners. Via deze rubrieken vervult CKV diverse functies zoals informeren over de lopende werkzaamheden, sensibiliseren via praktijkvoorbeelden, rapporteren over plaatsbezoeken en aanbieden van praktische richtlijnen en tools inzake archiefzorg in de Beeldende Kunst. De pagina's worden voortdurend aangevuld en geactualiseerd.

Nieuw toegevoegde artikels in 2022:

- Een virtuele rondreis in het Atelier van Johan Van Geluwe
- Publicatie 'Serge Largot. Leven en Werk'
- Onderzoekstraject: Jef Verheyen Archief
- Het museum als publieke ruimte: Symposium over het archiveren van performancekunst
- Symposium Archivering van performance: tussen artistieke poëtica en institutioneel beleid
- Representatie: welke stemmen horen we (niet) in het archief?
- Het archief in zijn vele vormen bij kunstenaar Ricardo Brey
- Het archief Galerie Drieghe, een perifeer brandpunt
- Raphaël Buedts: activeren van een nalatenschap
- Archief Flor Bex

In 2022 mocht de website 3.037 (2021 – 2.125) gebruikers ontvangen, met in totaal 10.114 (2021 – 8.202) paginaweergaven. De gemiddelde tijdsduur per sessie per gebruiker daalde licht naar 00:01.39 (2021 – 00:02.03). Het percentage terugkerende gebruikers steeg naar 13,7 (2021 – 12,4) procent.

21.6.2 Social media

Instagram

@ckvcentrum (2022: 809 volgers / 2021: 644 / 2020: 499 / 2019: 386 + 145)
<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld

Facebook

@ckvcentrum (2022: 663 volgers / 2021: 594 / 2020: 503 / 2019: 399 + 91)
<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen internationale voorbeelden en partnerevents wat betreft archiefzorg in de beeldende kunst

21.6.3 Nieuwsbrief

Er verschenen 11 nieuwsbrieven in 2022. (In 2021 waren dat er 11 en in 2020 waren er dat 9)

De verschenen nieuwsbrieven zijn raadpleegbaar via het online archief – <https://ckv.muhka.be/archief-nieuwsbrieven/>

In deze nieuwsbrieven wordt de ruime erfgoedgemeenschap en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van de waaier aan werkzaamheden van CKV, de voortgang van lopende trajecten; worden *best practices* uit het veld gedeeld en worden er leestips, studiedagen en colloquia met betrekking tot archiefzorg kenbaar gemaakt.

21.6.4 Pers

- Onder de titel 'Archives d'Art en Flandre' verscheen in *L'Art même* (2ième quadrimestre, nr.87, 2022) een artikel kunstarchieven van Joris D'Hooghe met uitvoerig aandacht voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen.
 - Onder de titel 'Het is de structuur die telt. Mark Verstockt en Io Van Oostveldt, archief in wording' verscheen een artikel over het archief van kunstenaar Mark Verstockt in (H)Art magazine (febr. Nr.221)
-

21.7 ARCHIEFPRESENTATIE

CKV bood praktische ondersteuning bij de archiefpresentaties, zie 73.

22 Fotocredits

Foto's

- 1 Screenshot online nieuws Oekraïense Pravda: <https://life.pravda.com.ua>
- 2 Art's Birthday met verjaardagstaart van Kasper Devos,
© foto: M HKA / Evenbeeld
- 3 Tentoonstelling 'Lenin was een paddenstoel – Bewegende beelden in
de jaren 90', © Pipilotti Rist – foto: M HKA / clinckx
- 4 Performance 'Executive Squaches',
© Anthea Hamilton – foto: M HKA / Evenbeeld
- 5 Kunstwerk 'Let's Go Yellow' (2013), aankoop M HKA /
Vlaamse Gemeenschap, © Anthea Hamilton – foto: M HKA / clinckx
- 6 Performance 'Anamnesis' door Mehdi Ben Ayad,
© Tarik Kiswanson – foto: M HKA / Nathan Ishar
- 7 Zaalzicht 'Museum in beweging', 'My liberties (Blue)', 2015-2022,
© Dorothy Iannone – foto: M HKA / clinckx
- 8 Zaalzicht INBOX – activering 'Klima-Tisch',
© Chris Reinecke – foto: M HKA / Evenbeeld
- 9 © Mostafa Saifi Rahmouni, foto: M HKA / clinckx
- 10 Brainstorm M HKA / De Studio in Superhost 2022,
© Falke Pisano – foto: M HKA / clinckx
- 11 Zaalzicht INBOX, © Monique Thomaes – foto: M HKA / clinckx
- 12 Screenshot kunstmagazine 'Bird in Flight': <https://birdinflight.com/>
- 13 Yogasessie M HKA tijdens Cultuurweekend in 'Imagine Ukraine',
© Anna Scherbyna – foto: M HKA / Evenbeeld
- 14 Zaalzicht 'Lenin was een paddenstoel – Bewegende beelden in de jaren 90',
© Nedko Solakov – foto: M HKA / clinckx
- 15 Zaalzicht De Cinema, © foto: M HKA / NISRA.COM
- 16 Screenshot PinchukArtCentre online:
<https://new.pinchukartcentre.org/en>
- 17 Rondleiding in de tentoonstelling 'Anthea Hamilton – Mash Up',
© Anthea Hamilton – foto: M HKA / clinckx
- 18 Zaalzicht INBOX 'Gijs Milius – Poppen',
© Gijs Milius – foto: M HKA / Evenbeeld
- 19 MuHKArt Circle in Berlijn, © foto: M HKA
- 20 Evenement 'Soulful Sessions' in M HKA, © foto: M HKA
- 21 Museumnacht 2022, © foto: M HKA / Nathan Ishar
- 22 CVK op atelierbezoek bij Paul Ibou, © foto: M HKA
- 23 Actie 'Extinction Rebellion' i.s.m. M HKA,
© foto: M HKA / Extinction Rebellion

